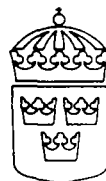

Riksdagens protokoll

1988/89:81

Protokoll
1988/89:81

15 mars 1989

Debatter m. m.

Onsdagen den 15 mars

Val av ombud och suppleanter i Europarådets parlamentariska (rådgivande) församling	3
Vissa anslag m.m. inom utrikesdepartementets område	4
Ungdomsfrågor	35
SMHI och SGI	64
Postväsendet	67
Luftfarten	74
Anslag till bostads- och planadministrationen m.m.	78
Anslag till allmänna samlingslokaler	80
Anslag till byggnadsforskning och experimentbyggande m.m.	91
Ställföreträdare för dödsboägda och samägda jordbruksfastigheter	105
Mervärdeskatt	108
Export m.m. av alkoholdrycker och tobaksvaror	112
Statliga företags sponsring	128
Jämställdhetsåtgärder	135
Meddelande om interpellation	
1988/89:159 av Kaj Nilsson (mp) om reklamen i satellitsänd kabel-TV	145
Meddelande om frågor	
1988/89:530 av Anna Horn af Rantzien (mp) om åtgärder mot distribution av reklam via telefax	146
1988/89:531 av Gudrun Schyman (vpk) om lämpligheten av export av u-båtar till vissa utomeuropeiska länder	146
1988/89:532 av Ragnild Pohanka (mp) om riskerna med foster-vattensprov	146
1988/89:533 av Carl Frick (mp) om skyldigheten för hyresgäster att betala kostnaderna för installation av kabel-TV	147

Avgjorda ärenden

Onsdagen den 15 mars

Val av sex ombud i Europarådets parlamentariska (rådgivande) församling	3
Val av sex suppleanter i Europarådets parlamentariska (rådgivande) församling	3
<i>Utrikesutskottets betänkande</i>	
1988/89:UU17 Vissa anslag m.m. inom utrikesdepartementet	4
<i>Kulturutskottets betänkande</i>	
1988/89:KrU12 Ungdomsfrågor	4
<i>Trafikutskottets betänkanden</i>	
1988/89:TU7 Kommunikationsdepartementet m.m.	64
1988/89:TU8 SMHI och SGI	64
1988/89:TU9 Postväsende	64
1988/89:TU10 Anslag till Luftfart	64
<i>Bostadsutskottets betänkanden</i>	
1988/89:BoU4 Anslag till bostads- och planadministrationen m.m.	64
1988/89:BoU5 Anslag till allmänna samlingslokaler	64
1988/89:BoU6 Anslag till byggnadsforskning och experimentbyg- gande m.m.	64
<i>Lagutskottets betänkande</i>	
1988/89:LU18 Ställföreträdare för dödsboägda och samägda jord- bruksfastigheter	105
<i>Skatteutskottets betänkande</i>	
1988/89:SkU24 Mervärdeskatt	105

Onsdagen den 15 mars

Kl. 09.00

Val av ombud och suppleanter i Europarådets parlamentariska (rådgivande) församling

1 § Val av ombud och suppleanter i Europarådets parlamentariska (rådgivande) församling

Företogs val av sex ombud och sex suppleanter i Europarådets parlamentariska (rådgivande) församling.

Anf. 1 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Valberedningen har enhälligt godkänt gemensamma listor för val av ombud och suppleanter i Europarådets parlamentariska (rådgivande) församling.

I egenskap av vice ordförande i valberedningen ber jag att till herr talmannen få överlämna de gemensamma listorna.

De för ifrågavarande val avlämnade gemensamma listorna upplästes av talmannen och godkändes av kammaren, varvid befanns att följande personer, vilkas namn i här angiven ordning upptagits på listorna, valts för tiden från öppnandet av den parlamentariska församlingens nästa ordinarie möte till öppnandet av församlingens ordinarie möte år 1992:

ombud

Stig Alemyr (s)
Evert Svensson (s)
Anders Björck (m)
Doris Håvik (s)
Daniel Tarschys (fp)
Olof Johansson (c)

suppleanter

Anita Persson (s)
Lars Gustafsson (s)
Margaretha af Ugglas (m)
Stig Gustafsson (s)
Kerstin Ekman (fp)
Ann-Cathrine Haglund (m)

2 § Justerades protokollet för den 7 mars.

Prot. 1988/89:81
15 mars 1989

*Vissa anslag m.m.
inom utrikesdeparte-
mentets område*

3 § Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1988/89:114 till konstitutionsutskottet
1988/89:120 till skatteutskottet

4 § Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1988/89:L15–L18 till lagutskottet
1988/89:Bo3–Bo6 till bostadsutskottet
1988/89:So12–So18 till socialutskottet

5 § Föredrogs
utrikesutskottets betänkande
1988/89:UU17 om vissa anslag m.m. inom utrikesdepartementets område
(prop. 1988/89:100 delvis) och

kulturutskottets betänkande
1988/89:KrU12 om ungdomsfrågor (prop. 1988/89:100 delvis och skr.
1988/89:70).

Talmanen meddelade att betänkandena skulle debatteras i angiven ordning och avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptogs till behandling utrikesutskottets betänkande 17 om vissa anslag m.m. inom utrikesdepartementets område.

Vissa anslag m.m. inom utrikesdepartementets område

Anf. 2 INGER KOCH (m):

Herr talman! De beslut som riksdagen nu står i begrepp att fatta rör bl.a. ett antal poster som gäller möjligheterna att bedriva forskning och information om frågor rörande freds- och säkerhetspolitiken.

Vi har under förra året kunnat notera en glädjande utveckling mot ökad fred och avspänning. Flera av de regionala konflikterna tycks gå mot en lösning. Vi hoppas alla att ESK-samtalen i Wien skall leda till en fortsatt nedrustning och en ökad strävan att lösa problem genom förhandlingar på fredlig väg.

Vi moderater är givetvis positiva till alla åtgärder som kan stödja nedrustning och en fortsatt fredlig utveckling. Samtidigt bör vi vara medvetna om att det i de enskilda samhällssystemen finns i grunden olika värderingar om vilken frihet de enskilda människorna skall ha och hur dessa friheter får komma till uttryck. Trots fred och nedrustning finns fortfarande värden som är värda att bevara och bevaka.

Mänskliga fri- och rättigheter kränks dagligen på det mest upprörande sätt runt om i världen, även på platser där det råder fred.

Mot denna bakgrund vill vi hävda att frågor rörande freds- och säkerhetspolitiken måste hanteras med varsamhet. Sverige har ett stort förtroendekapital i dessa frågor, och det ankommer på oss att föra debatten och frågorna om demokratins och frihetens ideal vidare på ett sätt som inte skadar vår trovärdighet utan leder utvecklingen vidare mot både frihet och fred.

Regeringen vill kraftigt öka de anslag som avser organisationernas information om freds- och nedrustningssträvanden m.m. Vi finner det angeläget att människor engagerar sig i fredsarbetet. Däremot är det enligt vår mening tvivelaktigt att genom särskilt stöd ge vissa organisationer särskilda resurser för att driva opinionsbildning i dessa frågor. I vissa fall kan dessa anslag fungera som ett direkt organisationsstöd eller rent av som stöd för aktiviteter som inte är i linje med svensk politik.

Vi har bl.a. föreslagit en omfördelning så att 5 milj. kr. avsätts för informations- och stipendieverksamhet med syfte att främja samverkan med EG. I den svenska debatten bortser vi ifrån att EG ursprungligen tillkom för att främja ett samarbete som skulle omöjliggöra framtida krig mellan staterna i Mellaneuropa.

EG är en gigantisk fredsörelse. Genom samverkan mellan stater och människor var tanken att skapa en förståelse som grund för fredlig samexistens. Låt oss hoppas att denna samverkan kan utsträckas till fler länder. Vi finner det naturligt att ge svenska medborgare möjligheter att lära känna och bli delaktiga i detta viktiga arbete för fred.

Redan i början av förra året uppmärksammade vi vad som höll på att ske i Baltikum. Utvecklingen där har under det senaste året gått mot en öppenhet som vi kanske inte föreställt oss vara möjlig.

Vi anser att Sverige nu har ett ansvar för att kontakterna med Baltikum utvidgas på flera plan. Stödet och kontakterna med Baltikum är inte bara en moralisk plikt mot våra grannfolk. En utveckling mot ökad demokrati och ökad respekt för mänskliga rättigheter i Baltikum ligger i Sveriges omedelbara utrikespolitiska intresse. Ökat nationellt självbestämmande och en utveckling mot demokrati i Baltikum stärker på lång sikt stabiliteten och freden i vår del av världen. Ökade förbindelser över Östersjön med de baltiska staterna ger långsiktigt Sverige kulturella och ekonomiska kontakter som i ett större europeiskt perspektiv kan bli av stort värde.

Genom en målmedveten Östersjöpolitik får vi också bättre förståelse och kunskaper om den ekonomiska, kulturella och politiska utvecklingen i en region som av uppenbara geografiska skäl har stor betydelse för vår egen säkerhet. Det är t.ex. viktigt att rätt kunna förstå och värdera vad som nu händer i de baltiska staterna. Utvecklingen mot ökat självbestämmande i de baltiska staterna ökar förutsättningarna för en politik för att klara gemensamma miljöproblem.

Vi föreslår i en särskild motion rörande Baltikum ett program i nio punkter för utvecklade relationer. Vi vill inom ramen för dagens beslut anslå 10 milj. kr. för stipendier och kulturellt utbyte med Baltikum.

Vi vill också stärka verksamheten vid Utrikespolitiska institutet och den säkerhetspolitiska forskningen med 1 resp. 2 milj. kr., som enligt vår mening kan tas från det av regeringen föreslagna organisationsstödet.

För att långsiktigt skapa en större kunskap om den svenska säkerhetspoliti-

ken, inte minst på det utrikespolitiska området, är forskningen vid universitet och högskolor liksom vid en rad andra institut som FOA, SIPRI och militärhögskolan av stor betydelse.

Det är också viktigt att samhällsvetenskapliga forskningsrådet uppmärksammar möjligheter att vid universitet och högskolor stödja projekt med säkerhetspolitiskt relevant inriktning.

En avsevärt mindre medelsram än den regeringen och utskottets majoritet föreslagit för delposten Studier och forskning under anslaget F 3 skulle, givet till de etablerade statsvetenskapliga institutionerna med betydligt högre effekt ge tillskott av för hela samhället viktiga kunskaper. En förstärkning av forskningen på detta område skulle öppna nya utbildningsmöjligheter för studenter och forskare.

Eftersom resurserna för vad som benämns freds- och konfliktforskning synes goda, bör en inriktning mot säkerhetspolitisk forskning i stället eftersträvas. Riksdagens försvarsutskott och utrikesutskott har under flera år i olika sammanhang uttalat sig om behovet av en sådan förstärkning. Vi välkomnar att regeringen äntligen, efter upprejade krav från riksdagen, nu utreder en förstärkning av den säkerhetspolitiska forskningen vid våra universitet och högskolor.

Av speciell betydelse är den forsknings- och föreläsningssyftande verksamhet som bedrivs vid Utrikespolitiska institutet. Forskningen försvåras av ständiga ekonomiska problem.

För att ge Sverige ett internationellt namn i meningsutbytet på det strategiska området fordras att vi bygger upp ett institut med tillräckliga resurser. Utrikespolitiska institutet är det naturliga embryot för en sådan verksamhet. Jämfört med liknande institut i andra länder är dock dess resurser blygsamma. De bör stegvis byggas ut. Som ett steg i denna riktning föreslår vi att institutet under kommande budgetår tillförs medel, så att de akuta ekonomiska problemen kan bemästras. Den omorganisation som föreslås bör på sikt bilda en grund för en positiv utveckling av institutets verksamhet.

Det anslag regeringen föreslagit till Utrikespolitiska institutet kompenseras dock inte ens för den mycket stora hyreshöjning institutet oförutsett drabbats av.

Med det anförda yrkar jag, herr talman, bifall till de moderata reservationerna nr 4, 7, 9, 11 och 14 samt i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 3 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Även om de anslagsposter som behandlas i detta betänkande inte är av så stor omfattning, jämfört med utrikesdepartementets totala budgetförslag endast ca 13 %, är de mycket väsentliga för svensk utrikespolitik och för svenskt freds- och nedrustningsarbete. De 1,8 miljarder vi i dag tar ställning till skall bl.a. betala Sveriges utrikesförvaltning, bidra till vissa internationella organisationers kostnader, information om Sverige i utlandet, nedrustnings- och säkerhetspolitiska åtaganden m.m.

Om man vill se optimistiskt på utvecklingen i världen vad gäller fred och nedrustning kan man med visst fog påstå att en förändringens vind började blåsa under 1988. Klimatet för fredssamtal har förbättrats och fört med sig

konkreta resultat. Det gäller därför att på alla nivåer ta till vara de goda krafter som eftersträvar fredlig utveckling. Det gäller att gripa tillfället när det ges.

En viktig del i detta arbete är naturligtvis frågorna om militär omställning och forskningen kring dessa. Det är lång väg att gå när det kommer till att försöka förvandla svärd till plogbillar, men det är nödvändigt att anträda den. En inkörsport är – som påpekas i flera motioner bl.a. av Håkan Holmberg och Jan-Erik Wikström, folkpartiet – att upprätta en särskild kunskapsbank i Sverige gällande försvarsindustriell omställning från militär till civil produktion. Ett förslag om en sådan kunskapsbank har tidigare på UD:s uppdrag utretts och lagts fram. Detta förslag har dock tyvärr inte följts upp i årets budgetproposition.

Internationellt har problemen kring nedrustning och utveckling blivit alltmer viktiga och engagerar allt fler. INF-avtalet från 1987 innebar för första gången att verklig nedrustning genomförs. Hela vapensystem eliminerar. Delar av dem, bl.a. transportfordon, görs om för civil användning. Industrier som tidigare producerade missiler rapporteras numera tillverka kylskåp och barnvagnar. I december förra året talade Mikhail Gorbatsjov om att en omställning av krigsindustri till civil produktion är en realistisk möjlighet. Bl.a. föreslog han att en nationell omställningsplan skulle upprättas samt att en forskargrupp skulle inrättas för att studera frågorna och rapportera till FN.

Även i USA, i det amerikanska försvarsdepartementet, finns en enhet för alternativ användning av resurser från nedlagda regementen. Från Kina rapporteras om neddragningar av armén, och exempel ges på hur industrier ställs om till civil produktion.

Det är mycket viktigt att forskning och dokumentation kring dessa frågor nu får möjlighet att bedrivas på ett seriöst och vetenskapligt trovärdigt sätt. Omställningsfrågorna, som rör omställning från militär produktion till civil, håller nu på att bli praktisk politik. En kunskapsbank i Sverige skulle kunna visa sig vara betydelsefull för Sveriges agerande internationellt och vara en service åt andra som är intresserade av dessa frågor.

Det är därför glädjande att kunna notera att utskottet har gått på motionärernas linje och nu ger regeringen uppdraget att starta projektet med inrättandet av en kunskapsbank för omställningsfrågor vid institutionen för freds- och konfliktforskning vid Uppsala universitet.

Pengar som satsas på freds forskning, nedrustningsfrågor, FN-organ av olika slag samt information om och studier av dessa frågor utgör endast bråkdelar av de enorma summor som satsas på tillverkning och utveckling av krigsmateriel och vapen. Det är därför positivt och glädjande att kunna konstatera att anslag under rubriken Nedrustnings- och säkerhetspolitiska frågor ökar kraftigt. Anslagen för information, studier och forskning om freds- och nedrustningssträvanden ökar med 25 % – från 20 miljoner till 25 miljoner. Samtidigt beslutar utskottet om en gradvis uppräknings av detta anslag tills det motsvarar en promille av försvarsanslaget – väl använda pengar.

Alla de olika fredsorganisationer av skiftande slag som genom dessa tilldelade medel får möjlighet att verka utför ett ovärderligt arbete i fredens

tjänst. Mycket ideellt och självupppoffrande arbete läggs ner för att försöka åstadkomma en bättre värld – en värld som inger hopp för framtiden. Här rör det sig om organisationer som Kristna fredsrörelsen, Kvinnor för fred, Samarbeta för fred, Arbetarrörelsens fredsforum, Svenska fredskommittén m.fl. Svenska freds- och skiljedomsföreningen får exempelvis sitt anslag nästan fördubblat.

Naturligtvis skall en sådan här uppräknning inte behöva gå ut över utrikesförvaltningens övriga budgetposter. Den skall – som också framhålls i ett särskilt yttrande av folkpartiet och centern – ske med "friska pengar" och inte genom neddragning av andra anslagsposter. Utskottet har under behandlingen av utrikesförvaltningens anslag upplysts om att den föreslagna höjningen av fredsinformationsanslaget bl.a. måste finansieras genom indragning av generalkonsulatet i Minneapolis. Det var väl knappast meningen från början? I flera motioner, bl.a. av Ingemar Eliasson och Karin Söder, har det felaktiga i denna indragning påpekats. Enligt budgetpropositionen skall generalkonsulatet i Minneapolis avvecklas för att ersättas med en honorärkonsul.

Detta är ett olyckligt beslut, inte minst med tanke på förra årets högtidlighållande av 350-årsminnet av de första besättningarna på den nordamerikanska kontinenten och de jubileumsaktiviteter som ägt rum. Inte minst i svenskbygderna i USA var detta jubileum en stor händelse. Ett stort antal aktiviteter i samband med jubileet syftade till att förstärka relationerna mellan människor och företag i Sverige och USA. I detta arbete spelade Sveriges utlandsrepresentation i USA en stor roll. Nu när jubileet är över skall ett av generalkonsulaten, det i Minneapolis, avvecklas.

Jubileet var ju avsett som avstamp för varaktigt utvidgade relationer mellan USA och Sverige. I det syftet bör vi inte minst värda oss om den naturliga förankring som vårt land och folk sedan länge har i de gamla svenskbygderna. En avveckling av generalkonsulatet i Minneapolis är motsatsen – nämligen en degradering av betydelsen av dessa relationer och kontakter.

Detta framförs också i reservation 1, till vilken jag yrkar bifall.

Herr talman! Den 31 december 1987 var 18 104 personer anställda i FN:s olika organisationer. Därav var 4 255, eller 23,5 %, kvinnor. Bland dem återfinns ingen kvinnlig generaldirektör eller generalsekreterare. Också i olika expertgrupper är kvinnor i klar minoritet. Som exempel kan jag nämna att antalet kvinnor i WHO:s expertgrupp 1986 var 257, eller 11 %, av totalt 2 301. I WHO:s styrelse, som består av 31 personer, är endast en kvinna.

Trots det faktum att kvinnor utgör hälften av världens befolkning, innehar endast en liten andel av kvinnorna ledande befattningar inom olika delar av förvaltningen. Detta gäller i de flesta länder och inte minst inom internationella organisationer. Kvinnor är alltså ofta inte med i beslutsfattandet, och deras synpunkter förs därmed inte fram.

Sverige har en mångårig tradition när det gäller att driva jämställdhetsfrågor. Därför bör Sverige arbeta för ökad rekrytering av kvinnor till toppbefattningar, såsom styrelseplatser och expertgruppsplatser, inom FN:s olika organ. En handlingsplan för detta måste utarbetas för att sedan kunna

användas i arbetet i alla FN-organisationer för att man skall få fart på jämställdhetsarbetet på det internationella planet.

Tyvärr har utskottets majoritet inte ställt upp bakom förslaget om en dylik handlingsplan. Jag beklagar det och yrkar bifall till reservation 5.

Slutligen, herr talman, vill jag uttrycka min förhoppning att de 2 milj. kr. utskottet föreslår för folkrörelseanknutet kulturellt arbete med vissa Östersjöländer, i första hand de baltiska republikerna, kommer att ge öppna och värdefulla utbyten med våra baltiska vänner på andra sidan Östersjön – en kontakt som alltför länge varit avbruten. Låt oss åter få uppleva att vatten, i detta fall Östersjön, inte skiljer människor från varandra utan förenar dem.

Anf. 4 GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Jag tror att samtliga partier är överens om bedömningen att det går en freds- och avspänningsvåg över världen. Och jag tror att vi alla är lika glada över det. Men vi kanske inte är lika överens om vad som ligger bakom detta och vilka rörelser och krafter som till stor del har varit verksamma för att få i gång denna utveckling. Hur hade det säkerhetspolitiska läget i världen varit om de politiska ledarna inte hade varit påpassade och påhejade av en stark och entusiastisk fredsopinion, en fredsopinion som ständigt ökat sina kunskaper och slipat sina argument och som genom sitt outtröttliga och till största delen självfinansierade engagemang slutligen har gett stormakternas ledare nyckeln till den dörr som leder till överlevnad, nämligen skrotning av vapen?

Jag tror inte att fredsorganisationernas arbete och engagemang kan överskattas i denna fråga. Hur hade t.ex. diskussionerna här i Sverige förts om svensk nedrustning utan fredsorganisationernas engagemang? Vad hade hänt i fråga om vapenexportaffärerna? Vem skulle ha polisanmält de direktörer som i dag är föremål för rättegångar? Vem hade dragit fram dessa frågor i ljuset, i konstitutionsutskottet och på annat sätt, om det inte hade funnits en aktiv och engagerad fredsopinion?

Värdet av detta får över huvud taget inte underskattas. Därför har vi i vpk föreslagit att fredsorganisationerna skall få mer pengar än som föreslås i budgeten. Vi har sagt att riktmärket bör vara en promille av anslaget till försvarsbudgeten. Det anser utskottsmajoriteten är ett bra riktmärke, det är bra och det tackar jag för. Men det är mycket märkligt att utskottsmajoriteten anser att detta inte är möjligt i år, eftersom den anser att Sverige inte har råd. Då undrar jag vilka ekonomiska överväganden som görs då man säger att vi i Sverige i dag inte har råd att ge fredsorganisationerna ytterligare 6 milj. kr. Hur värderar man då deras arbete? Jag kan inte se det på annat sätt än att det innebär en nedvärdering av deras arbete, vilket jag tycker är tråkigt. Därför yrkar jag bifall till reservation 10.

En annan reservation som jag vill yrka bifall till är reservation 15 som gäller bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut, SIPRI. Det är också en organisation som har till uppgift att bedriva forskning i konflikt- och samarbetsfrågor. Syftet är att bidra till utveckling av nödvändiga fredliga lösningar av mellanstatliga konflikter för att försäkra världen en stabil fred. Det finns väl såvitt jag förstår just inte några andra uppgifter som kan vara viktigare i dag. Det är njugghet och snålhet som drabbar SIPRI. Det rör sig

Prot. 1988/89:81
15 mars 1989

*Vissa anslag m.m.
inom utrikesdeparte-
mentets område*

inte om mycket pengar i den totala budgeten, men det är mycket pengar för SIPRI:s verksamhet. SIPRI har bett att få bli undantaget från huvudregeln, eftersom man har ett internationellt engagemang med även internationella uppdragsgivare. Förra året fick SIPRI inte bli undantaget från huvudregeln. I år har regeringen sagt att den har förstått att det kanske inte går att använda osthyvelsmetoden på SIPRI. Därför har regeringen nu undantagit detta anslag från huvudregeln. Men vi menar att det då är rimligt att regeringen inser sitt misstag från förra året och kompenserar SIPRI för de pengar som fattas. Därför har vi i vpk föreslagit detta, vilket vi är ensamma om, och det är mycket märkligt. Jag tror att vi är många inom fredsrörelsen som har haft god nytta av SIPRI:s verksamhet. Jag yrkar alltså bifall till reservation 15.

Något som nog snarast motverkar de syften som man sägs vilja verka för gäller Sveriges medlemskap i Interamerikanska utvecklingsbanken, IDB. Vpk har vid upprepade tillfällen, ända sedan Sverige 1977 blev medlem i IDB, krävt att medlemskapet sägs upp. Skälen till detta är flera, dels har banken under sin existens ofta stött reaktionära regimer med krediter, dels kan det biståndspolitiska värdet ifrågasättas, eftersom upphandlingen till bankfinansierade projekt är begränsad till bankens 44 medlemsländer. Dessutom är det svenska inflytandet begränsat till en nivå som kraftigt understiger nivån på Sveriges bidrag. Uppenbarligen har regeringen under årens diskussion känt sig pressad av medlemskapet i banken, eftersom det främst kan ses som en exportfrämjande verksamhet. Därför påpekar regeringen i budgetpropositionen att den regelbundet motsätter sig lån från IDB till t.ex. Chile. Det är ju en protest som regeringen kan kosta på sig, eftersom röstandelen är försvinnande liten. De svenska företagen kan ändå dra nytta av bankens krediter för exempelvis Chileexport. Vi vill att Sverige skall utträda ur IDB, och jag yrkar bifall till reservation 8.

Sedan vill jag ta upp frågan om en kunskapsbank för omställningsfrågor. Det är flera partier som har tagit upp en sådan kunskapsbank i sina motioner, även vpk har gjort det och pekat på nödvändigheten av att man inrättar en sådan kunskapsbank och fullföljer det arbete som redan är gjort inom bl.a. utrikesdepartementet.

Vpk är det enda parti som har föreslagit en finansiering som inte innebär att man tar det via statsbudgeten. Vi tycker att det här kan man gott ta ut i form av en avgift från vapenindustrierna. Nu har utskottsmajoriteten också ansett att detta är en viktig fråga och vill att verksamheten kommer till stånd. Vad som oroar mig litet i propositionen är att man skriver att *om* medel inte finns i årets budget så förväntar man sig att det kommer att finnas i nästa års budget. Jag vet inte riktigt vad detta "om" betyder, men jag kanske kommer att få ett klarläggande under debatten. Jag utgår från att det är en positiv skrivning, som innebär att verksamheten kommer att starta nu genast, såsom man har tänkt sig. Därför har vi ingen reservation i denna fråga.

Om det inte skulle vara så måste det vara pinsamt för regeringen. Jag fick i dag ett pressmeddelande om vad Maj Britt Theorin sade inför en internationell hearing i Bonn den 1 mars i år. Hon sade att bland en rad konkreta förslag som det är viktigt att arbeta på finns också förslaget om en informationsbank för en omställning. Det vore väldigt pinsamt för regering-

en, tycker jag, om man utomlands lovar göra saker och det visar sig att man i landet inte verkställer besluten.

Slutligen skulle jag vilja kommentera det som Inger Koch tog upp. Hon började med att säga att moderaterna ju är positiva till alla åtgärder som kan stödja fred och nedrustning. Det låter sig sägas, för det säger vi alla. Därför är reservationerna från moderaterna märkliga som i princip går emot allt som skulle leda till positiva åtgärder. Man säger att vi inte skall räkna upp fredsanslaget, inte satsa på den opinionsbildning som faktiskt är nödvändig. Vi skall inte ge bidrag till att bygga upp en kunskapsbank. Det säger man att industrin skall klara själv, och det har jag en viss sympati för. Vi säger ju att industrin åtminstone skall betala detta. Men det verkar i dagens läge naivt att tro att industrin faktiskt skulle göra det utan några politiska pålagor.

I går kunde man i TV se ett inslag om Bofors verksamhet och hur Boforsdirektörerna resonerar. De har inga som helst tankar på att ställa om produktionen. Deras arbete går främst ut på att marknadsföra sig, att hitta nya marknader, att vara påpassligt framme så att man så fort det över huvud taget finns några lättnader skall kunna sälja. Det behövs politiska beslut i denna fråga för att vapenindustrin skall gå in i en omställningsprocess. För att dessa politiska beslut skall kunna verkställas behövs också pengar för att sätta i gång denna process.

Jag blir upprörd när jag hör Inger Koch säga att EG är en gigantisk fredsörelse. Då ser vi verkligen vilka olika perspektiv vi har. Vi som arbetar mot EG gör det i stor utsträckning därför att vi ser EG som det största hotet mot en fortsatt freds- och avspänningsprocess i världen. Vi ser i EG:s förlängning en tredje militärmakt, Västeuropas Förenade Stater, kanske under ett kärnvapenparaply uppsatt av Frankrike. Det här är framtidsperspektivet om man vågar titta ordentligt på vad EG innebär. Jag tycker att moderaternas perspektiv i denna fråga är skrämmande.

Anf. 5 INGER KOCH (m) replik:

Herr talman! Jag förmodar att Gudrun Schyman i första hand syftade på anslag F 3 när hon talade om nedskärningar som vi vill göra. Men om man läser våra motioner noga ser man att vi inte föreslår att det totala anslaget inom dessa områden skall minska. Vi har olika uppfattningar om var dessa pengar bäst kommer till nytta. Vi tycker att forskning är väldigt viktig. Vi tycker att t.ex. Utrikespolitiska institutet behöver få mer pengar för sin verksamhet. Detta kan göras inom ramen för det anslag som finns.

De enskilda organisationer som sysslar med fredsfrågor, med opinionsbildning och med att sprida information om fred ute i världen och i Sverige kan ändå få pengar genom oss. Det finns ju många olika anslag. Vi föreslår inte att dessa skall tas bort, men vi tycker att det förslag som vi lagt ger bättre användning av pengarna.

När det gäller EG tror jag att om vi ger människorna möjlighet att resa ut i Europa, att lära känna varandra, att förstå varandras behov och syften, får vi en sådan kunskap om och förståelse för sättet att resonera som i sig själv bidrar till att man kan lösa konflikterna mellan länder genom samtal, på fredlig väg. Man är mer benägen att göra så när det är vänner man umgås med.

Anf. 6 GUDRUN SCHYMAN (vpk) replik:

Herr talman! Det där låter väldigt trevligt, Inger Koch. Då skall jag säga att vi som arbetar inom den internationella freds rörelsen har rest länge och korsat gränserna och att vi har skrivit under personliga kontrakt med varandra om att vi inte skall slå ihjäl varandra, om någon skulle säga till oss att göra så. Det här resandet finns alltså. Jag tror att många fler skulle kunna göra det. Jag ser inget hinder för det, men vi behöver inte gå med i EG för att kunna resa. Vi kan faktiskt göra det ändå. Det finns en utvecklad charterturism, som man i och för sig kan ha synpunkter på, men som gör att det går alldeles utmärkt att resa.

Vad som vi ser som faran med EG är inte att människor kommer att resa utan det transnationella kapitalets förflyttningar och de gränsöverskridanden som man har tänkt sig där. Det handlar om industriellt och militärindustriellt samarbete. I förlängningen handlar det om säkerhetspolitiskt och försvarspolitiskt samarbete som urholkar Sveriges neutralitet så till den milda grad att vi inte kommer att ha någon självbestämmanderätt kvar vad gäller utrikespolitiska frågor. Utrikesutskottet kommer inte att få mycket att göra – det kan jag garantera Inger Koch.

Anf. 7 INGER KOCH (m) replik:

Herr talman! De pengar som vi föreslagit skall gå till stipendier för våra ungdomar för att de skall kunna resa ut och studera i Europa. De andra anslag som Gudrun Schyman talar om behandlar vi inte i detta betänkande. Att anslå pengar till olika institutioner och olika högskolor för att våra ungdomar stipendievägen skall få möjlighet att studera utomlands anser vi vara väldigt viktigt. Då tycker vi att en del av detta anslag kan gå dit. Inte bara freds rörelserna skall ha möjlighet att söka pengar utan även våra studenter och våra barn.

Anf. 8 GUDRUN SCHYMAN (vpk) replik:

Herr talman! Jag är helt överens med Inger Koch om att vi skall resa, men när nu budgeten är begränsad får man uppenbarligen göra vissa prioriteringar. Då menar jag att de prioriteringar som moderaterna gör visar på vad och på vilka man vill satsa. Om man delar den bedömning som vi gör, att den freds- och avspänningsprocess som just nu pågår, ivrigt påhejad och uppbackad av en fredsopinion, är det viktigaste och vill fördjupa och utveckla den, då skall man satsa på de krafter som verkar i den riktningen. Och det gör fredsorganisationerna, dessutom med oerhörd framgång.

Talmannen anmälde att Inger Koch anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 9 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! När jag i utrikesdebatten häromveckan angrep Sveriges officiella utrikespolitik och hävdade att den – med något undantag, huvudsakligen Palestinapolitiken – har tappat sin solidaritetsprägel och i ökad utsträckning blivit en egoistisk utrikeshandelspolitik, lyckades det förenade höger-vänster-blocket delvis dölja den obehagliga sanningen

genom att tillgripa skällsord och, i ett flagrant fall, direkt lögn. Utrikesministern påstod som bekant att mitt inlägg var "oförskämt, oklokt och okunnigt". Carl Bildt beskyllde mig för att sympatisera med den iranska mördarregimens ledare, ayatollah Khomeini.

Bakgrunden var att jag gav en rad exempel på hur handelspolitiken går före solidaritetspolitiken i Sveriges utrikesrelationer. Jag uttalade tre gånger – som framgår av protokollet – mitt stöd för protesterna mot Khomeinis mordhot mot Salman Rushdie. Men eftersom regeringens ambassadörshemkallande samma morgon på ledarplats i Svenska Dagbladet hade hyllats som ett uttryck för EG-anpassad utrikespolitik, tillät jag mig också att undra om det kanske faktiskt var på det sättet.

Vadr den upprörda reaktionen på mitt inlägg i utrikesdebatten ville dölja det framgår nu på s. 12 i utrikesutskottets betänkande med brutal tydlighet. Där står det att "på samma sätt som i andra länder spelar det nationella egenintresset självfallet en överordnad roll för utrikespolitikens utformning".

Ja, det finns tyvärr säkert "andra länder" där det är på det sättet. Men att det skulle vara "självfallet" att också Sveriges utrikespolitik har egenintresset som överordnad princip för sitt utrikespolitiska agerande, det är ett mycket tragiskt konstaterande, en tragisk nyhet. Och rent skamligt är att fem riksdagspartier är tillfreds med denna ordning. Det är ju bara miljöpartiet de gröna som har reserverat sig mot denna nakna nationella självtillräcklighet. Bara vi slår fast, som det heter i vår reservation, att "Sverige har ett globalt – inte bara europeiskt – ansvar, att Sverige har ansvar för alla små folks säkerhet, inte bara sin egen". Men fem partier står alltså bakom den formulering jag citerade från utrikesutskottets betänkande.

Det gäller de små folkens säkerhet, inte bara vår egen. Ta t.ex. Iran! Vilken sorts ansvar har Sverige för utvecklingen där?

Redan kort tid efter den iranska revolutionen 1979 stod det klart att shahens skräckvälde hade ersatts av en religiös mördarregim. Hösten 1981 gick t.ex. en våg av terror över Iran. En av de många böcker i ämnet som nyss har kommit ut påminner om detta: "Femtio avrättningar om dagen blev rutin. Även om avrättningarna i princip var riktade mot vänstern, drabbade de alla utan åtskillnad, basarköpmän, Bahaianhängare, rojalister. Poeten Said Soltanpour hämtades från sin cell och sköts. En trettonårig flicka, Fatemeh Mesbah, och hennes femtonåriga syster ställdes framför exekutionsplutonen." Citatet är hämtat från Shaul Bakhashs bok *The Reign of the Ayatollahs*.

Och så har det fortsatt. När Resa Pahlevi, shahens son och tronpretendent, i en sällsynt intervju häromveckan konstaterar att "det som nu drabbar Rushdie har under de gångna åren drabbat miljoner iranier", ger han uttryck för en luttrad men ändå bitter besvikelse över västvärldens reaktionsmönster, en besvikelse som tycks vara gemensam för all iransk Khomeiniopposition – också shahsonens ärkefiender, mujahedin. Iran Liberation, som utges av mujahedin, rapporterar den 23 januari i år att en hemlig rapport från Khomeinis högsta domstol medger att det har skett 12 000 avrättningar under 1988. Den 30 januari kunde Iran Liberation meddela att det på direkt order av Khomeini just nu löper en våg av massavrättningar över Iran.

Prot. 1988/89:81
15 mars 1989

*Vissa anslag m.m.
inom utrikesdeparte-
mentets område*

Visst har en hel del av detta rapporterats i svenska massmedia, och visst har det förekommit protester, t.ex av nobelpristagarna Brodsky och Milosz i januari i år. Men – konstaterar Der Spiegel den 27 februari – "tio års blodjustis och döds kult, hämndpolitik och kampparoller mot den moderna världen, har inte renderat Teheranregimen sådan fientlighet som Khomeinis mordorder mot en enstaka människa, Salman Rushdie".

Den 9 februari berättade Bo Viktor Pagels i DN från Teheran om en Khomeinidödsdom mot kulturpersonligheter – men mot iranier, de ansvariga för ett radioprogram som släppt fram en kvinna som föredrog en japansk TV-idol som förebild framför Fatima, Mohammeds dotter. Visserligen förvandlades dödsstraffet till flera års fängelsevistelse och 50 piskrapp. Men hade ändå inte en protest varit motiverad? I Iran Liberation för den 27 februari vädjar Irans Nationella Motståndsråd om att Khomeiniregimen skall uteslutas ur internationella samarbetsorganisationer. Det har sedan länge funnits många orsaker att protestera mot Khomeiniregimen, och det har funnits mycket kraftfullare åtgärder att ta till, om man hade velat, än ambassadörshemkallande.

Men först när en brittisk författare utsattes för mordhot – och först när EG-länderna kallat hem sina ambassadörer – kom den officiella svenska politiska protesten. Varför? På vilka grundvalar? Vad väntade man på, vilka principer styrde den svenska utrikespolitiken?

Nu vet vi. Utrikesutskottet har med stor majoritet, som fem partier står bakom, slagit fast att det är det överordnade nationella egenintresset som styr utrikespolitiken. Där har vi naturligtvis förklaringen till att iranska liv som spills i tusental och tiotusental inte leder till dessa våldsamma protester – utan först när det är en brittisk författare det gäller och först när EG har sagt sitt, då säger Sverige sitt. Det är ett referat av faktum. Det nationella egenintresset styr.

På liknande sätt är det med EG-politiken. Jag skall inte ägna det den huvudsakliga uppmärksamheten i den här debatten; det har funnits många tillfällen, och det blir fler tillfällen. Men det är naturligtvis storföretagens behov av marknader, en speciell form av nationellt egenintresse, som styr. Därför vill man förvandla EFTA till ett inträdeskort till EG. Med tillfredsställelse hör vi i dag att det inte är så lätt för den svenska regeringen att klara av det trolleristycket. Men vi kan ändå inte från vår sida godta att man handlar på det sättet, och därför yrkar vi avslag på det extra anslag till EFTA som skall användas för EG-harmonisering.

Också relationerna till tredje världen styrs av det nationella egenintresset – handelsintresset. IDB är bara ett nygammalt exempel på det. När jag satt i riksdagen förra gången, för drygt tio år sedan, var det samma IDB som debatterades. Skillnaden var bara att det då var en ganska spännande debatt, för det fanns en chans att regeringens IDB-förälskelse skulle möta motstånd i riksdagen. Socialdemokraterna röstade nämligen då mot IDB-medlemskap, och en av mina debattvänner då var Mats Hellström. Vad som har ändrat sig sedan dess är ju inte IDB utan socialdemokraterna och Mats Hellström. Att Mats Hellström har en viss förmåga att ändra sig fick vi för övrigt ännu ett pinsamt exempel på i TV i går. Socialdemokraterna har blivit regeringsparti, och som Martin Ardbo sade i går – så riktigt, dess värre – leder det för

socialdemokrater också till förändrad politik. I opposition opponerar man, i regeringsställning är det statsnyttan som råder – "det nationella egenintresset", som det så brutalt sant uttrycks i utrikesutskottets betänkande.

Till EG-anpassning och fasciststödande finansinstitut finns det pengar, däremot inte till en miljöattaché i Polen, inte heller till att ge fredsrörelserna vad de behöver – särskilt inte Svenska Freds, som avslöjat så många vapenskandaler. Det är inte alls så, som Karl-Göran Biörsmark antydde här, att Svenska Freds får särskilt mycket pengar. utan jämfört med de andra organisationerna missgynnas Svenska Freds i fråga om anslagsbeviljande. Vi i miljöpartiet har krävt att alla fredsorganisationer skall få det som de har begärt detta budgetår. Det vill man inte gå med på, och det kan ligga något principiellt viktigt i detta att man skall pröva varje biståndsansökan. Men när vi då kräver att vi skall få material, så att vi kan pröva varje biståndsansökan, då säger utskottsmajoriteten att det inte är riksdagens sak att pröva varje biståndsansökan. Jag har litet svårt att få logiken att gå ihop. Skall man pröva varje biståndsansökan, så måste man väl ändå ha material för att kunna göra det i framtiden och få klarhet i varför regeringen har bestämt sig för olika anslag till olika organisationer.

Oförmågan att inse att vapenhandeln för länge sedan har vuxit handelsavdelningen på UD över huvudet visar sig också i att man inte vill inrätta en nordisk kommission om vapenaffärerna. Okej – kom med bättre förslag! Skandalerna rullar vidare. Mängder med utredningskommissioner har sysslat med detta. I KU jobbar vi bäst vi kan och får inte ut något material från regeringen. En nordisk kommission är inte något självändamål. Kom med bättre förslag hur vi en gång för alla skall kunna göra rent hus, som ju Sten Andersson lovade en gång – det blev vi också påmind om i TV i går. Hur skall vi bära oss åt, om vår föreslagna nordiska kommission inte är den bästa lösningen? Kom med bättre förslag! I avvaktan på det vidhåller vi vårt krav och stöder den reservationen.

Herr talman! De principer som råder för svensk utrikespolitik har vi alltså här fått klarlagda. Fem av riksdagens sex partier står bakom formuleringen att det nationella egenintresset självfallet spelar en överordnad roll för utrikespolitikens utformning. De som är nöjda med det skall givetvis inte stödja oss. Men de som menar att utrikespolitik borde vara något annat, något mer än att sköta sig själv och strunta i andra – utom möjligen när man kan ha nytta av dem – bör givetvis stödja vårt mycket modesta krav om en parlamentarisk utredning om utrikespolitiken. I ett land där allting annat utreds parlamentariskt – varför icke utrikespolitiken?

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga reservationer som undertecknats av miljöpartiets representant, nr 2, 3, 6, 8, 10 och 13, samt reservation 5 av folkpartiet om ökad kvinnorepresentation i FN.

Herr talman! För övrigt anser jag att Khomeiniregimen bör störas. Men inte bara för Salman Rushdies skull, utan också för Fatemeh Mesbahs och Said Soltanpours och tusen och åter tusen iraniers skull.

Anf. 10 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Det är två saker som jag skulle vilja beröra av det som Per Gahrton sade. Den ena gäller anslaget till Svenska freds- och skiljedomsföreningen, som ju gör ett utmärkt arbete i Sverige. Jag konstaterar att det föreslagna anslaget är näst intill fördubblat. Jämfört med andra anslag som begärs och beviljas är det en nästan hundra procentig uppräknig. Det är faktiskt en ganska kraftig uppräknig – det kan väl inte ens Per Gahrton förneka.

Det kan naturligtvis låta litet utmanande att fem av riksdagens sex partier ställer sig bakom utskottets formulering på s. 12, som Per Gahrton citerade. Meningen börjar på s. 11 och lyder så här:

”Kontinuitet, öppenhet, strävan efter nationell enighet, solidaritet med andra folk, en aktiv fredspolitik, omsorg om folkrätten, om demokratin och om de små nationernas rättigheter är några kännemärken för svensk utrikespolitik. . .” – Sedan avslutas meningen med de ord som Per Gahrton läste upp. När man säger att egenintresset självfallet är någon sorts överordnad del kan det naturligtvis låta bestickande när ordet framstår så att säga naket. Men ”egenintresset” omfattar ju mycket. Försvarspolitiken och säkerhetspolitiken är egenintresse. Nedrustningssträvandena kan också betraktas som ett egenintresse. Biståndspolitiken är naturligtvis ett egenintresse, därför att gränser öppnas och solidariteten mellan människor ökar. Detta kan i sin förlängning tolkas som ett egenintresse, eftersom vi får en bättre värld. Miljöpolitiken är väl också ett egenintresse för Sverige och för världen, Per Gahrton, genom att vi på det sättet formar en bättre miljö.

Man får nog se det litet vidare än att bara ta ut ett kort citat ur denna mening, som Per Gahrton gjorde.

Anf. 11 PER GAHRTON (mp) replik:

Herr talman! Karl-Göran Biörsmark och övriga kommer att få äta upp denna mening, om de inte ser till att den stryks eller röstar på något annat sätt.

Ju mer Karl-Göran Biörsmark försöker, desto värre blir det. Biståndspolitiken är alltså nu plötsligt ett egenintresse. Är det vad vi skall gå ut i världen och säga? Det har sagts i riksdagen och kommer att stå i protokollet att folkpartiets representant anser att biståndspolitiken är ett egenintresse. Folkpartiet har skaffat sig en viss profil av att vara ganska biståndsintrasserat, men nu är det alltså egenintresset som styr folkpartiets biståndspolitik.

Tack för upplysningen! Det var mycket intressant, och det skall vi komma ihåg. Där föll folkpartiets solidariska intresse för de fattiga folkens möjligheter att utvecklas sammån med dunder och brak.

Jag har inte förvrängt citatet. Allt det som citerades står i betänkandet, och sedan kommer det en viktig konjunktion, nämligen ”men”. Trots alla dessa vackra ord säger utskottet ”men”. Det är egenintresset som är det överordnade – det är vad som står i den meningen. Det kan ingen lingvistisk trollerikonst göra ogjort.

Det är möjligt att utskottet har sovit och låtit kansliet skriva denna mening, men jag har svårt att tro att vårt kansli av sig självt skulle göra sig skyldig till en sådan formulering. I så fall får ni erkänna det och göra någonting åt det.

Det är inte någon lek vi håller på med här i riksdagen. Vi fattar beslut, och vi anger viktiga principer. Utskottsbetänkandena går ut i hela statsförvaltningen som riktlinjer för vad man där skall göra och tänka. Om det slås fast här i riksdagen av en förkrossande majoritet att det är det nationella egenintresset som inte bara skall vara med i beräkningen utan som spelar den överordnade rollen, får ni stå för det eller erkänna misstaget – det finns bara de möjligheterna. Annars förvandlar ni riksdagen till en lekstuga. Det gäller alla, inte bara Karl-Göran Biörsmark. Han är litet modigare än de andra, därför att han försöker – förgäves – krampaktigt försvara utskottets skrivning.

Detta med anslagen var också konstigt. Om man jämför med andra anslag blir det 100 %, sade Karl-Göran Biörsmark. Men man måste väl jämföra med sig själv för att det skall bli 100 % av det man har fått tidigare. Det är helt korrekt.

Arbetarrörelsens fredsforum har 300 000 och får ytterligare 400 000. Kristna fredsrorelsen får 100 %. Svenska läkare mot kärnvapen har 300 000 och får 400 000. Svenska freds- och skiljedomsföreningen har 400 000 och får 300 000, dvs. inte fullt 100 %. Om vi jämför med att man har krävt 1 300 000, därför att man gör ett enormt jobb – som t.o.m. konstitutionsutskottet använder sig av i brist på resurser att göra egna utredningar – är det inte något tvivel om att Svenska freds- och skiljedomsföreningen har blivit missgynnad.

Anf. 12 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Per Gahrton vägrar att se helheten i denna mening, som står på s. 11–12 i betänkandet. Han tar ut en del av hela meningen, och det är olyckligt.

Man måste kunna se detta i ett vidare perspektiv. Om man gör det. Per Gahrton, måste man tillstå att det finns ett egenintresse i fredssträvandena i världen. Det finns ett egenintresse i miljöpolitiken, därför att det leder till något som vi förhoppningsvis kan se fram emot, nämligen en bättre värld att leva i både när det gäller fred och när det gäller miljö. All sådan solidaritetspolitik som vi eftersträvar är ju mot den bakgrunden ett egenintresse.

Det är så jag läser denna mening. Jag gör inte den tolkning som Per Gahrton gör när han läser den. Vi måste själva få göra de tolkningar vi vill när vi läser vad som står i betänkandet.

Om vi arbetar för nedrustning är detta naturligtvis i sin förlängning ett egenintresse – eller hur? Om vi arbetar för solidaritet mellan människor är detta också i sig ett egenintresse, därför att vi får en bättre värld. Att säkra freden i världen är också ett egenintresse.

När det sedan gäller pengarna, kan jag tillstå att det finns litet olika varianter i fråga om tillskotten, men de allra flesta har fått en kraftig ökning. Samarbete för fred startar t.ex. från noll och får 225 000 kr., vilket ju är en kraftig ökning. Utskottet säger att detta anslag totalt skall bli en promille av försvarsanslaget, vilket är en bra inriktning. Jag sade i mitt huvudanförande att det är glädjande att de organisationer som i Sverige så bra och positivt jobbar för freden får en 25-procentig ökning. Det var mot den bakgrunden som jag uttryckte tillfredsställelse med ökningen.

Anf. 13 GUDRUN SCHYMAN (vpk) replik:

Herr talman! Det är utmanande att höra att man står bakom sådana här formuleringar, som vi i vpk inte alls står bakom. Att Sveriges solidaritetspolitik har ändrats från att vara en solidaritetspolitik till att präglas av exportfrämjande verksamhet är mycket tydligt, och vi har i vpk tagit upp det i vår biståndsmotion. Vi har också föreslagit, precis som miljöpartiet, att Sverige skall utträda ur IDB. Vi har i en mängd andra u-landsmotioner tagit upp och kritiserat Sveriges och regeringens sätt att agera på den internationella marknaden.

Sverige har ett globalt ansvar och inte bara ett europeiskt. Sverige har ett ansvar för alla små folks säkerhet och inte bara för sin egen. Sverige skall motarbeta supermakter och supermaktsbildningar. Vi vill att det skall ske en rivning av de militära blocken. Sverige skall stödja alla små folks rätt till självbestämmande. Det är bl.a. därför som vpk säger nej till EG.

Den politiken står vpk för. Vi gör det genom konkreta förslag och yrkanden i en mängd olika motioner.

Att vi inte har stött miljöpartiets reservation i denna fråga beror på att alla dessa yttranden, som är mycket bra, utmynnar i ett förslag om en parlamentarisk kommission. Per Gahrton svarar antagligen att vi skall hitta på något bättre, men erfarenheten visar att alla parlamentariska kommissioner och utredningar som tillsätts inte leder fram till det som är önskvärt. Det måste vidtas konkreta åtgärder i varje fråga.

Sedan får vi inte alla med oss, Per Gahrton, och det är synd. Det är ändå övermaga att säga att det är enbart miljöpartiet som står för denna inriktning. Det håller jag absolut inte med om.

Anf. 14 PER GAHRTON (mp) replik:

Herr talman! När det gäller vpk är det lätt fixat: det är bara att rösta för miljöpartiets reservation så har ni rättat till misstaget, som det kanske var. Jag blev något förvånad över att se er i sällskapet, det skall jag villigt erkänna. Om ni inte röstar för vår reservation har ni stött utskottets formulering – sådana är spelets regler, vilket jag tror ni är väl medvetna om.

Karl-Göran Biörsmark påminner om den berömda skämtteckningen med mannen som skall måla golvet och som börjar vid dörren. Hörnet blir mindre och mindre. Karl-Göran Biörsmark målar in sig i hörnet, och de andra medskyldiga, utom vpk, sitter naturligtvis förnöjt och hoppas att han skall fortsätta med det, så att de skall slippa delta.

Finns det ett egenintresse? Ja, om det hade stått att det finns ett moment av egenintresse hade det självfallet varit okej, eller om man hade varit filosofisk och talat om att allt som händer på jordklotet berör oss alla, osv. Men det är inte det som står där.

Det står en rad vackra saker, och sedan står det "men" – det är ändå det nationella egenintresset som spelar en överordnad roll. Det är inte någonting som bara spelar en roll, som finns där eller som tillsammans med annat skall tas med i beräkningen, utan det spelar en överordnad roll, enligt det som står i denna mening.

Miljöpartiet anser rent av att det är skamligt att det nationella egenintresset skall spela den överordnade rollen för svensk utrikespolitik. Det är dess

värre en bekräftelse av just det som vi har skrivit i denna motion och som för övrigt var en del av mitt anförande i den utrikespolitiska debatten. Vi har fått just det intrycket att Sveriges utrikespolitik har blivit mindre solidarisk och att det handelspolitiska egenintresset har kommit i förgrunden och präglar hela utrikespolitiken och alla våra relationer till omvärlden.

Det är precis det vi har kritiserat, och nu bekräftas det alltså. Om man tycker att det skall vara så skall man naturligtvis stå för det, och då får vi ta den debatten. Men kom inte och snacka om solidariteten som någonting viktigt i sig själv, när ni har skrivit under att det är det nationella egenintresset som är överordnat!

När det gäller anslagen till de olika fredsörelserna är det en enkel matematik att räkna ut vilka som är gynnade och vilka som är missgynnade relativt sett. Svenska freds och Kvinnor för fred, som är de mest militanta organisationerna, är jämförelsevis missgynnade. Jag har svårt att tro att det är en tillfällighet. Vi kunde ha fått veta vem som har rätt om utskottet inte hade avstyrkt miljöpartiets begäran om att det i framtiden skall ges en utförlig redovisning av motiven bakom fördelningen.

Talmannen anmälde att Karl-Göran Biörsmark anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 15 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Herr talman! Enigheten inom utrikesutskottet om utrikesdepartementets budget är större än vad det totala antalet reservationer ger vid handen. Utskottet konstaterar att det finns ett ökat behov av att följa den säkerhetspolitiska utvecklingen i vårt närområde samtidigt som nedrustningsförhandlingarna är inne i ett intensivare skede.

Det västeuropeiska ekonomiska samarbetet är ett av de områden som prioriteras. Den fortsatta avspänningen har ökat förutsättningarna för en fredlig lösning av flera internationella konflikter. Det gläder oss naturligtvis särskilt att utrikesförvaltningen aktivt har kunnat medverka i fredssträvandena under året som har gått. Vårt medlemskap i FN:s kommission för mänskliga rättigheter ger oss möjlighet att mer aktivt arbeta för att främja de mänskliga rättigheterna.

Återuppbyggnaden av tidigare krigs- och krisdrabbade länder ställer stora krav på vårt utvecklingssamarbete. Både svenska och internationellt samordnade insatser är nödvändiga för att bekämpa den ökande fattigdomen i många hårt skuldyngda afrikanska länder.

Dessa exempel visar, herr talman, att kraven på utrikesförvaltningens insatser även i fortsättningen kommer att bli stora. Utrikesutskottet tar självfallet inte nu ställning till den slutförda utredningen om utrikesförvaltningens inriktning och organisation. Den får regeringen ta ställning till först, efter det att remissbehandlingen är avklarad. Vi vill ändå från utskottet skicka med en hälsning inför arbetet med denna utredning:

Omfattningen av eventuella indragningar i utrikesdepartementets verksamhet måste noga vägas mot de överordnade nationella intressen som de kan komma att påverka. De förändringar som genomförs bör enligt utskottets uppfattning i första hand ske som led i en anpassning av

utrikesförvaltningen till nya och förändrade uppgifter, inte som en följd av fortsatta besparingskrav.

Utrikesutskottet betonar också att det är viktigt att UD söker en lösning på den s.k. medföljandeproblematiken. Jag ansåg det viktigt, herr talman, att något balansera det intryck av splittring som det stora antalet reservationer kan ge.

Men nu över till reservationerna. Eftersom jag har majoritetens uppdrag att tala för utskottet, måste jag gå igenom allesamman.

Det är alldeles klart, att om det finns obegränsade resurser vill man bibehålla verksamhet där den finns och gärna satsa på ny. Men utrikesdepartementet har att inom sin ram prioritera, och då har man sagt att eftersom man kan klara Minneapolis med hjälp av en honorär generalkonsul vill man dra in det lönade generalkonsulatet där.

Miljöpartiet har i reservation 2 yrkat på att man skall inrätta en befattning som miljöattaché i Polen. Ja, självklart finns behoven av miljöattachéer, liksom av kulturattachéer. Men vi måste ändå överlåta åt utrikesdepartementet att självt få göra de avvägningar som man finner nödvändiga.

Reservation 3 har avgivits av miljöpartiet. Man begär där en parlamentarisk utredning om utrikespolitiken. Det är likadant med motionen och reservationen som med Per Gahrtons citatkonst. Han väljer det som passar honom. Han ställer 65 rader om utrikespolitik mot 30 sidor om handelspolitik eller i ett annat sammanhang en och en halv sida utrikespolitik mot dessa 30 sidor handelspolitik. Det är ganska fantastiskt, Per Gahrton. Per Gahrton har nämligen valt att plocka dessa 65 rader eller en och en halv sida från den översikt som finns i inledningen av propositionen, medan han sedan innehållsmässigt går till hela avsnittet om handelspolitik i budgetpropositionen. När jag gör jämförelsen sak mot sak, hittar jag 153 sidor om utrikespolitik och 30 om handelspolitik. Det är en något bättre jämförelse. Man kan också hålla fast vid översikten i början. Den innehåller 65 rader om utrikespolitik och 55 om handelspolitik. Detta är litet belysande för Per Gahrtons sätt att hantera sanningen. Han väljer den del som passar honom bäst.

Om Per Gahrton bekvämar sig till att bläddra vidare till s. 8 och följande sidor finner han utrikespolitik, säkerhetspolitik, nedrustningspolitik, folk rätt och mänskliga rättigheter, vårt arbete i FN, som kanske är vår främsta frontlinje, biståndspolitik, självklart, och flyktingarbetet. Allt detta förekommer utöver det handelspolitiska avsnitt som Per Gahrton har stirrat sig blind på. Det hör också till att utrikespolitik kommer in i regeringsdeklarationen, som vi får när riksdagen öppnar. Vi har den i utrikesdeklarationen.

Nu har Per Gahrton fortsatt den utrikespolitiska debatten på sitt speciella sätt. Men när han nu pekar på en halv mening, låt mig peka på en annan mening på s. 11. Där talar vi i utskottet om "vår önskan att samarbeta med andra länder – kort sagt att vi ofrånkomligen är och även önskar vara del av ett internationellt sammanhang". Det är klara och bestämda besked.

Det talas om det nationella egenintresset. Jag skall säga Per Gahrton rakt ut: Jag skäms inte för att vara svensk. Jag skäms inte för att slå vakt om våra egna nationella intressen. Jag kommer att fortsätta att göra det i alla sammanhang. Jag lärde mig en gång av Bruno Kreisky någonting som jag har

tagit fasta på: Om du vill bli en bra internationalist, måste du först vara en sann patriot. Det tycker jag är ett bra avstamp i den här debatten.

Herr talman! Med anledning av reservation 4 vill jag säga att vi i utskottet ser det som nödvändigt att informationen om Förenta nationerna förbättras. Därför är det självklart för oss att ställa upp på det anslag som utrikesdepartementet begär.

Det handlingsprogram för rekrytering av kvinnor som folkpartiet efterlyser i reservation 5 finns ju redan. Det finns genom beslutet på kvinnokonferensen i Nairobi. Det som gäller nu är att länderna skall leva upp till detta och att man skall rapportera av. Det handlingsprogram som ni begär finns redan. Men för att få en bättre efterlevnad hjälper det inte att göra ett nytt handlingsprogram.

När det gäller EFTA och EFTA:s samarbete i europeiska frågor med EG anser vi det självklart att ställa upp på det anslag som begärts. Motiveringarna finns i utskottets betänkande och i utrikesdepartementets budgetförslag.

När det gäller reservation 7, medel för stipendier och kulturellt utbyte med Baltikum, vill jag hänvisa till att vi i det s.k. F 3-anslaget, som jag strax kommer in på, avdelar upp till 2 milj. kr. för ett kulturellt utbyte med Baltikum. Där kan folkliga organisationer komma in och få stöd för ett sådant utbyte.

Per Gahrton gör stort nummer av reservation 8, IDB. Jag har själv hört till motståndarna till IDB. Jag försökte också efter regeringsskiftet att verka för att vi skulle lämna IDB. Det visade sig inte praktiskt möjligt. Nu hör det till saken att sedan några år tillbaka vill staterna i regionen att Sverige med sin röst, även om den är svag, skall vara kvar i IDB. Det är vägledande för regeringen. Det är också vägledande för oss.

Så till F 3-anslaget, alltså anslaget för information, studier och forskning om freds- och nedrustningssträvanden. Efter en trepartimotion beslutade riksdagen för två år sedan om en successiv uppräknings av detta anslag. Vi lade också fast, visserligen med reservation från moderaterna, men i övrigt var vi eniga, i vilken takt detta anslag skulle räknas upp. Den överenskommelsen sade 20 miljoner för innevarande budgetår, den säger 25 miljoner för nästa budgetår. Detta har varit regeringens utgångspunkt. Det är också självklart för oss i utskottsmajoriteten att stå bakom denna överenskommelse och detta beslut. Vi avvisar alltså förslaget om att ta bort 10 milj. kr. Vi avvisar också förslaget om att nu höja anslaget. Vi följer överenskommelsen och beslutet. Per Gahrtons försök att leka jultomte genom att dela ut de pengar som organisationerna har begärt är inte särskilt trovärdigt. Man undrar hur ansökningarna skulle komma att se ut nästa år, om man inte gör en grundlig prövning. Och den prövningen gör UD.

Jag tror också att det är viktigt att notera vad utskottsmajoriteten säger om den fortsatta uppräknings av anslaget F 3. Utskottsmajoriteten markerar det som sades i trepartimotionen men som då inte kom med i utrikesutskottets betänkande, nämligen knytningen till försvarsanslaget, dvs. det s.k. promillemålet, som innebär att en promille skall satsas på information om freds- och nedrustningssträvanden. Detta anser utskottsmajoriteten är riktigt, och det är alltså nu utskottets ställningstagande.

I reservation 12 har centerpartiet pekat på att stödet i större utsträckning

bör utgå som generella bidrag. Om man studerar UD:s tabell över hur stödet fördelas, finner man att medel i storleksordningen 40 % utgår som generella bidrag, alltså grundbidrag, medan övriga 60 % utgår som projektbidrag. Vi skall komma ihåg att många av de organisationer – jag tror alla – som finns upptagna i förteckningen har fått och alldeles säkert kommer att få anslag från projektsumman. Nya projekt är ju sådant som varje organisation är noggrann med att seriöst redovisa, och i takt därmed får man också bidrag efter utrikesministerns beslut.

Sedan, herr talman, övergår jag till reservation 13. Jag kan förstå att motionen om en nordisk kommission med uppgift att granska vår krigsmaterielexport lades fram, men att motionen följs upp av en reservation förvånar mig faktiskt. Visst förekommer det stolligheter i motioner, men det är inte så vanligt att man följer upp dem i reservationer. Vad är det miljöpartiet ställer sig bakom i detta förslag? Jo, kort och gott: NATO skall vara med och utreda den svenska krigsmaterielexporten. Detta är ju något alldeles fantastiskt. Så lätt ger man alltså upp vårt oberoende. Jag är förvånad över miljöpartiets ställningstagande. Vid ena tillfället är man beredd att ge upp Skåne. Vid nästa tillfälle är man beredd att låta NATO vara med och utreda vår krigsmaterielexport. Detta är fullkomligt makalöst.

Herr talman! Jag vill säga några ord om kunskapsbanken. Moderaterna tar upp den frågan i reservation 14. Vi anser att en kunskapsbank är nödvändig vid den omställning som nu förestår inom svensk krigsmaterielindustri. För Gudrun Schyman vill jag förtydliga utskottsmajoritetens inställning genom att nämna att det på s. 21 i betänkandet står att utskottet utgår från att "regeringen inför nästa års budgetbehandling prioriterar inrättandet av en kunskapsbank för omställningsfrågor vid institutionen för freds- och konfliktfrågor vid Uppsala universitet". Detta, Gudrun Schyman, ger utskottet och därmed, efter beslut i kammaren, riksdagen regeringen till känna. Det är alltså utskottets och riksdagens direkta beställning till regeringen.

När det gäller SIPRI har utskottsmajoriteten funnit att den uppräknings som utrikesdepartementet nu har gjort är rimlig.

Innan jag avslutar mitt anförande vill jag säga några ord om uppräknings av F3-anslaget, anslaget för information, studier och forskning om freds- och nedrustningssträvanden m.m. När utskottsmajoriteten pekar på promillemålet, som nämns på s. 19 i betänkandet, gör vi klart – det vill jag understryka – att en sådan uppräknings självfallet inte bör inkräkta på utrikesförvaltningens budgetutrymme. Här måste det vara fråga om – det betonas också i trepartiuppgörelsen – friska pengar.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 16 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Jag vill bara kommentera två saker.

Den ena rör det som Karl-Erik Svartberg sade angående indragningen av generalkonsulatet i Minncapolis. Vi menar att det är en felaktig signal att nu dra in det konsulatet. Det är felaktigt inte minst mot bakgrund av det som jag nämnde tidigare: jubileumsfirandet och de kontakter man i samband därmed försökt knyta. I stället för att följa upp detta gör man precis tvärtom. Man

trappor ned beredskapen för att kunna ta till vara de incitament som bildats när man försökt konkretisera kontakterna mellan Sverige och USA i det området. Vi tycker att det är olyckligt.

Den andra saken jag vill ta upp är kvinnorepresentationen eller snarare bristen på sådan i internationella sammanhang. Karl-Erik Svartberg menade att man inte behövde göra mera i det avseendet, eftersom det på det internationella planet finns program för att försöka förbättra kvinnorepresentationen. Det är inte riktigt det vi är ute efter. Vi vill ha en svensk handlingsplan, som vi kan följa när vi skall utse representanter i internationella sammanhang, så att vi här i Sverige föregår med gott exempel. Det har visat sig att vi inte alltid gör det. Vi späder på den snedfördelning mellan könen som råder i internationella sammanhang. En del utnämningar på senare tid har inneburit att där vi haft kvinnliga representanter har dessa nu ersatts med män. Det tycker vi är fel. Genom att här i Sverige ha en handlingsplan att följa för det internationella arbetet skulle vi kunna förbättra den rådande situationen. Det tycker jag att utskottsmajoriteten borde kunna ställa sig bakom.

Jag yrkar bifall till folkpartiets reservation.

Anf. 17 GUDRUN SCHYMAN (vpk) replik:

Herr talman! Det var väldigt vad Karl-Erik Svartberg tog i här. Det var bröstoner så det bara dånade om dem. Jag skäms inte för att vara svensk, sade han. Det bästa man kan vara är en sann patriot. Det är ju möjligt, men om man skall skämmas eller inte för att man är svensk beror alldeles på vad Sverige gör, tycker jag. Man kan inte säga att man inte skäms så där utan vidare.

När man ser på inriktningen av svensk biståndspolitik och noterar hur den alltmer har urholkats till att gå över till satsningar på export, då tycker jag att det är dags att börja skämmas.

När man ser på vapenexporten och hur Sveriges vapen används i många konflikter, tycker jag att man har all anledning att skämmas för att man är svensk. Det får man faktiskt göra, Karl-Erik Svartberg, när man är ute och arbetar i den internationella freds rörelsen. Vi får skämmas, Karl-Erik Svartberg, om Sverige skall delta i EG på det sätt som vi som är emot EG tror att det kommer att bli, nämligen i ett säkerhetspolitiskt och militärpolitiskt samarbete och i ett ytterligare förtryck av tredje världens länder. Åtminstone kommer vi i vpk att skämmas.

När det gäller frågan om IDB är det intressant att socialdemokraterna först har velat lämna den för att sedan när man kommer i maktställning komma fram till att det inte är praktiskt möjligt. Jag frågar mig: Vad var det för praktik som gjorde att det inte var praktiskt möjligt? Nu vill socialdemokraterna ha oss där, som rösten som ropar i mörkret. Varför, frågar jag. Är det någon form av gisslan, eller vad är det frågan om?

När det gäller fredsanslagen förstår jag att socialdemokraterna måste försvara uppgörelsen med folkpartiet. Gör man en uppgörelse skall man visst vara hederlig. Det visar bara var socialdemokraterna i denna fråga har sin solidaritet – med folkpartiet och inte med freds rörelserna.

Hur skulle det se ut om alla fredsorganisationerna fick de pengar de ville

ha? Det är en mycket bra fråga, tycker jag. Hur skulle det se ut? Jag är nämligen ganska säker på att det skulle se betydligt bättre ut än vad det gör i dag. Hade fredsorganisationerna fått mera resurser under en längre tid och även i framtiden, hade vi haft ett ännu bättre läge beträffande t.ex. vapenexporten. Då hade vi kunnat stötta våra politiska läger och varit en "blåslampa i häcken" på dem ännu mer än vad vi har kunnat vara nu. Då kanske avtalet om en kärnvapenfri zon hade varit undertecknat, osv. Sammantaget tror jag att det hade sett betydligt bättre ut och att det skulle se betydligt bättre ut, om alla de aktivister som sliter som djur i det här opinionsarbetet också fick någorlunda betalt för sitt arbete.

När det gäller kunskapsbanken har jag blivit litet oroad över vad det står på s. 21 i betänkandet före den tidigare citerade meningen – om vi nu skall vara inne på att citera. Där står: "Om medel för en inledning av detta projekt inte rymms i det nu framlagda budgetförslaget utgår utskottet från – – ." Jag undrar vad som åsyftas med den inledande om-satsen.

Vad jag anförde om SIPRI är rimligt. SIPRI tycker inte som utskottsmajoriteten och inte jag heller.

Anf. 18 PER GAHRTON (mp) replik:

Herr talman! Det var mycket som sades gentemot miljöpartiet. Det är bra. Socialdemokraterna har förstått var den väsentliga oppositionen i politiken finns.

NATO – det var väl ändå ett skamgrepp? Det är inte försvarsministrarna vi tänker sätta in i den nordiska kommissionen. Är danska journalistförbundet, Islands högsta domstol och liknande oberoende organ NATO? Är allt norskt, danskt och isländskt NATO? Hur kan vi då vara med i Nordiska rådet? Nej, det var ett skamgrepp.

Jag säger som Gudrun Schyman när det gäller IDB: redovisa. Vi vill ha sakskalet. Redovisa vilka demokratiska stater i Latinamerika som tycker att det är bra att vi är med i IDB och på vilka grunder! Ge oss en utförlig redovisning, så kommer vi att vara beredda att diskutera saken.

Karl-Erik Svartberg säger att det är bra med en miljöattaché i Polen. Men det är regeringen som skall bestämma. Denna kommentar kommer igen gång på gång när vi vill att riksdagen skall göra bestämda uttalanden eller fatta bestämda beslut. Men vad är det för vits med det vi håller på med här? Skall riksdagen vara en organisation som vart tredje år bestämmer sig för en regering? Riksdagen måste även fatta beslut i väsentliga detaljer.

Så var det brösttonerna. Det är ganska fantastiska saker som man tydligen kan provocera folk till att göra. Karl-Erik Svartberg har suttit och räknat sidorna i betänkandet, och han har sett hur många sidor handelspolitik och utrikespolitik det finns i betänkandet för att bevisa att jag har fel. Sidorna är naturligtvis inte ett huvudargument. Om andra argument bygger under är det en illustration. När det gäller sidorna har jag ett förslag: Låt oss lämna över det till Sture Allén. Han har sysslat med sådant förr, och det är möjligt att han kommer att få litet bättre tid den närmaste framtiden. Han kan räkna sidor i utrikespolitiska deklARATIONER, och han kan ta reda på vad som är utrikespolitik och vad som är handelspolitik.

Patriotism – att inte skämmas för att man är svensk. Nej, vi i miljöpartiet

gör inte det heller. Men vad är det som är viktigt att slå vakt om? När vi slår vakt om att riksdagen skall bevara en självbestämmanderätt och att den inte skall säljas bort till EG:s övernationella organ, skälls vi för att vara isolationister och inskränkta nationalister och vara motståndare till resor och internationellt samarbete. Men när man upphöjer hela den svenska utrikespolitiken till något som skall styras av det nationella egenintresset som överordnad princip, är man en god patriot. Ja, i så fall vill jag inte vara en god patriot. I så fall vill jag hellre vara en europé inom ramen för ett likställt och jämställt europeiskt samarbete.

Anf. 19 INGER KOCH (m) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att instämma i det Karl-Erik Svartberg sade. Vi moderater anser att det är varje regerings och varje parlaments skyldighet att först och främst slå vakt om det nationella egenintresset i form av nationens frihet och välfärd.

Karl-Erik Svartberg tog sedan upp några saker där vi har reserverat oss, och det gällde framför allt anslagen inom F 3-området för nedrustning och säkerhetspolitik. När uppräknigen och överenskommelsen gjordes förra året med de tre partierna, tyckte vi att en så stor uppräknigen inte var nödvändig. Nu finns den uppräknigen. Vi föreslår därför att en del av de pengar som ligger i anslaget kan komma lika mycket till nytta i de tätare kontakterna med Baltikum, för förstärkning av Utrikespolitiska institutets verksamhet och den forskning som bedrivs där och för stipendier till våra ungdomar. Detta är vår bakgrund till reservationen. Vi föreslår alltså inte att de pengarna skall bort från verksamheten. Men vi vill lägga dem på andra saker.

När det gäller den framtida inriktningen och den framtida uppräknigen av anslaget, tycker vi att det är främmande för svenska budgetprinciper att höjningen av ett anslag skall knytas till ett annat. Det stämmer inte med den ideologi och den syn vi har på budgetbehandlingen.

Anf. 20 KARL-ERIK SVARTBERG (s) replik:

Herr talman! Det är kanske inte möjligt att bemöta alla på dessa tre minuter. Låt mig börja med Karl-Göran Biörsmark. Jag tror inte att den signal som ges är så fel när det gäller Minneapolis. Verksamheten kommer ju att fortsätta med hjälp av denna olönade generalkonsul.

Vi följer ju handlingsprogrammet för kvinnor. Vi arbetar efter det handlingsprogram som antogs av Nairobi-konferensen. Det innebär självfallet inte att varje kvinna måste ersättas av en kvinna. Det kan någon gång bli en man. Men vi arbetar successivt för att öka kvinnorepresentationen.

Gudrun Schyman! Detta att vara stolt över att man är svensk innebär inte att man ställer upp på allt i Sverige, svensk politik osv. Jag är kritisk på många punkter, och jag arbetar på att förändra det som jag tycker är fel. Men självfallet har jag denna övergripande syn på oss här i Sverige, på Sveriges roll i världen.

När det gäller pengarna till fredsarbete vill jag till Gudrun Schyman säga att fredsorganisationerna får stöd. Men vi måste också komma ihåg att det hos fredsorganisationerna finns intresse av att bevara sin särställning som fria

och oberoende organisationer. Jag tror inte att alla ställer sig bakom Gudrun Schymans uttalande om att man skall få hyggligt betalt för sitt arbete i freds rörelsen. De flesta vill nog ha det som ett ideellt arbete.

Det var inte jag som började att räkna sidor eller rader, Per Gahrton. Den räkningen började redan i motionen, och den fortsattes i reservationen. Det var därför jag ansåg det nödvändigt att påpeka de orimligheter som finns i de jämförelser som Per Gahrton gör.

Låt mig kort säga något om EG. Riksdagen har fastställt den svenska EG-politiken, och vi har sagt att medlemskap inte är förenligt med våra säkerhetspolitiska intressen och vår neutralitetspolitik.

Anf. 21 GUDRUN SCHYMAN (vpk) replik:

Herr talman! Det blev litet svamligt när det gällde frågan om vad som Karl-Erik Svartberg egentligen var stolt över.

Visst är vi stolta över att vara svenskar. Det tror jag. Det är väl inte någon som sitter här och skäms. Om så var fallet skulle vi knappast sitta i det här huset, förmodar jag. Men vi måste ändå se på Sveriges roll i världen. Om Sverige uppför sig på ett sådant sätt som Sverige i vissa avseenden faktiskt gör, som i de exempel jag tog, finns det anledning att skämmas. Jag anser det. Om ni inte delar den uppfattningen får jag väl överleva detta faktum, men jag tycker det är viktigt att detta sägs.

När det gäller frågan om fredsorganisationerna låter det nästan som när man talar om anslag till fria kulturarbetare. De skall lida och drivas av sin idealitet, eftersom det annars inte blir något bra arbete. Jag tror inte på detta. Jag tror att människor i mycket hög grad ändå arbetar på detta sätt. Vi behöver inte införa några ekonomiska restriktioner när det gäller detta.

Det är inte fråga om att fredsaktivister skall kunna lyfta löner som ens tillnärmelsevis kan jämföras med dem som vi lyfter. Det är fråga om att få pengar för att kunna genomföra en verksamhet som till största delen består av oavlönat arbete. Organisationerna måste ha pengar till material och pengar till transporter osv. Det finns en mängd sådana saker. Man skall trycka böcker, man behöver papper och man vill kunna visa filmer. Det är många sådana saker som kostar pengar.

Om det finns några fredsorganisationer som anser att de inte vill ha pengar skall de naturligtvis inte ansöka. Jag tror inte att de ansöker om medel för att få ett nej och för att sedan bli glada över detta och säga: Vad det är bra att regeringen tycker att vi skall vara mer självständiga och att vi inte skall binda upp oss.

Om organisationen har den grundfilosofin att som organisation inte ta emot några statliga bidrag över huvud taget ansöker den inte om några bidrag. Det är mycket enkelt. Det finns organisationer som fungerar på det viset och har detta som en princip, men de återfinns inte bland dem som ansöker. Detta resonemang håller helt enkelt inte.

Anf. 22 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Karl-Erik Svartberg säger att arbetet i Minncapolis kommer att fortsätta. Det är ju glädjande. Men faktum är att arbetet fortsätter på en lägre nivå i och med att vi ersätter generalkonsulatet med ett honorärkonsu-

lat. Det är inte likgiltigt om man har den ena eller den andra typen av konsulat. Om det varit på det sättet skulle man kunnat föra samma resonemang om alla generalkonsulat runt om i världen.

Det är en olycklig signal när man nu genomför denna förändring strax efter jubileet och efter försök till kontaktutbyte. Det är viktigt att man vid uppföljningen efter ett sådant kostsamt år som detta i alla fall har varit ger de rätta signalerna.

När det slutligen gäller kvinnofrågan säger Karl-Erik Svartberg att det inte är självklart att en kvinna skall bytas ut mot en kvinna på olika poster. Det behöver inte vara självklart, men risken med den dåliga kvinnorepresentation som vi har i internationella sammanhang är att om man inte ens gör detta blir situationen än värre.

Det är klart att det för att få en bättre proportionalitet är viktigast att byta ut männen mot kvinnor. Vi kan exempelvis se på WHO:s styrelse där 1 av 31 ledamöter är kvinna. Om vi där byter ut en kvinna mot en man blir proportionaliteten ännu värre. Det är i dylika sammanhang vi vill ha en handlingsplan för hur Sverige skall agera så att vi inte fortsätter på den väg vi har slagit in på, för då kommer vi aldrig att få någon ändring på denna situation.

Anf. 23 PER GAHRTON (mp) replik:

Herr talman! Först några korta anmärkningar. Karl-Erik Svartberg sade att vi skulle vilja släppa in NATO i de svenska vapenexportutredningarna. Jag noterar att Karl-Erik Svartberg inte upprepade detta, och jag vill gärna tolka det, inte som ett tecken på tidsbrist, utan som ett tecken på att han har insett att det var en helt orimlig anklagelse. Det är inte NATO vi vill ha in utan det är fristående nordbor.

En annan fråga gäller den debatt som vi har haft om det nationella egenintresset. När jag läste om detta i utskottsmajoritetens skrivning blev jag något chockerad. Jag hade i och för sig nog väntat mig att reaktionen skulle bli något annorlunda, nämligen att alla liksom vpk skulle medge att detta inte var en särskilt lyckad formulering, och att man på något sätt skulle försöka distansera sig från det uttalandet. Men här har vi nu hört representanter från tre partier uttala sig med emfas och brösttoner och ställa sig bakom att det internationella egenintresset skall vara överordnad princip för svensk utrikespolitik. Det är, herr talman, i sanning ett intressant resultat av en debatt. Dess värre är det ett ytterst tragiskt sådant.

Anf. 24 KARL-ERIK SVARTBERG (s) replik:

Herr talman! Det är tydligen så att herr Gahrton vill ha brösttonerna för sig själv, andra får inte lov att klämma i när de har anledning att reagera.

Jag rör mig mycket ute i världen, Gudrun Schyman, och jag har många kontakter med icke-statliga organisationer av alla de slag världen över. Jag upplever inte att man måste skämmas, vilket var vad Gudrun Schyman påpekade. Sverige, svensk politik och bistånd osv. framstår tvärtom som något alldeles fantastiskt, som någonting att leva upp till. Jag försöker ibland att dämpa det beröm man öser över oss.

Det hör också till saken att vi i Sverige och de andra nordiska länderna

nästan är unika när det gäller att just ge statligt stöd till organisationer som kritiserar regering och riksdag och all den politik som förs. Vi är ganska unika. Man säger i andra länder: Hur kan ni vara oberoende. fria och ideella folkrörelser när ni får statligt stöd?

Det träffades en trepartiöverenskommelse mellan centern, folkpartiet och socialdemokraterna om en successiv uppräknig av F 3-anslaget och då fastslogs också i vilken takt uppräknigen skulle ske. Det var tack vare den här trepartiuppgörelsen som vi fick den uppräknig som ni nu diskuterar fördelningen av.

Herr talman! När det gäller förslaget om en nordisk kommission finns det inga anvisningar. Vi har i utskottet förutsatt att detta kan bli precis vad som helst. NATO-länder skulle delta i den här kommissionen. Vi vill inte ha en sådan kommission. Vi har fullt förtroende för de utredningar som nu pågår beträffande svensk krigsmaterielexport. Om vi inte blir nöjda när de presenterar sina resultat, får vi självfallet återkomma och se till att nya utredningar tar vid. Men jag tycker nog att vi skall ha svenska utredningar om svensk krigsmaterielexport.

Talmannen anmälde att Gudrun Schyman och Per Gahrton anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 25 BERNDT EKHOLM (s):

Herr talman! Jag tar till orda med anledning av motionerna U308 om stödet till freds- och nedrustningsarbetet, K614 om stöd till kommunalt engagemang i fredsarbetet, N310 om omställning från militär till civil produktion och U314 om en förstärkning av det svenska generalkonsulatet i Jerusalem.

Utvecklingen av anslaget F 3 för Information, studier och forskning om freds- och nedrustningssträvanden är glädjande. Efter en flerpartimotion från s, fp och c år 1987, som vi nyss talat om, har anslaget räknats upp från 4,5 milj. kr. 1986/87 till 25 milj. kr. i det beslut vi nu går att fatta för budgetåret 1989/90.

Från folkrörelsehåll har länge drivits kravet att avsätta 1 % av försvars-kostnaderna till folkrörelsernas deltagande i freds- och nedrustningsarbetet. I motion U308 pekar vi motionärer på att man nu med ytterligare en liten ansträngning har möjlighet att nå detta mål. Utskottsmajoriteten har bejakat motionens hemställan om ett tillkännagivande till regeringen om att F 3-anslaget inom något år räknas upp så att det motsvarar *minst* 1 % av försvarsanslaget. Vi motionärer är självfallet mycket belåtna med utskottets behandling av vårt yrkande, även om vi har noterat att ordet "minst" är struket i utskottets skrivning. Vi beklagar samtidigt att moderaterna mäter sig ur gemenskapen genom att inte bara avstyrka 1-promillemålet utan också argumenterar för en sänkning av anslaget med hela 10 milj. kr.

I ett andra yrkande i motionen pekas på det angelägna i att bredda ändamålsinriktningen av anslaget. Även om det inte är klart utsagt i motionen, så syftar vi i huvudsak på projektstödet.

Arbetsinsatser som medverkar till att motverka att miljöförstörelsen blir en grogrund för konflikter, som kan hota freden i olika delar av världen,

borde vara berättigade till stöd. Det här är i huvudsak ett problem som är knutet till utvecklingsländerna.

Låt mig först hänvisa till Brundtlandkommissionens rapport om en "hållbar utveckling". Där redovisas i ett särskilt avsnitt hur miljöförstörelse kan vara en källa till allvarliga konflikter mellan grupper liksom mellan nationer. Den kan leda till social och politisk destabilisering. Konflikter kan uppstå, som i sin förlängning mycket väl kan leda till väpnade aktioner. Dessa måste förhindras i ett så tidigt skede som möjligt, dvs. innan hotet om en egentlig konflikt uppstår. Det måste ju vara den mest effektiva insatsen.

Låt mig ta några exempel. Överbrukningen av jorden i utvecklingsländerna kan leda till jordförstörelse, extrem torka, svält och folkvandringar. Skövling av regnskogar är ett annat exempel, som liknar det förra. De klimatförändringar som den industrialiserade världens utveckling håller på att medföra kan också ge upphov till konflikter med utvecklingsländerna, bl.a. genom att dessa kan komma att tvingas utnyttja ny, avancerad och mycket dyr miljövänlig teknik i samma utsträckning och i samma takt som de utvecklade länderna. Även i-ländernas sätt att utnyttja u-ländernas råvarutillgångar eller möjligheter till lokalisering av bristfälligt utformad kemikalietillverkning rymmer konflikthot. Intresse motsättningar kring gemensamma vattendrag är inte ovanliga. Vattenresursen räcker kanske inte till alla behov, såväl för tillvatten – dricks- och processvatten – som för mottagning av avloppsvatten. Ibland gäller konflikten uttag av grundvatten. I det fallet kan konflikter t.o.m. uppstå mellan utvecklade länder. – Jag avslutar min exempelsamling här, men jag skulle faktiskt kunna fortsätta med betydligt fler exempel.

Utifrån detta måste jag säga att jag är förvånad över att utskottet inte sett den här kopplingen; i varje fall finns det inga kommentarer som tyder på det. Att medverka till information, studier och forskning omkring dessa frågor innebär ju att man ökar kunskapen om att förebygga väpnade konflikter i ett så tidigt skede som möjligt, långt innan hotet om ofred blir riktigt tydligt. Jag utgår från att det enbart är en tidsfråga, innan regeringen och utskottet får ändra sig på den här punkten och vidga ändamålsinriktningen av F 3-anslaget, speciellt då projektstödet, i enlighet med motionens inriktning.

Knuten till frågan om projektstödet är också motionen K614, som argumenterar för att stödet också skall kunna utgå till kommunal medverkan i fredsarbete av folkrörelsekaraktär. Här är jag inte lika förvånad över utskottets avstyrkan, men delar ändå inte utskottets uppfattning. Att anföra konstitutionella skäl som hinder är allt en bra svag motivering!

Av delbetänkandet från stat-kommun-beredningen 1986, betitlat Kommunal medverkan i internationella frågor, framgår visserligen att staten har en snäv syn på kommunens uppgifter. Så snäv är den ändå inte, att inte staten skulle kunna stödja kommuners samordningsinsatser för att stötta föreningsars och organisationers fredsarbete. Det är ju inte fråga om att kommunen skall göra uttalanden, som av annan makt kan uppfattas som utrikespolitiska!

Aktiva insatser från kommunerna till stöd för det folkliga fredsarbetet, som exempelvis i min hemkommun Mark, finner jag i allra högsta grad angelägna. De gör ju bara folkrörelserna ännu starkare i deras engagemang

för fred och nedrustning. Ett statligt stimulansstöd skulle här ge stor förmeringseffekt och dessutom överbrygga svackor i föreningsengagemang-
et. Många kommuner som nu drar sig för att administrativt stödja lokala projekt och medverka till samordnings- samt informationsinsatser skulle kanske ge sig i kast med uppgiften, om staten markerade frågornas betydelse genom ett visst stöd. Att blunda för detta finner jag oklokt.

I motionen N310 har vi motionärer yrkat på inrättandet av en kunskapsbank om försvarsindustriell omställning från militär till civil produktion i olika länder. Vi ser med stor tillfredsställelse på utskottsmajoritetens positiva svar och tillkännagivande till regeringen. Inte heller här har dock moderaterna funnit frågan värd ett stöd.

Till slut några kommentarer till utskottets behandling av motion U314, där vi motionärer yrkar på en förstärkning av generalkonsulatet i Jerusalem, bl.a. genom att en lönad generalkonsul snarast utses.

Utskottet uttalar sig positivt, men vill ändå inte göra ett klart och entydigt ställningstagande till utformningen av en förstärkning. Det överlämnar man i stället åt regeringen. Låt oss ändå uppfatta utskottets skrivning på det sättet, att en förstärkt bevakning i området inrymmer just en utbyggnad av generalkonsulatet.

Vi ser detta som oerhört viktigt. Sverige behöver en officiell och stark representation i Jerusalem som komplement till ambassaden i Tel Aviv. Uppgifterna framöver är omfattande på grund av vårt starka engagemang i Mellersta Östern-konflikten. Från Jerusalem kan vi ge ett nära stöd till det palestinska samhällets utveckling. Det berör bl.a. ekonomi och sociala frågor, i nuläget också flyktingfrågor, mänskliga rättigheter och humanitära insatser av olika slag. Men det är också fråga om en allmänt förstärkt bevakning på olika områden.

Efter ett flertal besök i området är jag helt övertygad om att en kraftig förstärkning av det svenska konsulatet i Jerusalem, inte minst i nuläget, är synnerligen välmotiverad och angelägen.

Jag framställer inget yrkande med anledning av mina kommentarer till motionerna, utan förutsätter att frågorna förs framåt ändå. Skulle så inte bli fallet, lär vi motionärer återkomma motionsvägen.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 26 KARL-ERIK SVARTBERG (s) replik:

Fru talman! Ett par kommentarer.

Det är angelägna områden som Berndt Ekholm talar om, men risken med att utvidga kretsen av projektbidragsmottagare är ju att man förfelar hela syftet. Stödet kan tunnans ut till att bli ingenting. Det är också anledningen till att vi har tagit den ställning som vi har gjort i utskottet.

Beträffande det sista som Berndt Ekholm pekade på vill jag bara understryka vad utskottet skriver på s. 9 och 10. Vi överlämnar åt regeringen att avgöra på vilket sätt man skall förstärka representationen i Mellanöstern. Det är inte säkert att en generalkonsul i Jerusalem är det bästa alternativet. Det får regeringen avgöra, menar vi. Men utskottet säger ju klart ifrån att det

är viktigt att en förstärkning görs. Det finns ett behov av den, uttalar utskottet.

Anf. 27 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Jag skall inskränka mig till att kommentera syftet med fredsanslaget, speciellt projektstödet.

Jag menar att det är en felaktig argumentation att en annan inriktning skulle förfela hela syftet. Eftersom just miljöförstörelsen i dag, i framför allt utvecklingsländerna, är sådan att den verkligen kan hota freden på många punkter är den en av de väsentliga orsakerna att angripa för att förhindra en framtida ofred.

Det vore oklokt att inte angripa en av de väsentliga orsakerna. Man skall naturligtvis inte vänta så länge att konflikthotet blir reellt. På flera ställen i världen finns exempel på att det kan uppstå allvarliga konflikter kring frågor om just vattendrag. Därför är det viktigt att arbeta för att vidga inriktningen av detta anslag. Det innebär för den skull inte att det behöver bli hur omfattande som helst. Någon form av sällning får naturligtvis ske.

Anf. 28 KARL-ERIK SVARTBERG (s) replik:

Fru talman! Låt mig göra ett förtydligande. I den mån det finns organisationer som pekar ut miljön som ett konflikthot av betydelse och något som man vill studera, kan jag nämna att det redan nu finns möjligheter att söka och få anslag för detta. Låt mig bara som exempel nämna att Miljöförbundet nu under mars månad har en delegation på tio personer från Baltikum här för att lära sig av svenska förhållanden och förmedla kunskaper från Baltikum om hur miljöproblemen kan ställa till det där.

Anf. 29 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Det är jättebra, och det innebär att vi är på väg åt rätt håll. Jag förstår bara inte varför man i utskottsbetänkandet inte kunde skriva att denna utveckling var på gång. Det borde man ha understrukt.

Anf. 30 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Eftersom jag var sen att anmäla mig till den här debatten kommer mitt inlägg litet grand som jüsten efter degen. Låt mig dock först yrka bifall till de reservationer som centern står bakom och därefter göra några reflexioner kring ett par av de frågor som behandlas i föreliggande betänkande.

Den första reflexionen är glädjande, nämligen utskottets behandling av förslaget om en internationell kunskapsbank för omställning från militär till civil produktion. Den frågan har redan kommenterats flera gånger under denna debatt. Frågan har också tagits upp i en motion av Birgitta Hambræus och Ingvar Karlsson i Bengtsfors. Därför har jag särskilt velat nämna den saken.

Det är roligt att vi har kunnat samla utskottet med utgångspunkt i ett antal enskilda motioner till en åtgärd på detta område. Det är värdefullt att en sådan kunskapsbank kan komma till stånd. Det är också bra att den njuggghet som regeringen har visat i detta fall inte har fått sin efterföljd i utskottsbehandling.

Sedan, fru talman, har vi ett något olustigare kapitel, och det gäller turerna kring F 3-anslaget, det anslag som ger stöd till föreningslivets arbete på fredsområdet.

Som konstaterats tidigare under debatten har riksdagen beslutat om en successiv utbyggnad av F 3-anslaget. Det var, som också framhållits, klart att detta skulle ske med friska pengar. Men så har inte skett, utan man har finansierat den utbyggnad som hittills har gjorts genom att skära ned i UD:s budget. Vad som i realiteten händer är att man lägger ned generalkonsulatet i Minneapolis för att finansiera en ökning av F 3-anslaget. Enkelt uttryckt kan man beskriva det så.

Detta strider mot riksdagens intentioner, och det är en olycklig åtgärd som försämrar våra möjligheter att företräda Sveriges intressen i ett av tradition mycket viktigt område för oss i USA.

Karl-Erik Svartberg sade tidigare i debatten med emfas att den inställning som låg bakom riksdagsbeslutet om att utbyggnaden av F 3-anslaget skulle ske med friska pengar stod fast. Det innebär såvitt jag förstår att det inte skall behöva läggas ner några fler generalkonsulat för att finansiera den fortsatta utbyggnad av F 3-anslaget som riksdagen har tagit ställning till.

Det hade varit bra om den socialdemokratiska majoriteten varit så konsekvent i sitt ställningstagande att den inte godtagit de nedskärningar som nu görs för att bl.a. finansiera den här kostnadsökningen. En logisk konsekvens av Karl-Erik Svartbergs eftertryckliga deklaration här borde alltså vara att man gick emot nedläggningen av generalkonsulatet i Minneapolis.

F 3-anslaget är ett viktigt anslag, men det råder vissa oklarheter om reglerna för dess tillämpning. Det gör att det ibland kan uppfattas som en smula nyckfullt vilka som får resp. inte får stöd ur F 3-anslaget. Jag vet att detta upplevs som ett problem bland fredsorganisationerna. Det vore bra med ett bidragssystem som verkade mer generellt och mer förutsäghart än anslaget för närvarande gör.

Jag tycker, fru talman, att en utmärkt illustration på oklarheten i hur F 3-anslaget skall användas är den idé som dök upp här på vårkanten, nämligen att pengarna skulle användas för att finansiera kulturella aktiviteter och kulturella kontakter med de baltiska republikerna. I diskussionen framfördes t.o.m. idéer om att ett par miljoner kronor i anslaget skulle överlämnas till Svenska institutet för hantering.

Man har alltså sett F 3-anslaget som litet av en penningpåse att ta ur vid behov, även om användningsområdena kanske inte är de man först har tänkt sig.

I utskottet har vi godtagit att F 3-anslaget utnyttjas, men det har vi gjort med en viktig reservation. Om det visar sig att det blir brist på medel för det som anslaget är avsett för, nämligen stöd till föreningslivets arbete på fredsområdet, då skall anslaget tillföras medel. Nu vet jag att behovet av pengar överstiger de medel som finns att få ur F 3-anslaget. Jag förutsätter därför att regeringen kommer att i tilläggsbudget föreslå ytterligare medel, åtminstone 2 milj. kr., till F 3-anslaget. Men någon särskilt lycklig lösning av frågan är inte den här konstruktionen. Det visar att vi behöver ett bättre och klarare regelsystem för hur F 3-anslaget skall användas.

Anf. 31 KARL-ERIK SVARTBERG (s) replik:

Fru talman! Vad UD har gjort när man vill avveckla generalkonsulatet i Minneapolis är en sedvanlig prioritering. Samtidigt avser man att upprätta ett lönat generalkonsulat i Toronto, Canada, och återupprätta ett lönat generalkonsulat i Milano. Man har således bedömt att det är viktigare att ha generalkonsulat i Toronto och Milano än i Minneapolis. Det är inte fråga om att dra in några pengar, utan man har gjort en prioritering av detta slag.

Anf. 32 PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Fru talman! Självklart är inga pengar i detta sammanhang öronmärkta. Men vad vi vet är att UD fick riksdagens krav på sig att genom besparingar finna utrymme för en uppräknig av F 3-anslaget. Det var i den prioriteringsomgången, naturligtvis tillsammans med andra önskemål i UD, som man var tvungen att slakta generalkonsulatet i Minneapolis.

UD bedömde naturligtvis inte generalkonsulatet där som onödigt eller att det är bättre att vara utan det. Åtgärden framtvingades av den omprioritering av de ekonomiska resurserna som UD tvingades genomföra, bl.a. för att få utrymme för en höjning av F 3-anslaget. Nu gör jag medvetet en förenkling, men jag tycker att det är ett bra sätt att illustrera effekten av att det som Karl-Erik Svartberg och jag är överens om, nämligen att anslaget F 3 bör tillföras friska pengar, inte har tillämpats. Det är det förhållandet som har framtvingat omprioriteringarna som har gått ut över generalkonsulatet i Minneapolis.

Det är det ena. Det andra är som sagt att när vi utökar F 3-anslaget måste vi försäkra oss om att det används långsiktigt till det vi vill att det skall användas till. Vi måste se till att det riksdagen förhoppningsvis kommer att säga – alltså att det måste tillskjutas medel om det uppstår brist på pengar – verkligen genomförs.

Det får inte vara så att regeringen i efterhand urholkar riksdagens avsikt att förstärka föreningslivets fredsverksamhet genom att försöka använda de här pengarna till andra ändamål. Jag hoppas att socialdemokraterna här i kammaren ställer upp på att kräva av regeringen att tillföra ytterligare pengar, om det visar sig behövt.

Sedan tycker jag, trots allt, att lärdomarna av turerna runt anslaget F 3 är att vi behöver bygga upp ett ordentligt bidragssystem för information, studier och forskning om freds- och nedrustningssträvanden, så att föreningslivet på förhand kan veta vilka typer av resurser det kan vänta sig för sin verksamhet.

Anf. 33 PAUL CISZUK (mp):

Fru talman! Frågan om en kunskapsbank för omställning av försvarsindustrin, som tagits upp i flera motioner, har berörts av flera talare här och alla har varit mycket glada åt utskottets positiva skrivning. Det är jag också.

Tre motioner hade velat gå ännu litet längre och också skjuta till pengar, och det kunde ha varit välmotiverat redan detta budgetår, eftersom saken är så väl utredd och ett konkret förslag finns. Men jag nöjer mig med den positiva skrivningen: "Om medel för en inledning av detta projekt inte ryms i det nu framlagda budgetförslaget utgår utskottet från att regeringen inför nästa års budgetbehandling prioriterar inrättandet av en kunskapsbank för

omställningsfrågor vid institutionen för freds- och konfliktfrågor vid Uppsala universitet." Det är mycket bra.

Vad som gör mig betänksam är däremot den moderata reservationen, där det sägs att det inte behövs någon statlig finansiering, för detta kan industrin klara själv. Det låter vettigt och riktigt i och för sig, men vi har hela hösten upplevt en väldig försvarspolitisk debatt, där det nästan har framstått som om försvarsindustrin skulle vara det viktiga – vi måste skjuta till pengar för att klara vår stora försvarsindustri!

Hur går den här logiken ihop? Kan industrin klara av att göra den här omställningen utan vidare? Eller skall man tolka moderaternas uppfattning så att någon nedrustning aldrig kan komma i fråga? En sådan här kunskapsbank kan ju inte åstadkommas hej svejs, vilket antyds i den moderata reservationen, om behov uppkommer. Det är ett långsiktigt arbete att bygga upp en kunskapsbank.

Det var det om detta.

Karl-Erik Svartberg sade någonting mycket egendomligt, som exempel på miljöpartiets stolligheter, nämligen att vi vill avträda Skåne. Var kommer det ifrån? Vad finns det för belägg? Jag vet att det har skrivits dumheter, i Dagens Nyheter t.ex., med anledning av den försvarspolitiska debatten i riksdagen.

Vi står för en politik, vilket framgår av t.ex. vår motion 210, som innebär att vi verkligen vill försvara landet – hela landet – och sätta realitet bakom orden. Alla partier måste ju säga att varje del av landet skall försvaras, men vi vill göra det till ett trovärdigt uttalande.

Det parti Karl-Erik Svartberg företräder har medverkat till en energipolitik som lett till att det finns tolv atomminor runt Sveriges kuster. Det menar vi är helt oförenligt med ett försvarbart samhälle. Att kärnkraftverken är mycket sårbara ur militär synpunkt får man, verkar det som, inte tala så mycket om. Är det detta Karl-Erik Svartberg syftar på?

För miljöpartiets del vill vi göra försvarspolitiken trovärdig genom att avveckla kärnkraften.

Det är de sakerna man måste trycka på. Men jag skulle gärna vilja höra av Karl-Erik Svartberg vad han egentligen menar med sitt uttalande. Är det någonting annat?

Anf. 34 INGER KOCH (m):

Fru talman! Jag beklagar att Paul Cizuk inte var här i kammaren från början, för då hade han hört vad jag sade i mitt inledningsanförande. Det är självklart att vi moderater är positiva, sade jag, till alla åtgärder som stöder nedrustning och en fortsatt fredlig utveckling – det tar litet för lång tid att vidareutveckla det nu.

Det är viktigt att vi har ett försvar som kan garantera vårt eget lands säkerhet, ett försvar som skyddar oss mot angrepp från främmande makter. Det är vår uppgift att se till att svenska folket kan lita på oss i det avseendet.

När det sedan gäller kunskapsbanken anser vi att det är någonting som företagen och industrins branschorganisationer skall kunna sköta. Det finns utredningar gjorda, och vi anser att åtgärderna bör kunna bekostas av

industrin själv. Det har tidigare förekommit och förekommer även nu omställningar från rent militär produktion till civil produktion.

Skulle det visa sig att det uppstår ett akut behov, att industrin inte klarar det här, finns det ju möjlighet för regeringen att återkomma med förslaget, så att vi får ta ställning till det då.

Anf. 35 PAUL CISZUK (mp):

Fru talman! Det kan vara så dags då, Inger Koch.

Sedan vill jag upplysa om att jag var här och hade nöjet att avnjuta de vackra orden i Inger Kochs inledningsanförande. Nu är det bara det att det egentligen inte är orden som gäller i politiken, utan det är att fatta beslut och att våga skjuta till resurser.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om kulturutskottets betänkande 12.)

Kammaren övergick till att debattera kulturutskottets betänkande 12 om ungdomsfrågor.

Ungdomsfrågor

Anf. 36 LARS AHLSTRÖM (m):

Fru talman! Kulturutskottets betänkande nr 12 innehåller sedvanliga anslagsfrågor, och partiernas ståndpunkter härvidlag är också välkända. Det finns därför ingen anledning till utförliga kommentarer. Det är dock angeläget att något vidga perspektivet.

I ett socialistiskt samhälle drar staten in så mycket i skatter att enskilda människor, företag och organisationer blir mer eller mindre beroende av bidrag för att kunna existera. Detta hämmar självfallet en kreativ utveckling och begränsar självständigheten. För oss moderater, som värnar om individens frihet, är det lika självklart att slå vakt om ungdomsorganisationernas självständighet och ekonomiska oberoende.

Man kan stärka ekonomin på många olika sätt. Vi har också i motioner anvisat möjliga vägar. Låt mig erinra om att under den borgerliga regeringstiden befriades de ideella föreningarna i stor utsträckning från inkomstskatt.

En allmännyttig ideell förening är i dag berättigad till ett grundavdrag på 15 000 kr. För att ytterligare förbättra föreningarnas situation och förenkla deras administration bör grundavdraget höjas till ca 40 000 kr. i dagens penningvärde och värdesäkras. Reklamskatt tas ut på annonser i t.ex. programblad. Denna skatt bör kunna slopas under förutsättning att detta inte snedvrider konkurrensen med kommersiella media.

En av de största finansieringskällorna för ideella föreningar är lotteriverksamhet. Under senare år har statens andel kraftigt ökat på grund av en ohämmad marknadsföring och genom monopolställningen. De ideella organisationernas andel har i motsvarande grad minskat. För att råda bot på detta missförhållande lade moderata samlingspartiet förra våren fram förslag som – till skillnad från propositionen – skulle ge idrottsrörelsen och andra

ideella organisationer en kraftigt utökad möjlighet till självfinansiering genom lotterier.

Vi anser – liksom tidigare år – att statens ungdomsråd under en övergångstid bör avvecklas. Ungdomsorganisationerna själva eller deras samarbetsorgan bör ta över. Vi anser också – liksom tidigare år – att den övre åldersgränsen för statsbidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet bör sänkas från 25 år till 21 år. Genom denna besparing vill vi anslå 2 milj. kr. till förstärkt ledarutbildning.

När det gäller bidrag till lokal ungdomsverksamhet har vi moderater – i dag – inte medel att förstärka det stöd som staten ger till den lokala föreningsverksamheten. En statlig utredning, Mål och resultat – nya principer för det statliga stödet till föreningslivet, har lagt fram sina resultat. Vi avvaktar med spänning den beredning av dessa som pågår inom regeringskansliet. Detta lokala bidrag går enligt gjorda beräkningar till 83 % till idrottsrörelsens ungdomsverksamhet. Det hade därför, förvisso, varit av värde om vi i dag också hade haft möjlighet att debattera betänkandet om idrottsfrågor, men det får anstå till den 6 april. Moderata samlingspartiet kommer då att lägga fram en lång rad konkreta förslag till förbättringar.

Låt mig redan nu i dag få säga att jag med mitt mycket långa engagemang inom såväl svensk som internationell idrott är väl medveten om betydelsen av stöd till alla de ledare och tränare som oförtröttligt arbetar på det lokala planet och då speciellt i de små klubbarna. Därför har vi också i vår idrottsmotion de senaste två åren förordat en överföring av medel från Tipstjänsts överskott till just de lokala föreningarna. Vi måste dock komma ihåg att det här gäller endast en del av de finansieringsproblem och ledarproblem som svensk idrott står inför. Synpunkter på dessa frågor skall jag, som sagt, återkomma till i idrottsdebatten.

Fru talman! Jag yrkar bifall till de moderata reservationerna 3, 4 och 6.

Anf. 37 Andre vice talman CHRISTER EIREFELT (fp):

Fru talman! Med ett viktigt undantag, som jag strax skall återkomma till, finns det egentligen inte några större motsättningar i det här betänkandet som gäller ungdomsfrågor. Och det är kanske inte så konstigt att det förhåller sig på det sättet. Några kloka ord i Alexander Chrisopoulos reservation förklarar väl varför. Han skriver: "Ungdomar är ingen enhetlig grupp där alla har samma behov och önskemål. Någon speciell ungdomspolitik som skiljer ut ungdomarna från andra grupper i samhället behövs därför inte."

Så är det naturligtvis, och det betyder att vi i *det här sammanhanget* inte har att ta ställning till en rad intressanta och för ungdomarna viktiga frågor när det gäller t.ex. bostäder, utbildning och arbetsmarknad – hur viktigt detta än är för ungdomarna. Skulle vi ha tagit ställning till dessa frågor i dag hade vi säkert haft betydligt fler och tyngre reservationer.

Jag vill för min del också gärna ha sagt att jag tycker att man nästan alltid blir glad när man träffar dagens ungdomar, vare sig det sker inom idrottsföreningar eller andra föreningar, i våra skolor eller rent av hemma med mina egna ungdomar och deras kompisar. Ungdomarna i dag är öppna och bussiga, välorienterade och lagom ifrågasättande. Visserligen är de ibland litet makliga av sig. Men vem var inte det i 18–20-årsåldern?

Jag tycker att det tyvärr är alldeles för många som dömer hela ungdomskolektivet efter de mindre trevliga inslag som förvisso också finns. Vi är med andra ord väldigt orättvisa när vi diskuterar våra ungdomar!

Det finns ett majoritetsställningstagande i kulturutskottets betänkande som är minst sagt anmärkningsvärt. Jag tänker då på LOK-stödet, alltså bidraget till lokal ungdomsverksamhet, där majoriteten består av socialdemokrater, moderater och miljöpartister. Ibland benämns detta stöd också bidrag till "knatteidrotten", men detta är litet missvisande eftersom det också gäller andra föreningar än idrottsföreningar med ungdomsverksamhet på sitt program.

Detta stöd är ju det enda statliga stöd som går direkt ut till föreningarna, och tillsammans med den kommunala motsvarigheten utgör det, som Birger Buhre – känd idrottskribent och idrottsledare nere i Malmö – uttrycker det, "kroppspulsådern" i idrottens föreningsliv. Detsamma gäller för de flesta föreningar med ungdomsverksamhet.

Om jag håller mig till idrottsföreningarna, utan att för den skull glömma det fina arbete som utförs inom andra föreningar, så brukar man räkna med att det är 450 000 idrottsledare som ägnar en stor del av sin fritid åt att arbeta med barn och ungdom i idrottsföreningarna. Skulle vi ge dem fritidsledarlön skulle det innebära en kostnad på ungefär 10 miljarder kronor per år. Detta är givetvis ekonomiskt helt oralistiskt, och det är inte heller önskvärt, för då skulle vi förlora en del av den viktiga idealiteten.

Däremot tycker jag att det borde vara samhällets ansvar att se till att dessa ungdomsledare får rimliga förutsättningar för sitt arbete, och samhället borde också någon gång kunna visa uppskattning av det fantastiska arbete som de här ungdomsledarna uträttar. Det var just vad idrottsrörelsen och andra organisationer hade förväntat sig skulle ske i årets budget. Före valet hade man nämligen fått ett direkt löfte från socialdemokraterna om att de senaste årens eftersläpning nu skulle tas igen och att aktivitetsstödet skulle höjas från 12 kr. till 17 kr. per sammankomst – dvs. till det reala värde som bidraget hade 1981.

Nu blev det inte så. Det visade sig nämligen att det här var ytterligare ett av socialdemokraternas många vallöften som man tydligen inte hade en tanke på att uppfylla. Det blev inte ett öre i höjning av LOK-stödet!

Från idrottshåll har man talat om "regeringskonst och partitaktik när den är som sämst". Detta var idrottens betyg. Och Karl Frithiofson, riksidrottsstyrelsens ordförande och socialdemokrat, sade: "Vi är grymt besvikna."

Det är sannerligen inte svårt att förstå idrottshövdingens reaktion, för att inte tala om den besvikelse som hundratusentals ungdomsledare känner ute i föreningarna. Vi är alltså många som nu är nyfikna på vilken förklaring Berit Oscarsson och ungdomsministern har att komma med.

Vad var det som hände från det att man i juli–augusti uttryckligen lovade ungdomsföreningarna en höjning till minst 17 kr. – alltså *minst* 17 kr. – till några månader senare när man upptäckte att det tydligen inte fanns utrymme för någonting alls? Detta är regeringskonst och partitaktik när den är som sämst.

Skall det intrycket suddas bort måste det till en bra förklaring. I det här betänkandet finns det ingen sådan – ingen som helst förklaring till att

regeringen och socialdemokraterna anser sig ha rätt att fullkomligt strunta i det som på idrottspråk brukar kallas "fair play".

Det pågår ett beredningsarbete om den framtida bidragsmetoden, säger man. All right, men det har ju ingenting med storleksordningen på dagens LOK-stöd att göra, och för övrigt måste man ju ha känt till det när man gav svaret till idrottsrörelsen – om att höja aktivitetsstödet till minst 17 kr.

Folkpartiet tycker också att det finns skäl att se över reglerna för LOK-stödet. Det finns en viss orättvisa i systemet, framför allt orättvisa mot en del icke idrottsföreningar, vilket missgynnar den typ av verksamhet som t.ex. scouterna bedriver. Detta bör man se över.

Vidare anser jag att det finns ett annat skäl till att se över reglerna, nämligen den inläsningseffekt som bidraget kan ge för en del barn och ungdomar i föreningarna, dvs. att man näst intill använder barnen som ett slags bidragsresurs, t.ex. att fotbollsföreningen i kommunen ser till att barnen inte sysslar också med andra idrotter, eftersom de är viktiga som en bidragsresurs för föreningen.

Det är mycket viktigt att vi ser upp så att idrott för våra yngsta blir en lek och inte för allvarlig och resultatfixerad. Det finns en risk för att bidragssystemet i dag medverkar till att det blir en sådan resultatfixering, att det blir för mycket allvar. Jag vet att idrottsrörelsen själv är uppmärksam på detta, men jag anser att också vi skall påtala risken.

Fru talman! Det här behovet av en översyn förklarar emellertid inte socialdemokraternas bedrövliga sätt att behandla föreningarna och deras ungdomsledare. Den förklaringen väntar vi nu med spänning på!

Fru talman! Jag yrkar bifall till de reservationer som folkpartiet står bakom.

Anf. 38 JAN HYTTRING (c):

Fru talman! I kulturutskottets betänkande nr 12 diskuteras många olika områden som rör ungdomar. Flera talare har tidigare lagt huvudvikten vid idrotten. Jag avser inte att i dag ta upp så mycket kring idrottsfrågorna, eftersom vi senare under våren vid en särskild debatt får tillfälle att diskutera dem.

Från centerns sida anser vi att det är dags att riksdagen nu antar ett ungdomspolitiskt program. Den skrivelse som regeringen har avgivit till riksdagen omfattar en hel del punkter som behandlas i olika utskott. Då måste det också finnas regeringsförslag i utskotten som lever upp till de punkter som tas upp i skrivelsen. Vi efterlyser sådana förslag, eftersom det inte finns några när det gäller dessa områden. Däremot har centerpartiet i motioner som rör de olika utskottens områden pekat på och krävt olika utvecklingsinsatser som i mycket hög grad skulle gynna ungdomar.

Fru talman! Inledningsvis avser jag att göra en liten genomgång av dessa områden.

Utbildningsfrågor är mycket viktiga för ungdomar. Efter vad man kan läsa i regeringens skrivelse förväntar man sig då att regeringen skulle satsa extra resurser på skolan. Men det gör man inte. Tvärtom, man har föreslagit neddragningar, vilka har lett till stora proteststormar, och därefter har regeringen backat när det gäller vissa punkter, men det återstår tydligen

mycket som regeringen vill genomdriva. Det finns nu alla skäl i världen att i stället ge skolan ökade resurser, om man vill ha en bra ungdomsskola som kan bli bättre.

Från centerns sida förslår vi:

- Högst 25 elever i varje klass.
- Bra lokaler och läromedel.
- En gymnasieskola för alla. Detta är ett vallöfte som socialdemokraterna åtminstone under två valperioder avgivit inför valjarna, men detta har aldrig förverkligats.

Studiemedelssystemet har ju nyligen genom riksdagsbeslut justerats, men justeringen var inte särskilt långtgående, och det innebär att det fortfarande finns stora brister. Centern förordar ett annat system med studielön som skulle underlätta för ungdomar att finansiera högre studier. Från centerns sida kommer vi alltså att fortsätta med våra strävanden och återigen kräva att man inför studielön, eftersom vi vet att ett sådant system i grunden underlättar för de allra flesta ungdomar som vill fortsätta att studera.

Många ungdomar saknar bostäder. I Stockholmsområdet t.ex., vet vi att bostadsbyggandet har uppgått till en lägenhet per 2.7 nytt arbetstillfälle. Det innebär att bostadskoerna i Stockholm har växt, och åtminstone hälften av dem som står i kö är unga människor. Det gör att det blir svårt för dem att flytta hemifrån och sätta eget bo. Vi har också sett hur detta slår för ungdomar som söker utbildning – vissa utbildningar finns endast i Stockholm. Eftersom bostäder saknas, har dessa ungdomar små möjligheter till studier i Stockholm.

Vi i centern vill att det skall ges möjlighet till lån för enkla, men ändå funktionsdugliga bostäder. Vi vill ha ett bostadssparande för ungdomar, och vi vill rädda smålägenheterna. Detta är yrkanden som vi har tagit upp och som behandlas av bostadsutskottet. Emellertid är det mycket dåligt med förslag från regeringen när det gäller dessa frågor.

Barn i storstad är en annan viktig del som ingår i ett program för ungdomar. Livsvillkoren för barn är hårdast i storstäderna. Det har skapats miljöer som påverkar barn och ungdomar betydligt mer än de påverkar oss äldre. Vi kan se att det under vissa tider på dygnet och under vissa tider i veckan finns miljöer där det i stort sett är vuxenfritt. Detta har lagt grunden till gängbildningar. Tyvärr upplever vi nu även på mindre orter ett ökat ungdomsvåld och ett ökat drogmissbruk. Det är klart att mycket av grunden till detta ligger i den miljö som vi har skapat.

Av utskottsmajoritetens skrivningar i utskottsbetänkandet framgår det att regeringens skrivelse inte har imponerat särskilt mycket. Man tar upp förhållandet att dessa frågor borde avgöras av resp. utskott. Därför borde konkreta regeringsförslag föreligga för behandling och där ställas mot motionskraven. Så är nu inte fallet, vilket stärker oss från centerns sida i tron att man måste skapa ett ungdomsprogram som kan antas av riksdagen och som naturligtvis då också måste följas upp av regeringsförslag för de olika utskottens behandling. Detta skulle ge en högre prioritet när det gäller ungdomsfrågorna. Genom den hantering som nu sker här i kammaren blir detta en ganska liten fråga. Vi anser att den samlade synen skulle bidra till att ungdomsfrågorna fick en mycket större uppmärksamhet.

Jag avser att något gå in på de stöd som behandlas i utskottets betänkande. Jag börjar med bidrag till centrala ungdomsorganisationer. I årets budget finns en uppräknig av dessa på 4,5 milj. kr.

Det är i och för sig otillräckligt, det känner vi alla till, men från centerns sida har vi valt att detta år begära den höjningen. Vi har inte föreslagit någon ytterligare höjning av stödet till ungdomsorganisationer centralt, därför att vi har valt att satsa det tillskott vi kan åstadkomma på de lokala organisationerna och de lokala aktiviteterna.

Ifrån centerns sida är vi naturligtvis mycket besvikna på att inte regeringsförslaget innehöll en ordentlig uppräknig, åtminstone till den nivå man faktiskt lovat – vilket påtalats av tidigare talare. I valrörelsen förekom en ganska omfattande diskussion. Framför allt ungdomsföreningar men också andra inbjöd oss politiker till sig och ville höra våra synpunkter på exempelvis det lokala stödets storlek. Det har ju urholkats. 17 kr. i dag motsvarar inte mer än värdet på de tolv kronor som utgick i början på 1980-talet.

Alla partier utom ett av dem som är representerade här i riksdagen lovade faktiskt räkna upp detta till minst den nivå som vi nu föreslår, 17 kr. Miljöpartiet talade redan då om att man inte var intresserad av att stödja denna verksamhet med uppräknig av bidrag. Därifrån har vi inte förväntat oss något stöd och inte heller fått något sådant. Men bara tre partier fullföljer det löfte de då gav.

Vi ser de 17 kr. vi nu tvingats reservera oss till förmån för som en första etapp. Det var många som trodde att det skulle bli ett förslag till riksdagen från utskottsmajoriteten, och att det inte skulle behövas någon reservation för denna beloppsjustering, men tyvärr tvingas jag återigen konstatera att vi måste reservera oss.

Anledningen till att man inte räknar upp bidraget kan vara ekonomiska hänsyn, och det respekterar jag. Men man anger faktiskt som en orsak att det pågår en beredning med syfte att förändra denna bidragskonstruktion. Detta är föga uppmuntrande för de organisationer som är i stort behov av höjningen nu. De kan inte vänta på förändrade konstruktioner, som i vissa delar kan vara nödvändiga att göra.

Vi tycker att under den tid man håller på med utredningen kunde man gott ha räknat upp bidraget till lokal ungdomsverksamhet från 12 kr. till 17 kr.

Vi har tidigare i kammaren också diskuterat vad man kan göra för att uppmuntra ideellt arbete i föreningar. Många ledare, både inom idrotten och inom andra ungdomsorganisationer, gör ett mycket stort och uppoffrande arbete. Det är inte så länge sedan vi i kammaren hade en diskussion om vilka möjligheter det finns att uppmuntra detta arbete.

Centern har föreslagit att man skulle se om man kunde ge några ekonomiska stimulanser för att i någon liten mån lämna ersättning från samhällets sida för detta arbete. Men tyvärr har det inte gått att få till stånd ett sådant beslut. Därför kommer centern åter med sådana krav vid ett senare tillfälle.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservationerna 1 och 8.

Anf. 39 LARS AHLSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Jag vill gärna till Jan Hyttring säga att moderata samlingspartiet visserligen inte gav något uttryckligt löfte om att höja LOK-stödet, men att vi gjorde helt klart för idrottsrörelsen vad vår inställning till svensk idrott var. Det gjorde vi genom att hänvisa till – vågar jag påstå – den enda heltäckande idrottsmotion som förekommer. På det sättet gjorde vi med all önskvärd tydlighet klart att vår avsikt är att stödja idrotten på alla nivåer.

Anf. 40 JAN HYTTRING (c) replik:

Fru talman! Vid de tillfällen där jag var närvarande, och det var ett antal sådana, och där också moderata företrädare fanns närvarande kunde jag inte få den uppfattningen att moderata samlingspartiet inte skulle stödja uppräkningsen. Det var tvärtom så att de moderata företrädarna faktiskt lovade det. Om man sedan inom sitt parti inte lyckats hålla detta löfte är det att beklaga. Men också denna gång har moderata samlingspartiet haft chansen att stödja kravet på uppräkningsen. Då hade vi kommit något närmare majoritet här i kammaren.

Anf. 41 YLVA JOHANSSON (vpk):

Fru talman! Jag är kanske en representant för den bussiga generation som Christer Eirefelt talade så uppmuntrande om. Jag kan då berätta att det är spännande att vara ung. Å ena sidan känner vi ansvaret för hela vår planets framtid tungt på våra axlar, å andra sidan borde vi bo kvar hemma hos våra föräldrar tills vi fyllt 25 år.

Å ena sidan borde vi ta ett ansvarsfullt arbete inom vården eller omsorgen, å andra sidan borde vi låsas in på kvällar och helger, eller åtminstone kroppsvisiteras innan vi går ned i tunnelbanan.

Å ena sidan är vi unga och fräscha, å andra sidan är vi unga och dumma.

Å ena sidan borde vi skaffa oss en bra utbildning, å andra sidan får vi inte studiemedel förrän vi fyllt 20 år.

Å ena sidan är vårt politiska engagemang överdrivet och t.o.m. lagvidrigt, å andra sidan är vi passiviserade och politiskt ointresserade.

Ja, det är minsann spännande att vara ung, för påbuden och kraven växlar i ett rasande tempo.

Det är egentligen bara en sak man kan vara helt säker på: Ungdomen var bättre förr.

Men ungdomen är inte särskilt gammal. Ungdomen föddes på 50-talet. Vi som är unga i dag är visserligen födda betydligt senare, men ungdomstiden som en speciellt avgränsad tid i livet med en speciell ungdomskultur osv. föddes i princip på 50-talet. Innan dess var ungdomstiden en exklusiv tummelplats för överklassen, medan arbetarklassens unga snabbt tvingades in i vuxenlivets arbete och ansvar.

Sedan "ungdomens födelse", om jag får säga så, har ungdomstiden successivt förlängts. I dag kan man nog säga att ungdomstiden nästan är tio år, och därmed är ungdomen nu en stor och viktig grupp.

De kommersiella krafterna har redan upptäckt vilken utomordentligt intressant och viktig grupp vi unga är. Det är till oss som nästan all reklam

riktas. Det är vi som skall köpa oss ett värde, en identitet och en plats i samhället.

Men förutom de kommersiella krafterna så måste man konstatera att intresset för ungdomar under ett antal år under 80-talet varit mycket svalt.

Det har förmodligen haft samband med att vi har varit så många, vi var ju en hel puckel som föddes i mitten på 60-talet. Det har dessutom varit ont om jobb och vi unga har varit överflödiga och utan plats i samhället.

Men även den förda politiken har på flera sätt drabbat ungdomar.

Ungdomar har inte setts som en resurs, utan som ett problem. Regeringen har uppfunnit speciella särlosningar för ungdomar. Dessa särlosningar har ställt till bekymmer på flera sätt. Dels har de inneburit svårigheter för ungdomar att försörja sig, studera, skaffa ett eget hem och bilda familj. Myndighetsåldern har i praktiken höjts i flera avseenden. Ungdomar har känt sig diskriminerade, och många ungdomar har haft svårt att klara sig, med en dramatisk ökning av antalet unga socialbidragstagare som följd. Dels har särlosningarna uppmuntrat en nedlåtande och verklighetsfrämmande syn på ungdomar. Det är nu nästan omöjligt att bli behandlad som en fullvärdig, myndig medborgare innan man fyllt 25 år. Jag skulle kunna berätta många exempel på den förnedrande, och ibland skrattretande, attityd som möter oss ungdomar.

Det är mot denna bakgrund vpk säger att det inte behövs någon speciell ungdomspolitik. Ungdomar är inga underliga varelser med enhetliga behov som skall leva under speciella villkor. Ungdomar måste behandlas som fullvärdiga medborgare och omfattas av en generell politik för att lösa t.ex. krisen på bostadsmarknaden, utvidga demokratin osv.

Jag yrkar bifall till reservation nr 2.

Ungdomen är ingen enhetlig grupp, som står utanför grundläggande orättvisor i samhället. Tvärtom, skulle jag vilja säga. Klasskillnaderna är mycket tydliga bland ungdomar, och orättvisorna mellan könen skall jag strax återkomma till.

Det behövs en politik som gynnar alla de ungdomar som i dag lever under dåliga förhållanden och som känner att deras problem nonchaleras. Det behövs även en politik som skapar utrymme för ungdomar. Det behövs en offentlig debatt där ungdomars röster och idéer tas till vara. Och det behövs i dag, tycker jag, något av en försvarskampanj för ungdomars rättigheter och värdighet, som under 80-talet varit starkt ifrågasatt.

I det här sammanhanget måste jag ge ungdomsminister Margot Wallström litet beröm, för hon har, till skillnad från sin företrädare, faktiskt ställt sig på ungdomarnas sida i ett antal principiellt viktiga debatter och företrätt en nyanserad syn på ungdomar. Det är bra. Nu väntar vi på att alla de vackra orden i t.ex. regeringens skrivelse om ungdomsfrågor skall omsättas i konkreta förslag.

När det gäller det lokala aktivitetsstödet kan jag instämma i en hel del av det som t.ex. Christer Eirefelt har sagt. I regeringens skrivelse talas det vackert om föreningslivets betydelse och om vikten av att skapa t.ex. bostadsområden med en mångfald av olika föreningsaktiviteter. Det lokala aktivitetsstödet är ju inte det enda sättet att stödja föreningar och ungdoms-

organisationer. Men för t.ex. många idrottsföreningars barn- och ungdomsverksamhet är det lokala aktivitetsstödet oerhört viktigt.

På många orter utanför storstadsområdena är idrottsföreningen och grillkiosken de fritidsaktiviteter som ortens ungdomar är hänvisade till. Och just argumentet att det "inte finns något att göra" är vanligt hos de ungdomar som lämnar sina hemorter för att flytta till större städer.

Att fritidsutbudet på många orter är begränsat till en fotbollsklubb och en korvkiosk är naturligtvis bedrövligt. Men inte blir det bättre av att det lokala aktivitetsstödet har urholkats under 80-talet.

Problemet med ett torftigt utbud av fritidsaktiviteter och behovet av stöd för ungdomars egna organisationer löses inte enbart genom en höjning av det lokala aktivitetsstödet. Men vi i vpk tycker att det är nödvändigt att återställa nivån på bidraget efter urholkningen under 80-talet för att inte många föreningars verksamhet skall bli lidande.

Vpk har tillsammans med centern och folkpartiet föreslagit en höjning från 12 kr. till 17 kr. per sammankomst. Jag yrkar bifall till reservation nr 8.

Fru talman! Jag vill nu ta upp en viktig principiell fråga om jämställdhet mellan könen, som behandlas i det här betänkandet.

Om en ishockeyintresserad pojke fick spela ishockey endast en timme i veckan och för detta var tvungen att betala kanske 100 kr. och i övrigt vore hänvisad till att utöva sitt fritidsintresse i form av att slipa A-lagets skridskor, linda dess klubbor samt sopa på ståplatsläktaren, skulle vi nog vara ganska många som upprörda skulle kräva ett bättre samhällligt stöd till pojkens fritidsintresse.

Men om det inte vore fråga om en pojke utan om en flicka, som i stället för av ishockey vore intresserad av hästar och ridning, skulle det bristande samhällliga stödet snarare vara regel än undantag. Man måste då fråga sig om statsmakterna anser att det är viktigare att pojkar har en meningsfull fritid än att flickor har det.

En undersökning utförd av Kommunförbundet visar med exempel att stödet till en tolvårig pojkens fritidsaktiviteter, som i exemplet var fotboll, ishockey och bad, var 1 150 kr. Själv fick pojken betala 30 kr.

För en jämnårig flicka, vars fritidsaktiviteter var ridning, bowling och bad, var stödet 280 kr. för lika många aktivitetstillfällen. Själv fick flickan betala 930 kr.

Det finns forskare som menar att de statliga och kommunala budgetarna innebär en omfördelning av resurser från kvinnor till män, trots uttalade målsättningar om motsatsen. När det gäller stödet till pojkars och flickors fritidsverksamhet verkar det onekligen som om mäns och kvinnors skattepengar i huvudsak kommer pojkarna till godo.

Om man, liksom vi i vpk, vill föra en politik som leder till jämställdhet mellan kvinnor och män, är den ojämna fördelningen av stödet till flickors och pojkars fritidsaktiviteter något som manar till eftertanke och som kräver åtgärder. Flickorna skall väl inte behöva byta till en annan fritidsaktivitet eller en annan idrott för att komma i åtnjutande av samhällets stöd!

Mer än 100 000 barn och ungdomar, de flesta flickor, är intresserade av hästar och ägnar sig åt ridning. Ridningen ligger på en ohotad andraplats efter fotbollen på idrottens tio-i-topp-lista.

Ridningen är en av de mycket få sporter som till allra största delen är fria från konkurrens och tävlingstänkande. Det stora flertalet barn och ungdomar som ägnar sig åt ridning gör det utan att tävla.

Flickor tillbringar eftermiddagar, kvällar, veckoslut och skollov i stallet. Stallet fungerar ofta som en fritidsgård för flickor, men kommunalt anställda fritidsledare i stall hör till de verkliga rariteterna i den kommunala fritidsledarsamlingen.

Vpk har föreslagit att 25 milj. kr. skall satsas på dessa "flickornas fritidsgårdar". I det betänkande som vi nu diskuterar behandlas dock inga anslag, så vi får väl anledning att återkomma till den här frågan i andra sammanhang.

Jag yrkar bifall till reservation nr 9.

Jag skulle vilja ställa en fråga till det statsråd som är ansvarig för både ungdomsfrågor och jämställdhetsfrågor: Margot Wallström! Vad tänker regeringen ge flickor och unga kvinnor mer än vackra ord?

Jag hade tänkt sluta med detta, men jag vill också göra en kommentar till det som sades av Jan Hyttring, som var orolig för gängbildning bland ungdomar. Jag tolkar det som ett uttryck för en sådan litet onyanserad syn på ungdomar som man så ofta möter.

Jag antar att Jan Hyttring själv tycker att det är ganska roligt att ibland träffa andra personer i medelåldern och göra något trevligt tillsammans. Det kan gälla att träffas hemma över en middag eller att gå ut och njuta av en trevlig föreställning på någon scen i Stockholm. Med tanke på att det är vuxna män som står för det mesta av våldet i samhället, borde man kanske kalla ut polis för att skingra sådana "gäng".

Det är nu inte min mening att verka elak, och jag hoppas verkligen att det inte uppfattas så. Jag vill bara peka på hur det ibland kan bli så att det man säger, även om grundtanken är god, i en ung människas öron låter ganska absurt.

Anf. 42 BERIT OSCARSSON (s):

Fru talman! Vi är väl ganska överens om att den start som våra barn och ungdomar får i livet har en avgörande betydelse för hur livet som vuxen skall bli. Det är därför som det är så viktigt att vi satsar på dagens barn och ungdom. Det är ju de som skall ta över efter oss, och det är de som skall bygga morgondagens samhälle.

Vi vuxna måste vara goda förebilder. Vi måste visa aktning för våra barn och ungdomar som medmänniskor, vi måste visa respekt för våra barns och ungdomars rättigheter och tolerans för deras känslor. Har man i många år fått aktning, respekt och tolerans med sig i bagaget, blir det också möjligt att visa det framåt i livet.

Det här är viktigt att komma ihåg inte minst med tanke på den debatt som pågår om ungdom och våld. Som vi vuxna är blir också våra barn som vuxna. Barn gör inte som vi vuxna säger, utan som vi gör.

I den skrivelse om ungdomsfrågor som regeringen lämnat till riksdagen sägs bl.a.:

"De beslut som vi tar i dag formar villkoren i det samhälle där våra barn och ungdomar skall leva och verka. Unga har en självklar rätt att vara med

och påverka framtiden. Ungdomspolitiken bör syfta till att uppmuntra alla unga människor att ha drömmar och förhoppningar inför framtiden, liksom att känna tilltro till sin egen förmåga. Målet är ett samhälle där det inte existerar några avgörande skillnader mellan olika människors förutsättningar att förverkliga sina livsmål. Unga människor skall inte bara ges frihet att välja, utan också jämlika möjligheter att påverka sin situation i framtiden. — — —

Ungdomspolitiken bör under det närmaste året främst inriktas på dels åtgärder för de mest utsatta ungdomsgrupperna, dels insatser inom kulturen och andra områden som kan stimulea intresset för frågor som rör livskvalitet, ansvarstagande och solidaritet. Arbetet med att genom forskning, utredningar och sammanställning av statistik m.m. öka kunskapen om ungdomars situation bör fortsätta. Frågor som rör ungdomars villkor inför 1990-talet bör utredas särskilt."

Ungdomsministern har alltså redovisat för riksdagen det fortsatta arbetet med att utveckla en samlad ungdomspolitik. Man kan säga att det är en fortsättning på det arbete som f.d. ungdomsministern inledde och som då redovisades i ett hundrapunktersprogram inför riksdagen för nästan ett år sedan. Margot Wallström kommer att tala efter mig. Hon har då anledning att kommentera och även ta upp en del av det som finns med i skrivelsen.

Till det betänkande vi nu behandlar finns tre reservationer fogade i anledning av denna skrivelse. Låt mig beröra två av dem.

Centern föreslår att ett program om ungdomsfrågorna utarbetas och antas av riksdagen. Regeringen har genom de riktlinjer som finns med i denna skrivelse om ungdomsfrågor redovisat sitt ställningstagande när det gäller synen på ungdomspolitiken. Det vore bra om samtliga partier kunde göra detsamma. Jag tror att det är mycket svårt att få någon större samstämmighet i riksdagen för ett program. Ungdomsfrågorna är, som flera talare redan har varit inne på, spridda över ett vitt fält. Av den anledningen kommer det att vara mycket svårt att få någon större konkretion i ett sådant här ungdomsprogram. Jag tror att om varje parti redovisade sitt ungdomsprogram skulle det uppskattas av våra ungdomar och kanske också uppmuntra fler ungdomar att vara med politiskt och påverka samhället.

Vänsterpartiet kommunisterna tar i en reservation upp frågan om just en speciell ungdomspolitik och behovet av kommunala teater- och bildskolor. Låt mig säga något om en ökning av satsningen på just ungdomars kultur. I skrivelsen framhåller regeringen upp att det är mycket viktigt att man uppmuntrar barns och ungdomars intresse för kultur och också får våra barn och ungdomar engagerade i kulturverksamheten. Dessutom finns på många andra delar av kulturområdet förslag till satsningar på just barn och ungdom. Från vår sida vet vi att det redan nu satsas på barn och ungdom och kultur. Vi vet också att kommunerna har ett ansvar just när det gäller barns engagemang i kulturfrågor och satsningen på barn och ungdom.

Med detta yrkar jag avslag på reservation 1, 2 och 3.

I betänkandet tas också upp stödet till statens ungdomsråd och till våra ungdomsorganisationer. Vi vet att samhällets stöd till barn- och ungdomsorganisationerna har en mycket stor betydelse för den verksamhet som bedrivs runt om i landet bland våra barn och ungdomar. Man kan inte nog

understryka betydelsen av många och starka ungdomsorganisationer i ett demokratiskt samhälle. I föreningarna får barn och unga träna sig i ansvarstagande och demokrati och lära sig hur samhället fungerar och hur man kan vara med och påverka. Ungdomar och deras organisationer utför – och det tror jag vi alla är överens om – ett utomordentligt fint samhällsarbete som det också finns all anledning att stödja.

I årets budgetproposition föreslår regeringen bl.a. ett ökat stöd till statens ungdomsråd. Man föreslår också en ökning med 7 % av satsningen på den centrala verksamheten. Låt mig ta upp några av de sex reservationer som berör stödet till statens ungdomsråd och ungdomsorganisationerna.

Moderata samlingspartiet återkommer med sitt krav på att avskaffa statens ungdomsråd och att rådets uppgifter skall övertas av ungdomsorganisationerna själva och deras samarbetsorgan. SÖ skall under en övergångsperiod ansvara för rådets uppgifter, föreslår moderata samlingspartiet. Även folkpartiet kräver att statens ungdomsråd på sikt skall avvecklas.

Utskottet har alltsedan 1981 avstyrkt förslaget om att avveckla statens ungdomsråd. Så sent som 1986/87 genomfördes av den s.k. BUS-gruppen – barn, ungdom, samordning – en översyn av statens ungdomsråds uppgifter. Statens ungdomsråds funktion som myndighet har också stärkts under senare tid. Rådet har fått utökade arbetsuppgifter i samband med att bidraget till ungdomsorganisationerna reformerats. En ny instruktion har också antagits. Rådet har också en viktig uppgift i att biträda regeringen i arbetet med att utveckla en samlad ungdomspolitik. Ungdomsrådets arbete har även betydelse för våra barn och ungdomar och barn- och ungdomsorganisationer.

Folkpartiet föreslår att rådets utredningsverksamhet skall avvecklas. Låt mig då säga att rådet inte har någon större utredningsverksamhet. Den verksamhet som pågår har emellertid en stor betydelse för barn- och ungdomsorganisationerna, inte minst den årsbok och den statistik som framkommer en gång om året. Den föreslås nu också få fortsätta. Det finns all anledning att ha vissa resurser till rådets förfogande för just utredning.

Därmed yrkar jag avslag på reservationerna 4 och 5.

I reservation 6 föreslås att åldersgränsen för beräkning av ungdomsorganisationernas centrala verksamhet skall sänkas från 25 till 21 år. Moderaterna föreslår det därför att 10 miljoner mindre skall gå till ungdomsorganisationerna. Även denna fråga har prövats vid ett flertal tillfällen av riksdagen med samma argument, dvs. att ungdomar över 20 år ofta är ledare. Därmed är de förebilder för ungdomarna. De äldre i våra barn- och ungdomsorganisationer ger också en viss stadga åt verksamheten. Dessutom är våra riksorganisationer i allra högsta grad beroende av de resurser detta ger, att vi har en åldersgräns vid 25 år. Vi vet att de har ekonomiska bekymmer. Vi vet att medlemsantalet minskar för många organisationer. Det är därför viktigt att vi kan bibehålla de resurser som redan finns.

Därmed yrkar jag avslag på reservation 6.

Till sist vill jag säga några ord om bidrag till lokal ungdomsverksamhet. I flera motioner tas utformningen av det lokala aktivitetsstödet och bidragets storlek upp. Flera talare har i dag tagit upp och argumenterat för detta.

Låt mig börja med att säga att det lokala aktivitetsstödet utgör en viktig

stimulans till den lokala verksamheten. Därmed är det också betydelsefullt för alla våra barn- och ungdomsorganisationer. Det är därför en eventuell förändring av stödet måste hanteras med varsamhet. Det finns i dag vissa problem när det gäller reglerna för stödet. Statens ungdomsråd påpekar t.ex. att de organisationer som inte huvudsakligen arbetar med små och fasta grupper och tidsmässigt korta aktiviteter missgynnas, vilket har tagits upp i debatten av flera talare.

Statens ungdomsråd har utrett frågan om bidragsmodeller. Detta har även ungdomsorganisationerna själva gjort vid ett flertal tillfällen. Ungdomsrådet har med anledning av budgetpropositionen föreslagit ändrade regler för det lokala aktivitetsstödet. Också folkrörelseutredningen har behandlat frågan om stödet till barn- och ungdomsorganisationerna och till folkrörelseorganisationer över huvud taget. Denna fråga bereds för närvarande inom regeringskansliet, vilket har sagts tidigare. Det är därför viktigt att de synpunkter som förts fram i debatten och i motioner tas med vid den översyn som för närvarande sker.

Folkpartiet, centern och vpk tar upp frågan om bidragets storlek, och de har föreslagit att det skall öka från 12 till 17 kr. per sammankomst. På grund av att detta bidrag har en avgörande betydelse för många organisationers verksamhet är det oerhört viktigt att en förändring av det hanteras varsamt. Det är oerhört viktigt att vi är lyhörda för vilka konsekvenser en förändring kan få. Jag beklagar därför att vi inte har hunnit pröva statens ungdomsråds förslag och att vi inte har hunnit analysera folkrörelseutredningens förslag – då hade vi haft förslag nya regler och större resurser. Men vi har behov av att samtidigt diskutera förslag till nya regler för bidraget och bidragets storlek. Detta får nämligen konsekvenser ute på fältet, inte minst för idrottsorganisationerna, som har en mycket stor och avgörande betydelse för fritidsverksamheten över huvud taget i många kommuner. Det är därför viktigt att vi, som utskottsmajoriteten föreslår, avvaktar den beredning som för närvarande pågår. Det är därför jag yrkar avslag på dessa reservationer.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 43 Andre vice talman CHRISTER EIREFELT (fp) replik:

Fru talman! Jag skall uppehålla mig ytterligare en stund vid det lokala aktivitetsstödet, eftersom jag anser att det är en viktig del av det här betänkandet.

Berit Oscarsson, om det nu är så oerhört väsentligt med nya regler för det lokala aktivitetsstödet, varför var det då inte lika väsentligt för ett halvår sedan? Vad har hänt sedan dess? Hur kan man uttryckligen säga att det här stödet skall höjas till minst 17 kr. utan några som helst reservationer?

När jag för min del förberedde folkpartiets heltäckande idrottsmotion var jag ute och träffade ungdomsledare i ett antal föreningar. Då fick jag helt klart för mig att detta stöd är väldigt viktigt för våra ungdomsledare. De tvingas i dag säga nej till en del ungar på grund av att de inte har resurser att ta emot dem. Det är allmänt omvittnat att det statliga aktivitetsstödet också tjänar litet som ett signalsystem för våra kommuner. Man följer alltså med.

Tillsammans kan det ge ett mycket viktigt bidrag till möjligheterna att driva en effektiv och fin ungdomsverksamhet.

Jag tycker att det är typiskt att när Berit Oscarsson skall redogöra för t.ex. innehållet i regeringsskrivelsen, talar hon om forskning, utredningar, statistik och satsning på statens ungdomsråd. Jag försäkrar Berit Oscarsson att det inte är sådana synpunkter som framförs när man träffar dem som står mitt ute i verksamheten och har en massa ungar omkring sig som de tycker att de inte hinner – eller har resurser att – ta hand om på ett riktigt sätt.

Om socialdemokraterna är överens med folkpartiet om att detta stöd är så viktigt, vilket Berit Oscarsson säger, undrar jag när LOK-stödet skall höjas? Hur resonerar socialdemokraterna när man i juli/augusti svarar Riksidrottsförbundet reservationslöst att stödet skall höjas, utan något förtydligande om att det tyvärr inte kan ske än på ett antal år?

Anf. 44 JAN HYTTRING (c) replik:

Fru talman! Berit Oscarsson yrkar avslag på vår reservation om ett ungdomspolitiskt program. Hon säger att det räcker med regeringens skrivelse. Det som Berit Oscarsson och utskottsmajoriteten skriver i betänkandet är inte så imponerande. Utskottsmajoriteten konstaterar att riksdagen får ta del av denna skrivelse och att den skall behandlas i olika sakutskott om det finns konkreta förslag. En av svagheterna med denna skrivelse är att den innehåller ytterst få konkreta förslag som kan behandlas av utskotten och som riksdagen kan fatta beslut om. Skrivelsen innebär mer en målinriktning som regeringen står för och som egentligen inte kommer upp till någon sakdebatt i dag. Därför har centern sagt att det behövs ett ungdomspolitiskt program som kan behandlas här i riksdagen. Det som riksdagen då kommer fram till som en bra målsättning på ett antal områden måste man då naturligtvis följa upp och fatta konkreta beslut om. Även om man vill öka ungdomarnas utbildningsmöjligheter, vilket är bra, får det inte sedan läggas fram förslag om nedskärningar där man borde öka resurserna. Det är precis den diskussionen som centern skulle vilja ha.

Berit Oscarsson säger också att det är bra om partierna lämnar program. Och vi i centern har försökt att lämna ett underlag för ett program som kan behandlas av riksdagen.

Det är egentligen fel att stå här och tala om ökning av stödet till lokal ungdomsverksamhet. Om riksdagen hade beslutat om 17 kr. skulle det innebära att man återställde värdet på detta stöd till den nivå som det hade i början av 1980-talet. Även om det finns problem med det nuvarande stödet – och centern vill gärna vara med och diskutera en förändring av det – hjälper det faktiskt inte föreningarna att man vill förändra stödet. Föreningarna är i behov av detta stöd för att klara hela sin ungdomsverksamhet och försöka försätta att stimulera frivilliga ledare att göra stora insatser.

Att man vill förändra systemet är alltså för dem inget skäl för att anslaget därmed skall urholkas. Jag skulle vilja fråga om det inte är så att man faktiskt borde höja anslaget och inte hänvisa till dessa skäl, som nu regeringen och utskottet har gjort.

Anf. 45 YLVA JOHANSSON (vpk) replik:

Fru talman! Jag lyssnade nyfiket på Berit Oscarssons motivering för att avstyrka vpk-reservation 2 om en särskild ungdomspolitik. Men några argument har jag inte kunnat uppfatta vare sig i betänkandet eller i Berit Oscarssons anförande. Den syn på ungdomspolitiken som vpk företräder, och som vi under en längre tid har företrätt, överensstämmer på flera sätt med den syn som präglar regeringens skrivelse om ungdomsfrågor. Men vpk:s syn är i grunden totalt skild från den politik som regeringen fram till nu fört och som t.ex. kom till uttryck i många av de 100 punkter som den förra ungdomsministern presenterade förra året.

Har regeringens och socialdemokraternas ungdomspolitik närmat sig vpk:s politik? Är det därför Berit Oscarsson och utskottsmajoriteten undviker att motivera avstyrkandet av vår reservation 2, eller är de utmärkta citat som Berit Oscarsson läste upp ur regeringens skrivelse bara ett vackert utanpåverk som döljer en fortsatt särlösningspolitik?

Anf. 46 LARS AHLSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Får jag crinra Berit Oscarsson om något som står i regeringens skrivelse om ungdomsorganisationerna. Där står följande:

”Grunden för varje organisation måste vara de egna medlemmarnas vilja till insatser. Detta är tyvärr inte alltid tillräckligt och därför behövs möjligheter till ekonomiskt stöd från samhället. Samhället skall dock inte göra anspråk på att styra organisationernas verksamhet, utan dessa måste själva kunna besluta om hur de vill utveckla verksamheten.” Men den verkliga styrningen av ungdomsorganisationerna utövas ju av statens ungdomsråd. Vi anser att detta begränsar självständigheten.

Det framgår av regeringens skrivelse att man är bekymrad över ledarför-sörjningen inför framtiden. Därför vill vi satsa mera på ledarutbildning och använda 2 miljoner till en förstärkning av ledarutbildningen.

Får jag avslutningsvis till Berit Oscarsson säga att den skilda synen mellan moderaterna och socialdemokraterna på de ideella organisationernas ställning självfallet påverkar också inställningen till hur vi vill att deras verksamhet skall finansieras. Socialdemokraterna föredrar uppenbarligen att göra organisationerna ännu mera bidragsberoende. Därmed blir de utlämnade åt politiska beslut, särskilt om andra finansieringskällor beskärs. Vi moderater vill i stället ge större utrymme och bättre förutsättningar för finansiering genom egen verksamhet.

Anf. 47 BERIT OSCARSSON (s) replik:

Fru talman! Låt mig få säga ytterligare några ord om det lokala aktivitetsstödet. I den enkät som skickades ut till samtliga partier och där vi sade att vi är beredda att satsa på det lokala stödet sades inte när man skulle besluta om detta. Låt mig då få upprepa vad jag sade tidigare, att det inte kan vara riktigt att föregripa ett beredningsarbete. Vi måste naturligtvis avvakta det beredningsarbete som pågår.

Låt mig påminna om att det ändå var en socialdemokratisk regering som införde det lokala aktivitetsstödet. Låt mig vidare få påminna om att det är vi

från socialdemokratisk sida som har slagit vakt om det lokala aktivitetsstödet.

Det var inte så många år sedan som moderaterna föreslog att detta stöd helt skulle avvecklas. Får jag då fråga: Tänker ni, vid en eventuell borgerlig regering, öka detta stöd, eller hur är det med enigheten om hur pengarna skall satsas? Hur är det med enigheten över huvud taget i det borgerliga blocket? Moderata samlingspartiet föreslår ju den här gången drygt 12 miljoner i nedskärningar, medan centern och folkpartiet föreslår ökning av stödet.

Får jag när det gäller stödets konstruktion säga att det inte är någon lätt uppgift att utforma den. Många olika knäckfrågor måste lösas. Stödet måste för det första vara administrativt enkelt. Jag tror att vi som sysslar med ungdomsverksamhet på basplan är överens om att konstruktionen i dag är administrativt krånglig. För det andra måste vi komma ifrån det förhållandet att de idéinriktade organisationer som sysslar inte med en aktivitet utan med en idé missgynnas av den konstruktion som finns i dag. Det är mycket viktigt att vi löser detta på ett sådant sätt att de som i dag får bidrag inte drabbas, att vi inte slår undan fötterna på dessa organisationer.

Lars Ahlström säger att moderaterna vill satsa 2 miljoner på ledarutbildning, men samtidigt föreslår ni att man skall dra ner stödet till organisationerna med 12 miljoner. Det är att ta med den ena handen och ge med den andra. Det kan inte vara riktigt. Jag vill fråga: Vad är det för ungdomspolitik som de borgerliga tänker genomföra?

Anf. 48 Andre vice talmannen CHRISTER EIREFELT (fp) replik:

Fru talman! Jag förstår om Berit Oscarsson är angelägen om att blanda bort korten och inte tala om det egna förslaget, eller rättare sagt bristen på förslag. Socialdemokraterna svarade på en direkt fråga från Riksidrottsförbundet före valet om de är beredda att medverka till att höja det lokala aktivitetsstödet till minst 17 kr. per sammankomst, dvs. till det reala värde stödet hade 1981: Vi har avvisat de moderata försöken att ta bort en del av aktivitetsstödet. Sedan vi återinträdde i regeringsställning 1982 har det lokala aktivitetsstödet höjts vid två tillfällen från 10 till 12 kr. Eftersom vi menar att det lokala aktivitetsstödet spelar en viktig roll för föreningsverksamheten runt om i landet, är vi beredda att fortsätta att öka detta stöd till minst 17 kr.

Är det då märkvärdigt om idrottsrörelsen och andra organisationer uppfattar detta som ett löfte om att de skall få om inte hela denna höjning så i varje fall en stor del av den under det första året och resten mycket snart därefter? Här får de alltså ingenting.

Jag har full förståelse för den idrottsledare som talade om regeringskonst och partitaktik när de är som allra sämst.

Så säger Berit Oscarsson att vi måste avvakta en beredning. Jag kan lika litet som Jan Hyttring för mitt liv förstå vad justeringar av regelbestämmelserna har med bidragets storlek att göra. Menar Berit Oscarsson att när detta har skett kan det t.o.m. bli fråga om en sänkning av stödet? Det här är naturligtvis ett sätt att försöka komma undan det hela, något som tyvärr inte är någon engångsföreteelse. Den här tendensen var alldeles för vanlig i valrörelsen, då man tydligt som enda utgångspunkt för svaren på de olika

enkäter som kom från miljöorganisationer och andra hade att ge ett så positivt svar som möjligt, trots att man redan då måste ha varit medveten om att det var osäkert hur det i realiteten skulle bli i det här fallet med höjningen av LOK-stödet.

Anf. 49 LARS AHLSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Det här tenderar att bli en idrottsdebatt. Den debatten skall vi ta den 6 april. Men jag vill ändå till Berit Oscarsson säga att det är litet vårdslöst att uttrycka sig så, att moderata samlingspartiet vill helt avveckla det lokala stödet. Sanningen är ju att vi vill att stödet skall finansieras på ett annat sätt, nämligen ett sätt som utredningar i ärendet hade kommit fram till – att kommunen står för det lokala stödet, landstingen för det regionala stödet och staten för stödet till riksorganisationerna.

Anf. 50 JAN HYTTRING (c) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Berit Oscarsson. Den här uppjusteringen till 17 kr. var man faktiskt med om att tillstyrka, och man sade att man skulle arbeta för minst detta som en första etapp. När i valrörelsen sade man att villkoret för denna uppjustering var att man var färdig med ett nytt bidragssystem? Jag uppfattade aldrig den kopplingen, och det tror jag inte heller att någon av föreningarna gjorde. Debatten före valet skulle naturligtvis ha sett helt annorlunda ut om vi hade uppfattat att detta skulle vara orsaken till att man inte skulle göra någonting utan ligga still i fråga om storleken på stödet.

Även om vissa organisationer nu missgynnas, så har vi gång på gång sagt att vi skall rätta till sådana missförhållanden. Men jag kan inte förstå att de skulle gynnas mer av att man inte gör en uppjustering och försöker ta igen den urholkning som har skett. Även om vissa organisationer har missgynnats i förhållande till andra, skulle de må gott av att få detta ökade stöd.

Till sist vill jag fråga Berit Oscarsson: Kommer det något nytt regeringsförslag om nya regler? Eller skall man fortsätta att vänta? Skall det gå ett budgetår till, innan man gör dessa förändringar?

Anf. 51 BERIT OSCARSSON (s) replik:

Fru talman! Ett av de stora problem som vi har när det gäller barn- och ungdomsorganisationer gäller de idéburna organisationerna. Det är just de idéburna organisationerna som det här aktivitetsstödet inte gynnar. I dag går 83 % av det lokala stödet till idrott, och resten går till övriga organisationer.

Det är ingen lätt uppgift att konstruera en modell som innebär att vi kan stödja de idéburna organisationerna. Det är de som minskar medlemmäsigt, det är dem som vi alla så gärna vill slå vakt om. Det gäller de religiösa organisationerna, nykterhetsorganisationerna, de politiska organisationerna och andra idéorganisationer. Det är viktigt att vi hittar en modell som gör att vi kan stödja dem som har det besvärligast, även med det lokala stödet. Det är anledningen till att vi inte har hunnit lägga fram ett förslag till det här året. Vi vill få en konstruktion som gör att just de idéburna organisationerna kan känna att vi även från statens sida stöder den lokala verksamheten i deras så oerhört viktiga arbete.

Förste vice talmannen anmälde att Jan Hyttring och andre vice talman Christer Eirefelt anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 52 Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM:

Fru talman! "Ungdomsvåldet ökar", "Ungdomsgång i framför allt storstäderna angriper, klottrar och provocerar", "Ungdomar slog ner åldring".

Ni känner säkert igen de här rubrikerna. Ungdomsvåldet finns överallt, diskussionen förs i alla sammanhang.

Ofta är det så, att när vi talar om ungdomar talar vi om problem. Det har varit ungdomsarbetslöshet, alkoholproblem och nu ungdomsvåld.

Allt detta kan naturligtvis tolkas så, att vi har en moral som innebär att vi bryr oss om det uppväxande släktet, att vi vill väl och att vi har en politisk kraft att sätta in åtgärder mot olika problem. Jag vill inte alls förringa dessa problem, tvärtom. Och jag vet att ett intensivt arbete pågår på alla nivåer för att få bukt med våldet.

Men det är något som fattas i bilden av dagens ungdom. Jag har varit ute och rest en hel del i landet och träffat många ungdomar. Jag har också sökt upp olika organiserade grupper ungdomar, fått brev och telefonsamtal.

Visste ni att det är ca 300 000 ungdomar som spelar i olika rockgrupper? Jag tror att det är få vuxna som vet hur stor rockmusiken är – och hur bra de spelar.

Jag har frågat några av dessa musiker om deras bakgrund. Förbluffande många har lärt sig grunderna i den kommunala musikskolan och går sedan vidare i sin musik.

I Gävle har den ideella föreningen i Sjömanskyrkan tagit ett steg till. Man har blandat olika musikintressen i huset och fått många att ta steget vidare, eller fått andra att utveckla sin musik i samarbete med klassisk t.ex.

Ur "den slappa och våldsfixerade" ungdomsgruppen håller ett gäng på med att bryta alla barriärer till Sovjet. I september planerar gruppen Next Stop Sovjet att samla 5 000 skandinaver för att resa till Sovjet och för att bo hemma hos ryska ungdomar. Som avslutningsfest planeras en jätterockgala på Röda Torget. Idén sprider sig som en löpeld över landet, över huvudet på politiker och etablerade organisationer. Det är en ungdomsrörelse med oändlig kraft och med stora mål och konkreta handlingar. Jag är djupt imponerad av detta och känner en stor tillfredsställelse över att få följa det här arbetet.

Alla har säkert hört talas om den grupp ungdomar som i Stockholm för tre år sedan bildade Non Fighting Generation. Det var några av busarna som med hjälp av några intresserade poliser tog tag i den kriminaliseringsvåg och våldsvåg som utvecklats.

Nu har de s.k. gamlingarna, som alltså är 20 år, lämnat över till en ny grupp där deltagarna är 16–17 år. Vid en träff med sina vuxenkontakter i förra veckan ställde sig dessa ungdomar upp och redogjorde för "verksamhetsplanerna det närmaste året". Vilket hopp det ger att se dessa tuffa killar planera för fortsatt kamp mot våld och kriminalitet!

IOGT/NTO, en gammal organisation som startade en gång i tiden som människors protest mot droger och förtryck, finns kvar. Jag har blivit

uppvaktad av dess ungdomsordförande, som berättade om hur man arbetar med att få in ungdomar i styrelserna för samlingslokaler. Jag har träffat IOGT/NTO:s juniorer och hört om deras arbete för en bättre värld.

Jag har hört ledningen för Unga Örnar, en av våra stora barnorganisationer, berätta om hur tusentals ledare runt om i landet letar reda på var de största behoven finns bland barn och ungdom. De möter tiotusentals barn som behöver vuxenkontakter, och de träffas en gång i veckan och talar med varandra om hur deras enda värld kan bli bättre.

Elevorganisationen i Sverige organiserar Operation Dagsverke med internationell vecka. År 1987 samlade 275 000 elever in 12,4 milj. kr., som räckte att bygga ett antal skolor i El Salvador. I år gäller det skolor i Uganda.

Ungdomens Röda kors har Jourhavande kompis. Varje vecka sitter ungdomar och lyssnar på andra ungdomar som har problem.

Fältbiologerna har tagit initiativet till svensk- polska miljöföreningar med syfte att konkret bryta den miljöstörande kolförbränningen i Polen.

Varför står jag och räknar upp det här? kan man ju undra. Jo, därför att vi behöver komplettera bilden av ungdomsgenerationen i Sverige. Den bilden behöver bli fullständig, och då är det här ett mycket viktigt inslag – en del av sanningen om svensk ungdom. Det är viktigt att beskriva detta då och då.

Det som särskilt slagit mig vid möten med ungdomarna är nyfikenheten och behovet av kontakter med vuxna. Det är en verklig uppgift för en ungdomspolitik – att se till att underlätta för ungdomarnas egen vilja till verksamhet och kontakt.

När jag var ordförande i statens ungdomsråd – detta säger jag nu med anledning av att det förut raljerades om förslag till utredningar, forskning osv. – arbetade vi fram den första stora utredning kring ungdomars situation som gjorts i Sverige. Ej till salu, som kom 1981. Ungdomstiden har i det moderna samhället blivit något av en väntetid. De unga efterfrågas inte, känslan av att inte behövas stärks. Skolan fostrar till en framtid på arbetsmarknaden. Fritiden blir ett tidsfördriv. Livet blir ett tomrum. Värst utsatta är de som inte klarar konkurrensen i skolan. Klyftan mellan ungdomarna och de vuxna vidgas. Ungdomars egna upplevelser av den verkliga vuxenvärlden minskar. Självförtroendet minskar och därmed tron på att kunna påverka och förändra. De blir i stället köpstarka konsumenter, materiellt mätta men socialt utsultna.

Barn och ungdomar behöver förebilder. Det har alltid tidigare varit de vuxna och föräldrarna. Nu i avsaknad av verkligt bra vuxenkontakter är det i stället kamrater som styr normer och moral. Musiken och idolerna ger en yttlig identifiering.

Den här bilden, även om denna är mycket schabloniserad och förenklad, tror jag fortfarande är väsentlig när det gäller att ge en förklaring av varför vi har den ungdomskultur som vi har. Den forskningen och det utredningsresultatet har varit någonting mycket viktigt i många fritids- och ungdomsledares arbete.

Det vi ser av fördömande av ungdomen, och när vi talar om ungdomar som problem, faller tillbaka på vår egen brist på kunskap.

Beskrivningen av både vuxna och barn som viljelösa offer för marknaden eller för statens politik har lett till en revolt som kan förändra verkligheten.

Jag har ofta sagt att föräldrar och vuxna på nytt måste få vara vuxna och våga vara förebilder för de unga, förebilder som de unga söker. Vi måste våga tala med varandra om vår moral och om vad som styr vårt handlande. Därför blev jag så glad när jag läste det senaste numret av ABF:s tidning Fönstret. Tonårsmammorna som slutat gråta, var rubriken på en artikel där man beskriver hur 16 tonårsmammor numera träffas varje måndagskväll och diskuterar gemensamma problem. Nu vågar de ställa krav på sig själva, sina barn och på skolan. Gemenskapen har också gett dem kraften att ordna gemensamma läger osv. där alla i bostadsområdet kan vara med.

Utmärkt! Vi är inte maktlösa. Maktlösheten går att bryta. Styrkan sitter i samarbetet och viljan till ett bra liv. Tonårsmammorna och andra kan bryta den isolering som allt fler pekar på i våra förorter.

Det här är förteelser som visar hur det går att ta sig ur förflamningen. Självfallet syns det nya mest, och man blir glad åt det. Men jag är säker på att det i alla de gamla folkrörelserna finns skaparkraft, egenvärde, vilja till ett bättre samhälle. Det är rent av så att de många ungdomar som finns i de etablerade organisationerna är vår säkraste garanti för ett demokratiskt samhälle. Men tecknen har varit många på en minskad styrka i de ideella föreningarna. Därför är glädjen så stor när livskraften hos nya generationer är så stor.

Jag kommer inom kort att tillsätta en utredning som skall ta upp ett antal viktiga frågor. Bl.a. är det en mer analytisk utredning om ungdomars villkor på 1990-talet och framåt. Det finns några skäl som talar för detta. Situationen under 1990-talet kommer att vara annorlunda på ett par avgörande punkter. Ungdomskullarna blir mindre, det blir färre ungdomar. Vad betyder det för arbete, utbildning och bostadsbyggande?

Men avgörande blir frågan om jämlikhet. Det är oroande att se hur klassklyftorna tenderar att öka. De flesta ungdomarna har det mycket bra. Samtidigt som en allt större del av ungdomarna har mycket bra villkor både socialt och materiellt, finns det en grupp ungdomar från våra sämsta miljöer som inte finns med i välfärdsutvecklingen i vad gäller utbildning, arbete och sociala villkor. Även i fortsättningen måste en bra ungdomspolitik bygga på att unga människor har samma rätt som vuxna till en bra utbildning, arbete och bostad. Naturligtvis kommer frågorna att behandlas i resp. utskott när vi diskuterar ungdomspolitikens ställning. Jag tycker att det är helt riktigt. En ungdomsskrivelse eller ett ungdomsprogram – vilken rubrik man nu väljer – skall sätta in detta i ett sammanhang, skall beskriva inriktning och vilken ideologi som ligger bakom. En grundläggande fråga för utredningen blir att analysera detta mönster. Jag tror självfallet inte på några enkla lösningar, men det får inte innebära någon minskad strävan att få med alla i en god utveckling. Om det är något en välfärdsstat skall ta ansvar för, är det att ge sina barn friheten att kunna växa upp under goda förhållanden.

Vidare kommer jag att lägga stor vikt vid att utjämna de klyftor som finns i vad gäller tillgång till språket och kulturen. Jag tror nämligen att en viktig fråga inför framtiden är att vi kan satsa på bred front med att få med alla barn och ungdomar i olika slag av kulturell träning, både för att frigöra människors inre förmåga och för att skapa en kulturell jämlikhet. Det finns också

ojämligheter mellan könen och mellan olika orter och regioner i samhället.

Utredningen skall börja med två mer direkta arbetsuppgifter. Det ena handlar om ungdomars politiska deltagande. Naturligtvis hör frågorna ihop, men det finns anledning att fundera över varför allt fler ungdomar vänder ryggen till den politiska struktur som i dag är vår demokratis grundstomme. Jag kan konstatera vid mina träffar med unga människor att det inte saknas intresse för samhällsfrågor. De exempel som jag har tagit visar tydligt just det. Eller som en representant för Svenska Amnesty sade om varför så många ungdomar vänder sig till Amnesty för att få vara med:

– Ungdomarna vill vara med i något som är viktigare än de själva, där ärendet är direkt och konkret och där de kan välja hur mycket de vill engagera sig över tiden.

Jag tror inte att det är något fel på ungdomarna när de vänder en del av de svenska politiska formerna ryggen. Det är kanske så att vi får lära oss att anpassa politisk verklighet till människors verklighet i högre grad – och även så med arbetsformerna. Eller det självklara: Det finns inga andra än de ungdomar som vi har, och det är de som kommer att ta över vår demokrati.

Den andra uppgiften för utredningen blir att redan till hösten presentera förslag till hur ungdomarna skall kunna resa mer och få chans att möta andra ungdomar och byta erfarenheter och vidga sina vyer. Jag vet inte om jag ens behöver motivera varför jag tycker att detta är viktigt. Alla inser hur viktigt det är för våra ungdomar att få kontakter med vad som sker internationellt. Vi känner till det stora internationella engagemang som svenska ungdomar har. Sverige är ett litet exportberoende land. Kulturellt är vi också nära knutna till främst Norden och Europa.

I vad gäller det europeiska samarbetet, kräver bara det en särskild ungdomsstudie. Det passar bra att vi kan göra den i sitt sammanhang. EG har en generös politik mot sina ungdomar i ett särskilt utbytesprogram: Youth for Europe. Hur kan vi anpassas till det? Och hur kan de svenska ungdomarna – inte bara studerande utan alla, jag menar att resandet skall breddas – få ett utökad utbyte? Det är frågor som utredningen får ta tag i. Sverige har av tradition ett stort intresse för internationella frågor. U-ländernas problem har särskilt engagerat många ungdomar. Redan i dag förekommer en stor insats genom de s.k. volontärerna. Det finns anledning att undersöka hur ungdomars intresse för u-länderna skall kunna tas till vara och hur ett utbyte skall kunna underlättas. Det finns initiativ som knyter an till detta intresse på en del håll i samhället, inte minst genom de internationellt orienterade folkrörelserna i Sverige.

Jag kommer att avsätta 2 milj. kr. under två år i rad till en kulturbudkavle för att stödja olika initiativ inom skilda kulturområden. Det är initiativ som syftar till att arbeta med och bland de mest utsatta grupperna i samhället. Insatserna kommer att bli olika i olika delar av landet. Det handlar om att blåsa under de krafter som finns, att ta tag i den goda uppvinden, för att tala med segelflygarnas språk, och få med alla i ett eget skapande.

Jag tror att förbud och fördömanden kan ha sin plats för att markera ståndpunkt. Men för att bryta en ond cirkel gäller det att hitta den goda skaparkraft som finns hos alla ungdomar, och då kan kulturen vara ett värdefullt redskap.

Jag ser framför mig hur vi använder oss av teatergrupper, kulturgrupper, rockmusik, poeter och allt vad som kan finnas, för att göra en kulturinsats bland de värst utsatta ungdomarna. Det kan vara det som bryter den enfaldiga våldsfixering som jag tycker att en stor del av den s.k. underhållningen består våra barn och ungdomar med.

Mitt hopp står i stor utsträckning till den kraft som finns bland ungdomarna själva. Jag vill citera vad ett par av ledarna för den nya ungdomsrörelsen Next Stop Sovjet säger:

– Fred, nedrustning och avspänning är alldeles för viktiga frågor för att överlåtas till några få storpolitiker, säger Staffan Lindberg.

Det är en djupt demokratisk sanning i det yttrandet, men det är också en självklar tilltro till demokratin som inger hopp.

– Människor är lika över hela världen. Det är spännande att upptäcka det. Men utan den insikten att vi alla är lika kan vi inte göra något åt miljöförstörelsen i Östersjön eller miljöhoten i världen, sade en annan av ledarna i radion häromdagen.

Det visar på utmaningen, hur spännande det kan vara att arbeta med politik, hur politiken kan vara det äventyr som kan locka ungdomar. Jag är inte orolig för ungdomen. Problemen skall vi ta oss an, men det är ungdomens egen kraft vi skall locka fram.

Till sist vill jag som ett svar till Ylva Johansson om fritidspolitikens hantering av flickornas roll säga, att som jag ser det måste det statliga bidragssystemet gälla lika för killar och tjejer. Det anser jag att det gör. Jag kan inte se att själva utformningen av bidragssystemet i dag direkt diskriminerar tjejer. Dessutom kan jag ge projektpengar, bl.a. till idrotten, för att bryta könsrollsmönster. Det gör jag.

Men som i allt jämställdhetsarbete har vi också att göra med attityder, fördomar och traditioner samt okunnighet. Det syns kanske framför allt i kommunernas fördelning av pengar till olika idrotter, till rockmusiken, men också i den interna demokratin i organisationerna. Lika mycket gäller detta att sätta ljus på hur olika killar och tjejer behandlas i de egna organisationerna.

Bidragssystemet och opinionsbildningen kan jag och regeringen påverka. Det gör jag. Jag har påpekat detta många gånger och försöker visa på orättvisorna.

I vad gäller den konkreta frågan om ridsporten – jag tolkar det som att Ylva Johansson hade den som utgångspunkt – är det faktiskt inte så enkelt att vi löser ridsportens problem med mer statliga pengar. Det har att göra med fördelningen av resurser mellan ridsportens olika grenar. Det har att göra med skötseln av ekonomin i ridsportens egna organisationer, och det har även där att göra med den interna demokratin och organisationens uppbyggnad. Inte desto mindre försöker Riksidrottsförbundet tillsammans med idrottsministern och ridsportens företrädare att sanera och omfördela ekonomin. Det är mycket bra. Jag utgår från att det kommer att gynna flickorna.

Anf. 53 Andre vice talman CHRISTER EIREFELT (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker att det vore utomordentligt värdefullt om ett av de bestående intrycken av debatten blir att vi i riksdagens kammare tycker att dagens ungdom är just så fin som Margot Wallström har påvisat och som jag också tidigare talade om i mitt anförande. Jag tycker nämligen att det är så.

Ungdomsministern sade att jag raljerade om utredningar och statistik när vi talade om statens ungdomsråd. Det gjorde jag inte. Jag menar bara att det här faktiskt finns en skillnad i synsätt mellan folkpartiet och socialdemokraterna. För oss är det inte satsningar på de centrala organen av den här typen som är de väsentliga, utan det väsentliga är att vi satsar på den verksamhet som sker runt om i landet i idrottsföreningar och i andra organisationer med ungdomsverksamhet. Jag vet inte vad de hade gjort med mig om jag, när jag var ute och hälsade på idrottsföreningarna, hade sagt till de ilskna idrottsledarna, som då visste att det inte skulle bli någon höjning av bidraget, att det blir visserligen ingen höjning, men i stället skall ni se att regeringen kommer att satsa på utredningar och statistik i statens ungdomsråd.

Jag måste dess värre, Margot Wallström, besvara också ungdomsministern med frågan om sveket mot ungdomsorganisationerna när det gäller det lokala aktivitetsstödet. Vi fick ingen förklaring tidigare. Jag tycker att Margot Wallström borde ge oss ett svar som undanröjer betyget från idrottsrörelsen, att detta är regeringskonst och partitaktik när den är som sämst. Jag tycker att det är allvarligt om det skall vara möjligt att utan att förklara sig först lämna beskedet på en konkret fråga att stödet skall höjas, men sedan ett halvår senare fullkomligt strunta i det.

Anf. 54 YLVA JOHANSSON (vpk) replik:

Fru talman! Ungdomsministerns anförande väckte en hel del intressanta tankar. Jag får se hur mycket jag hinner ta upp.

Först vill jag säga att jag visste att ungefär 300 000 ungdomar spelar i olika rockgrupper. Jag vet att de flesta av dem har fått sin musikaliska grund i den kommunala musikskolan. Det är en av anledningarna till att vpk har föreslagit också kommunala bild- och dansskolor samt kommunala teaterskolor.

Margot Wallström gav en ganska bra, enkel beskrivning av resultaten av den ungdomssociologiska forskning som företräds av bl.a. Tomas Ziehe. Jag tycker också att det är mycket intressanta teorier. Jag hoppas att hon kan sprida denna kunskap om ungdomars villkor i den övriga regeringen. Jag har ett intryck av att det skulle behövas.

Jag har en fråga när det gäller beskrivningen av ojämlikheter och orättvisor bland ungdomar. Jag är överens med Margot Wallström beträffande beskrivningen av orättvisorna, men jag håller inte med om att en växande del av ungdomarna har det mycket bra. I vilket tidsperspektiv? Min erfarenhet är att det under 80-talet inte har varit någon växande grupp ungdomar som har det bra. Det beror kanske på vad man menar med bra.

Sedan hade jag en konkret fråga om stödet till ridskolorna. Jag måste säga att även de formellt könsneutrala reglerna kan slå orättvist så att flickor missgynnas. Beträffande den konkreta frågan om stödet till ridsporten kan vi vara överens om att statligt stöd inte är någon universallösning. Men

problemen som ungdomsministern målar upp tycker jag är litet överdrivna. Om en ung människa vill gå och simma gör hon det i en simhall som kommunen oftast står för driften av, för den som spelar fotboll gäller att det oftast är kommunen som står för driften av fotbollsplanen och klipper gräset, för den som spelar ishockey gäller att det oftast är kommunen som står för driften av ishallen osv. Men den som rider får själv bekosta driften av själva ridhuset och hästarna.

Nu är detta en kommunal angelägenhet i första hand, och vpk:s förslag har inte heller varit att staten skall gå in och driva ridskolor. Men av knappt 300 ridskolor som i dag drivs som ridskoleverksamhet i egen regi är det en enda som drivs kommunalt. Jag tror att kommunen vid 70–80 ridskolor står för en del av driften av själva lokalerna. Vi vill föreslå ett speciellt stimulansbidrag för en opinionsbildande verksamhet, så att opinionen kan vändas till stöd för flickornas fritidsverksamhet. Det har visat sig att det brukar gå litet bättre om man har pengar till opinionsbildningen.

Jag hade gärna velat säga någonting om att ungdomar vänder de politiska partierna ryggen. Men nu är tiden ute, så jag kanske får återkomma.

Anf. 55 Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM:

Fru talman! Christer Eirefelts beskrivning var lika mycket präglad av partitaktik, eller vad jag skall kalla det. Det framstod precis som om vi inte gör någonting för att stödja de lokala aktiviteterna i idrottsföreningar och i övriga organisationer. Men jag sitter nästan dagligen och delar ut olika projekt pengar och stöd på olika sätt till aktiviteter. Det finns många lokala aktiviteter. Det handlar om att köpa in mikroskop för att genomföra miljöprojekt. Det handlar om en rad sådana insatser till den direkta verksamheten i en mängd olika organisationer.

Här gör man en höna av en fjäder. Man symboliserar hela ungdomspolitik och stödet till ungdomsverksamhet med den uteblivna höjningen av det lokala aktivitetsstödet. Det höjdes med 1 kr. i fjol, men det har inte nämnts med ett ord. Det finns inte någon automatik som innebär att det skall höjas varje år. Jag uppfattade det också så att man svarade på frågan om man under valperioden ville arbeta för att höja detta bidrag till svensk idrott.

Många tycks utgå från att det finns obegränsat med pengar, och det vet i alla fall jag att det inte finns. Vi får titta noga på varje krona som fördelas. Varje höjning med 1 kr. kostar ungefär 8 miljoner. Om målet då är en höjning upp till 17 kr. gör det ett belopp på 40–50 miljoner. Det är självklart att jag funderar hur jag bäst skall fördela dessa 40–50 miljoner, hur jag skall använda dem så att vi kommer till rätta med en rad av de skevheter och felaktigheter i det nuvarande systemet som ni själva från oppositionspartierna också har påtalat.

Jag vill bara säga till Christer Eirefelt att jag själv har träffat idrottsledare som säger att det inte kan vara rätt att systemet är sådant att det utgår bidrag till sjuåringar, som inte skall finnas i den typen av organiserade aktiviteter utan som borde vara hemma och leka fritt, men så länge statsbidrag utgår till sjuåringar ordnar man aktiviteter för dem. Det är en viktig motivering till att systemet behöver ses över.

Det är alltså inte konstigare eller märkvärdigare än att jag i så fall vill se på

möjligheterna att använda denna summa pengar för att göra ett bättre system och inte redan i dag vill låsa upp mig för en så pass stor höjning. Antingen ser vi på ett nytt system eller väntar några år och sparar till en rejäl höjning – det är de två handlingslinjer som jag arbetar efter.

Ylva Johansson och jag verkar vara helt överens om att vilja utkräva ansvaret där det skall utkrävas. Om det finns statsbidragssystem som klart missgynnar vill jag ha reda på vilka regler det är fråga om för att jag skall kunna se på dem. För övrigt är det kommunerna som till mycket stor del får fundera en gång till på hur fördelningen av resurser sker mellan pojkar och flickor i idrott och annan fritidsverksamhet.

Anf. 56 Andre vice talman CHRISTER EIREFELT (fp) replik:

Fru talman! Jo, jag tycker att det är både konstigt och märkvärdigt att regeringen inte visste allt detta för några månader sedan, när man svarade konkret på Riksidrottsförbundets fråga. Man måste också ha vetat vilken storleksordning det handlade om, dvs. mycket riktigt 40–45 miljoner. Den exakta totala höjningen beror naturligtvis också på hur det slår, t.ex. om det ökar antalet aktiviteter.

Viktigare än denna exercis är ändå om vi i dag kan få besked. Margot Wallström nämnde nu i slutskedet av debatten att löftet gällde valperioden. All right – vi köper det! Kan vi då få ett konkret besked om att detta löfte skall uppfyllas under innevarande valperiod har vi vunnit mycket.

Även om Margot Wallström självfallet har rätt i att detta inte är det enda som samhället gör är det trots allt det enda statliga bidrag som går direkt ut till ungdomsledarna och deras verksamhet. Det är alltså det som Birger Buhre kallar kroppspulsådern i idrottsföreningens ungdomsverksamhet, vilket jag tror att han har rätt i.

När Riksidrottsstyrelsens ordförande Karl Frithiofson, känd socialdemokrat, läste och kommenterade svaren från de politiska partierna sade han: "Den fortsatta behandlingen av våra anslagskrav ser vi som uttryck för hur politiker och partier värderar detta och den intensiva och breda folkaktivitet idrottsrörelsen är. Vackra ord i all ära, men nu gäller det att gå från ord till handling. Regeringsförslag och riksdagsbeslut blir avgörande. Upp till bevis!"

Den besvikelse som Karl Frithiofson känt då lär inte har övervunnits av denna debatt och de besked som vi i dag har fått från socialdemokratin och regeringen.

Anf. 57 YLVA JOHANSSON (vpk) replik:

Fru talman! Nu skall jag försöka svara på frågan: Varför vänder sig många ungdomar bort från de etablerade politiska partierna, och varför vänder de sig i stället till organisationer som Amnesty, Greenpeace m.fl.? Jag tror att mycket ligger i de politiska partiernas eget sätt att organisera sig, men det tänker jag inte prata så mycket om, för jag tror att Margot Wallström och jag är ganska överens om det.

Det här är en utveckling som jag tror att vi mer eller mindre måste acceptera. Det handlar om ungdomars förändrade situation i samhället, en förändrad socialisationsprocess och en förändrad identitetsbildning. Vi

behöver bara gå en generation tillbaka för att finna att det då var ganska självklart att en människa var det som hon arbetade med. Man kunde säga: Jag är rörmokare. Jag är sjuksköterska. Man uttryckte sig så, och det var ett sätt att se på identiteten.

Om vi i dag frågar en ung människa säger hon: Jag jobbar i långvården. Hon säger inte: Jag är sjukvårdsbiträde. Däremot är man i dag t.ex. hårdrockare. Man uttrycker sig inte så här: Jag gillar att lyssna på hårdrockmusik. Man säger i stället: Jag är hårdrockare.

Ungdomar identifierar sig alltså i dag på ett annat sätt än de gjorde en generation tillbaka, då de identifierade sig med sitt arbete.

En anledning till detta är att ett politiskt parti dels har sin grund i olika samhällsklasser, som är definierade utifrån arbetet, dels uttalar sig i princip i alla frågor. Eftersom åsikterna har blivit viktigare för identiteten är man rädd för att köpa åsikter osedda. Man aktar sig litet för att gå in i ett parti och få en massa åsikter på köpet som man kanske inte gillar. Jag möter ofta elever ute i skolorna som säger att alla partier har något som är bra. Man vill ha ett smörgåsbord och plocka åsikter litet här och var.

Så ser verkligheten ut också i övrigt. En generation tillbaka sade man: Min framtid är att jag skall jobba på bruket, och sedan skall jag gifta mig och få barn, som också skall jobba på bruket. Det var ganska enkelt, och det fanns inte särskilt många valmöjligheter.

I dag får ungdomar frågan: Vad vill du bli när du blir stor? Här är smörgåsbordet! Varsågod och välj! I verkligheten har ungdomar inte valmöjligheter, men vi lever i en tid då det framstår som möjligt att bli astronaut, rockstjärna eller vad som helst. Det återspeglas också i identitetsbildningen och i synen på politik och politiska partier. Därför tror jag att utvecklingen med mer av enfrågerörelser kommer att bli starkare och kommer att fortsätta. Det kan också vara något positivt, och det är upp till de politiska partierna att utnyttja det politiska intresset.

Allra sist vill jag säga att jag tycker att Margot Wallström höjer nivån på den ungdomspolitiska debatten, och det är välbehövligt efter den debatt som fördes under 1980-talet. Det väcker förhoppningar inför framtiden.

Anf. 58 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Det är glädjande att höra ministern med engagemang tala om de fantastiska ungdomar som finns runt om i landet. Det finns mycket fina och engagerade ungdomar, och föreningsverksamheten utgör för dem en verklig stolpe och en stabilitet som det naturligtvis skall satsas på.

I stort sett är skrivelsen om ungdomsfrågor och målen i den bra. Det är många vackra ord, men jag saknar medlen. Det behövs också medel och konkreta förslag för att man skall nå målen.

När det gäller de ungdomar som trots allt far illa och som, av olika anledningar, inte har det stöd som de behöver borde man direkt ha talat om att videovåldet, som i dag är ett problem och utgör en förebild för många ungdomar, skall bort. Vi skall inte acceptera att ungdomar får titta på sådant som de mår illa av. Det är gott och väl att säga att det skall vara förbud mot att bära kniv på offentlig plats, men varför bär man kniv? Jo, naturligtvis därför att man får fel förebilder vid ett videovåldstittande som inte borde få

förekomma. Föräldrarnas roll framhålles mycket. Det tycker jag är viktigt, men föräldrarna måste också ges möjligheter att i större utsträckning vara hemma med sina barn, att få gå ned till sex timmars arbetsdag om de så vill, att kunna ta ledigt även när tonåringar har det kämpigt.

Det har påpekats att det är dåligt av miljöpartiet att inte stödja förslaget om höjning av det lokala aktivitetsstödet. Jag vill tala om att vi i vårt budgetförslag inte har prioriterat detta i nuläget av det skälet att vi har satsat på andra åtgärder typ förlängd föräldraledighet, möjligheter för dem som så vill att bli anställda som kommunala dagbarnvårdare för sina egna barn och en hel del satsningar på miljöområdet, som vi tror kommer att gagna våra barn och ungdomar och som också kommer att innebära att livskvaliteten förhöjs. Vi kommer kanske att omprioritera i nästa läge och ta upp de delarna som gäller aktivitetsstödet såsom något viktigt.

Jämställdhetsfrågorna tycker vi bör poängteras, och vi yrkar därför bifall till reservation 9. Genom att riksdagen här gör en markering kan vi få kommunerna att inse att man måste mer jämlikt satsa på det kommunala utbudet av fritidsaktiviteter för flickor. Vi vet att det i dag är så att träningstider ofta prioriteras för pojkar men inte i samma utsträckning för tjejer. Det leder naturligtvis till att flickorna kanske slutar med tjejdrotten, eftersom de får dåliga träningstider och därför inte orkar med idrottandet på samma sätt.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

Kammaren övergick till att fatta beslut i de förevarande ärendena.

Utrikesutskottets betänkande 17

Mom. 2 (generalkonsulatet i Minneapolis)

Utskottets hemställan bifölls med 229 röster mot 72 för reservation 1 av Pär Granstedt m.fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 6 (miljöattaché i Polen)

Utskottets hemställan bifölls med 286 röster mot 18 för reservation 2 av Marianne Samuelsson.

Mom. 8 (utredning om utrikespolitiken)

Utskottets hemställan bifölls med 286 röster mot 18 för reservation 3 av Marianne Samuelsson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 19 (anslag till Förenta nationerna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Margaretha af Ugglas m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 21 (rekrytering av kvinnor till FN)

Utskottets hemställan bifölls med 250 röster mot 55 för reservation 5 av Karl-Göran Biörsmark och Maria Leissner.

Mom. 25 (anslag till Europeiska frihandelssammanslutningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Marianne Samuelsson – bifölls med acklamation.

Mom. 30 (medel för stipendier och kulturellt utbyte)

Utskottets hemställan bifölls med 244 röster mot 59 för reservation 7 av Margaretha af Ugglas m.fl.

Mom. 35 (anslag till Utrikespolitiska institutet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Margaretha af Ugglas m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 37 och 38 (utträde ur Interamerikanska utvecklingsbanken, m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 265 röster mot 38 för reservation 8 av Berith Eriksson och Marianne Samuelsson.

Mom. 44 (storleken på F 3-anslaget, m.m.)

Först biträdde reservation 9 av Margaretha af Ugglas m.fl. i motsvarande del med 64 röster mot 37 för reservation 10 av Berith Eriksson och Marianne Samuelsson. 204 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Margaretha af Ugglas m.fl. i motsvarande del – genom uppresning.

Mom. 45 (uppräknig av F 3-anslaget)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Margaretha af Ugglas m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 49 (övergång till generella bidrag)

Utskottets hemställan bifölls med 268 röster mot 34 för reservation 12 av Pär Granstedt och Birgitta Hambræus. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 52 (nordisk kommission)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Marianne Samuelsson – bifölls med acklamation.

Mom. 54 (kunskapsbank)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Margaretha af Ugglas m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 56 (anslag till SIPRI)

Utskottets hemställan bifölls med 272 röster mot 20 för reservation 15 av Berith Eriksson. 8 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 57 och 58 (anslag till Forskningsverksamhet för rustningsbegränsning och nedrustning, m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Margaretha af Ugglas m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande 12

Mom. 1 (ett ungdomspolitiskt program)

Utskottets hemställan bifölls med 269 röster mot 35 för reservation 1 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson.

Mom. 2 (en speciell ungdomspolitik m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 280 röster mot 21 för reservation 2 av Alexander Chrisopoulos. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 3 (en barn- och ungdomskommission)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 3 av Ingrid Sundberg m.fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (anslag till statens ungdomsråd)

Först biträddes reservation 4 av Ingrid Sundberg m.fl. – som ställdes mot reservation 5 av Jan-Erik Wikström och Margareta Fogelberg i motsvarande del – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 213 röster mot 59 för reservation 4 av Ingrid Sundberg m.fl. 30 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 6 (avveckling på sikt av statens ungdomsråd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Jan-Erik Wikström och Margareta Fogelberg i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 7 och 8 (sänkning av övre åldersgränsen, m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Ingrid Sundberg m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (översyn av reglerna för bidrag till lokal ungdomsverksamhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Jan-Erik Wikström och Margareta Fogelberg – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (anslag till Bidrag till lokal ungdomsverksamhet)

Utskottets hemställan bifölls med 209 röster mot 92 för reservation 8 av Jan-Erik Wikström m.fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 12 (flickors fritidsverksamhet)

Utskottets hemställan bifölls med 254 röster mot 44 för reservation 9 av Alexander Chrisopoulos och Kaj Nilsson. 5 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

6 § Föredrogs
trafikutskottets betänkande
1988/89:TU7 Kommunikationsdepartementet m.m. (prop. 1988/89:100 delvis).

Utskottets hemställan bifölls.

7 § Föredrogs
trafikutskottets betänkanden
1988/89:TU8 om SMHI och SGI (prop. 1988/89:100 delvis),
1988/89:TU9 om postväsende (prop. 1988/89:100 delvis),
1988/89:TU10 om anslag till Luftfart (prop. 1988/89:100 delvis),

bostadsutskottets betänkanden
1988/89:BoU4 om anslag till bostads- och planadministrationen m.m. (prop. 1988/89:100 delvis)
1988/89:BoU5 om anslag till allmänna samlingslokaler (prop. 1988/89:100 delvis) samt
1988/89:BoU6 om anslag till byggnadsforskning och experimentbyggande m.m. (prop. 1988/89:100 delvis).

Förste vice talmannen meddelade att betänkandena skulle debatteras i angiven ordning och avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptogs till behandling trafikutskottets betänkande 8 om SMHI och SGI.

SMHI och SGI

Anf. 59 VIOLA CLAEISSON (vpk):

Fru talman! I massmedia och på olika möten möter vi än en gång oro och osäkerhet inför vad som kan hända med vår havsmiljö detta år. Förra årets giftiga algblomning och säldöd går inte att förtränga. Men i dag vet ingen om vi får en ny algblomning eller om något annat, tidigare okänt fenomen kommer att visa sig efter vinterns märkliga klimat. Forskarna kan litet som någon av oss andra i dag tala om vad som kan hända de kommande månaderna.

Men en sak vet vi – beredskapen är inte tillräcklig, och inte heller samordningen mellan olika myndigheter. Det borde vara självklart att ha en beredskapsorganisation på havsmiljöområdet, såsom SMHI föreslagit i en skrivelse till regeringen. I motion T244 föreslås att regeringen snabbt skall se över förslaget och återkomma till riksdagen. Men inte heller denna mycket rimliga begäran har trafikutskottets majoritet kunnat ställa upp för.

Fru talman, vpk ställer upp! Vi visar det i den gemensamma c-vpk-mp-reservationen nr 1, som jag alltså yrkar bifall till.

SMHI har viktiga funktioner på flera miljöområden, bl.a. mätningar som ökar samhällets kunskap om hur föroreningar sprids i havet. SMHI anser nu

att beredskapen inför översvämningar måste förbättras, vilket miljöpartiet stöder i en motion som nu finns i vår gemensamma reservation nr 2, där vi föreslår ett anslag särskilt för den nämnda uppgiften. Avslutningsvis ber jag att få yrka bifall också till reservation nr 2.

Anf. 60 CLAES ROXBERGH (mp):

Fru talman! Med de problem vi har haft i havet och de problem som förmodligen står framför oss, är det absolut väsentligt att vi kan följa upp det som händer.

Det borde vara en självklarhet att vi skapar en sådan beredskapsorganisation som finns skisserad i motionerna. Det borde vara en självklarhet att ge SMHI de pengar som man behöver för instrument. Skall vi kunna bena ut problemen, så måste vi ha så mycket kunskap som möjligt. Det finns ju de som säger: "Vi kan inte vidta några åtgärder, för vi behöver ha mer kunskap." Vi säger tvärtom: Vi kan vidta åtgärder redan i dag, men ändå behöver vi ha mer kunskap.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till reservation 1 och reservation 2.

Anf. 61 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Fru talman! När folk talar om SMHI, tänker man ju alltid på väder, men det finns även andra saker som SMHI sysslar med. Det finns en avdelning som heter hydrologiska och oceanografiska avdelningen. Dess verksamhet har att göra med vatten – i åar och bäckar, längs botten i Östersjön, genom Kattegatt och längs Atlantkusten osv. Det är den avdelningen som har skrivit till regeringen och bl.a. föreslagit att det inrättas en operativ central för rapportering och samordning av åtgärder vid miljökatastrofer, t.ex. algblomning, oljeutsläpp, bottendöd eller andra händelser som påverkas av vattnets rörelse och som har stor betydelse för miljön.

SMHI har skissat ett förslag till organisation av beredskapen mot akuta miljöhändelser. Den operativa centralen skulle kunna vara SMHI, som har dygnet-runt-bemannning, telekommunikationer m.m. och god kännedom om aktuella förhållanden i våra omgivande havsområden.

Det är nämligen mer bråttom än man förut trott att vidta åtgärder i Sverige om det händer någonting i ett annat land, t.ex. giftutsläpp i Rhen. Det har gjorts mätningar som visar att det tar tio dagar för ett algblomningsområde att gå från södra Jylland till Göteborgsområdet. Det är alltså bara tio dagar vi har på oss att rädda vad som räddas kan, och då får inte myndigheterna springa om varandra!

Birgitta Dahl hade nyligen en sittning med samordningsgruppen mot havsföroreningar. Där presenterade naturvårdsverket ett förslag – en lång, krånglig och tidskrävande lista. Jag tror för min del att algerna hinner till Tromsö innan man har genomfört det där. Dessutom är det viktigt att tänka på att förslaget enbart gäller västkusten, medan SMHI:s förslag gäller vattnen runt hela vårt land.

Regeringen har sagt en del om SMHI:s skrivelse i budgetpropositionen, men inte någonting om samordningen. Det hjälper ju inte att pytsa ut pengar än hit, än dit, om man inte har någon samordningscentral.

Vi reseranter säger inte att det absolut skall vara så eller så. I det här läget

vill vi inte ens föreslå några särskilda medel till detta. Vad vi begär är endast att regeringen skall titta även på den del av SMHI:s skrivelse som rör just samordningen, så att inte denna skrivelse från SMHI – som är mycket väl genomtänkt, det vågar jag säga; annars har jag ju många gånger varit kritisk mot SMHI – hamnar i en byråkrats byrålåda någonstans. Det är därför som vi har reserverat oss, och jag yrkar bifall till reservation 1.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 62 YNGVE WERNERSSON (s):

Herr talman! Till trafikutskottets betänkande har fogats två reservationer. Låt mig helt kort kommentera dessa.

Den första reservationen tar upp frågan om upprättande av en beredskapsorganisation på havsmiljöområdet. Det måste i detta sammanhang påpekas att regeringen föreslagit kraftigt förstärkta resurser till forskning och övervakning av havsmiljön. Riksdagen har också ställt sig bakom dessa förslag genom att bifalla ett betänkande därom från jordbruksutskottet.

Enligt majoritetsskrivningen i det betänkande som vi nu behandlar förutsätts att SMHI genom sin särskilda kompetens samarbetar med naturvårdsverket och även får uppdrag av berörda intressenter.

Vad gäller anslaget för SMHI:s investeringar finns utrymme för sådana investeringar som berörs i den andra reservationen. SMHI har möjlighet att och kan själv prioritera de investeringar som behövs för uppdragsverksamhet.

Herr talman! Jag yrkar avslag på reservationerna och bifall till utskottets hemställan.

Anf. 63 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Det är alldeles utmärkt med forskning. Vi har inte talat emot sådan. Men när det kommer konkreta forskningsresultat som visar att det bara tar tio dagar för algbloomingen att sprida sig från södra Jylland till Göteborg, då är det oerhört viktigt att det finns en samordnande instans som omedelbart får in rapporter från fältet och genast vet vilka åtgärder som skall vidtas.

Birgitta Dahl har tagit initiativ till den nämnda samrådsgruppen, och det är ju bra. Men vad skall vi ha på ostkusten och sydkusten som motsvarar denna grupp? Det kan ju förekomma giftutsläpp och inträffa havsmiljökatastrofer på andra ställen än på västkusten. Är regeringen villig att ta ställning till var den operativa centralen för sådant som inte gäller västkusten skall ligga? Om det händer något på västkusten, skall det vara nödvändigt med en lång lista, en hel A4-sida, med uppgifter om vem som skall ringa vem? Med min kännedom om byråkratin kommer det att ta mer än tio dagar innan något görs.

Anf. 64 YNGVE WERNERSSON (s):

Herr talman! Oavsett om det gäller ost- eller västkusten säger utskottet i sitt betänkande att man förutsätter att ett sådant samarbete sker mellan resp. myndigheter och instanser.

Anf. 65 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Det är som att skicka ut en skock ungar på ladugårdsbacken och säga till dem att de får vara så snälla att leka tillsammans. Vem i all sin dar tror att de gör det? Förmodligen springer alla åt var sitt håll.

Vad är det som gör att man tror att bara därför att man förutsätter att någon samordnar något, detta också skall hända? Nog måste väl regeringen kunna avsätta så mycket tid som det tar att läsa SMHI:s skrivelse till att ta ställning.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om bostadsutskottets betänkande 6.)

Kammaren övergick till att debattera trafikutskottets betänkande 9 om postväsende.

Postväsendet

Anf. 66 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! I dessa dagar när de nya SJ-generalerna trummar ut sitt budskap om att miljontals ton gods skall flyttas över från järnväg till landsväg, tvärtemot alla tidigare miljövänliga utfästelser som regeringen gett, finns det all anledning för utskott och riksdag att besinna sitt ansvar.

Det står helt klart att statliga verk och myndigheter inte har som regel att kalkylera med samhällets miljövinster på pluskontot. Krassa och kortsiktiga lönsamhetsbegrepp håller på att ta över snart sagt alla transportmotiv. Vpk anser att det återstår mycket att göra också på postens område. Alltför mycket har redan förts över till landsväg och flyg. Allt kan inte skyllas på tidsvinster. Det finns belägg för att omläggningar lett till förseningar. Det vi alla måste kunna vara överens om är att järnvägstransporter är det mest miljövänliga och energisnåla sättet att transportera post.

Postsortering i tågupéer är ju en tidsvinst i sig. I kombination med fler och snabbare tågtransporter borde det kunna bli det överlägset bästa alternativet till landsväg och flyg i många fler fall än i dag. Vissa tecken tyder på att den nye postgeneralen har insett detta, men det som hänt är verkligen inte tillräckligt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation 1.

Reservation 2, som jag också yrkar bifall till, visar *ett* exempel på att en förändring som skett till järnvägens nackdel, också har inneburit försämringar för postmottagarna. Postkupén på sträckan Stockholm-Vännäs drogs in. Vem har egentligen tjänat på detta, Margit Sandéhn? Mitt svar är att det är flyget och möjligen posten med ett kortsiktigt argument. Inte är det övriga intressen och inte miljöhänsynen. Vpk anser i likhet med motionärerna att det är ett riktigt krav som ställs om ett återinförande av postkupéer på sträckan Stockholm-Vännäs.

Herr talman! Jag vet att Margit Sandéhn inte har ansvaret för SJ:s nyliberala och miljöfarliga godspolitik. Men som socialdemokrat och delansvarig för posten borde hon göra insatser för att motsvara valrörelsens alla vidlyftiga miljöloften från partisystemen Birgitta Dahl och partibrodern Ingvar Carlsson. Hjälp till att göra postens verksamhet mer miljövänlig, Margit Sandéhn! Jag tror att många skulle uppskatta ett sådant försök.

Frågan om ett bokporto håller på att bli en egen följetong i riksdagen. Vpk har tidigare motionerat om detta. Få bestrider att det behövs ett särskilt och billigare porto för att bl.a. befrämja bibliotekens fjärrlåneverksamhet. Frågan har förhalats i det oändliga, gömmts i utredningar osv. Jag har därför som en viktig markering reserverat mig till förmån för motion T920 och yrkar bifall till vpk-reservationen nr 3, som jag står för.

Regeringen försöker kapa åt sig beslutanderätten i allt fler viktiga avseenden som rör de statliga verkens koncernfrågor. Vpk har tidigare såsom enda parti kämpat för att riksdagen inte skall frånhända sig beslutanderätten, som gäller inköp, försäljning, avveckling av bolag och verksamheter. Med facit i hand ser vi regeringens manipulationer efter det att riksdagens majoritet tidigare gett regeringen nya bemyndiganden i fråga om olika SJ-verksamheter. Beslutet var inte gammalt när regeringen lät SJ sälja ut sina underhållsverkstäder till det transnationella ASEA Brown Boveri. De SJ-anställda och facket har trots en mycket stark opinion och kamp inte kunnat förhindra denna märkliga affär. Vpk har försökt bidra till en förändring åt rätt håll men har tyvärr inte lyckats.

Är riksdagen nu beredd att än en gång försämra de folkvaldas inflytande över besluten? Denna gång gäller det posten. Jag är övertygad om att detta vågspel kommer att få negativa konsekvenser.

Med detta yrkar jag bifall till vpk-reservationen nr 4, som handlar om just detta.

Låt mig avslutningsvis få ställa följande fråga till Margit Sandéhn: På vilket sätt skall det förbättra läget att riksdagsmajoriteten också i denna fråga säger att vi inte skall lägga oss i det här i fortsättningen, utan att regeringen och posten får klara det på egen hand? Vad har svenska folket och riksdagen att vinna på ett sådant beslut?

Anf. 67 CLAES ROXBERGH (mp):

Herr talman! Man kan fråga sig: Varför har vi offentliga monopol, typ postverket? Jo, det har vi naturligtvis därför att de skall tillgodose samhällsintressen som vi inte tror kan tillgodoses på något annat sätt. De samhällsintressena kan inte tillgodoses, om man ställer lönsamhetskrav på postverket, eftersom vi sätter upp även andra mål för dess verksamhet. Vi sätter upp ett regionalpolitiskt mål för postverket, att hela landet skall få postservice.

Det borde sättas upp miljömål för de statliga verken, de offentliga monopolen. Skall de bedrivas som vilket företag som helst, varför skall vi då ha dem i offentlig ägo? För att vi skall få en väl fungerande verksamhet måste riksdagen lägga fast ett antal mål för den offentliga verksamheten och för de offentliga monopolen, och där bör miljömålet finnas med för postverket.

Det bör vara en skyldighet för postverket att bedriva sin verksamhet på ett

så miljömässigt sätt som möjligt, och för att uppfylla det målet bör man använda järnvägstransporter där så är möjligt.

Det är sällan jag berömmar andras motioner, men det finns en folkpartimotion i det här ärendet som är värd beröm. Den är av Sigge Godin, som har anmält sig till den här debatten, ser jag. Det motionen är alldeles utmärkt, en fantastiskt bra motion!

I motionen tar Sigge Godin upp miljöfrågorna och de regionalpolitiska frågorna. Jag frågar mig bara: Varför har inte den motionen stötts av folkpartiet i trafikutskottet? Det skall bli intressant att se vid voteringen här sedan, om folkpartiet kommer att stödja den – eller är det bara Sigge Godin som står för den här motionen? Då kan vi få se hur det är med miljömedvetenheten hos resten av folkpartiet.

Jag vill avsluta mitt inlägg med att yrka bifall till miljöpartiets reservationer i betänkandet.

Anf. 68 MARGIT SANDÉHN (s):

Herr talman! I trafikutskottets betänkande behandlas budgetpropositionens bilaga 8, avsnittet G, Postväsende.

Statsmakternas styrning av postens verksamhet sker genom att servicemål och ekonomiska krav fastställs på grundval av rullande treårsplan som upprättas av posten. Kvalitetsmålet för brev och paket bör, enligt departementschefen, vara oförändrat, alltså att 95 % av alla normalbrev skall gå fram över natten.

Det är angeläget att service- och kvalitetsfrågorna ägnas fortsatt stor uppmärksamhet. Detta är också ett viktigt inslag i postens förslag till inriktning av verksamheten.

Utöver att statsmakterna lägger fast mål för servicen, bör man enligt departementschefen formulera vissa krav på verksamheten. Dessa krav bör för närvarande vara att posten skall, som affärsverk, bedriva sin verksamhet på ett så effektivt sätt att det möjliggör ekonomisk överlevnad av egen kraft.

Utskottet tillstyrker att riksdagen godkänner de servicemål och ramar för postens verksamhet under 1990–1992 som departementschefen har förordat.

Herr talman! Till utskottets betänkande har fogats fyra reservationer. Den första reservationen av centern, vänsterpartiet kommunisterna och miljöpartiet behandlar användande av järnvägen för posttransporter.

Utskottsmajoriteten anser att valet av transportmedel för posten styrs av kundernas krav på snabba posttransporter, och då är flyg det snabbaste sättet för att övernattbefordran av post från södra Sverige skall kunna ske till orter norr om områdena omkring Sundsvall och Östersund.

Det är ju ett transportnät med kombination av flyg, tåg, postkupé och bil som behövs för att klara övernattbefordran över hela Sverige, och det är kunderna som tjänar på att posten kommer fram över natten. Utskottet utgår från att posten även beaktar allmänna samhällsintressen då posten väljer transportmedel och anlitar de transportmedel som med hänsyn till olika förhållanden är lämpliga och möjliga.

Jag ber att få yrka avslag på reservation nr 1.

Reservation nr 2 av vpk och miljöpartiet gäller postkupéer på sträckan Stockholm–Vännäs.

Utskottet framhöll vid behandlingen under förra riksmötet av ett motionsyrkande, likartat med det här aktuella, att posten inte hade utlovat att företagspaket från södra Sverige skulle komma fram på ett dygn utan på två dygn. Enligt uppgift har det inte skett någon sysselsättningsminskning inom posten på grund av indragning av postkupéerna, men däremot har personal omplacerats. Att posten transporteras med flyg, vem tjänar på det? Jo, det är kunderna.

Jag yrkar avslag på reservation 2.

När det gäller reservation 3 av vpk ber jag att få yrka avslag på denna, då motionärernas önskemål har tillgodosetts genom att utredningen om postens och televerkets sociala och regionalpolitiska ansvar har fått i uppdrag att överväga frågan om införande av ett särskilt porto för bl.a. bokförsändelser.

Reservation 4 av vpk behandlar vissa koncernfrågor. Utskottet anser att likartade regler för televerks- och postkoncernerna bör gälla i här aktuella avseenden och tillstyrker att riksdagen lämnar de föreslagna bemyndigandena.

Herr talman! Jag ber än en gång att få yrka avslag på samtliga reservationer och bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 69 VIOLA CLAESSION (vpk) replik:

Herr talman! Jag ställde faktiskt några frågor till Margit Sandéhn. Hon kunde inte gärna ha vetat i förväg precis vad jag skulle ställa för frågor, och därför fanns det inte med några svar i hennes färdiga anförande. Men jag ger henne en chans till att ta sig litet tid och svara på frågor som jag anser vara mycket viktiga.

Nog är det så, Margit Sandéhn, att postens kunder, som ju är allmänheten, inte enbart kräver snabbhet och effektivitet. Kanske vill de ha både snabbhet, effektivitet och miljövänliga transporter. Vad vi reserverar – och de motionärer som i dag och i tidigare sammanhang också har pläderat för miljövänligare transporter – vill framhålla är ju att postverket inte har lyckats, ens med flygtransporter, att befordra posten snabbare. Det är helt klart att det finns exempel på detta. Sådana saker måste vi kunna diskutera. Ni måste vara mottagliga för det argumentet och för exemplen ur verkligheten.

Jag tillhör också allmänheten som postkund. Jag vet att allt fler skulle vilja se att posten återupptog transportererna med tågkupéer – där den har lagts ner kan verksamheten återupprättas – och att fler och fler vill ha miljövänligare transporter över huvud taget.

Vad menar Margit Sandéhn när hon säger att det förutom effektivitet också skall handla om allmänna samhällsintressen? Handlar det inte också om miljö? Vad tänker Margit Sandéhn och hennes partikamrater göra åt det? Målet för servicen skall vara snabbheten som kunderna begär, men jag vill också diskutera miljövänlighet, som kunderna också begär.

Till sist, herr talman, vill jag återigen ta upp frågan om att riksdagen nu frånhänder sig ansvaret för ytterligare viktiga områden. Jag måste säga att jag är litet förvånad över att inte miljöpartiet har ställt upp på vpk:s krav att vi

inte skall låta regeringen ta över ansvaret för ytterligare viktiga concernfrågor för ett verk. Det räcker inte att, som Margit Sandéhn gör, hänvisa till att nu skall beslut fattas som gör att posten går samma väg som televerket. Det var ju fel. Måste man göra ett fel till, Margit Sandéhn?

Prot. 1988/89:81
15 mars 1989

Postväsendet

Anf. 70 CLAES ROXBERGH (mp) replik:

Herr talman! Först till Viola Claesson: Miljöpartiet vill...

Anf. 71 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag erinrar om att repliken gäller Margit Sandéhns anförande.

Anf. 72 CLAES ROXBERGH (mp) replik:

Herr talman! Ja, okej.

Först och främst borde det vara en trivialitet att miljömålet skall införas för postverket liksom för övriga offentliga monopol och verk, så att den offentliga verksamheten och den offentliga kontrollen över denna kan stärkas. Anledningen till att vi har ett sådant här mål är ju att vi vill kunna tillgodose allmänna intressen.

Som Margit Sandéhn och Viola Claesson redan har påpekat har det blivit försämringar för stora delar av Norrland när det gäller postbefordran. Det har inte blivit någon förbättring.

Anf. 73 MARGIT SANDÉHN (s) replik:

Herr talman! När det gäller snabbhet och effektivitet vill jag säga att alla som har med posten att göra eftersträvar att posten skall kunna övernattbefordras. Vi har i dag, som jag tidigare har sagt, sådan befordran för 95 % av posten, men vi vill försöka att öka denna andel.

Jag svarade på Viola Claessons fråga om vem som tjänar på att posten går med flyg. Det är kunderna, och det är dem vi måste tänka på i första hand.

Det gäller en kvalitetsfråga som kommer att bli helt avgörande, om posten skall kunna möta den allt starkare konkurrens som posten är utsatt för från andra företag. Därför anser jag att det är så som utskottet i detta fall har skrivit, nämligen att posten skall gå fram med övernattbefordran. Det är detta vi måste eftersträva. Vi får inte genomföra försämringar för våra kunder.

I fråga om posten till Norrland gäller det inte bara post som kommer från Stockholm utan även post som kommer från södra delen av Sverige. Även den skall kunna gå fram över natt.

Anf. 74 VIOLA CLAESSION (vpk) replik:

Herr talman! Margit Sandéhn hänvisar om igen till att flyget ger snabbare transporter. Men hon har tidigare hänvisat till att det gäller allmänna samhällsintressen, och kunderna tillhör ju dem som i det allmänna intressets namn kräver miljövänliga transporter. Om det nu går att förena miljövänliga transporter med effektivitet och snabbhet, är det då någonting som regeringen och Margit Sandéhn inte alls kan tänka sig i fortsättningen? Det vore bra att få ett besked om detta. Jag trodde att signalerna om miljövänliga transporter skulle kunna avse även posten.

Jag vill upprepa mina frågor som handlar om att riksdagen nu frånhänder sig beslutanderätten i mycket viktiga frågor avseende postens koncernverksamhet. Det handlar om att avveckla verksamheter, det handlar om försäljning eller köp av aktier och om andra lika viktiga ting.

Vi har erfarenhet av vad som hände när riksdagens majoritet mot vpk:s förslag lät regeringen få mycket stora befogenheter, beslutanderätt och bemyndigande att ta ansvaret för betydande delar av SJ:s koncernverksamhet. Ett transnationellt bolag fanns kanske redan i bakgrunden för att utnyttja möjligheten att i kompanjonskap med regeringen fatta det beslut som fullständigt körde över facket och den starka opinionen i landet. Detta var vad som hände, Margit Sandéhn.

Jag frågar återigen: Vad vinner allmänheten i Sverige på att regeringen får dessa utomordentliga och vittgående befogenheter, medan riksdagen förlorar dem?

Anf. 75 MARGIT SANDÉHN (s) replik:

Herr talman! Det är som jag har sagt tidigare, Viola Claesson, att transportnätet består av en kombination av flyg, tåg, postkupé och bil. Inte mindre än 53–55 % av posten transporteras på järnväg, så allt går inte med flyg.

Som jag också har sagt tidigare måste man ta hänsyn till varifrån i Sverige breven skickas. Det är meningen att hela Sverige skall kunna leva, hela Sverige skall ha nytta av övernattbefordran.

Andre vice talmannen anmälde att Viola Claesson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 76 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Debatten om hur posten skall befordras i landet har pågått sedan 1987, när man drog in postkupén på sträckan Stockholm–Boden. Sjävfallet skall postverket använda de rationellaste transportmöjligheter som finns. Men frågan blir: Är det enbart ett rationellt synsätt från postens sida som är avgörande? Skall man inte väga in den service som det innebär att dagligen få postbefordran även till Norrlands inland?

Den 7 maj 1987 menade kommunikationsministern här i kammaren att oron för försämrad service var obefogad. Alltsedan dess har Norrlands inland fått vidkännas försämrad paketservice på grund av flygets känslighet för dåligt väder. Vi är många, bl.a. inom de fackliga organisationerna, som inte heller tror på de ekonomiska fördelar som postverket påstår att man uppnår genom att avskaffa postkupéerna.

Utskottet skriver på s. 6 i betänkandet:

”Vid val av transportmedel för t.ex. övernattbefordran måste hänsyn tas till bl.a. den tidpunkt då dagens post kan vara klar för avtransport från ett område till ett annat område, transportavståndet, den tidpunkt då posten senast bör anlända till det andra området för att kunna delas ut där dagen efter inlämningen samt kostnaderna för transporten. Det kan nämnas att flyg måste användas för att övernattbefordran av post från Stockholmsområdet

skall kunna ske till orter norr om områdena omkring Sundsvall och Östersund.”

Detta påstående, herr talman, är inte sant. Man behöver inte använda flyg för att kunna dela ut posten i tid norr om Sundsvall. Utskottet har inte vägt in att posten sorteras i postkupéerna under natten och att den när den kommer fram är klar att delas ut. Om man använder flyg måste sorteringen endera ske i Stockholm före avtransporten eller i Sundsvall resp. Umeå på morgonen. Därefter skall posten transporteras med bil till inlandet. Detta tar längre tid. I varje fall blir tiden inte kortare.

Det är märkligt att utskottets företrädare talar om att man skall ha en kombination av flyg, tåg och bil för postbefordran. Min fråga blir: Varför drar man in postkupén på sträckan Stockholm-Umeå, om man tycker att även tåget skall användas?

I tidigare debatter har skälet till förändringar också angetts vara SJ:s ändring av tidtabellerna. Dagens regionalpolitik handlar i mycket stor utsträckning om att olika politikerområden skall samordna sina insatser för en bättre och rationellare regionalpolitik. Då är det märkligt att inte två verk skall lyckas komma överens om en tidtabellsjustering på några minuter. Det visar inte på någon speciellt stor vilja att lösa problemen.

Herr talman! Den verksordning som regeringen antog 1987 ålade de statliga verken att ta såväl regionalpolitiska hänsyn som miljöhänsyn. Postverkets avveckling av postkupéerna över hela landet ger vid handen att verket inte har något intresse av att ta miljöhänsyn.

Den politiska debatten i Sveriges riksdag tycker jag visar på ett stort intresse för miljöfrågorna. Att man i detta läge låter postverket avstå från att ta miljöhänsyn är ganska märkligt. Varför vill inte majoriteten i trafikutskottet se till att de statliga affärsverken tar miljöhänsyn av det slag som regeringen har sagt att verken skall ta, framför allt i de fall där man uppnår såväl regionala insatser som en rationell hantering?

Herr talman! Jag hoppas att den nye postchefen Ulf Dahlsten menar allvar när han säger att mer post skall transporteras på järnväg. En enig riksdag hade kunnat hjälpa honom på traven med denna insats. Samtidigt kunde regeringen ha fått besked om att miljöpolitik inte enbart handlar om fagert tal utan snarare om konkreta insatser.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1 och 2 i trafikutskottets betänkande nr 9.

Anf. 77 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag vill först instämma i det som Sigge Godin sade. Eftersom jag vet att han är väl insatt i frågan om postkupéer och tågtransporter och att det är han som avgivit den motion som vi nu diskuterar, så är jag glad att han tog upp detta till debatt.

Orsaken till att jag begärde ordet är att det för en tid sedan kom ett meddelande om att postsortering skall införas på vissa rastplatser utefter vägarna. Var finns då förnuftet, miljömedvetandet och säkerheten för personalen? Jag kan framför mig se beväpnade ABAB-vakter i natten strosa runt bilar, i vilka det sorteras post. Efter att ha läst om dessa planer, anser jag reservation 1 vara än mer viktig.

I sin regeringsförklaring sade statsministern att regeringen skulle ta miljöhänsyn när det gäller alla områden. Då frågar jag mig: Hur kan socialdemokraterna säga nej till följande – jag citerar ur reservationen: "Det mest miljövänliga och energieffektiva sättet att transportera post är transport på järnväg. Det angelägna i att skona miljön och att spara energi gör att posten i första hand bör välja järnvägen för transporter av post mellan de olika postområdena. Postens servicemål bör dock inte eftersättas."

Om servicemålet upprätthålls, är då Margit Sandéhn villig att byta flygtransporter mot tågtransporter?

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om bostadsutskottets betänkande 6.)

Kammaren övergick till att debattera trafikutskottets betänkande 10 om anslag till Luftfart.

Luftfarten

Anf. 78 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Jag undrar om det finns någon här i kammaren som vill bestrida att den enorma ökningen av flygtrafiken innebär problem. På internationella konferenser träffas ländernas trafikansvariga för att diskutera trängseln i luftrummet. På andra konferenser sitter miljöansvariga och diskuterar flygets miljökonsekvenser. Men inte någonstans leder detta till radikala förändringar i praktiken, och ingen utöver vpk ville på allvar diskutera flygtrafikens kostnadsansvar och miljöförluster, när det begav sig med den trafikpolitiska propositionen och debatten under förra året.

Av alla dem som under ett par månaders debatt 1987–1988 engagerade sig mot en 25-öres bensinskatt höjning är det bara ett fåtal utanför riksdagshuset som vet att flyget är befriat från både drivmedelsskatt och moms. Det handlar om uteblivna statsinkomster på flera miljarder per år. Jag undrar om Sven-Gösta Signell vill bestrida den siffran. Reagerar inte han och hans partikamrater alls på denna orättvisa mellan trafikgrenarna? Är det inte obehagligt att se hur det förorenande inrikesflyget kan briljera med annonser i miljonklassen för sina nya "gröna avgångar"?

Herr talman! Inrikesflyget är ju maximalt subventionerat. De ca 60 miljoner per år som man skall betala i s.k. miljöavgifter är ju bara en spottstyver i jämförelse med flygets kostnader för samhället.

Jag förstår att Sven-Gösta Signell kommer att argumentera för regeringens påstådda regionalpolitiska ansvar. Jag inser att han kommer att stå upp till de s.k. skogslänens försvar och deras rätt till flyg och flygtrafik. Jag vill då hänvisa till att Birgitta Dahl har sagt sig helt dela vpk:s uppfattning, att det finns exempel på flygplatser som totalt saknar existensberättigande. Exemplet är Borlänge flygplats, döpt till Dala Airport, som har tillåtits expandera sedan statsrådet först tog till orda i frågan när hon höll en presskonferens tillsammans med de SJ-anställda i Borlänge. Jag bevittnade själv denna tilldragelse. Ungefär samtidigt framträdde fru Dahl i tidningen Raka Spåret,

där hon lovade att miljöhänsyn skulle styra trafikpolitiken osv., under förutsättning att den socialdemokratiska regeringen fick fortsatt förtroende efter valet 1988.

Vi i vpk anser att det behövs såväl ett införande av flygbränsleskatt – vilket vi under ett par år har pläderat för – som en nedskärning i anslagen till flygplatserna, ett krav som är nytt för i år. Vi intog i stort sett samma hållning till miljardsatsningarna på Arlanda. Vi ville spara miljarder och minska flygtrafiken till förmån för miljövänliga transporter på räls och på vatten. Det vill vi fortfarande och vi visar konkret vad vi menar med våra vallöften genom att ta upp våra förslag i riksdagen och också i olika fullmäktigeförsamlingar, där det tycks råda en enorm rusch från visst håll efter påtryckningar från näringslivet om att man skall satsa på ytterligare flygplatser och utbyggnad av flygplatser.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till vpk-reservationerna om nedskärningar i anslagen till kommunala flygplatser och nedskärningar i anslagen till trafikflygarutbildningen, dvs. reservationerna nr 1 och 2, som är fogade till betänkandet.

Anf. 79 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):

Herr talman! När vi i dag behandlar årets luftfartsbetänkande kan vi konstatera att bakom detta betänkande finns från utskottets sida en stor majoritet. Det finns endast två reservationer och ett särskilt yttrande fogade till betänkandet. Motionerna angående luftfarten har också i år varit ovanligt få, endast fyra stycken. Av detta finns det inte någon anledning att dra den slutsatsen att riksdagens ledamöter visar ett svagt intresse för svensk luftfart. Nej, jag vill mer tolka det så som att vi samtliga är mycket tillfreds med den positiva utveckling som har skett under de senaste åren.

Flygresandet har ökat markant under de senaste åren. Under 1987 ökade t.ex. inrikestrafiken med 13 % mätt i antalet passagerare, utrikestrafiken med 10 % och chartertrafiken med 18 %. Denna ökning har även fortsatt under 1988 och allt talar för att även 1989 skall bli ett framgångsrikt år för svensk luftfart.

Samtidigt har den snabba expansionen fört med sig komplikationer. Ett av inslagen är pilotbrist. Brist på kvalificerade flygtekniker är också kännetecknande för den civila luftfarten.

För luftfartsverkets del har den nya efterfrågesituationen inneburit att omfattande standardförbättringar och utbyggnad av kapaciteten har måst göras inom flygplatssystemet. Det bör framhållas att verksamheten har utformats i nära samarbete med flygbolag, kommuner och andra berörda intressenter i fråga om såväl inriktning som omfattning av service och investeringsåtgärder. Det finns många exempel på att investeringar har kunnat tidigareläggas tack vare medverkan från flygbolag, kommuner och andra intressenter.

Sammanfattningsvis kan man utan överdrift fastslå att det finns en mycket bred uppslutning bakom denna positiva utveckling, som har varit kännetecknande för luftfarten under de senaste åren.

Jag framhöll tidigare bristen på piloter och flygtekniker. Mot denna bakgrund är det häpnadsväckande att vpk har en reservation, i vilken man

pläderar för att medelsramen för civil trafikflygarutbildning bör minskas. Vpk vill att bidraget till kommunala flygplatser skall minska med 3 miljoner – även detta är mycket häpnadsväckande. Båda reservationerna slår ensidigt mot regionalflyget i skogslänen, dvs. Norrlands inland. Reservationerna talar sitt eget språk, och av den anledningen anser jag det helt överflödigt att lägga ner mer energi på att argumentera emot dem.

Vpk har inte alltid varit motståndare till en positiv utveckling av inrikesflyget. Låt mig bara påpeka att riksdagen den 17 september 1980 fattade ett beslut om utflyttning av inrikesflyget från Bromma till Arlanda. Detta beslut fattades med minsta möjliga majoritet, bestående av socialdemokrater och vpk. Med facit i hand kan vi nu konstatera att detta blev det verkliga startskottet för en expansiv utveckling av inrikesflyget.

Den 5 maj 1987 justerade vi i trafikutskottet ett betänkande om luftfart i anledning av proposition 1986/87:100 bil. 8, i vilken regeringen bl.a. föreslog att anslaget till de kommunala flygplatserna i Växjö och Kristianstad, som utgjorde ca 6 milj. kr., skulle upphöra. Då var Viola Claesson med om att ge regeringen ett nej på dess förslag om att ge 6 milj. kr. till två regioner med goda expansionsmöjligheter. Vid riksdagsbehandlingen den 27 maj 1987 förekom inte den minsta reaktion vare sig från Viola Claesson eller någon annan vpk-are på att man ville stödja regeringens förslag om att dra in anslaget till de kommunala flygplatserna i Växjö och Kristianstad. Den gången gällde de alltså två expansiva regioner. Nu, när man vill dra in 3 milj. kr., kanske det känns lättare att slå mot skogslänen och Norrlands inland. Jag anser att det inte finns någon konsekvens i detta.

Såsom jag inledningsvis framhöll är det ju en bred uppslutning kring trafikutskottets betänkande, och det gör att jag stannar vid dessa kommentarer. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i trafikutskottets betänkande 1988/89:TU10.

Anf. 80 VIOLA CLAESSION (vpk) replik:

Herr talman! Vilken emfas, Sven-Gösta Signell! Hade jag inte sett den jag såg i talarstolen, hade jag gissat att det var en SAS-direktör, som höll ett anförande. Jag har inte umgåtts med SAS-direktörer lika mycket som Sven-Gösta Signell har gjort, men jag vet ungefär hur de kan låta – i och för sig mycket sympatiska herrar, men deras argument för flyget är ungefär desamma som Sven-Gösta Signells.

Jag visste också att Sven-Gösta Signell skulle ta upp hur vi i vpk röstat och vad vi tidigare har sagt när det gäller dessa frågor. Jag har försökt att komma fram till att om man nu inser att flyget medför ganska stora problem för samhället – jag hänvisade till trängseln i luftrummet, som i varje fall de olika ländernas kommunikationsministrar, inkl. den svenska, har diskuterat och varit överens om. Vidare hänvisade jag till det som vi i dag vet om miljöförstöringen och konsekvenserna av ett så oerhört expansivt flyg som vi i dag kan se, bl.a. inom inrikesflyget. Detta måste ju leda till att man kan ändra uppfattning.

Sven-Gösta Signell nämner vad som hände 1980. I det sammanhanget vill jag säga: Om socialdemokraterna inser att det som de gav i löfte före valet faktiskt var byggt på realistiska värderingar av hur transportererna kan leda till

enorm miljöförstöring, t.ex. genom den ökade landsvägstrafiken och den ökade flygtrafiken, vad drar man för slutsatser av det?

Skall den ene av socialdemokraternas företrädare i utskottet plädера för järnväg, men i och för sig ge efter ganska snabbt för herr Feldt och också säga att det är miljöhänsyn som leder till att vi bör satsa på järnvägen, medan en annan kan stå upp någon dag före eller efter och plädера som en SAS-direktör för ökat flyg och bejubla den miljöförstörande expansion som varit utan att ta hänsyn till de löften socialdemokraterna har givit på miljöområdet?

Herr talman! Jag måste säga att detta är helt otroligt!

Vilka slutsatser drar Sven-Gösta Signell av att flygets expansion har lett till en mycket sämre miljö i Sverige och inneburit en stor överraskning också för de värsta prognosmakarna?

Skall vi inskränka flygtrafiken på olika ställen? Och kan Sven-Gösta Signell tänka sig – om nu vpk fått igenom sina förslag – att man inom skogskommunerna också prioriterar, så att t.ex. Birgitta Dahl, jag och vpk får rätt när det gäller den obehövliga Dala Air Port, som det så vackert heter? Den behövs inte, och jag är beredd att ändra mig när det kommer argument som visar att vi måste ta till drastiska steg. Är Sven-Gösta Signell det?

Anf. 81 CLAES ROXBERGH (mp):

Herr talman! Flyget är den mest subventionerade trafikgrenen i Sverige. Det är egentligen inte så konstigt att den mest subventionerade trafikgrenen ökar mest. Den bär inte sina egna kostnader. Järnvägen och övriga transportgrenar bär betydligt större kostnader. Vår politik är inte konsekvent, speciellt inte med tanke på de utsläpp som flygtrafiken orsakar. Ur transportsynpunkt vore det mycket bättre att lägga en ordentlig skatt på flyget och att använda dessa pengar till att utveckla järnvägstrafiken till de regioner där järnvägstrafiken skulle passa.

Inom miljöpartiet vill vi differentiera miljöskatten på flyg så att det läggs på 1:50 kr. per liter flygbränsle – i dag har vi ingen skatt alls på det – och så att en del läggs ut som en landningsavgift som kan differentieras så att den blir olika stor i olika delar av landet. På det sättet kan regionalpolitiska mål tillgodoses. Denna landningsavgift skulle motsvara ungefär 1 kronas miljöskatt på flygbensinen. Vi skulle komma upp till 2:50 per liter flygbensin. Då börjar vi närma oss den beskattning som finns på övriga transportsystem. Först då kan vi börja tala om jämställdhet.

När det gäller bidragen till kommunala flygplatser har vi från miljöpartiets sida inte ställt oss bakom Viola Claessons reservation, eftersom detta anslag delvis går till regionalpolitiska satsningar som vi tycker är någorlunda vettiga. Vi vill dock göra klart att vi i framtiden vill ta bort det statliga stödet för kommunala flygplatser. Vi menar att flyget måste bära sina egna kostnader och måste betala för sin belastning på miljön.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om bostadsutskottets betänkande 6.)

Kammaren övergick till att debattera bostadsutskottets betänkande 4 om anslag till bostads- och planadministrationen m.m.

*Anslag till bostads- och
planadministrationen
m.m.*

Anf. 82 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Folkpartiet har i sin motion Bo303 tagit upp frågan om kartläggningens omfattning och utformning när det gäller den marina miljön. Vi föreslår att en marin atlas utarbetas och menar, att den på ett lättillgängligt sätt skall presentera viktiga fakta om våra kusthav, när det gäller bl.a. biologi, hydrologi, vattenförhållanden, föroreningskänslighet och föroreningsbelastning.

Övervakningen av våra kusthav är otillräcklig och måste omgående förbättras. Den marinbiologiska forskningen måste intensifieras, utökas och samordnas bättre. Forskningen och kännedomen om hur växter och djur lever och utvecklas i den marina miljön har länge varit eftersatt. Vi människor glömmer alltför ofta bort att det finns ett mycket omfattande liv under vattenytan, och att detta liv måste få ha samma förutsättningar att fortleva som livet på land. Oavsett om en växt eller ett djur lever ovanför eller under vattenytan måste det ha samma rättigheter och möjligheter att få leva. Så är det tyvärr inte i dag. Vi människor måste ta hänsyn till detta i vår planering och våra beslut. För att vi skall kunna göra detta rätt måste det finnas ordentligt underlag. Tyvärr är underlaget när det gäller den marina miljön bristfälligt, och därför blir planering och beslut ofta både felaktiga och förödande för livet under vattenytan.

Vi i folkpartiet känner väl till att det pågår ett projekt som heter "Sveriges Nationalatlas" som kommer att omfatta 9 tematiska band. Det första ges ut år 1990 och det avslutande år 1996. Ett av banden kommer att heta "Kust och hav". Bandet avses bli på 110 sidor och planeras utkomma år 1992. Underlaget till verket är i veckorna inlämnat till huvudredaktionen på det bokförlag som skall ge ut böckerna.

Detta bokverk kommer säkert att bli bra på många sätt, men vi i folkpartiet vill påpeka att eftersom det i dag är så stora brister, när det gäller insamlandet av olika fakta, kommer det naturligtvis att bli brister i faktaredovisningen också. Därför vill vi i folkpartiet ha en särskild marin atlas där faktaunderlaget kommer från bl.a. mätningar från fasta mätstationer på olika djup med en kontinuerlig provningsverksamhet, fotografering av havsbottarna i särskilt utsatta regioner och den kunskap som finns hos yrkesfiskarna.

Herr talman, jag vill yrka bifall till folkpartiets reservation.

Anf. 83 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Bostadsutskottets betänkande 4 behandlar anslag till bostads- och planadministrationen. Till betänkandet har fogats en folkpartireservation, vilket vi ifrån majoritetens sida tycker är en överloppsgärning.

I reservationen föreslås, som Siw Person sagt, att en marin atlas utarbetas som på ett tillgängligt sätt presenterar viktiga fakta om våra kusthav. Det gäller biologi, hydrologi, vattenförhållanden, föroreningskänslighet och föroreningsbelastning.

Detta har utskottet tidigare behandlat, och i likhet med då anför vi nu att den nationalatlas som är under utarbetande har ett avsnitt som behandlar just kust och hav. Detta avsnitt behandlar just det reservanterna ber om:

vattenstånd, vågor, strömmar, marinekologi, materialtillförsel från land, vattenföroreningar, områden med syrebrist osv. Med hänvisning till detta säger vi att den aktuella motionen slår in redan öppna dörrar.

Utskottsmajoriteten delar motionärernas uppfattning om vikten av att kunskapen om våra hav förbättras och hänvisar till att olika åtgärder pågår. Förutom vad som redan anförts kan också sägas att inom havsresursdelegationen pågår mycket övergripande programarbete om just svensk havsresursverksamhet. I detta arbete – som snare skall underställas regeringen – kommer att bl.a. betonas vikten av djupförhållanden, sedimentära förhållanden och vattenutbyte i våra kusthav och av dokumentering härav. Avsikten är att länsstyrelser och kommuner skall ges ett bra och adekvat underlag i sitt löpande planeringsarbete.

I det sammanhanget vill jag också säga att forskningen om den marina miljön inte ligger inom bostadsutskottets beredningsområde, och det borde folkpartiet vara medvetet om.

Herr talman! Utskottet delar alltså motionärernas uppfattning om vikten av ökade kunskaper om havsmiljön. Vi finner det dock nu inte motiverat att föreslå att en marin atlas utarbetas. När det arbete jag nyss har skissat är slutfört finns det rimligen också en sådan information om vår marina miljö som motionärerna efterlyser.

Herr talman! Utskottsmajoriteten är väl medveten om att det finns ett liv under vattnet. Det menar vi är så viktigt att man nu gör en sammanställning av uppgifter. Vi tycker nog att denna reservation är litet av en överlopsgärning.

Jag yrkar bifall till hemställan i utskottets betänkande och avslag på reservationen.

Anf. 84 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Folkpartiet vet mycket väl, Magnus Persson, var forskning om marin miljö hör hemma – den hör inte hemma i bostadsutskottet utan inom jordbruksutskottet. Men det hade inte varit så dumt, Magnus Persson, om ni hade känt till att en bra atlas – vad den nu skall heta – förutsätter ett ordentligt underlag.

Det är så illa i dag att om vi i Skåne vill ha en kontinuerlig provningsverksamhet och fasta mätstationer på olika djup, så får vi se till att satsa frivilliga fondpengar.

Det är alltså inte bra i dag med insamlade faktaunderlag som skall ligga till bas för de böcker som skall ges ut fr.o.m. 1992.

Vi slår alltså inte in öppna dörrar. Vi försöker öppna de stängda dörrar som behöver öppnas för att man skall få ett bra underlag för en marin atlas som är värd namnet.

Anf. 85 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Jag skulle vilja be kammarens ärade ledamöter att titta i bostadsutskottets betänkande. Majoritetsskrivningen innehåller just vad motionärerna efterlyser. Vi hänvisar till insamlandet av data osv. från havsresursdelegationen och till att det material Siw Persson nämnde redan ligger på förlaget och skall börja bearbetas. Det kommer att ge kommuner

och länsstyrelser, inkl. Skåne, där Siw Persson råkar ha sin bostad och sin valkrets, ett ordentligt lyft i deras arbete.

Låt oss avvakta det som nu är på gång, så blir det en bättre tingens ordning i framtiden.

Anf. 86 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Magnus Persson sade att det redan föreligger underlag. Men vi kom med motionen därför att det underlag som borde finnas inte föreligger.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om bostadsutskottets betänkande 6.)

Kammaren övergick till att debattera bostadsutskottets betänkande 5 om anslag till allmänna samlingslokaler.

Anslag till allmänna samlingslokaler

Anf. 87 ELVING ANDERSSON (c):

Herr talman! Allmänna samlingslokaler är en mycket viktig tillgång för vårt samhälle. Eftersom det finns allmänna samlingslokaler kan föreningslivet ges möjligheter att verka i ändamålsenliga lokaler. I samlingslokalerna kan människor i ett bostadsområde eller en bygd samlas för att lösa gemensamma angelägenheter. Samlingslokalen är också många gånger ett samlingsställe för social gemenskap och kulturella upplevelser.

Det finns ett stort och väldokumenterat behov av nya samlingslokaler liksom av upprustning och modernisering av befintliga lokaler. De statliga anslagen till samlingslokalerna har tyvärr urholkats kraftigt under senare år, vilket har lett till att väntetiden i dag för en lokal samlingslokalsförening är mer än fem år. Från det att man bestämmer sig för att skaffa en samlingslokal dröjer det alltså mer än fem år, innan man kan komma i gång och få statliga anslag. Detta är naturligtvis en djupt olycklig situation, eftersom de planer som finns ofta bygger på en stor ideell arbetsinsats och ett stort personligt engagemang från ett antal människor. Risken är naturligtvis uppenbar att entusiasmen hinner svalna under den långa väntetiden.

Moderata samlingspartiets inställning till allmänna samlingslokaler är den att de är mer eller mindre onödiga och att det statliga stödet till dessa skall avvecklas. Detta är en inställning som i sig är förödande för svenskt förenings- och kulturliv. Folkpartiets förslag om att anslaget kan minskas med hänvisning till de nya reglerna är inte heller hållbart. Det visar bl.a. den långa kö för bidrag som i dag finns.

”Hela Sverige ska leva” är mottot för det svenska landsbygdskampanjen i vilken folkrörelserna och myndigheterna arbetar gemensamt för att lägga grunden till framtida utvecklingsmöjligheter på landsbygden i Sverige. Över hela landet har studiecirklar och utvecklingsgrupper samlats för att diskutera sin bygd och dess framtid.

En bra samlingslokal är ofta en förutsättning för att större grupper skall kunna samlas och därmed en förutsättning för att många människor skall

kunna bli delaktiga i samhällsutvecklingen. Även för ett aktivt kulturliv spelar samlingslokalerna en viktig roll. Ett aktivt kulturliv betyder också mycket för en ords utvecklingsmöjligheter.

På många ställen i landet har de lokala grupperna i landsbygdskampanjen kommit fram till att en av de resurser som behövs för en positiv utveckling av den egna bygden är en bra samlingslokal. De ekonomiska resurserna är dock ofta för små för att en förening skall kunna bygga och driva en förhållandevis dyr lokal. Det krävs därför att man arbetar mer med ett samutnyttjande och att skilda verksamheter inryms i eller i anslutning till lokalen. Sådana verksamheter kan t.ex. vara förskola, post eller distriktssköterskemottagning. På detta sätt får samlingslokalen rollen av ett centrum för bygden. Detta kallas samnyttjandeprojekt.

Som jag har sagt tidigare är det för närvarande mer än fem års väntetid på statliga bidrag för byggande av dessa lokaler. Om ett samnyttjandeprojekt bygger på samarbete med t.ex. en kommun eller ett landsting innebär dessa långa väntetider i de allra flesta fall att projektet förfaller. Om kommunen har behov av t.ex. en förskola i området kan man inte vänta i fem år, innan man kommer i gång med att bygga denna. Därför förfaller ofta dessa samnyttjandeprojekt. Av den anledningen behövs, som vi har föreslagit från centrens sida, ett särskilt anslag för bidrag till samnyttjandeprojekt i allmänna samlingslokaler.

Att människor med olika slag av handikapp skall ges möjlighet att delta i samhälls- och föreningslivet är en självklar ståndpunkt för de flesta av oss. Men verkligheten ser ju inte ut på det viset. Det är bl.a. på grund av att många föreningslokaler inte är handikappvänliga som handikappade inte kan delta i föreningsverksamheten på ett naturligt sätt. Därför har vi från centrens sida föreslagit att statsbidrag skall kunna utgå till handikappanpassning av denna typ av föreningslokal.

Låt mig avslutningsvis, herr talman, säga att det är med tillfredsställelse vi i centern noterar de förslag till nya regler för bidrag till allmänna samlingslokaler som föreslås i propositionen och som också utskottet ställer sig bakom. Det kommer bl.a. att gynna de mindre lokalerna, och det är en riktig utveckling. De samlingslokalägande organisationerna måste dock ges ökade resurser för information och utbildningsinsatser för att klara övergången till det nya systemet. Det är därför glädjande att utskottet har ställt sig bakom ett motionsyrkande med detta innehåll.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservationerna nr 4 och 6 i det aktuella betänkandet och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 88 JAN SANDBERG (m):

Herr talman! Vi moderater har i ett antal reservationer i detta betänkande fört fram vår syn på det statliga stödet till allmänna samlingslokaler. Vår uppfattning är att stödet kan avvecklas, och vi föreslår att detta sker fr.o.m. den 1 juli innevarande år.

Det är många skäl som enligt vår mening talar för en avveckling av det statliga stödet.

De allmänna samlingslokalerna har ända sedan 1940-talet fått statligt ekonomiskt stöd. Åtskilliga miljoner har därigenom under årens lopp

utbetalats. Vi känner också till att frågan om byggande av exempelvis Folkets Hus i olika delar av landet ofta har väckt kraftig och i många fall berättigad kritik mot dessa i vissa fall mycket stora nybyggnadsprojekt.

I vårt land finns det många exempel på luxuösa Folkets hus-projekt som i dag kostar de berörda kommunerna och därigenom kommuninnevånarna betydande belopp samtidigt som man ser att utnyttjandet av dessa lokaliteter är mycket lågt. Rent allmänt kan man säga att den av utskottsmajoriteten framförda uppfattningen, att behovet av ytterligare samlingslokaler är stort, är i mycket stora delar missvisande. På många orter har ambitionerna inom detta område tidigare varit mycket höga.

Självfallet finns det – och där vill jag hänvisa till vad föregående talare sade – på vissa orter en efterfrågan på samlingslokaler. Men den allmänna situationen är att frågan om en eventuell brist på samlingslokaler inte är ett stort problem.

Vi moderater föreslår dock att det på ett område skall utgå ett statligt bidrag till samlingslokaler. Det gäller det viktiga arbetet med att handikappanpassa dessa lokaler, folkparksteatrarna. Därför yrkar vi också bifall till förslaget i denna del.

Herr talman! Det är enligt vår mening hög tid att övergå från nybyggande av samlingslokaler till ett mer effektivt utnyttjande av de redan befintliga lokalerna. Genom ett ökat samarbete mellan föreningar i samlingslokalfrågan får man en bättre användning och ett effektivare utnyttjande av satsade medel.

Jag yrkar därför bifall till de moderata reservationerna nr 1, 3, 7 och 9.

Anf. 89 ELVING ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Det är ingen nyhet att moderaterna har denna uppfattning. Man har drivit denna linje här i riksdagen ett antal år, att avveckla stödet till samlingslokalerna. Inte desto mindre är det en beklagansvärd inställning man har från moderaternas sida, tycker jag. En avveckling av de allmänna samlingslokalerna och stödet till dem innebär ett dråpslag mot det lokala föreningslivet, om man inte får lokaler att samlas i.

Det är ett dråpslag mot det lokala kulturlivet. Det är ju bara i storstadsregionerna och på några få andra platser i vårt land som det finns fasta kulturinstitutioner. I övrigt försöker vi sprida kulturen ut till de människor som annars inte har så stor tillgång till den. Då behövs det lokaler som är lämpliga för ändamålet. Och det finns ett stort antal mycket tungt vägande skäl till att samlingslokalerna behövs.

Sedan säger Jan Sandberg att det som utskottsmajoriteten anför om att det finns ett stort behov av samlingslokaler är missvisande. Han säger i praktiken att det redan finns för många samlingslokaler. Jag skulle vilja fråga Jan Sandberg vad han grundar denna uppfattning på. I vilka områden i landet finns det för många samlingslokaler?

Jag kan delvis hålla med Jan Sandberg på en punkt, nämligen att det kanske inte har varit så klokt att i vissa fall ha satsat på mycket stora anläggningar. Det är därför som vi från bl.a. samlingslokalorganisationernas sida har drivit kravet på ett nytt regelsystem, vilket vi också kommer att få i och med dagens beslut. Detta nya regelsystem innebär att statsbidrag

kommer att utgå endast till ett begränsat antal kvadratmeter. Anledningen till det är att det skall byggas fler och mindre lokaler för tillgängliga medel.

Det finns också en hel del att göra för att åstadkomma ett bättre utnyttjande av befintliga lokaler, och det jobbas intensivt med detta. Vi i centern föreslår bl.a. att pengar skall utgå till samnyttjandeprojekt för att man skall få ett effektivare utnyttjande av samlingslokalerna. Föreningslivet utnyttjar samlingslokalerna i huvudsak på kvällarna när människor är lediga och kan delta i föreningsaktiviteter, kulturaktiviteter, osv. Därför är det viktigt att föreningar samverkar med kommuner, landsting och andra institutioner som kan använda lokalerna på dagtid. På det sättet skulle samlingslokalerna utnyttjas mycket effektivare. Men detta förslag förkastas av utskottsmajoriteten, eftersom några resurser inte föreslås för denna typ av samnyttjandeprojekt. Då får man inte heller detta effektivare utnyttjande av samlingslokalerna som Jan Sandberg efterlyser.

Anf. 90 JAN SANDBERG (m) replik:

Herr talman! Elving Andersson frågade mig varifrån vi moderater hade fått uppgiften om att det finns för många samlingslokaler i Sverige. Jag sade i mitt inledningsanförande att det på många håll i Sverige finns för många lokaler, medan det självfallet på andra håll råder brist på lokaler. Men det är i detta sammanhang som vi föreslår alternativa tillvägagångssätt för att lösa problemet. Vi känner till att det mycket ofta förekommer att kommunerna får gå in och stödja olika samlingslokalsprojekt och betala en viss hyra på grund av att lokalerna inte kan utnyttjas tillräckligt mycket för att utgifterna skall kunna täckas av intäkterna.

Vi vet att det i Sverige finns över 1 000 lokaler av det här slaget med en stor yta. 650 av dessa tillhör Folkets hus-rörelsen. Men visst kan det i vissa delar av Sverige finnas behov av samlingslokaler. Men i detta sammanhang tar vi upp en principiell fråga. Skall statliga bidrag utgå till denna verksamhet, eller är denna verksamhet av en så lokal natur att det exempelvis är kommunerna som skall fatta beslut om huruvida de skall gå in och stödja byggande av lokaler? Men vi vill visa att det finns möjligheter att bättre utnyttja befintliga lokaler. Men vi vill också visa att det är kommunerna som skall känna detta ansvar. Vi vill på intet sätt förringa efterfrågan på samlingslokaler, men det är dessa tankar som ligger till grund för vårt beslut.

Som sagt, detta är viktigt, men det finns inte, som vi ser det, någon anledning för staten att gå in och satsa ytterligare pengar på detta. Staten har gett bidrag till såväl nybyggande som ombyggnad ända sedan 1940-talet. Vi har därför på det stora hela en relativt god standard på samlingslokalerna, men visst finns det undantag, men det finns andra sätt att lösa dessa problem.

Anf. 91 ELVING ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jan Sandbergs och min bild av verkligheten skiljer sig åt mycket drastiskt. Jag hävdar med bestämdhet att det finns stora behov av nya samlingslokaler. Det finns också ett stort behov av att upprusta en del av de samlingslokaler som kanske byggdes på 1940- och 1950-talen när detta system infördes.

Samlingslokalerna innebär ett effektivt sätt att stödja det lokala förenings-

och kulturlivet. Om det skall kunna blomstra behövs det samlingslokaler.

Sedan gjorde Jan Sandberg en modifiering av sitt tidigare uttalande genom att säga att det på vissa håll i landet möjligen fortfarande kan finnas behov av samlingslokaler. Men han säger att det i vissa områden finns för många samlingslokaler. Vilka områden är det? Jag har i min folkrörelseverksamhet, bl.a. inom Bygdegårdarnas riksförbund, aldrig hört talas om att det finns några områden i vårt land där det finns för många samlingslokaler. Det skulle därför vara intressant att få reda på var Jan Sandberg anser att det finns för många samlingslokaler.

Om vi är överens om att det behövs samlingslokaler för kulturliv, för föreningsliv och för människors möjligheter att samlas i social samvaro, osv., kan denna fråga inte lösas på ett billigare och effektivare sätt än genom ideella organisationer, t.ex. organisationer som äger samlingslokaler, där det görs ett stort ideellt arbete och där det finns ett stort ideellt engagemang när det gäller att sköta lokaler, bygga lokaler och samla in pengar för upprustning av lokaler. Om man slår undan benen på samlingslokalsorganisationerna men fortfarande anser att det skall finnas samlingslokaler är alternativet att kommunerna får ta över denna verksamhet med kommunalt anställd personal, m.m., vilket vi vet blir väsentligt mycket dyrare. Men det är inte första gången som moderaterna driver denna linje, dvs. att staten skall lasta över det ekonomiska ansvaret på kommunerna. Och det här är väl bara ytterligare ett exempel i raden.

Anf. 92 JAN SANDBERG (m) replik:

Herr talman! När det gäller ansvaret för den här typen av aktiviteter för det lokala föreningslivet är ju vi moderater och centerpartiet inte heller överens på ett annat område, nämligen bidrag till ungdomsverksamhet. I en utredning med representanter från alla politiska partier har man varit överens om att det rimliga är, när det gäller ansvarsfördelning och fördelning av kostnader, att kommunerna står för kostnader och bidrag till den lokala aktiviteten. På samma sätt som vi moderater driver denna linje, som man var överens om i utredningen, i fråga om ungdomsorganisationerna, driver vi denna linje i fråga om stödet till allmänna samlingslokaler. Det är ju samma princip som gäller.

Elving Andersson undrade om jag kunde ge några exempel på var i Sverige det finns för många samlingslokaler. Exempel på det är i de fall som kommunen på ett eller annat sätt har hyrt in sig i lokalerna för att stödja verksamheten, t.ex. genom att förlägga ett bibliotek till en samlingslokal. Detta är vanligt förekommande i många kommuner, även om kommunen inte har någon kommunal aktivitet i lokalerna. Jag kan emellertid nämna några exempel på jätteanläggningar där kommunerna har satsat otroligt stora belopp och där det fortfarande finns mycket stort utrymme för att utnyttja lokalerna för det lokala föreningslivet. Men denna möjlighet utnyttjas inte i dag. Det finns exempel från Sundsvall och Västerås. Ett annat exempel är Borlänge, där kommunen för några år sedan satsade 90 milj. kr. på en jätteanläggning som kommunen inte tänkte använda till lokal föreningsverksamhet, utan kommunen hyrde in annan verksamhet. Det finns alltså exempel. Jag vill emellertid inte säga att det inte finns efterfrågan

på nya lokaler och behov av ombyggnad av lokaler, men vi vänder oss mot det statliga bidraget.

Andre vice talmannen anmälde att Elving Andersson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 93 LEIF OLSSON (fp):

Herr talman! Folkpartiet har i en kommittémotion till årets riksdag kommenterat ett antal anslagsfrågor inom bostadsdepartementets huvudtitel.

Folkpartiet har länge krävt att bostadssubventionerna skall minska både på lång sikt när det gäller bostadsfinansiering och beskattning och även på kort sikt i form av besparingar på olika områden. Ett sådant kortsiktigt besparingsutrymme behandlar vi i detta betänkande nr 5 från bostadsutskottet, som berör anslag till allmänna samlingslokaler.

Herr talman! Från folkpartiets sida har vi inga invändningar mot de principer som propositionen anger skall vara vägledande för stödet till samlingslokaler i fortsättningen.

Vi ställer upp på att stödet bör riktas i första hand till de små lokalerna, att det skall vara samma villkor oavsett om det handlar om nybyggande eller ombyggnad eller för den delen också upprustning. Likaså tycker vi det är bra att föreningslivets inflytande på användningen tryggas.

Vad vi emellertid har svårare att ställa upp på är kravet i propositionen på att ett villkor för det statliga bidraget skall vara att kommunerna också skall bidra till investeringskostnaden. Det är säkert oftast ingen nackdel att kommunalt engagemang finns med i bilden, men vi tycker inte att staten på detta sättet skall påverka kommunernas beslut. Det bör vara kommunens sak att själv fatta beslut om i hur stor omfattning den vill engagera sig i dessa frågor.

Detta har vi från folkpartiet framfört i vår motion Bo223 och även nu i reservation nr 2 till detta betänkande. Jag yrkar bifall till denna reservation.

Herr talman! En logisk följd av det resonemang som jag berört tidigare om att detta bidrag främst bör främja de små lokalerna har då blivit att vi dragit slutsatsen att ramanslaget för de allmänna samlingslokalerna bör kunna sänkas med, som vi föreslagit i motion Bo223, 15 milj. kr. och således utgå med 37 milj. kr. i stället för i budgeten upptagna 52 milj. kr.

Detta motionsyrkande fullföljer vi nu i reservation nr 8, som jag yrkar bifall till.

Herr talman! Under utskottsbehandlingen av en centermotion om stöd till handikappanpassning av andra lokaler än allmänna samlingslokaler, dvs. föreningslokaler och liknande, uppkom frågan om bidrag kan utgå till lokaler som disponeras av handikappföreningar eller andra sammanslutningar av handikappade. Då framkom det, som jag måste erkänna, något överraskande beskedet att bidrag inte utgår till sådana lokaler.

Från folkpartiets sida anser vi det vara särskilt viktigt, ja, en självklarhet, att just lokaler för handikapporganisationer borde vara utformade så att de är lättillgängliga för alla. Det borde inte vara någon större svårighet att skapa ett stöd för dessa lokaler, ett stöd som ju borde kunna motsvara det

handikappanpassningsstöd som ges till allmänna samlingslokaler. Kan något vara mer självklart än att handikapporganisationer och liknande sammanslutningar borde ha rätt till bidrag för handikappanpassning?

Herr talman! I reservation nr 5 föreslår vi riksdagen att ge regeringen detta till känna, och jag yrkar därför bifall till reservation nr 5 och, som jag sagt tidigare, reservationerna nr 2 och 8, i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 94 ELVING ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Folkpartiet förslår en minskning med 15 milj. kr. av den totala ramen för samhällets stöd till samlingslokalsorganisationerna. Detta är alltså en stor minskning när det totala anslaget är på 52 miljoner. Det är ju inte så att det, bara därför att stödet mera inriktas på de mindre lokalerna, skulle bli pengar över. Behovet totalt sett är oerhört stort.

Som jag sade i mitt inledningsanförande tidigare finns det i dag en kötid mellan fem och sex år. Med folkpartiets förslag om att minska anslaget med ytterligare 15 miljoner kommer med all sannolikhet väntetiden att ganska snart vara uppe i sju, åtta kanske nio år. Det är naturligtvis ett dråpslag mot de lokala föreningar som med entusiasm och stort personligt engagemang vill sätta i gång med verksamheten och få en samlingslokal i bygden, eftersom mycket av arbetet bygger på det ickecella engagemanget. Och det hinner svalna om man måste vänta sju, åtta eller nio år för att få pengar. Det är en mycket olycklig väg som folkpartiet slagit in på.

När det gäller bidrag till handikappanpassning av bl.a. föreningslokaler är det bra att Leif Olsson och folkpartiet i övrigt tycker att det är självklart att det skall utgå statsbidrag till handikappföreningars egna lokaler. Det tycker vi i centern också. Men vi tycker att det är lika självklart att handikappade också skall kunna vara med i andra föreningar än bara handikappföreningar. Därför är det för oss självklart att detta stöd skall kunna gå ut till att handikappanpassa även andra föreningars lokaler än dem som handikappade har själva, så att de skall kunna vara med i olika typer av organisationer som har egna lokaler. Det borde vara lika självklart att handikappade skall kunna delta i sådant föreningsliv som att de skall kunna delta i handikapporganisationers föreningsliv. Därför har jag litet svårt att förstå argumenteringen bakom folkpartiets reservation i denna del.

Anf. 95 LEIF OLSSON (fp) replik:

Herr talman! Elving Andersson har nyligen blivit ordförande i Bygdegårdarnas riksförbund, så jag förstår att han har emfas i sitt inlägg.

De långa väntetiderna säger egentligen inte så mycket i dag och inte ett dugg om huruvida det rör sig om små eller stora byggnader. Och det är penningfrågan som vi nu diskuterar. Som jag sade tidigare bedömer vi det så, att om vi går in för att främst stödja de mindre lokalerna, bör ramen kunna minskas med dessa 15 miljoner. Såvitt jag förstår främjar en satsning på de små lokalerna de mindre samhällena, inte minst glesbygden.

Givetvis hade det varit bra om vi hade kunnat gå så långt att, som Elving Andersson menade, alla föreningslokaler skulle kunna få stöd till handikappanpassning av lokalerna. Men vi har för närvarande inte dessa pengar. Det rör sig om ett mycket stort antal lokaler. Sammanslutningar för just

handikappade borde få hjälp till att anpassa sina lokaler för att bereda större tillgänglighet för alla, och jag tycker att det borde vara självklart för Sveriges riksdag att fatta ett beslut om detta.

Prot. 1988/89:81
15 mars 1989

Anslag till allmänna samlingslokaler

Anf. 96 ELVING ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Förhoppningen hade varit att man med de nya reglerna kunde ha kortat de långa köer som i dag finns genom att stora projekt fick en mindre del av pengarna än vad de annars skulle ha fått. Men detta innebär inte att man så skulle kunna tillfredsställa hela det uppdämda behov som finns och att det skulle bli pengar över i slutändan. De allra flesta samlingslokaler är inte så stora – det är små lokaler, nykterhetsrörelsens lokaler, ordenshus, bygdegårdar och mindre folketshusbyggnader. Sedan finns det några stora objekt, som Jan Sandberg påpekade tidigare. En del av dessa får inte full bidragstäckning, utan man får bidrag bara för de första 1 000 kvadratmetrarna. Om man rensar bort alla köer, så uppstår det inte ett resursutrymme som man kan utnyttja. Med fokpartiets förslag kommer de facto köerna ytterligare att växa, och de är redan nu alltför långa.

Mitt engagemang för dessa frågor har inget direkt samband med att jag är verksam inom Bygdegårdarnas riksförbund. Jag har varit folkrörelsemänniska i hela mitt vuxna liv och därmed haft intresse och engagemang för frågor om samlingslokaler där folkrörelserna får en praktisk möjlighet att verka i bygder och bostadsområden.

Anf. 97 LEIF OLSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag vill egentligen bara upprepa vad jag sade i min förra replik. En kö i dag, si eller så lång, omfattar också stora lokaler. Detta måste räknas in när vi diskuterar den totala penningssumman. Tar vi bort en del av bidraget från de större lokalerna, måste rimligtvis de små prioriteras. Exakt så står det i utskottets betänkande också.

Engagemanget inom folkrörelsen delar jag med Elving Andersson. Jag har också ett långt engagemang inom folkrörelsen.

Anf. 98 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Mycket har redan sagts både om samnyttjande av samlingslokaler och om handikappanpassning. Vi vill från miljöpartiets sida göra klart här att vi tycker att samnyttjandeprojekt skall ha ett eget anslag och en egen kö. Vi vill därför yrka bifall till reservation 4.

Som Elving Andersson har sagt är det viktigt att samordningsmöjligheterna inte går förlorade under en lång väntetid. Går möjligheterna förlorade har man tappat en förutsättning för god resurshushållning.

När det gäller handikappanpassning av andra lokaler än allmänna samlingslokaler vill vi yrka bifall till reservation 5 med samma motivering som Leif Olsson har givit. Men det bör också göras en utredning om vilka ytterligare behov som finns och hur stora anslag som skulle behövas för att handikappanpassa andra lokaler än de som vi nu omedelbart vill ge stöd till. Man måste alltså börja någonstans, och vi tycker att det är rimligt att börja med sådana allmänna lokaler som disponeras av handikappföreningar och andra sammanslutningar av handikappade. Denna utredning skall alltså

göras omgående i och med det budgetår som nu börjar och som vi talar om här. Sådana lokaler kommer därvid först i kön. När utredningsresultatet finns på bordet, i bästa fall i höst, annars i vår, kan vi ta ställning till hur mycket ytterligare pengar som måste satsas. Jag yrkar bifall till reservation 5.

Anf. 99 NILS NORDH (s):

Herr talman! Det betänkande som vi nu behandlar, nr 5 från bostadsutskottet, rör anslag till allmänna samlingslokaler. Att samhället har ansvaret för att samlingslokaler tillhandahålls och upplåts för organisationer och andra sammanslutningar som är verksamma på en ort, är vi i stort sett överens om.

I folkrörelseutredningen, som tog det passande namnet Ju mer vi är tillsammans, har man diskuterat några nu särskilt aktuella frågeställningar. För det första: Hur man skall kunna använda samlingslokaler i mindre samhällen och glesbygd så att de bättre svarar mot invånarnas och de lokala föreningarnas behov? För det andra: Hur man skall få fram fler samlingslokaler i storstadsområdena och de större tätorternas bostadsområden?

På den första frågeställningen konstaterar man i utredningen att det inte föreligger några formella hinder för ett samnyttjande mellan de rörelser som äger lokalerna och de kommunala delarna. Om föreningslivet skall ha en chans mot det passiva TV-tittandet och den konsumtionshysteri som råder i dag och med tanke på vilken betydelse ett aktivt folkrörelseliv har för demokratin, måste samhället stimulera ett aktivt deltagande genom att ge de större tätorternas bostadsområden, glesbygden och de mindre samhällena möjligheter att uppföra allmänna samlingslokaler. Därför föreslår man i utredningen en reformering av stödet så att det gynnar och stimulerar byggandet av mindre anläggningar. De flesta remissinstanserna har ställt sig positiva till utredningsförslaget. De tre stora samlingslokalsorganisationerna Riksföreningen Våra gårdar, Folkets husföreningarnas riksorganisation och Bygdegårdarnas riksförbund har mera preciserat utredningens förslag. Det förslaget har Elving Andersson redogjort för.

I utredningen föreslår man också att en förutsättning för det statliga stödet skall vara en kommunal delfinansiering. Detta förslag har även vunnit stöd hos de tunga remissinstanserna. Till dessa förslag ansluter sig nu bostadsministern, och han tar upp detta i proposition 100, bilaga 13. Bostadsministern anser att det finns goda skäl för att nu förändra det reguljära samlingslokalsstödet så att det blir de mindre samlingslokalerna som får en större utnyttjandegrad. För att detta skall kunna genomföras fullt ut är det nödvändigt med information och utbildning om det nya regelsystemet för samlingslokalsstödet. Det är ett enigt utskott som gör detta tillkännagivande med anledning av tvåpartimotionen Bo250, som väckts av socialdemokrater och centerledamöter.

Herr talman! Till betänkandet har också fogats ett antal reservationer. Jag vill börja med den första reservationen. "Intet nytt under solen" är ett bevingat uttryck som vi väl kan använda här. Man kan ängsligt fråga sig om moderaterna inte är beredda att medverka till att utveckla demokratin. Jag har svårt att förstå att en förändring, ett slopande, ett avvecklande av stödet skulle få någon annan inverkan än att lägga en hämsko på demokratiutveck-

lingen i samhället. Vi vet ändå, och det har Elving Andersson noga redogjort för, att det saknas samlingslokaler på åtskilliga håll i landet. För att de föreningar som arbetar på dessa orter skall kunna bidra till en demokratisk utveckling, är det nödvändigt att dessa lokaler finns. Det här är inget nytt som moderaterna kommer med. Kravet på avveckling har funnits under en lång tid. Nu har kanske infallsvinkeln blivit något annorlunda än under tidigare år. Men det skulle vara förödande, herr talman, om vi avvecklar samlingslokalsstödet. Det skulle framför allt vara förödande för folkrörelseorganisationerna. Elving Andersson redogjorde för den långa kö där man väntar att få uppföra samlingslokalerna. Därför är det nödvändigt att vi inte agerar på ett sådant sätt i kammaren här i riksdagen att vi förvärrar den situation som föreligger. Jag yrkar avslag på reservation 1.

Den reformering av det samlingslokalsstöd som föreslås har folkpartiet reserverat sig mot. Folkpartiet gör det med infallsvinkeln att staten inte skall gå in och styra kommunerna i beslutsfattandet om de skall vara med och delfinansiera.

Jag skulle vilja fråga Leif Olsson: Har inte kommunerna ett medansvar för att tillhandahålla lokaler för det allmänna behovet?

Jag yrkar avslag på reservationen 2.

Reservationen 4 utgår från två centerpartimotioner, där det begärs anslag till samnyttjandeprojekt. Jag vill bara säga att det inom ramen för boendeservicedelegationens verksamhet pågår vissa försöksprojekt som gäller samnyttjandet av samlingslokaler. Det sker i Kalmar, Tanum, Åmål och Bengtsfors. Utskottsmajoriteten anser att det är nödvändigt att avvakta dessa projekts genomförande, och därför är vi nu inte beredda att förorda ett införande av det särskilda stödet till detta ändamål.

Det kan också, som både Elving Andersson och Leif Olsson har påpekat, när stödet nu går till de mindre samlingslokalerna på ett annorlunda sätt, finnas en möjlighet att beta av den mellan fem och sex år långa kön för att göra i ordning lokalerna. Det är också en av anledningarna till att utskottsmajoriteten inte är beredd att nu ge något anslag till den delen.

Reservationerna 5 och 6, som berör stödet till handikappanpassning av andra lokaler än allmänna, är ganska överensstämmande, och därför tar jag upp dem i ett sammanhang. Vi har tidigare i utskottet behandlat motioner i denna fråga, och vi har poängterat att det är angeläget att offentliga miljöer blir tillgängliga också för personer med olika handikapp. Denna uppfattning står fast, dvs. att de handikappade skall ges samma möjligheter som andra människor att delta i samhälls- och föreningslivet på egna villkor. Det är också en självklarhet.

För att handikappade skall kunna leva ett fritt och oberoende liv och kunna nå ett självförverkligande har samhället vidtagit en rad åtgärder, bl.a. för att åstadkomma ökad tillgänglighet. Det är genom de redan vidtagna åtgärderna som förutsättningar har skapats också för handikappade att kunna ta del av gemensamma aktiviteter på samma villkor som andra.

Med hänsyn till de anspråk som redan nu ställs på samlingslokalsstödet är utskottet inte berett att förorda ett utökat stöd för handikappanpassningsåtgärder. Båda reservationerna avstyrks.

Reservationen 8 gäller ramen för bidraget. Jag skall inte orda alltför

mycket, eftersom Leif Olsson och Elving Andersson har dividerat om de 15 miljonerna. Jag håller med Elving Andersson. Det finns ett behov av lokaler runt om i landet, och det finns inte nu någon anledning att minska anslaget med 15 miljoner. Det skulle vara ett ganska stort avbräck. Risken är att kön förlängs om ramen minskar, och därför är det bättre att ramen ligger fast och att de 15 miljonerna behålls. Vi får se om det är möjligt att bygga i kapp litet av kön.

Herr talman! Med det jag nu har sagt ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 100 JAN SANDBERG (m):

Herr talman! Får jag börja med att instämma i det Nils Nordh sade vad gäller handikappanpassning av lokaler. Däremot är det mycket annat som jag inte kan instämma i.

Nils Nordh sade att det var intet nytt under solen vad gäller moderaternas ställningstagande. Nej, det är riktigt. Vi är övertygade om att den uppfattning vi har är den riktiga. Den övertygelsen har vi därför att vi även på andra områden har fått stöd för den principiella uppfattningen att det är kommunerna som skall stödja den typen av verksamhet och inte staten.

Sedan blev jag upprörd när Nils Nordh sade att vi moderater i och med att vi vill avveckla detta stöd från staten – nota bene – ej vill vara med om att utveckla demokratin. Det var nog att ta i litet väl hårt, Nils Nordh, inte minst med tanke på den kännedom som jag och säkert alla här i kammaren har om de massiva opinionsyttringarna i olika delar av landet när något av dessa skrytprojekt skulle byggas för ett antal miljoner, exempelvis i Borlänge. Där fick man en statlig subvention till byggnationen, men trots detta fick man gå in med betydande kommunala skattepengar, motsvarande över 500 kr. per år och invånare. Är det demokrati att helt bortse från vad invånarna i en kommun tycker när de är mycket negativa till denna form av byggnationer som de själva måste bekosta?

Jag har mycket större förståelse för Elving Anderssons resonemang, därför att jag vet att de lokaler han vurmar för är i större behov av stöd än vissa andra som har nämnts här i debatten. Vi är däremot inte överens om vilka principer som skall gälla och vem som skall betala.

Vad gäller Nils Nordhs uttalande om intet nytt under solen från moderat håll, vill jag säga att vi tycker att vi har rätt. Vi har haft rätt hela tiden när vi har framfört denna uppfattning. Socialdemokraterna inser tydligen också att den tidigare uppfattningen vad gällde utformningen av stöd till samlingslokaler, som gav dessa effekter med stora mångmiljonprojekt för skrytbyggen, var felaktig. Socialdemokraterna har nog äntligen till slut insett att i varje fall det tidigare subventionssystemet var felaktigt.

Anf. 101 NILS NORDH (s):

Herr talman! Moderaternas övertygelse behöver vi inte tvivla på – den är som den är. Det har sedan tidigt 1900-tal och även före den tiden varit precis samma övertygelse hos moderaterna, nämligen att folkrörelserna och organisationerna skall förhindras att få gemensamma lokaler att samlas i för

att utnyttja sina föreningsrättigheter. Det har alltid varit moderaternas strävan.

Jag sade inte, Jan Sandberg, att ni inte ville vara med och utveckla demokratin. Jag sade att man kan ifrågasätta det, och det är litet skillnad. Jag vidhåller min uppfattning att det är intet nytt under solen när det gäller den moderata övertygelsen.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om bostadsutskottets betänkande 6.)

Anf. 102 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu har satts upp om att detta sammanträde skall fortsätta efter kl. 19.00.

Kammaren övergick till att debattera bostadsutskottets betänkande 6 om anslag till byggnadsforskning och experimentbyggande m.m.

Anslag till byggnadsforskning och experimentbyggande m.m.

Anf. 103 JAN SANDBERG (m):

Herr talman! I detta betänkande, som behandlar anslag till byggnadsforskning och experimentbyggande, har vi moderater samma uppfattning som regeringen när det gäller delar av anslagets storlek, men vi har ändå reserverat oss mot utskottsmajoritetens förslag. Det beror på att utskottsmajoriteten föreslår en högre utgiftsram för budgetåren 1990/91 och 1991/92.

Vi moderater har dock en annan uppfattning om byggforskningsrådets vara eller inte vara och fördelningen när det gäller andelen av forskningens s.k. uppdragsverksamhet.

Riksdagen har tidigare fattat beslut om den allmänna inriktningen av forskningspolitiken, dvs. forskningen på områden utöver bostadsområdet. Vid detta tillfälle framförde vi moderater, lika väl som vi gör vid detta tillfälle vad gäller byggnadsforskning, kritik mot forskningens allmänna inriktning. Vi vänder oss mot inriktningen till förmån för s.k. sektorsinriktad forskning, den forskning som socialdemokraterna de senaste åren har försökt styra in på. Vår uppfattning är att dessa speciella sektorsorgan, varav byggforskningsrådet är ett, skall ges mindre makt över forskningen och att universitet och högskolor skall få ett ökat inflytande. En sådan förändring skulle vara till fördel både för forskningen rent allmänt och inte minst för forskningen inom bostadssektorn.

En integrering av byggforskningen i högskolornas verksamhet skulle ge en mängd fördelar i form av att forskningen ges kontinuitet och anknyts till övrig forskning. Den nuvarande sektoriseringen av forskningen leder i många fall till olyckliga prioriteringar.

För ungefär tre veckor sedan hade jag en debatt med bostadsministern i denna kammare om en specifik fråga inom just byggforskningen. Det var med anledning av en forskningsrapport, som just byggforskningsrådet hade finansierat, som jag hade ställt en fråga om huruvida det inte skall ställas något som helst kvalitetskrav på forskning som bekostas av byggforskningsrådet, dvs. indirekt av Sveriges skattebetalare. Den rapport som var upphov

till min fråga till bostadsministern var en s.k. reserapport från Cuba. Denna rapport visar på att vår kritik mot den nuvarande ordningen och byggforskningsrådets verksamhet är berättigad. Även andra fristående bedömare har framfört en berättigad kritik mot forskningen som den i dag sköts, inte minst med tanke på det inflytande som byggforskningsrådet har.

Herr talman! Det är viktigt att det kontinuerligt sker en forskning och utveckling inom såväl bygg- som bostadssektorn. Denna forskning skulle tjäna betydligt på att våra förslag om en ökad andel uppdragsforskning och en avveckling av byggforskningsrådet kunde genomföras. Ingen forskning eller utveckling tjänar på att besluten om vilka forskningsprojekt som skall genomföras fattas på ett fåtal ställen. Principen om att "låta hundra blommor blomma" är lika viktig inom detta område som inom alla andra områden i samhället.

Jag yrkar därför bifall till de moderata reservationerna nr 1, 2, 6 och 8.

Samtidigt vill jag avslutningsvis ta tillfället i akt att ställa en fråga till utskottsmajoritetens talesman: På vilket sätt vinner utvecklingen inom bygg- och bostadssektorn på att forskningen koncentreras till ett fåtal uppdragsgivar-, i stället för att utvecklas genom mångfald?

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 104 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Ett bra boende är en viktig del av välfärden. Boendet påverkar vår hälsa, våra möjligheter att känna trygghet, vårt familjeliv och våra möjligheter till sociala kontakter och känslan av samhörighet. Kunskapen om boendet är viktig för att undvika nya misstag i byggandet och för att på ett effektivt sätt avhjälpa de misstag som vi tidigare har gjort. Detta är ett par av centerns motiv för att slå vakt om verksamheten vid byggforskningsrådet (BFR) och vid byggforskningsinstitutet (BFI).

Byggforskningsrådets uppgifter är bl.a.:

Aktiv fördelning och styrning av forskningsresurserna
Långsiktig forskningsplanering
Forskningsinriktat experimentbyggande

För byggforskningsinstitutet är huvuduppgiften att åstadkomma långsiktig kunskaps- och kompetensuppbyggnad.

Byggforskningsinstitutets verksamhet finansieras dels med skatter, dels genom betald uppdragsverksamhet.

Moderaterna vill avveckla byggforskningsrådet under en femårsperiod och flytta över en stor del av byggforskningsinstitutets verksamhet till högskolor och universitet samt öka uppdragsverksamheten för byggforskningsinstitutet. Byggforskningsinstitutet skulle bli något av ett branschinstitut. Jan Sandberg har tidigare plockat fram något exempel som skulle visa motiven för bl.a. avvecklingen av BFR. Om Jan Sandberg kunde blicka in i universitets- och högskolevärlden, det kanske han kan, skulle det inte vara svårt att hitta många fler exempel där.

Detta är ett mycket märkligt ställningstagande från moderaternas sida. Det finns knappast något område där det är så viktigt som inom byggsektorn att knyta samman forskning, utveckling och praktisk verklighet. Det är svårt att hitta något bättre alternativ för att skapa detta samband än genom ett forskningsinriktat experimentbyggande. Att flytta över byggforskningsinstitutets verksamhet till högskolor och universitet och avveckla byggforskningsrådet skulle med stor sannolikhet få en förödande effekt för detta viktiga samband.

Centern anser att de åtta professurerna vid BFI måste säkras ekonomiskt och föreslår därför att tre extra miljoner anvisas nu. Majoritetens lättvindiga resonemang om att det ordnar sig nog ändå och att frågan bör prövas i ett större sammanhang 1990 är inte ett rimligt ansvarstagande för denna viktiga forskning.

Centern har tidigare drivit frågan om forskning kring boendemiljön och även tagit upp denna fråga i motion till årets riksdag. Det gäller t.ex. forskning om miljön kring och i flerbostadshusen och problemen med sjuka hus. Det är viktigt att denna forskning omfattar både teknik och medicin och att det finns en god samordning mellan dessa två forskningsområden. Riksdagen har tidigare gjort ett uttalande av ungefär samma innebörd som förslagen i centermotionen. Utskottsmajoriteten menar att det inte ger någon effekt att upprepa uttalandet. Något resultat av tidigare uttalanden har inte redovisats. Detta talar för att riksdagen nu bör skärpa tonen och inte tyst acceptera att regeringen nonchalerar riksdagsuttalanden. Jag yrkar bifall till reservation 4.

Centern kräver ökad forskning inom VA-området. Våra ledningssystem för renvatten och spillvatten är i trängande behov av kvalificerat underhåll och förnyelse. Man kan med skäl – om man talar litet bildligt – hävda att våra VA-system i många fall utgör minerad mark. Friskt vatten att dricka och god rening av avloppsvattnet är avgörande tillgångar för vår hälsa och för en god miljö. Det vittnar om dåligt ansvar av utskottsmajoriteten när centerförslaget om ökade forskningsinsatser på VA-området avslås.

Herr talman! Jag har tidigare poängterat experimentbyggandets stora värde. Det finns en klar tendens att underskatta den breda och snabba kunskapsuppbyggnad som kan ske och också för det mesta sker, genom experimentbyggandet. Många hävdar att experimentbyggande är ett dyrt sätt att vinna nya kunskaper. I de flesta fall är det tvärtom.

Låt mig ta ett exempel. Sverige är sannolikt världsledande när det gäller kunskaper och användning av plana solfångare. Utvecklingen har gått mycket snabbt. Under en femårsperiod har investeringskostnaden för plana solfångare halverats och verkningsgraden mer än fördubblats. Kvaliteten har samtidigt väsentligt förbättrats. Denna imponerande utveckling hade inte varit möjlig enbart genom forskning vid universitet och högskolor, även om vi hade satsat flerdubbla belopp. Mycket av denna utveckling har möjliggjorts genom vad många kallar för ett misslyckat experimentbyggande, som genomfördes i slutet av 70-talet och början av 80-talet. Det är sant att detta experimentbyggande tekniskt sett inte blev någon fullträff, men kunskapsuppbyggnaden var i många fall enormt och utgjorde en långt bättre grund för fortsatt byggande än vad man skulle ha kunnat åstadkomma genom en mer

diffus och osäker forskning. Vi har t.ex. Ingelstad 1, Lambohov och flera andra projekt.

Det är utan tvivel så att det fortfarande finns mycket av värdefull kunskap och erfarenhet att hämta i ett fortsatt experimentbyggande. Det vore ett slag mot en mycket värdefull utveckling att göra som moderaterna vill, nämligen att avveckla byggforskningsrådet. Centern anser därför att det är angeläget att ramarna för experimentbyggandet blir 20 milj. kr. budgetåret 1990/91 och 10 milj. kr. budgetåret 1991/92.

Herr talman! Med vad jag här har sagt yrkar jag bifall till samtliga reservationer som har undertecknats av centerns representanter.

Anf. 105 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Jag vill börja med att tala om forskningen om boendemiljön. Det är trist att boendemiljön är så undermålig och att så många människor tar skada av att bo i, som jag väl får säga, sjuka hus. Hur många som på olika sätt till hälsa och välfärd tar skada av sjuka hus vet vi faktiskt inte, men jag tror inte att det är någon överdrift att påstå att det totalt sett rör sig om hundratusentals människor. Det är beklämmande att samhället inte har lyckats bättre med att göra något åt detta, utan att det har gått så långt som det har gått.

Åtgärder behövs på flera områden för att vi skall få bättre förhållanden. Ett sådant område menar vi i miljöpartiet gäller ansvaret, att man måste utkräva ett större moraliskt, juridiskt och ekonomiskt ansvar av byggföretagen för de skador som man vållar genom att man bygger sjuka hus. Det betyder alltså att byggföretagen måste ta ett totalansvar för vad de bygger, hur de bygger och vilka material de använder, ett totalansvar för resultatet och för de skador som dåliga resultat ger upphov till.

Dessutom behöver vi tydligen satsa mer resurser på provning, på forskning och utveckling när det gäller planering, metoder och material för boende. Det behövs också bättre samverkan och mer samarbete mellan tekniker och medicinskt inriktade forskare, vilket framhålls i reservation 4, som vi härmed yrkar bifall till.

Vidare behövs experimentbyggande, bl.a. för att man skall kunna se totaleffekten av en byggnads utformning, byggmetod och byggnadsmaterial. Ivar Franzén har så väl redogjort för behovet av experimentbyggande att jag inte närmare skall gå in på det. Jag vill bara säga att man med hjälp av experimentbyggande inte bara kan se på hur man skall kunna få ett energisnålare och mer miljöanpassat boende, något som miljöpartiet naturligtvis vill ha, utan också se på totaleffekter, vilket gör att man kan spåra tendenser till sjuka hus på ett tidigare stadium. Vi tycker alltså att byggforskningsrådet skall få de ramar som rådet har bett att få och yrkar bifall till reservation 7.

Jag vill också påpeka att miljöpartiet vill ge anslag till finansiering av professorstjänsten vid byggforskningsinstitutet i Gävle, vilket framgår av reservation 3. Det vill vi göra utan att på motsvarande sätt skära ned anslaget till byggforskningsrådet. Jag yrkar alltså bifall till reservation 3.

Anf. 106 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! I bostadsutskottets betänkande 1988/89:6 behandlas en rad motionsyrkanden. Regeringsförslaget godtas med ett enda undantag.

I motionsyrkanden från socialdemokraterna och folkpartiet föreslås att byggforskningsrådets preliminära beslutsramar för budgetåren 1990/91 och 1991/92 höjs något i förhållande till de av regeringen föreslagna. Jag skall återkomma till det och helt kort beröra de reservationer som fogats till betänkandet.

Reservation 1 är en gammal bekant. Där krävs en successiv avveckling av byggforskningsrådet. Det är moderaterna som återkommer med kravet om att byggforskningsrådet skall upphöra. Jag tycker att moderaterna fick en läxa av centern i ett tidigare inlägg här, så jag behöver inte orda mer om det. En bred majoritet avvisar kravet. Vi menar att rådet alltså har en central roll för den byggforskning som bedrivs i landet och därför självfallet bör behållas. Moderaternas önskemål om att forskningsmedlen skall fördelas inom högskolan är också delvis tillgodosett, eftersom de flesta forskningsmedlen redan i dag trots allt fördelas till landets högskolor och universitet.

Låt oss i dag tala om Sverige, och låt oss glömma Cuba! Det ligger litet väl långt ifrån den här debatten.

Jag yrkar avslag på reservation 1.

I reservation 2 behandlas fördelningen mellan uppdragsverksamhet och annan forskningsverksamhet vid byggforskningsinstitutet.

Herr talman! Bostadsutskottet blev för en tid sedan inbjudet till en estraddebatt. På podiet befann sig då företrädare för byggforskningsinstitutet. De anföll moderaterna från höger, för att citera en av mina moderata kolleger i utskottet. Jag hoppas och tror alltså att den representant som vid det tillfället företrädde byggforskningsinstitutet inte är representativ för institutet i dess helhet. Skulle han mot förmodan vara det, då är byggforskningsinstitutet på väg att avskaffa sig självt och tillmötesgå moderaternas propåer om att statens andel av finansieringen snabbt bör avvecklas. Trots denna incident anser vi att vi vill ha kvar byggforskningsinstitutet. Reservanterna vill ha en högre andel uppdragsverksamhet. De vill med andra ord att de fria marknadskrafterna skall ges ökat utrymme. Kravet kan i första ögonblicket verka tilltalande, men det finns många frågetecken. Majoriteten menar att vi under innevarande period bör följa det resonemang som förs och att det finns ett klart uttalat behov av en långsiktig strategi inom byggsektorn och branschen i övrigt. Statsmakterna har här ett speciellt ansvar för att fullfölja en långsiktig och trovärdig kunskapsbank för byggsektorn och inte minst för konsumenterna. Därför bör det av riksdagen tidigare ställningstagandet till uppdragsfinansiering alltså ligga fast. 1987 års forskningspolitiska beslut avseende uppdragsfinansiering är med andra ord väl avvägt.

Jag yrkar avslag på reservation 2.

Reservation 3 gäller finansiering av ett antal professurer vid byggforskningsinstitutet. Centern och miljöpartiet vill finansiera ytterligare fem professorstjänster via budgeten. Majoriteten har i och för sig inte något emot att ytterligare professorer ges tillfälle att forska inom ett i och för sig angeläget ämnesområde, men vi menar att vi i första hand bör avvakta 1990 års forskningspolitiska beslut. Frågan om antalet doktorander och finan-

sieringen av gästforskare m.m. får bedömas i ett större samlat sammanhang. Med den motiveringen avvisar vi reservanternas linje.

Med tidigare resonemang och ställningstagande yrkar jag avslag på begärda ytterligare 3 milj. kr., alltså avslag på reservation nr 3.

I reservation nr 4 yrkas på att forskningsinsatserna mellan tekniker och medicinskt inriktade forskare avseende boendemiljön intensifieras och fördjupas. Herr talman! Låt mig säga att jag i stort sett kan instämma i resonemanget på den här punkten av miljöpartiets företrädare Skånberg.

Det här är också en angelägen fråga, som riksdagen behandlat så sent som senhösten 1988. Jag vill påminna kammarens ledamöter om att ett enigt utskott krävt och kräver extraordinära åtgärder. Utskottet underströk vid det tillfället behovet av ytterligare forskning och bättre kunskapsunderlag om problemet med sjuka hus. I enlighet med utskottets förslag gav riksdagen även regeringen detta till känna.

Herr talman! Ett förnyat tillkännagivande i denna fråga skulle således inte tjäna något reellt syfte. Det bör kanske i sammanhanget nämnas att betydande insatser beträffande olika aspekter av boendemiljön redan i dag görs inom ramen för bl.a. byggforskningsrådets och byggforskningsinstitutets ordinarie verksamhet. Frågan kommer nu att beröras i samband med 1990 års forskningspolitiska beslut.

Forskningsmedlens fördelning mellan olika ämnesområden, typ teknikers och medicinares roller, kommer då också att aktualiseras. Vi bör därför i första hand avvakta det uppdrag som riksdagen redan givit regeringen. Den tågordningen är vi vana att följa, och den skall vi följa också nu. Av det skälet bör vi avvakta förslag i frågan. Jag yrkar avslag på reservation nr 4.

I reservation nr 5 krävs ökade forskningsresurser på VA-nätet i vårt avlång land. Det skulle kunna ordas mycket om det i denna kammare. För dagen nöjer jag mig med att hänvisa till utskottsmajoritetens skrivning.

Det bör ändå sägas att det redan i dag sker en rätt omfattande forskning på det området. Nya rön och tekniska landvinningar presenteras titt och tätt. Det här är en angelägenhet för flera forsknings- och intresseorganisationer. Det är klokt att avvakta och bedöma insatserna i ett mer samlat forskningspolitiskt perspektiv. Behandlingen av frågan bör därmed anstå till 1990 års forskningspolitiska beslut. Med den motiveringen avvisar vi reservation nr 5. Jag yrkar avslag på den reservationen.

I två motioner tas slutligen frågan om ramarna för stödet till byggnadsforskning upp. I motion Bo253 föreslås att ramarna skall fastställas till 100 resp. 55 milj. kr. Enligt motionären skulle ett beslut om ramor på den nivå som regeringen föreslår begränsa byggforskningsrådets möjligheter att fatta långsiktiga beslut. En sådan utveckling skulle inte rimma riktigt väl med vad vi tidigare sagt.

Även i en folkpartimotion yrkas en i förhållande till regeringsförslaget förhöjd beslutsram. Motionärerna föreslår 80 resp. 35 miljoner. Den kompromiss, herr talman, som utskottet nu föreslår tillmötesgår motionärernas önskemål och närmar sig även byggforskningsrådets ursprungliga anslagsäskande. Vi tycker att vi har landat ganska rätt när vi föreslår att ramarna för 1990/91 och 1991/92 fastställs till 90 resp. 45 milj. kr. Utskottet föreslår således enigt ett tillkännagivande i denna del.

Reservationerna nr 6, 8, 9 och 10 är i princip följdreservationer. I konsekvens med tidigare yrkanden yrkar jag formellt avslag på reservationerna nr 6, 8, 9 och 10.

Reservation nr 7 är kanske ett undantag.

Byggforskningsrådet ges traditionellt och även i år bemyndigande om lån till experimentbyggande inom vissa givna ramar. Reservanterna vill nu höja ramarna med 10 resp. 5 miljoner, fördelat inom bostadsförsörjnings- och energiområdet.

Majoriteten har en annan uppfattning. Vi tillstyrker regeringens förslag om ramar för lån till experimentbyggande. Beslutet om stöd till experimentbyggandet har långt ifrån samma långsiktiga innebörd som beslutet om stöd inom övriga byggforskningsområden. De ramar som regeringen föreslår torde inte utgöra något hinder för att stödet till experimentbyggandet skall kunna fortgå i tillräcklig omfattning. Eventuella ytterligare överväganden om stödets omfattning och inriktning får göras i samband med 1990 års forskningspolitiska beslut. Här har även miljöpartiet hoppat på tåget och anslutit sig till reservanternas skara. Jag yrkar avslag på reservation nr 7.

Herr talman! Jag yrkar än en gång avslag på samtliga reservationer som är fogade till bostadsutskottets betänkande nr 6 och bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 107 JAN SANDBERG (m) replik:

Herr talman! Några kommentarer till Magnus Perssons anförande.

Visst är det riktigt att vi vill avveckla byggforskningsrådet, och jag återkommer till varför vi vill göra det. Men faktum är att vi i en reservation faktiskt stöder den socialdemokratiska regeringens förslag till ramar för den verksamheten. Det kan vara intressant att känna till.

Magnus Persson nämnde en estraddebatt som hade genomförts häromdagen, där tydligen en massiv kritik hade framförts mot byggforskningsrådets verksamhet. Jag hade inte möjlighet att vara med där, men jag känner till att en f.d. socialdemokratisk riksdagsman, Bo Södersten, har riktat en kanonad av kritik inte bara mot byggforskningen i Sverige utan mot hela den förda bostadspolitiken – det kanske är fråga om samma estraddebatt. Det finns alltså mycket man kan kritisera.

Vår grundinställning till forskning – det har vi moderater framfört även när det gäller den allmänna forskningspolitiken i Sverige – är att vi vill ha en friare forskning. Vi har också i en reservation sagt att vi vill ha mer uppdragsforskning. Jag tackar för att Magnus Persson i sitt anförande sade att den inställningen kan verka tilltalande. Den inte bara verkar tilltalande, som jag ser det – den är tilltalande! Vi är övertygade om att det blir en bättre och mer verklighetsanknuten forskning med tillhörande resultat om man genomför de förslag som vi har lagt fram.

Så ytterligare några ord om Cuba-utredningen, även om Magnus Persson försökte komma ifrån den genom att säga att vi här skall diskutera svenska problem. Det är i och för sig riktigt, men jag trodde att vi diskuterade byggforskningsrådets totala verksamhet. Den rapport som jag hänvisade till var en av alla de rapporter man presenterat. Det är möjligt att en sådan rapport, som är en lovsång till det socialistiska samhällssystemet i Cuba,

skulle presenteras även utan anslag från byggforskningsrådet. Men skillnaden är den att det då troligen vore Cubas propagandaministerium och inte Sveriges skattebetalare som skulle stå för kostnaden. Det tycker jag är en viktig skillnad.

Något om experimentbyggnad i övrigt! Vi tycker också att det är viktigt med experimentbyggnad, men vi tror att man går en omväg om man anslår statliga pengar till experimentbyggnad när man via det nuvarande regelsystemet på bostadsbyggandets område aktivt motverkar olika former av experimentbyggnad, utveckling av byggteknik, osv. Det är regelsystemet vi vill åt. Den vägen kan man också få fram mycket mer experimentbyggnad än vi har nu.

Till sist: Magnus Persson nämnde inte den fråga jag ställde i mitt inledningsanförande. Den vill jag gärna ha svar på. Den löd: På vilket sätt vinner bygg- och bostadssektorn på att forskningen koncentreras till ett fåtal uppdragsgivare i stället för att utvecklas genom mångfald?

Anf. 108 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att Magnus Persson och jag är rörande överens om vikten av forskning kring boendemiljön. Vi är likaså överens om vikten av att forskning sker med stor bredd, och det är framför allt inom teknisk forskning och medicinsk forskning som man måste samverka och komma fram till gemensamma slutsatser.

Jag vill ställa en fråga. Jag nämnde redan i mitt inledningsanförande att riksdagen tidigare gjort ett uttalande. Jag har i betänkandet inte funnit någon redovisning av om detta givit något resultat. Att detta är mycket brådskande är något som utskottet är enigt om och som tydligen även deltagarna i dagens debatt är överens om. Med anledning av ett sådant riksdagsuttalande bör man även under en period av några månader kunna se klara och tydliga ageranden, någonting extra och något nytt, från regeringens sida. Vad har Magnus Persson att redovisa?

Om det kommer en mycket övertygande version av allt som har gjorts med anledning av riksdagsuttalandet är det självklart att det ligger något mindre tyngd i att ytterligare en gång poängtera vikten av detta. Jag har inte fått några sådana uppgifter, och jag är nyfiken på om jag kommer att få några sådana i denna debatt.

Vi är alla medvetna om att frågan om problemen inom VA-området både är stor och tekniskt besvärlig att lösa. Där föreligger samma situation. Frågan är mer än brådskande, men liksom förut finns ingen initiativförmåga och ingen handlingskraft hos socialdemokraterna, utan man skall vänta och se. Det skall bli litet värre, litet dyrare osv. innan man gör någonting. Detta agerande är rätt igenom mycket beklagligt.

Magnus Persson sade något om att experimentbyggnad inte är något som sker med långsiktig planering. Jag vill hävda att om man skall få en kedja av experimentbyggnad att hänga samman måste man ha en planering som sträcker sig över både två, tre, och fyra år. Det är därför olyckligt att man nu minskar ramarna så, att det på ett mycket markant sätt kan ske avbrott, förskjutningar – det kanske t.o.m. kan bli omöjligt att fullfölja mycket viktiga serier av experimentbyggnad. Har Magnus Persson tänkt på de här

frågorna när man på ett sådant lättvindigt sätt avstyrkt centerns förslag om ramar för lån till experimentbyggande de två nästföljande budgetåren?

Prot. 1988/89:81
15 mars 1989

*Anslag till byggnads-
forskning och experi-
mentbyggande m.m.*

Anf. 109 KRISTER SKÅNBERG (mp) replik:

Herr talman! Jag vill återkomma till dels frågan om experimentbyggande, dels frågan om samverkan mellan tekniker och medicinskt inriktade forskare när det gäller att klara av problemen med sjuka hus. Visst är det bra, herr talman, att man tänker först och handlar sedan, att man, som man brukar säga, tänker före i stället för att tänka efter. Man behöver ibland utreda, planera och utvärdera, innan man genomför åtgärder i stor skala. Men här finns redan mycket tänkt, och det finns ingenting som hindrar att man nu – och det är redan mycket sent – börjar genomföra tvärforskningsprojekt för att bättre klara av problemen med sjuka hus.

Vi fördröjer en mängd åtgärder. Det är många människor i Sverige som fullständigt i onödan tar skada och även omkommer i exempelvis trafikolyckor men också till följd av att man bor i s.k. radonhus. Man räknar med att i storleksordningen 1 000 människor varje år skulle omkomma på grund av att de utsätts för radon i radonhus, inkl. markstrålning.

Detta innebär att det under en tioårsperiod rör sig om över 10 000 människor. Det är en fruktansvärd skörd. Det finns ingen anledning att vara alltför senfärdig utan det krävs ett mycket aktivt agerande. Vi vidhåller vårt tillstyrkande av reservationerna 4 och 7.

Anf. 110 MAGNUS PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill först till Jan Sandberg säga att byggforskningsinstitutets representant inte var min f.d. riksdagskollega och min partikollega professor Bo Södersten, utan jag talade om byggforskningsrådets och inte byggforskningsinstitutets representant. Det var hans uppträdande som jag kommenterade i kammaren.

Sedan till den konkreta fråga jag fick av Jan Sandberg om det i dag är ett fåtal eller en mångfald som berörs av byggrådets forskning. Det är inte så få projekt som byggforskningsrådet i dag handhar och inte så få människor som berörs, vilket Jan Sandberg här så värtaligt gör sig till tolk för. Svaret är att det redan i dag finns en mångfald personer och projekt till vilka medlen fördelas.

Det är av vikt att forskningen sker på bred basis, Ivar Franzén. Vi från regeringspartiet anser självfallet att det är bra att det finns en hygglig uppslutning kring den framtida forskningen. Man får inte glömma att den sittande regeringen i rätt väsentlig grad har ökat forskningsmedlen.

När det sedan gäller Ivar Franzéns direkta fråga vill jag säga att ärendet för närvarande bereds i regeringskansliet. Riksdagen har enhälligt gjort en beställning till regeringen om att regeringen skall återkomma på denna punkt. Jag tycker att man skall avvakta detta.

När det gäller problemen inom VA-området är detta främst en fråga om kommunal prioritering. Det är kommunen som bör betala sin beskärda del och som skall klara av detta. Det är inte främst en statlig angelägenhet. Glöm inte att staten via forskningen satsar rätt betydande medel för att snabbt få i gång ett arbete med detta. Jag tycker att vi i våra egna partier och på den egna

fronten skall försöka förmå kommunalmän och kommunalkvinnor i våra förtroendevalda församlingar att öka initiativen och investeringarna på VA-området.

När det gäller experimentbyggandet har vi verkligen inte lättvindigt avstyrkt centerpartiets propåer, Ivar Franzén. Läs betänkandet! Vi menar att vi ändå klarar av detta, och det pågår också en hel del inom detta område.

Jag vill till Krister Skånberg säga att frågan om sjuka hus och radonhus är mycket besvärlig. Man får inte glömma att regeringen så sent som föregående år kom med nya propåer och nya regler för bidrag och lån för att just komma till rätta med problemet med radon. Vi kommer aldrig att få forskare att bli överens om var gränsvärdet skall ligga. Det kan både Krister Skånberg och jag orda länge om. Vår inställning är att vi skall öka insatserna för att klara av problem med sjuka hus inkl. radonhus.

Anf. 111 JAN SANDBERG (m) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Magnus Persson för svaret. Han sade att det fanns en mångfald personer och en mångfald projekt som byggforskningsrådet ger sitt stöd till. Det är helt riktigt. Men det som vi från moderaterna vänder oss emot är det faktum att det är en liten grupp personer, i det här fallet på byggforskningsrådet, som bestämmer vilka personer och projekt som skall få bidrag. Det är den uppläggnings som vi vänder oss emot.

Jag tror att också Magnus Persson kan inse att detta innebär en styrning av forskningen. Man får inte den mångfald som vårt alternativ skulle ge, med mer uppdragsforskning och fler olika intressenter som har synpunkter och för fram olika förslag till experiment och som får stöd från olika håll. När det gäller den översiktliga forskningen har vi på precis samma sätt som när det gäller bostadsmarknaden dessvärre inte kunnat komma överens med socialdemokraterna. Jag beklagar detta, eftersom det går ut över kvaliteten på forskningen och på utvecklingen inom såväl bostadsmarknaden som byggsektorn.

Anf. 112 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! När det gäller den fråga jag ställde om en ökad satsning på forskning och boendemiljö fick jag ett svar som jag väntade. Ärendet bereds i regeringskansliet – ett klassiskt uttryck från socialdemokratiska representanter.

Med den erfarenhet vi har av vilka långkörare dessa frågor brukar bli, tror jag att det vore mycket välmotiverat med en skarp påminnelse till regeringen om att detta faktiskt är ett arbete som brådskar.

Sedan vill jag ställa en fråga till Magnus Persson: När blev forskning en kommunal angelägenhet? Vad vi talar om i det här sammanhanget är ju en ökad forskning på VA-området. Vi har inte sagt att staten skall gå ut och börja bygga nya VA-ledningar och liknande, men staten bör genom ökad forskning ta fram problemlösningar, nya material och mycket annat för att underlätta det stora och viktiga arbete som åligger kommunerna.

När det gäller experimentbyggandet säger Magnus Persson lika lättvindigt som tidigare: Vi klarar det nog – alltså med de mindre ramarna – men utan ett

enda uns av bevis! Jag tror mig känna till en del om den verksamhet som pågår på det här området, och jag vill snarare hävda att det skall många olyckliga omständigheter till för att inte fler experimentbyggnadsprojekt bör komma i gång, bör beslutas och bör få klartecken än vad de mycket snäva ramar som socialdemokraterna har varit med om att tillstyrka medger. De ramar som centern föreslagit behövs, om vi skall känna oss något så när säkra på att vi får aktuella projekt planerade och beslutade vid rätt tidpunkt.

Anf. 113 KRISTER SKÅNBERG (mp) replik:

Herr talman! I denna fråga, som gäller byggforskningsinstitutet och byggforskningsrådet, menar vi att det naturligtvis behövs ett både-och. Det behövs en kunskapspool, någonstans där man kan ackumulera kunskap. Byggforskningsinstitutet har visat att man kan göra god nytta. Men det behövs naturligtvis också ett byggforskningsråd, som kan fördela medel till många olika forskare på många olika områden. Därför vill vi ge mera till byggforskningsinstitutet utan att ta pengarna från byggforskningsrådet.

När det gäller insatserna för sjuka hus, nämnde jag den mycket tragiska siffran över hur många människor som kommer att omkomma under de närmaste åren i radonhus, om man inte snabbt gör någonting åt dem. Jag sade: Vi vet ännu inte hur många människor som kommer till allvarlig skada och kanske mister livet på grund av att de bor i sjuka hus, men det är ingen bra tröst. Det är ingen ursäkt för att inte omedelbart ta itu med tvärvetenskaplig forskning på detta område. Det finns alltså ingen anledning att avvakta en aldrig så välkommen utredning, utan man kan ge sig på detta med stöd och uppmuntran redan nu.

Ibland har man på något sätt ställt upp detta med radonhus och den strålning som vi i Sverige får från kärnkraften mot vartannat. Man har frågat: Varför gör ni ingenting åt radonhusen, varför pratar ni bara om hur farlig kärnkraften är? Ja, herr talman, det är uppenbart att bäggedera är farliga.

Jag vill avsluta med att säga att jag anser att kärnkraften i Sverige bör avvecklas så snart som möjligt, för den kan man åtminstone enkelt göra någonting åt.

Anf. 114 MAGNUS PERSSON (s) replik:

Herr talman! Låt mig bara säga till Jan Sandberg att moderaterna står rätt isolerade i sin strävan att avskaffa byggforskningsrådet, och det tycker jag är bra. Vi tror, och vi har hört tidigare vittnesbörd därom, att det behövs en mer långsiktig och central styrning på detta område.

Till Ivar Franzén om VA-området: Man kan alltid tvista om forskningssidan. Här pågår nu en rätt omfattande forskning. Låt oss därför avvakta 1990 års forskningspolitiska beslut!

Krister Skånberg säger att kunskap behövs. Det är helt riktigt; det är ju det man jobbar med!

Jag har inte samma negativa uppfattning som Ivar Franzén, att frågan inte bereds med största omsorg och skyndsamhet i regeringskansliet. Vi har tryckt på, och det är många som trycker på, och vi hoppas att regeringen snart skall återkomma till riksdagen med förslag som tillmötesgår både Ivar Franzén och andra deltagare i den här debatten.

Tredje vice talmannen anmälde att Jan Sandberg och Krister Skånberg anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 115 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Du blir sjuk av huset – men varför?

Att människor påstår att de blir sjuka av att vistas i sina bostäder avfärdas inte längre som masshysteri. Nu kan det med säkerhet sägas att de som lider av slemhinnebesvär, irritationer och huvudvärk, för att bara nämna några exempel, på grund av att de bor i ett visst hus inte hittar på sina besvär.

Att bl.a. kemikalier i byggmaterial och mögel är viktiga förklaringar till problemen och att de förvärras av dålig ventilation är numera ett accepterat faktum. Exakt vilka ämnen som är farliga är det än så länge omöjligt att säga. Dock finns det råd att följa för den som undvika att bygga och bo i "sjuka hus".

Eftersom vi vet att det med få undantag är omöjligt att säga exakt vad som orsakar problemen, är det oerhört viktigt att det ställs resurser till förfogande för byggnadsforskning av olika slag. Jag vill i detta sammanhang passa på att understryka vikten av den tvärvetenskapliga forskningen. Det skall inte bara vara byggnadsforskning – det måste också vara medicinsk forskning och arbetsmiljöforskning. Alla måste samarbeta och hela tiden sätta människan i centrum. Det får inte vara så att man tar reda på varför ett byggmaterial är dåligt och ger förslag om hur man skall undvika problem eller byta ut det mot ett annat, mindre okänt, men glömmer bort att ta reda på vilka effekter detta har på de människor som kommer i kontakt med det. Alltför ofta är det emellertid så det går till i dag.

Vi i folkpartiet hoppas nu att man verkligen anstränger sig att arbeta med tvärvetenskapliga projekt, där människan hela tiden är i centrum. Det gläder oss i folkpartiet att bostadsutskottets majoritet beslutat om utökat stöd till byggnadsforskning, och detta bl.a. med anledning av folkpartiets kommitémotion Bo544. Därför, herr talman, är det för mig som folkpartiets representant bara att yrka till bostadsutskottets hemställan.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

Kammaren övergick till att fatta beslut i de förevarande ärendena.

Trafikutskottets betänkande 8

Mom. 7 (upprättande av en beredskapsorganisation på havsmiljöområdet)

Utskottets hemställan bifölls med 231 röster mot 73 för reservation 1 av Anna Wohlin-Andersson m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 8 (anslag till SMHI:s investeringar)

Utskottets hemställan bifölls med 268 röster mot 37 för reservation 2 av Viola Claesson och Roy Ottosson.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande 9

Mom. 2 (användande av järnvägen för posttransporter)

Utskottets hemställan bifölls med 229 röster mot 76 för reservation 1 av Anna Wohlin-Andersson m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 3 (postkupéer på sträckan Stockholm–Vännäs)

Utskottets hemställan bifölls med 264 röster mot 40 för reservation 2 av Viola Claesson och Roy Ottosson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 6 (införande av ett bokporto)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Viola Claesson – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (vissa koncernfrågor)

Utskottets hemställan bifölls med 282 röster mot 21 för reservation 4 av Viola Claesson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande 10

Mom. 4 (anslag till Bidrag till kommunala flygplatser m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 280 röster mot 20 för reservation 1 av Viola Claesson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 6 (anslag till Civil trafikflygarutbildning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Viola Claesson – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Bostadsutskottets betänkande 4

Mom. 4 (en marin atlas)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservationen av Erling Bager och Siw Persson – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Bostadsutskottets betänkande 5

Mom. 1 (avveckling av samlingslokalsstödet)

Utskottets hemställan bifölls med 249 röster mot 56 för reservation 1 av Knut Billing m.fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (reformering av samlingslokalsstödet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 1 av Knut Billing m.fl. i motsvarande del, *dels* reservation 2 av Erling Bager och Siw Persson – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (information och utbildning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Knut Billing m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (bidrag till s.k. samnyttjandeprojekt)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 252 röster mot 53 för hemställan i reservation 4 av Agne Hansson m.fl.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 3 av Knut Billing m.fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 5 (stöd till handikappanpassning av andra lokaler än allmänna samlingslokaler)

Först biträdades reservation 5 av Erling Bager m.fl. med 59 röster mot 35 för reservation 6 av Agne Hansson och Rune Thorén. 212 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 217 röster mot 54 för reservation 5 av Erling Bager m.fl. 34 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 6 (ram för beslut om bidrag till allmänna samlingslokaler)

Utskottets hemställan bifölls med 229 röster mot 41 för reservation 8 av Erling Bager m.fl. 35 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 7-9

Utskottets hemställan bifölls.

Bostadsutskottets betänkande 6

Mom. 1 (avveckling av byggforskningsrådet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Knut Billing m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (uppdragsverksamhetens andel)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Knut Billing m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (finansieringen av vissa professorstjänster vid byggforskningsinstitutet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Agne Hansson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (forskning om boendemiljö)

Utskottets hemställan bifölls med 252 röster mot 53 för reservation 4 av Agne Hansson och Rune Thorén.

Mom. 7 (ökade forskningsinsatser på VA-området)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Agne Hansson och Rune Thorén – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (ramarna för stödet till byggnadsforskningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Knut Billing m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (ramar för lån till experimentbyggande)

Utskottets hemställan bifölls med 250 röster mot 53 för reservation 7 av Agne Hansson m.fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

8 § Beträffande de på föredragningslistan närmast upptagna ärendena, lagutskottets betänkande 1988/89:18 och skatteutskottets betänkande 1988/89:24, beslöt kammaren på förslag av tredje vice talmannen medge att de fick företas till avgörande i ett sammanhang sedan debatten i båda ärendena avslutats.

Föredrogs

lagutskottets betänkande

1988/89:LU18 om ställföreträdare för dödsboägda och samägda jordbruksfastigheter samt

skatteutskottets betänkande

1988/89:SkU24 om mervärdesskatt.

Först upptogs till behandling lagutskottets betänkande 18 om ställföreträdare för dödsboägda och samägda jordbruksfastigheter.

Ställföreträdare för dödsboägda och samägda jordbruksfastigheter

Anf. 116 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Den fråga jag skall ta upp i mitt anförande gäller ställföreträdare för dödsbon. Problemen kring ställföreträdare för dödsboägda och samägda jordbruksfastigheter aktualiserades i höstas när betänkandet med samma rubrik behandlades här i riksdagen. Betänkandet byggde i sin tur på en utredning som har arbetat i tio år.

Folkpartiet konstaterade, då som nu, att det råder problem kring flerägandet av skogsmark genom bl.a. dödsbon, vilket i sin tur leder till

svårigheter vid fastigheternas förvaltning och när det gäller möjligheterna att effektivt utnyttja skog och jord för rationell skötsel.

Beslutet i riksdagen i höstas blev också att dödsbon som äger jordbruksfastigheter skall avveckla fastighetsinnehavet senast fyra år efter dödsfallet för att komma till rätta med en del av problematiken. Därom råder enighet, och beslutet fattades också i enighet i höstas. Frågan om att utse ställföreträdare för dödsbo under avvecklingsperioden är dock enligt folkpartiets mening inte tillfredsställande löst.

I slutet av 1970-talet var, enligt den statliga dödsboutredningen, 70 500 fastigheter av sammanlagt 327 000 fastigheter samägda. Av de samägda fastigheterna hade 46 600 två ägare, och ca 24 000 ägdes med samäganderätt av tre eller flera ägare.

Man kan kort konstatera att när flera personer som inte är gifta eller sambor äger jord och skogsmark tillsammans blir det ofta en komplicerad och utdragen process att fatta beslut om skötsel och även om avverkning av skogsmark. Det blir även svårt för myndigheterna att få kontakt med delägarna.

Herr-talman! För att råda bot på detta problem vill folkpartiet gå ett steg längre än vad riksdagens beslut från i höstas innebär. Den lag som då tillkom innebär att om en jordbruksfastighet gemensamt ägs av minst tre personer skall en ställföreträdare utses med uppgift att utåt företräda delägarna i gemensamma angelägenheter. Men folkpartiet ville då gå ytterligare ett steg, och folkpartiet upprepar nu sitt krav.

Vi i folkpartiet föreslår att lagen om ställföreträdare skall göras tillämplig redan då två personer som inte är gifta eller sambor gemensamt äger en jordbruksfastighet. Vårt motiv är detsamma som när det gäller att komma till rätta med problemen kring samägandet som råder för tre eller fler ägare. Vi anser att förhållandet är detsamma oavsett om det är två eller flera ägare, dvs. om dessa inte är gifta eller sambor. Visserligen kan man säga att denna grupp – personer som inte är gifta eller sambor – av tvåägarförhållanden, t.ex. syskon som efter arvsskifte äger hälften var av en jordbruksfastighet eller två personer som inte har något annat gemensamt än att de äger en jordbruksfastighet tillsammans är en mindre grupp, men den blir i sitt sammanhang betydelsefull som ägare av en fastighet i ett mindre samhälle.

För att undvika en mindre effektiv fastighetsförvaltning och för att främja ett aktivt brukande – det finns de som säger att problemet med dödsbon och utboäggande är att samhället accepterat att människor inte tar de fulla konsekvenserna av sin avflyttning från landsbygden – anser folkpartiet att ställföreträdare skall utses även för denna grupp, dvs. tvåägarförhållanden där personerna inte är gifta eller sambor.

Att dödsboägandet är vanligast förekommande i våra skogslän, t.ex. i Kopparbergs län med ca 20 % av jordbruksfastigheterna och i Jämtland med 14 % och i övriga skogslän med liknande andelar, stärker vårt ställningstagande. De regionalpolitiska skälen talar för ett aktivt brukande, och kravet på en levande landsbygd hör otvivelaktigt samman med ägarstrukturen. Därför måste det finnas *en* ställföreträdare. Jag yrkar bifall till folkpartiets reservation i lagutskottets betänkande 18.

Anf. 117 ROLF DAHLBERG (m):

Herr talman! För bara tre månader sedan behandlade riksdagen dessa frågor. Då antog riksdagen den lag som Ulla Orring här har redogjort för. Det fanns vid detta tillfälle de som ansåg att riksdagen gjorde ett ganska stort ingrepp när den bestämde att dödsbon som är innehavare av jordbruksfastighet inte skall få finnas kvar efter fyra år. Likaså bestämde riksdagen att om tre eller flera personer samäger en fastighet måste de utse en ställföreträdare som skall förvalta och företräda delägarna. Detta uppfattades också som en ganska kraftfull åtgärd och en inskränkning i ägande- och dispositionsrätten för jordbruksfastigheter.

Vid detta tillfälle framförde folkpartiet de två yrkanden som Ulla Orring har redogjort för. Folkpartiet vill alltså gå ytterligare ett steg. När utskottet behandlade dessa frågor för tre månader sedan ansåg man inte att det fanns skäl att tillstyrka folkpartiets yrkanden.

Lagen har ännu inte trätt i kraft. Den träder i kraft vid halvårsskiftet i år. Man har alltså ännu inte någon erfarenhet av hur utfallet blir. Att folkpartiet i det läget återkommer med dessa krav är förvånande.

Herr talman! Jag yrkar avslag på reservationen och bifall till hemställan i lagutskottets betänkande 18.

Anf. 118 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Det kan synas konstigt att vi återkommer efter så kort tid. Men vi från folkpartiet upprepar nu vår principiella ståndpunkt i en ny motion, och vi anser att detta ställningstagande är det riktiga. Därför kommer vi att försöka påverka riksdagen och lagutskottets majoritet för att få till stånd en förändring. Vi anser att detta är en mycket viktig fråga dels ur regionalpolitisk synpunkt, dels för den rättsliga tillämpningen, dvs. att det skall utses en ställföreträdare för ägarna av en jordbruksfastighet om ägarna inte är gifta eller sambor. Det är mycket viktigt så att myndigheterna vet vem de skall kontakta vid delgivningsärenden.

Detta kan synas vara en liten fråga, men den är i sitt sammanhang stor, nämligen i den bygd som detta berör, främst skogslänen, som jag tidigare nämnde.

Jag yrkar än en gång bifall till reservationen.

Anf. 119 ROLF DAHLBERG (m):

Herr talman! Det är svårt att förstå Ulla Orrings argumentering när det gäller de regionalpolitiska synpunkterna. Varken majoritetens förslag eller Ulla Orrings förslag påverkar, såvitt jag kan förstå, regionalpolitiken. Vad det är fråga om är att man skall underlätta för myndigheterna så att de kan få kontakt med dödsbona för delgivning av olika slag. Utskottsmajoriteten har bedömt att den lagstiftning som riksdagen fattade beslut om i december är tillräcklig.

Eftersom man från folkpartiet till och från säger att man är ett frihetsälskande parti som vill ha så få statliga regleringar som möjligt, förvånar det mig att man i fråga om detta ivrar mer än någon annan.

Anf. 120 ULLA ORRING (fp):

Herr talman! Jag upprepar att vi föreslår detta av starkt regionalpolitiska skäl, eftersom dessa fastigheter, som jag tidigare nämnde i mitt anförande, är vanligast förekommande i våra skogslän. I Kopparbergs län har man haft stora svårigheter att komma till rätta med ägarstrukturen. 20 % av jordbruksfastigheterna där ägs av dödsbon. Problemet föreligger även för tvååagandet. I fråga om tvååagandet, där personerna inte är gifta eller sambor, vill folkpartiet se till att det blir en rationell skötsel av fastigheten. Det hänger samman med myndigheternas möjligheter till delgivning. Jag tror att denna fråga kommer att uppträda fler gånger, Rolf Dahlberg. Och jag tycker inte att moderaterna skall tvivla på folkpartiets frihetsälskande. Det kommer vi att demonstrera många gånger.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om skatteutskottets betänkande 24.)

Kammaren övergick till att debattera skatteutskottets betänkande 24 om mervärdeskatt.

Mervärdeskatt

Anf. 121 KARL-GÖSTA SVENSON (m):

Herr talman! Trots den pågående utredningen om indirekta skatter, i dagligt tal benämnd KIS, har vi moderater likväl tagit tillfället i akt att i några reservationer utveckla vår syn på några viktiga frågor som snabbt måste lösas inom mervärdeskatteområdet. Vi har dessutom i ett särskilt yttrande gett exempel på vad en basbreddning av mervärdeskatten kan innebära.

I reservationerna 1 och 2 behandlas den konkurrenssnedvridning som förekommer mellan entreprenadverksamhet och verksamhet i egen regi. Det är synnerligen viktigt att vi har beskattningsregler som inte är konkurrenssnedvridande.

Vi moderater har sedan lång tid tillbaka ställt krav på regeringen att till riksdagen överlämna förslag om en lösning av den konkurrenssnedvridning som förekommer i samband med offentlig upphandling. Vi anser det vara självklart att reglerna om mervärdeskatt måste utformas på så sätt att de inte påverkar valet med att utföra en tjänst i egen regi eller som entreprenad.

Vårt grannland Danmark har sedan några år tillbaka en i mervärdeskatte-hänseende konkurrensneutral offentlig upphandling. Erfarenheterna från Danmark är goda. Utan större svårigheter kan vi i Sverige omgående införa en liknande lagstiftning, som skulle neutralisera den konkurrenssnedvridning som för närvarande förekommer. Det är en så betydelsefull fråga att vi menar att regeringen omgående bör ta initiativ till en sådan lagstiftning.

Regeringen har enligt gällande mervärdeskattelag bemyndigats att förordna om skattskyldighet för andra tjänster än sådana som enligt lagen omfattas av mervärdeskatt och dessutom att föreskriva om undantag från skatteplikt. Dessa bemyndiganden har i vissa fall skapat konkurrenssnedvridning. I samband med att skatteplikten för datatjänster utvidgades uppmärksammades att vissa dataföretag hade befriats från skatteplikt för sina utförda

tjänster. Denna krets har utvidgats till att gälla dataföretag inom bl.a. fackföreningsrörelsen, kommuner och landsting. Jag är medveten om att KIS skall behandla dessa frågor. I direktiven till den pågående utredningen framgår också att utredningen även kan pröva möjligheten att inarbeta dessa särregler i lagstiftningen. Vi moderater vill med kraft poängtera vikten av att dessa särregler försvinner. Konkurrensneutralitet måste skapas på detta område. Jag hoppas att Kjell Nordström i egenskap av företrädare för regeringspartiet ställer sig bakom detta rimliga krav.

I reservation 3 menar vi att det av kulturpolitiska skäl är motiverat att i samband med import undanta från momsbeskattning de konstföremål som omfattas av lagen om skydd mot utförsel av vissa äldre kulturföremål. Ett ökat återinförande till landet av värdefulla svenska kulturföremål stimuleras genom en sådan åtgärd. Såsom framgår av reservationen behöver inga kontrollproblem uppkomma.

Enligt direktiven till KIS skall kommittén utreda frågan om en breddning av underlaget för mervärdeskatten och slopande av gällande reduceringsregler, dvs. att restaurangmomsen föreslås höjd från 12,87 % till 23,46 % och fastighetsmomsen från 12,87 % till 23,46 %. Enhetlig skattesats skall eftersträvas. Enligt direktiven skall ökade skatteintäkter till följd av dessa ändringar användas för att finansiera den s.k. inkomstskattereformen.

I vårt särskilda yttrande har vi pekat på de negativa effekter en utvidgning av skatteplikten enligt direktiven kan få inom exempelvis turismnäringen. Det kan medföra stora svårigheter för vissa regioner i vårt land som är beroende av denna näring.

En inkomstskattereform måste givetvis enligt moderat uppfattning resultera i ett sänkt skattetryck. Vi accepterar därför inte omfördelning av skattetrycket innebärande bl.a. en momshöjning.

En basbreddning av mervärdeskatten är enligt moderat uppfattning först aktuell i samband med en EG-lösning. Vi förordar som bekant en tullunion som ett första steg på vägen till den inre marknaden. De ökade skatteintäkter som en basbreddning leder till skall enligt moderat uppfattning användas för att generellt sänka momsniån. En tullunion med EG kräver givetvis att vi så långt det är möjligt anpassar våra indirekta skatter med vad som gäller inom EG, så att konkurrensnedvridning inte uppkommer. Regeringens inställning i den här frågan verkar inte genomtänkt. Det är en orimlig tanke att vi skall ingå i en tullunion med nuvarande skattenivå på 23,46 %. Det kan inte heller vara genomtänkt att åstadkomma en omfattande KPI-effekt genom att höja momsens för att finansiera inkomstskattereformen. En omfördelning inom mervärdeskattearnas ram påverkar inte konsumtionsprisindex och får en positiv effekt på prisnivån. Regeringen bör tänka om i den här frågan.

Vi har i vårt särskilda yttrande pekat på vikten av att den dubbelbeskattning av mervärdeskatt som förekommer i samband med utförda tjänstepresentationer åt vissa utlänningar måste undvikas.

Herr talman! Med beaktande av vad jag anfört yrkar jag bifall till samtliga reservationer i detta betänkande.

Anf. 122 KJELL NORDSTRÖM (s):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande 24 behandlas motioner som väckts om förändringar i mervärdeskattesystemet. Utskottet har avstyrkt samtliga motioner, men det beror inte på att motionerna inte berör angelägna frågor. Tvärtom pekar flera av motionärerna på problem med dagens mervärdeskattesystem. Motionärerna har tagit upp frågan om konkurrensneutralitet vid beskattning av egenregiverksamhet och entreprenad liksom beskattning av datatjänster.

Anledningen till att utskottet inte vill tillstyrka motionerna är således inte att motionerna inte skulle ta upp viktiga och angelägna frågor utan att dessa frågor varit under utredning sedan 1987 och att den kommitté som regeringen tillsatt avser att komma med sina förslag om några månader. I denna utredning ingår både jag och Karl-Gösta Svenson.

Det är min och utskottets förhoppning att denna utredning skall komma med förslag som helt eller delvis tillfredsställer motionärernas syfte på en mer likvärdig beskattning av verksamheter som bedrivs i egen regi eller om man använder sig av entreprenad. I detta sammanhang vill jag påpeka att utredningen bl.a. diskuterat det danska systemet, som Karl-Gösta Svenson nyss nämnde.

Vi kan dock inte påräkna att utredningen avser att föreslå nya undantag, såsom föreslås i en motion om befrielse från mervärdeskatt vid införsel av vissa kulturföremål. Vi skulle få kontrollproblem och dessutom komma i konflikt med utredningens ansträngningar att göra mervärdeskatten mer generellt tillämpbar.

I två motioner har tagits upp frågan om möjligheterna att införa restitution av all mervärdeskatt för utländska turister. I utredningens uppdrag ingår inte att överväga någon ändring av nuvarande förhållande. Utskottet menar att de problem som berör turistnäringen bör lösas på annat sätt, bl.a. genom statligt stöd till turism och rekreation, som regeringen har föreslagit i budgetpropositionen.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag anfört och att utredningen om de indirekta skatterna snart kommer att presentera sitt betänkande avser jag inte att kommentera alla förslag från Karl-Gösta Svenson. Vi får möjlighet att i utredningen föra dessa frågor vidare. När utredningen lämnat sitt betänkande kommer ett omfattande remissarbete att dra i gång.

Avslutningsvis vill jag yrka avslag på samtliga reservationer.

Anf. 123 KARL-GÖSTA SVENSON (m) replik:

Herr talman! Jag uppfattar det så att Kjell Nordström är positiv till att vi skall åstadkomma en sådan ändring beträffande den offentliga upphandlingen att vi skapar konkurrensneutralitet, även beträffande datatjänster. Det är bra att socialdemokraterna i det avseendet ansluter sig till våra idéer.

När det gäller införandet av konstföremål hade det varit en klar fördel om vi hade kunnat befria dem från mervärdeskatt. Det skulle ha stimulerat till att återinföra en stor del av de svenska föremål som gått ut på export. Kontrollproblemen föreligger egentligen inte, utan kontrollen kan man med den erfarenhet som finns inom museivärlden på ett mycket enkelt sätt klara av.

Kjell Nordström kommenterade inte heller, och jag nämnde det specifikt, att vi i vårt särskilda yttrande talat om de tjänsteprestationer som utförs åt utlänningar. Jag hoppas att socialdemokraterna inkl. Kjell Nordström bidrar till att vi slipper från dubbelbeskattning, att man momsbeskattas både i Sverige och i hemlandet för samma tjänsteprestation. Vi måste bemästra det med vår egen lagstiftning innebärande att vi skall hänföra till skattefri export istället för att skapa denna dubbelbeskattning.

Anf. 124 KJELL NORDSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Som Karl-Gösta Svenson mycket väl vet har man i utredningen diskuterat frågan om offentlig upphandling. Man har ägnat mycket tid åt detta, och man har också diskuterat frågan om datatjänster. Att i dag lova vad utredningen kommer att säga vore väl något förmått av mig. Jag tror att både Karl-Gösta Svenson och jag vill vara med i utredningen och diskutera frågorna litet till. Om vi stillar oss litet kommer vi att få ett omfattande betänkande i vilket alla de problem som Karl-Gösta Svenson redovisat kommer att tas upp.

Anf. 125 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Det behöver inte sägas så mycket mer än vad som har sagts om behovet av att se till att man får konkurrensneutralitet mellan egenregiverksamhet och det som gäller utanför den offentliga sektorn.

Det kan hävdas, att om man söker skapa konkurrensneutralitet, kan det bli en fördyring för t.ex. kommunerna. Men man måste vara på det klara med att det kan innebära en fördyring att inte ha konkurrensneutralitet, eftersom man gör felaktiga ekonomiska bedömningar av olika verksamheter när man jämför dem. Jag tycker att det är ett viktigt påpekande i detta sammanhang och bör tas med i bedömningen av dessa saker.

Vi har tillsammans med folkpartiet begränsat oss till ett särskilt yttrande just i avvaktan på vad man kommer fram till så småningom i utredningen om de indirekta skatterna.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

Kammaren övergick till att fatta beslut i de förevarande ärendena.

Lagutskottets betänkande 18

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservationen av Ulla Orring och Bengt Harding Olson – bifölls med acklamation.

Skatteutskottets betänkande 24

Mom. 1 (mervärdeskatt vid offentlig egenregiverksamhet och entreprenader)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (mervärdeskatt på datatjänster)

Utskottets hemställan bifölls med 242 röster mot 55 för reservation 2 av Bo Lundgren m.fl.

Prot. 1988/89:81
15 mars 1989

*Export m.m. av
alkoholdrycker och
tobaksvaror*

Mom. 3 (mervärdeskatt vid införsel av vissa kulturföremål)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4

Utskottets hemställan bifölls.

9 § På förslag av tredje vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde skulle företas till avgörande i ett sammanhang i början av kammarens arbetsplenum onsdagen den 22 mars.

10 § Föredrogs

näringsutskottets betänkande

1988/89:NU13 om export m.m. av alkoholdrycker och tobaksvaror.

Export m.m. av alkoholdrycker och tobaksvaror

Anf. 126 GUDRUN NORBERG (fp):

Herr talman! Näringsutskottet har haft att behandla alkoholpolitiken. Det är ett ämne som annars brukar höra andra utskott till, men denna gång gäller det exportfrågor och detta betänkande om export av alkohol och tobak. Frågan gäller helt enkelt exportetik.

År 1979 utfärdades riktlinjer i Sverige för marknadsföring av dels spritdrycker, vin, starköl och öl klass II, dels tobaksvaror. Marknadsföringen av tobaksvaror skärptes så sent som 1986.

Jag skall först hålla mig till alkoholpolitiken.

Vi inser nog alla i denna kammare alkoholens problem, dvs. att alkoholkonsumtion har ett samband med alkoholmissbruk, att alkoholmissbruk har ett samband med kroppslig nedbrytning, sjukdom, olyckor, brottslighet och social misär.

Däremot brukar vi inte vara överens om hur kraftiga åtgärder som skall sättas in för att minska alkoholproblemen. Men så långt är vi ganska överens, att vi i vårt land har en restriktiv lag när det gäller marknadsföring och glorifiering av alkohol. Reklamåtgärder får inte vara påträngande eller uppsökande och får inte uppmana till bruk av varorna. Tidningsannonsering för spritdrycker, vin och starköl är inte tillåten.

Detta har naturligtvis inte tillkommit på grund av någon glädje i att förbjuda, utan faktiskt för att vi är rädda om varandra. Så arbetar Sverige också internationellt, bl.a. i Världshälsoorganisationen, där vårt land ofta intar en pådrivande roll när det gäller att värna om människors hälsa.

I det läget känns det inte korrekt att svenska staten genom sitt företag Vin- & Spritcentralen blåser på för fullt utomlands med en reklam utan hämningar, som skulle få svenskar att häpna om detta förekom här hemma.

Först utnämner Vin- & Spritcentralen i sin årsbok Absolut Vodka till sin egen nya personlighet och säger själv att Vin- & Spritcentralen under 80-talet

genomgått en dramatisk förändring: "Hemmamarknadens monopolaffär har kompletterats med en framgångsrik exportverksamhet."

Genom anlåtande av skickliga annonsbyråer i USA samt ledande konstnärer har man åstadkommit en lång rad varianter på smickrande reklam. Jag citerar igen ur årsboken: "Det står nu klart att detta som kommunikationskoncept är mer eller mindre outtömligt. Vi har därför heller ingen avsikt att upphöra med det."

Vin- & Spritcentralen ger i årsboken stolt ett exempel på hur denna reklam kan gå till. Vid julen 1987 gav man ut en tidskrift i USA som innehöll ett mikrochip. När läsaren slog upp tidskriften och såg annonsen om Absolut Vodka spelade annonsen julsånger och budskapet: "Have an Absolute Ball."

Och så säger Vin- & Spritcentralen i årsboken: "Stärkta av framgångarna går vi nu vidare. Nya produkter skall lanseras. Nya marknader ska öppnas, charmas och penetreras. Nya kvickheter i ord och bild ska serveras."

Överensstämmer verkligen det här med svensk etik när det gäller alkoholförsäljning? Överensstämmer det här med det WHO-mål som Sverige ställt sig bakom, nämligen att sänka alkoholkonsumtionen med 25 %?

Det gör det naturligtvis inte. Och jag säger inte det här som någon fanatiker som tycker, att eftersom jag är nykterist så skall alla vara det. Jag ser det här som en hälsofråga, som skall gå hand i hand med andra strävanden som Sverige har i FN och Världshälsoorganisationen.

När det gäller läkemedel och bröstmjölksersättning har etiska riktlinjer för marknadsföring utarbetats och antagits av WHO. Det är en frivillig överenskommelse mellan länderna, vilken så småningom leder till en sanering av marknadsföringen. Detta är nog den bästa lösningen också i vad gäller alkohol och tobak.

Vi vill att Sverige driver på det arbetet internationellt, i WHO, och i detta arbete kan inte vårt land tala med dubbla tungor. Vi måste kunna balansera marknadsföringen i statens eget företag, Vin- & Spritcentralen, om vi skall betraktas som seriösa i alkohol- och tobaksfrågorna.

Därför tycker vi reservanter, folkpartiet och centerpartiet i utskottet, att Vin- & Spritcentralens exportverksamhet måste ses över, så att vi får denna samstämmighet mellan Sveriges hälsobringande arbete internationellt och våra exportregler.

När det gäller Svenska Tobaks AB:s verksamhet med inriktning på utländska marknader är den i ett avseende kanske ännu mer anmärkningsvärd än Vin- & Spritcentralens. Företaget – och särskilt dess dotterbolag i USA – strävar efter att skapa nya konsumtionsvanor genom att aktivt marknadsföra vad som med en förskönande omskrivning kallas rökfria tobaksvaror. Ett starkt vanebildande tobaksbruk, för vars skadeverknningar den medicinska expertisen varnar, sprids på detta sätt inte minst bland ungdom. Reklamen utomlands när det gäller tobak är minst lika flagrant och fräck som beträffande alkoholen, bl.a. med utdelning av gratisprover till ungdom.

Frågan är dagsaktuell, då radio och tidningar i dag beskriver Svenska Tobaks stora satsningar på tredje världen, hur man hänger sig åt en falsk

reklamföring med glorifiering av rökfri tobak som en "hälsosam produkt" och påståenden om att man blir "viril och stark av snus".

Svenska Tobaks AB:s talesman påstod i radiointervjun i morse att om en produkt är hälsosam eller inte beror på vad man jämför med. Ja, om man jämför med exempelvis arsenik så kanske man kan säga att snus är hälsosamt.

Nej, ägaren, svenska staten, gör sig också i det här fallet skyldig till dubbelmoral. Det känns mycket obehagligt. Samtidigt som Sverige sitter i Världshälsoorganisationen och driver på arbetet med att utarbeta riktlinjer och strategier för att åstadkomma ett bättre hälsotillstånd hos världens befolkning, driver statens egna företag Svenska Tobaks AB och Vin- & Spritcentralen påkostade kampanjer, vilkas syfte är att åstadkomma en konsumtion som leder till ohälsa.

Herr talman! Jag har här angivit några av de argument som föranleder mig att yrka bifall till reservationerna nr 1 och 3.

Anf. 127 KJELL ERICSSON (c):

Herr talman! I det här betänkandet behandlas frågor om export av alkoholdrycker och tobaksvaror. Jag vill instämma i det Gudrun Norberg tidigare har anfört. Jag skall inte upprepa allt hon har sagt.

I dag bedrivs en ganska omfattande export av dessa varor. Det ter sig något underligt med tanke på den restriktiva alkoholpolitik vi har i vårt land. För att inte privata vinstintressen skall bli styrande har Vin- & Spritcentralen fått ensamrätt i landet till import och tillverkning av spritdrycker m.m. Av sociala skäl har marknadsföringen av alkoholdrycker varit mycket måttfull, och enligt gällande lag är tidningsannonsering för spritdrycker, vin och starköl förbjuden. Detta är någonting som jag anser vara helt riktigt.

Ser man sedan till hur Vin- & Spritcentralen bedriver sin marknadsföring utomlands upptäcker man att den är av en helt annan art. På t.ex. den amerikanska marknaden har företaget bedrivit intensiva annonskampanjer som skulle vara helt otänkbara här i Sverige.

Om man betänker vad Världshälsoorganisationen, WHO, har anfört, står Vin- & Spritcentralens ökande marknadsandel utomlands i ett motsatsförhållande till WHO:s målsättning, att i Europas länder minska såväl alkohol- som tobakskonsumtionen med 25 % fram till år 2000.

Sverige har haft ett gott internationellt anseende i fråga om både hälsovård och socialpolitik. Men trovärdigheten riskerar nu att minska, när ett statligt monopolföretag bedriver en mycket aktiv marknadsföring av spritdrycker i många länder samtidigt som Sverige i internationella organ verkar för etiska normer på alkoholpolitikens område. Skall vi vara trovärdiga bör de sociala mål som riksdagen fastlagt för den svenska alkoholpolitiken gälla även i samband med export.

Herr talman! Med stöd av det jag har anfört anser jag att det finns fog att göra en översyn av Vin- & Spritcentralens verksamhet utomlands. Jag yrkar därför bifall till reservation nr 1.

Inte heller avseende tobak bör sådana marknadsföringsåtgärder brukas utomlands som vi inte kan acceptera här i Sverige. Det är icke tillräckligt att endast hänvisa till att marknadsföringen i varje land sker enligt där gällande

regler. Vårt lands trovärdighet inom WHO, som för en aktiv kamp mot tobaksbruket, kan inte undgå att skadas om ett statligt företag bedriver en mycket aktiv marknadsföring av tobaksvaror i andra länder. En översyn av Tobaksbolagets verksamhet utomlands bör därför utföras.

Herr talman! Jag yrkar därför bifall till reservation nr 3.

Anf. 128 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Vpk:s ställningstagande i den här frågan kan te sig något motsägelsefullt, eftersom vi har gjort skillnad mellan spritexporten och tobaksexporten. Jag skall mycket kort klargöra varför.

I princip är vi för fri handel och fri export. Att ålägga ett statligt företag särskilda exportrestriktioner är i vart fall inte något som vpk kan ansluta sig till mer allmänt. Om vi skulle slå vakt om de hälsopolitiska mål som riksdagen i vanliga fall ställer sig bakom, vore en möjlighet att vi som partier och som enskilda ledamöter utnyttjade riksdagen som opinionsbildande organ och gick ut och sade att vi, för att minska alkoholkonsumtionen i Sverige, skulle besluta oss för total avhållsamhet från exempelvis alkohol och tobak under ett år. Jag förstår att detta är ett helt orealistiskt förslag, men då skulle man på ett mycket verksamt sätt kunna utnyttja parlamentets eventuella exemplifierande effekt.

Till den fråga som de olika reservationerna gäller. Som varje annat framgångsrikt exportföretag använder naturligtvis Vin- & Spritcentralen en mycket aggressiv och skicklig marknadsföring för sin nya produkt. Man följer säkert mottagarlandets regler för denna marknadsföring. Det är dock en väldig skillnad med Tobaksbolagets verksamhet. Tobaksbolaget försöker mer manipulativt, mer direkt lansera en produkt som har ett tuggummiliknande utseende, och man försöker utnyttja den speciella smaken för att öka konsumtionen av just den produkten. Det beteendet anser jag så pass anmärkningsvärt att jag står bakom och yrkar bifall till reservation nr 3.

Men man måste komma ihåg att rent principiellt måste varje företag, oavsett om det är statsägt eller privatägt, ha samma rätt att delta i exportoffensiven.

Anf. 129 GUDRUN NORBERG (fp) replik:

Herr talman! Jag måste bara få säga till Paul Lestander att jag är litet förvånad över de krumbukter han använder för att förklara sin inställning till reservation nr 1, om alkoholexporten. Det finns knappast något annat betänkande som handlar om export, i synnerhet till USA, men även till u-länder, som inte vpk haft kritiska synpunkter på. Kommersialiseringen brukar framhållas som skadlig och osmaklig när det gäller andra varor och tjänster. Men när det är fråga om vodka och ölet är den tydligen acceptabel. Med tanke på Paul Lestanders, som jag uppfattat det, egen restriktiva hållning till droger, är det mycket förvånande, tycker jag, att han kan biträda socialdemokrater och moderater i fråga om en frikostig alkoholexport.

Anf. 130 PAUL LESTANDER (vpk) replik:

Herr talman! Jag vet inte vilka krav Gudrun Norberg ställer på krumbukter. Jag har inte stått på händerna i talarstolen eller dansat stepp här bakom, så jag vet inte vilka krumbukter Gudrun Norberg avser.

Det är jag som är talesman för vpk. Om vpk vid andra tillfällen och i andra sammanhang har uttalat andra synpunkter i speciella fall, står det naturligtvis för de talesmännen. Rent allmänt anser jag inte att man kan ställa andra krav på ett statligt företag än på ett privat, med den bolagisering och den vinstinriktning som riksdagen har ålagt företagen, ofta i kamp mot vpk.

Jag har en egen restriktiv hållning till alkohol och till tobak, en absolut avhållsamhetshållning. Men det är min egen hållning. Jag anser att om Gudrun Norberg och andra riksdagsledamöter tycker att vi skall använda riksdagen för att med exempelns makt visa att vi är för en alkoholpolitik i Sverige som verkligen innebär en minskning, då skulle de ställa helt andra förslag, förslag som innebar en minskad alkoholkonsumtion i Sverige.

Anf. 131 GUDRUN NORBERG (fp) replik:

Herr talman! Det hade varit mycket enkelt att nu gå med på reservation 1, om man vill ha en återhållsamhet när det gäller export av alkohol och tobak. Vad som fortfarande förvånar mig är att vpk har valt att inte göra det.

Anf. 132 PAUL LESTANDER (vpk) replik:

Herr talman! Jag kan dela Gudrun Norbergs uppfattning om vad som är enkelt, men vad som är korrekt är att man står för sin uppfattning och även ger uttryck för att man står för den.

11 § Kammaren beslöt kl. 17.51 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

12 § Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00 under ledning av tredje vice talmannen.

13 § Export m.m. av alkoholdrycker och tobaksvaror
(forts. näringsutskottets betänkande 13)

Anf. 133 LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Tyvärr tycker mig finna att Paul Lestander i någon mån har missuppfattat de statliga monopolföretagens roll. Man kan väl ursäkta honom därmed att dessa företag själva anser uppenbarligen anser att de är till för att tjäna pengar åt staten. Punkt, slut. Men det finns ju inte någon anledning att ha av staten ägda monopolföretag bara av detta skäl. Det finns dock enklare sätt för staten att skaffa pengar, t.ex. genom att pålägga skatter på företag som icke är statliga. Jag anser att dessa företag och också Paul Lestander behöver tänka över vad skillnaden är mellan ett statligt monopol-

företag med speciella uppgifter – såsom Vin- & Spritcentralen och Tobaksbolaget – och företag i största allmänhet.

”Det nationella egenintresset spelar självfallet en överordnad roll för utrikespolitikens utformning.” Detta har riksdagen i dag beslutat om mot miljöpartiets utförliga reservation. I det ärende som nu behandlas har vi nu ett påtagligt exempel på hur majoriteten i näringsutskottet i praktisk handling vill tillämpa principen om det nationella egenintresset. Här konstaterar utskottet att de statliga sprit- och tobaksmonopolen genom en hänsynslös marknadsföring i snabbt ökande utsträckning lyckas öka sin försäljning av narkotiska preparat till andra länder.

Alla vet att av allt narkotikum som säljs i världen är det tobak och alkohol som ställer till med det största kroppsliga och själsliga lidandet, om man ser till den totala effekten. I Sverige har vi i varje fall lagar som söker begränsa det skadliga bruket av dessa varor, men utskottsmajoriteten anser att statliga monopol skall ha full frihet att förgifta invånarna i andra länder. Motiveringen kan knappast vara annat än det ”nationella egenintresset”, dvs. att Sverige tjänar pengar på att sprida dessa varor i andra länder.

I Brechts tigaropera heter det i en känd sång: ”Först kommer hungern, sen kommer moralen.” Men i Sverige hungrar vi inte. Därför är det miljöpartiets uppfattning att först kommer moralen, sedan kommer affärerna. Vi anser att moralen kräver att statens export av narkotiska preparat till andra länder skall upphöra.

Jag förmodar att vi får höra att vi är moralister och att det är ett slag i luften att stoppa exporten av alkohol och tobak. Men vi är inga moralister. Vi vill icke föreskriva några andra länder hur de skall ha det med sin alkohol- och narkotikapolitik, men vi vill inte att svenska staten skall vara medansvarig i nedbrytandet av hälsan i andra nationer.

Det skulle inte förvåna mig om vi får höra det s.k. knarkhandlarargumentet dyka upp rätt som det är, dvs. säljer inte vi så säljer någon annan. Utskottet tangerar den sortens argumentering när man talar om hur marginell den svenska försäljningen är. Men med knarkhandlarargumentet kan man ju försvara vilken omoralisk verksamhet som helst. Det finns alltid någon annan som är villig att göra det som man själv avstår från att göra. Miljöpartiet tar avstånd från knarkhandlarargumentet. Vi skall inte exportera vare sig sprit eller kanoner, även om det finns tio andra länder som står beredda att sälja i vårt ställe.

Vad jag nu sagt står givetvis inte på något sätt i motsättning till att Sverige på alla andra sätt i internationellt samarbete bör medverka i begränsningen av bruket av sprit och tobak, bl. a. på sätt som beskrivs dels av utskottet, dels i reservation nr 1. Det ena göra och det andra icke låta, är vårt motto i detta avseende. Vi anser dock att reservation nr 1 är något tandlös. I stället vill vi ha en klart inriktad skrivning på att försäljning av alkohol från svenska statliga monopolföretag till andra länder skall upphöra.

Med dessa ord yrkar jag bifall till reservationerna 2 och 3.

Anf. 134 PAUL LESTANDER (vpk) replik:

Herr talman! Lars Norberg uppmanade mig att särskilt tänka efter vilka följderna blir av vpk:s politik när det gäller dessa frågor. Det är klart att denna uppmaning om självprövning kan riktas till oss alla. Det gäller att alltid ha en ståndpunkt i de frågor som avgörs här i riksdagen.

Vi i vpk har en mycket klar och distinkt uppfattning om vilken alkoholpolitik som bör bedrivas i Sverige. Vi menar också att ett statligt företag inte kan åläggas andra principer för exporthantering än vad som gäller för andra företag.

Däremot är det naturligtvis mycket viktigt att man inte deltar i en organiserad nedbrytning av människors hälsa. I detta sammanhang var Tobaksbolagets reklamkampanj särskilt anmärkningsvärd. Därför har jag anslutit mig till reservation nr 3.

Vi i Sverige måste också sopa rent framför vår egen dörr. På vilket sätt försöker riksdagsledamöterna uppnå målet att alkoholbruket i Sverige skall minska? Det finns mycket mer effektfulla metoder än att vidta exporthämmande åtgärder. All produktions drivkraft är vinsten. Riksdagen har ålagt de statliga företagen ett vinstmål. Det är mycket inkonsekvent att å ena sidan ansluta sig till detta vinstmål och å andra sidan resa verksamhetskinder som skiljer ut de statliga företagen från andra företag.

Också vi i vpk är motståndare till vapenexport, och vi är särskilt motståndare till vapenexport som sker mot de regler som har fastställts här i riksdagen.

Anf. 135 LARS NORBERG (mp) replik:

Herr talman! Jag vänder mig mot Paul Lestanders principiella inställning att statliga monopolföretag skall behandlas precis som alla andra företag. Jag delar inte den uppfattningen. Jag menar att staten kan ställa andra och högre krav på monopolföretag som den själv har inrättat, än vad man kan ställa på näringslivet i stort. Det är just därför som staten har inrättat dessa monopol och uttalat att ingen annan får vara med och konkurrera med sådana företag.

När det gäller ett monopolföretag i statlig ägo har staten en större skyldighet och rättighet att påverka utvecklingen i detta bolag än vad den har i andra bolag. Det är en principiell inställning och den gäller inte bara i fråga om alkohol- eller tobaksexport. Detta är såväl min som miljöpartiets principiella inställning. Vi har statliga monopol, och de har kommit till av speciella skäl för att staten skall kunna styra verksamheten på ett särskilt sätt.

Anf. 136 PAUL LESTANDER (vpk) replik:

Herr talman! Om de statliga monopolerna hade inrättats för att tillfredsställa folkliga behov och man hade sagt att resultatet av verksamheten är helt egalt, hade det legat någonting i vad Lars Norberg säger. Men i och med att riksdagen fastställt att de statliga bolagen skall gå runt, och inte bara det utan också gå med vinst, är det inkonsekvent att vänta att man skall kunna ställa särskilda krav på dessa, i vid mening kapitalistiskt fungerande, företags affärsmoral.

Med utgångspunkt i min principiella uppfattning skulle jag gärna se att det fanns statliga företag som kunde arbeta på behovsbas, men eftersom

riksdagen nu har gjort det här ställningstagandet får vi finna oss i följderna av det, nämligen att man också arbetar på export. Därför kan jag inte ansluta mig till Lars Norbergs principiella uppfattning i de här frågorna.

Prot. 1988/89:81
15 mars 1989

*Export m.m. av
alkoholdrycker och
tobaksvaror*

Anf. 137 LARS NORBERG (mp) replik:

Herr talman! Jag tycker att Paul Lestander borde inse att just monopol-verksamheten gör att man i viss utsträckning är befriad från lönsamhetskriterierna. Visst skall staten ha en rimlig förräntning av i verksamheten nedlagt kapital – annars bör den upphöra! Men jag håller icke för sannolikt att vare sig Vin- & Spritcentralen eller Tobaksmonopolet skulle gå under i brist på lönsamhet om man upphörde med exporten. De har ju faktiskt en alltför god marknadsposition. Statliga monopol är enligt min uppfattning till för att ge staten en viss frihet att styra verksamheten utöver den styrning som de normala marknadsmekanismerna står för.

Tredje vice talmannen anmälde att Paul Lestander anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 138 LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Låt mig börja med att rätta en missuppfattning från Lars Norbergs sida: Tobaksbolaget är inget statligt monopol. Det har alltså konkurrens emot sig. Därmed faller såvitt jag förstår åtminstone hälften av den argumentering som Lars Norberg har fört här i dag. Hans argumentering skulle då gälla bara Vin- & Spritcentralens verksamhet. – Så är det alltså med den saken.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i näringsutskottets betänkande nr 13 och avslag på de tre reservationerna.

Den utgångspunkt som utskottet har haft när vi har behandlat frågor kring Vin- & Spritcentralens och Tobaksbolagets export är att varje land har att ta ansvar för politiken inom det egna landet. Det gäller också på det sociala och hälsomässiga området. De länder som vi här diskuterar är i allt väsentligt länder som är fullt kapabla att ta vara på sig själva. Det är de i ekonomiska avseenden och även i övrigt mest utvecklade länderna det är fråga om.

Det finns ingen anledning för Sverige att i det sammanhanget sätta sig på några speciellt höga hästar. Vi har valt att följa en restriktivare linje när det gäller alkoholpolitiken och även när det gäller politiken på tobakens område. Det har vi gjort från våra nationella utgångspunkter. Det skall vi göra även fortsättningsvis. Att utnämna svensk standard i dessa avseenden till något slags världsstandard tror jag inte är någon särskilt bra idé. Det skulle föra mycket långt i många olika sammanhang.

Vi har diskuterat de här frågorna principiellt också i ett annat sammanhang – det har gällt export av kärnkraftsteknik från Sverige efter det att vi har fattat beslutet att vi inte skall bygga några ytterligare kärnkraftverk. Vissa partier har velat sätta stopp för den exporten. Men det har funnits en klar majoritet i utskottet och i riksdagen som sagt att varje land skall sköta sin politik på det här området, så länge den inte orsakar skador utanför landets gränser.

Skall man tala om en speciell exportetik i det här sammanhanget borde

Prot. 1988/89:81
15 mars 1989

*Export m.m. av
alkoholdrycker och
tobaksvaror*

man väl diskutera kärnkraften mer ingående än alkoholen och tobaken – det vill jag nog påstå. När det gäller kärnkraftverken kan det ju hända olyckor som har verkningar över de nationella gränserna. Tobaks- och alkoholpolitiken berör bara det land som jurisdiktionen gäller och de medborgare i landet i fråga som nyttjar de njutningsmedlen, om vi skall kalla det så.

Det är klart att man från svensk sida skulle kunna skilja sig från de här problemen genom att exempelvis uppmana Tobaksbolaget att sälja sina dotterbolag utomlands, de som säljer snus som Tobaksbolaget gör i Sverige ungefär. Vi kan då bara konstatera att man därmed egentligen inte blir kvitt problemet. Vi kanske därmed känner en inre, moralisk tillfredsställelse, men vi har inte i något avseende förbättrat situationen, om vi nu har den utgångspunkten: Bolaget finns där, och det säljer sina produkter; produkterna blir inte bättre av att de säljs i privat regi; det är samma skadliga produkter ändå. På den punkten håller jag helt med Paul Lestander: Man kan inte ha två olika regelsystem, ett för statliga företag och ett för privata företag. Det handlar om samma, mer eller mindre skadliga, produkter i båda fallen.

Man måste alltså skilja mellan staten som myndighet, som via regering och riksdag har stiftat de stränga lagar som uttrycker hur vi vill ha det ordnat med marknadsföringen på alkohol- och tobaksområdena, och den statliga företagsamheten. Myndighetsfunktionen är om inte evig så dock långsiktig och generell. Den statliga företagsverksamheten kan växla, beroende på historiska och andra omständigheter. Jag tycker det hade varit bra om reservanterna ägnat litet tid åt att fundera över den distinktionen.

Med detta, herr talman, ber jag att än en gång få yrka bifall till näringsutskottets hemställan i betänkande nr 13.

Anf. 139 LARS NORBERG (mp) replik:

Herr talman! Det är möjligt att jag har fel när det gäller Tobaksbolaget och att det inte formellt har monopol på tillverkningen av tobak här i landet. Rcellt torde Tobaksbolaget ha en mycket dominerande marknadsställning. När det gäller Vin- & Spritcentralen är det otvivelaktigt så att det är ett monopol.

Naturligtvis säljer alla företag för att tjäna pengar, och det är legitimt för företagen att exportera för att tjäna pengar – det är det nationella egenintresset.

Men när det nationella egenintresset går ut över andra människors hälsa, och när det nationella egenintresset är att sprida ett gift till andra länder, anser i varje fall vi i miljöpartiet att de moraliska hänsynen tar över. Den exporten bör upphöra, så enkelt är det.

Det är naturligtvis svårt att bedöma i vad mån situationen förbättras i andra länder, men vi skulle i varje fall inte vara medskyldiga. Jag är helt övertygad om att det kommer att inträda en förbättring på sikt, om denna princip får genomslag internationellt.

Anf. 140 GUDRUN NORBERG (fp) replik:

Herr talman! Folkpartiet har inte velat sätta stopp för export av kärnkraftsteknik i säkerhetshöjande syfte, Lennart Pettersson. Det är väl ändå en viss skillnad mellan att sälja säkerhetsteknik och att sälja hälsonedbrytande produkter?

Jag vill först och främst säga att jag har stor respekt för principen att Sverige inte skall försöka sätta sig över andra länders lagar och regler. Men jag vill att man internationellt i första hand skall arbeta för frivilliga överenskommelser. Jag tror att vi kanske i det långa loppet kommer längst med detta.

Vi är inte trovärdiga om samma juridiska person, nämligen den svenska staten, predikar om både återhållsamhet och om fritt fram samtidigt. Man värnar folkhälsan med stor aktivitet inom WHO, och man ger samtidigt klarsignal till statliga företag för en hårdare satsning på en ökad försäljning av ohälsosamma produkter. Det går inte ihop.

Vi anser att den här utredningen behövs. Jag tycker att det i synnerhet står klart efter det att AB Vin- & Spritcentralen på ett mycket nonchalant sätt vägrat att redovisa sin export för riksdagen. Det gällde både vilka länder som var aktuella och vilka kvantiteter som det var fråga om. Man gav direkt ägarna – ytterst Sveriges riksdag – svaret: Detta angår er inte. Fast man uttryckte sig något annorlunda. Detta är anmärkningsvärt, och det leder genast tanken till att det här pågår verksamhet som man inte vill ha fram i dagsljus.

Jag anser att det första som regeringen skall göra, efter det att den ordentligt orienterat sig om hur verkligheten ser ut, är att samtala med de aktuella företagen om den etik som regeringen vill se och som då naturligtvis måste harmonisera med vårt lands arbete inom WHO.

Anf. 141 KJELL ERICSSON (c) replik:

Herr talman! Lennart Pettersson tar i det här sammanhanget upp frågan om export av kärnkraft. Centerns inställning i denna fråga torde alla känna till, så det behöver vi inte orda om nu.

Utskottet har i detta betänkande uppmanat regeringen att sörja för att Sverige inom WHO aktivt försöker få till stånd etiska riktlinjer för marknadsföring av alkohol och tobak. Detta sker samtidigt som vårt statliga monopolföretag för en mycket aktiv politik när det gäller marknadsföring av alkoholdrycker utomlands. Vi blir inte trovärdiga om vi enbart talar vackert om en sak och samtidigt i handling gör tvärtom. Om vi skall vara trovärdiga bör det sociala mål som riksdagen fastställt för den svenska alkoholpolitiken även gälla i samband med export.

Anf. 142 LENNART PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Lars Norberg fick retirera en del när det gällde det han sade beträffande Tobaksbolaget och svenska monopolföretag.

Jag skall krångla till det litet grand ytterligare för Lars Norberg. AB Vin- & Spritcentralen håller sig inte med två sorters marknadsföring. Företaget har ingen marknadsföring i Sverige, utan det är systembolaget som har denna marknadsföring. Utöver detta finns den marknadsföring som AB Vin- &

Spritcentralen har direkt eller via agenter i resp. land och som följer detta lands lagar.

Vi skall kanske inte tvista om petitesser i detta sammanhang. Men detta visar att frågan är ganska komplicerad och att en viss nyansering inte är obefogad.

Gudrun Norberg säger att det är okej att exportera kärnkraftsteknik i säkerhetshöjande syfte. Men de regler vi har som gäller export av kärnkraft säger att all kärnkraftsteknik kan exporteras, förutsatt att den inte används vid framställning av atomvapen och liknande saker. Sådana restriktioner har tidigare inte funnits i folkpartiets argumentering mot vpk och centerpartiet om att man bör tillåta export av kärnkraftsteknologi, trots att vi i Sverige har andra spelregler när det gäller användningen av kärnkraft.

Kjell Ericsson talar om att svenska staten internationellt driver vissa regler och att det svenska monopolföretaget på alkoholområdet sedan går ut med en marknadsföring som inte överensstämmer med svensk standard och kanske inte ens med vad vi eftersträvar inom ramen för WHO. Men den WHO-rapport som vi diskuterat i utskottet och som har uppmärksamats av dem som har reserverat sig handlar om tobaken. Där vill jag återigen dra en gräns. Staten Sverige måste som stat kunna gå fram i internationella sammanhang och hela tiden kräva framåtriktande åtgärder, medan statliga och privata företag skall använda de spelregler som faktiskt gäller. Vi är inte unika när det gäller detta. Man kan som exempel ta de brittiska tobaksföretagen. De har mycket stränga regler att följa när det gäller marknadsföringen, men när de exporterar följer de resp. lands spelregler i marknadsföringssammanhang.

Herr talman, jag vill än en gång yrka bifall till näringsutskottets betänkande 13.

Anf. 143 LARS NORBERG (mp) replik:

Herr talman! Jag har inte krånglat till det, Lennart Pettersson. Jag har inte sagt ett ord om AB Vin- & Spritcentralens eventuella marknadsföring i Sverige. Det var nog Lennart Pettersson som krånglade till det för sig. Jag har hela tiden talat om marknadsföring utomlands.

De andra exempel som Lennart Pettersson tog upp, nämligen de om internationella tobaksbolags verksamhet, är ju horribla exempel på upprörande omoralisk verksamhet. Dessa bolag, det gäller både engelska och amerikanska, finner att deras marknad minskar på hemmaplan på grund av en intensiv propaganda mot rökningen. Man beger sig då till u-länder där det inte finns några lagliga restriktioner för den form av propaganda man får bedriva. Detta tycker tydligen Lennart Pettersson är helt i sin ordning. Jag anser att det är upprörande.

När det gäller kärnkraften har svenska folket genom en folkomröstning, vilket sedan bekräftats av riksdagen, uttalat att den skall avvecklas. Bakgrunden är givetvis att kärnkraften icke är någon bra energiform. Statsministern, Lennart Petterssons partiledare, har sagt att kärnkraften inte passar in i ett civiliserat samhälle. Det är då inte särskilt rekommendabelt att Sverige skall ge sig ut och sälja den vara som vi själva tar avstånd från på den

internationella marknaden. Detta är faktiskt något värre än vad som är fallet med spriten, eftersom vi själva också dricker den.

Vi har alltså inte något avvecklingsbeslut när det gäller alkoholen, men det har vi när det gäller kärnkraften. Jag tycker att den parallellen var mycket dålig.

Anf. 144 GUDRUN NORBERG (fp) replik:

Herr talman! Lennart Pettersson vill göra en kärnkraftsdebatt av det här i stället för en, som jag förstår, besvärande alkoholpolitisk debatt. Jag tycker i alla fall att vi skall hålla oss till alkoholexporten, för det är faktiskt den vi diskuterar nu.

När det gäller alkoholexporten tycker jag utskottsmajoriteten sticker huvudet i busken och menar att det är upp till andra länder, vad de har för bestämmelser. De får ta vara på sig själva, det lägger inte vi oss i. Detta är en svag undanflykt, tycker jag, när man inte vill ta tag i frågan. Alkoholfrågan är ju alltid känslig att ta tag i.

Sverige kräver av svenska företag i andra länder att de följer vissa etiska regler i andra sammanhang. Vi är inte så färfärligt försiktiga när det gäller att lägga oss i! Det gäller t.ex. hur våra företag har det med jämställdhet, med barnarbete och med att ge arbetslön i form av alkohol. Visst har Sverige och svenska staten uppfattningar, och visst har man riktlinjer som man vill att våra företag skall leva efter!

Sverige har många gånger visat att man vill veta hur svenska företag betar sig och att dessa bör bete sig på ett visst sätt, men när det gäller alkoholfrågorna är man väldigt försiktig och tassar runt omkring.

Anf. 145 KJELL ERICSSON (c) replik:

Herr talman! Lennart Pettersson säger att utskottet främst diskuterat tobak i samband med WHO, men i betänkandet står "att regeringen skall uppmanas sörja för att Sverige inom WHO aktivt söker få till stånd etiska riktlinjer för marknadsföring av alkohol och tobak". Det anser jag bör gälla även vårt eget monopolföretag.

Anf. 146 LENNART PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Först vill jag säga till Kjell Ericsson att det är en markering att vi trots allt tycker det är viktigt att driva ett internationellt upplysningsarbete i de här frågorna. Men att ålägga svenska företag att i mycket betydande utsträckning gå i spetsen tycker vi är vanskligare. Då är det fråga om en sammanblandning av olika företags och myndigheters funktioner.

Herr talman! Här målas det upp en bild av att de svenska företagen när de möter köpmotstånd i Sverige kastar sig över värnlösa u-länder för att kränga sina produkter. Låt oss då konstatera att både Tobaksbolaget och Vin- & Spritcentralen riktar sin export till de mest avancerade länderna i världen, som har myndigheter som mycket väl kan tillgodose medborgarnas intressen. Det tror jag gäller oavsett vad vi har för detalj synpunkter på USA, Holland osv. Nog bör man kunna överlåta åt sådana utvecklade länder att på sina medborgares uppdrag sköta sin egen alkohol- och tobakspolitik! Det finns

ingen anledning – det tycker i alla fall inte jag, och inte heller utskottsmajoriteten – att vi skall gå ut med speciella pepinnar.

Slutligen, herr talman: När jag tog upp frågan om kärnkraftsexporten var det för att jag ville belysa att exempelvis folkpartiet här har talat med dubbla tungor. När det gäller alkoholen är man beredd att tillämpa något som man i högtidligare sammanhang betecknar som en exportetik, men när det gäller kärnkraften har man en annan princip. Vad man än kan säga om miljöpartiet, så för det i alla fall en konsekvent linje i sin politik. Sedan kan man ju ha olika uppfattningar om denna politik. Jag tycker det finns anledning att markera att det är en dubbelmoral – om vi nu skall tala i sådana termer – som folkpartiet excellerar med i detta sammanhang.

Tredje vice talmannen anmälde att Lars Norberg, Gudrun Norberg och Kjell Ericsson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 147 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Den svenska EG-anpassningen kommer att medföra att vi i Sverige ställs inför allvarliga sociala problem. Inom EG har man en mycket liberal syn på alkoholkonsumtion – man strävar efter att öka den för att kunna få den stora vintillverkningsindustrin uppdrucken.

En svensk EG-anpassning innebär att vi skall följa de principer som har fastlagts i EG:s vitbok i t.ex. § 13 och 58. I § 13 heter det: "Exempel på tekniska hinder är de olika standardbestämmelser för diverse produkter som de enskilda medlemsstaterna har antagit av hälso- eller säkerhetsskäl eller för att skydda miljön eller konsumenterna." I § 58 heter det att "i fall en vara är lagligt tillverkad och marknadsförd i en medlemsstat finns ingen anledning till att den inte skulle kunna säljas fritt inom hela Gemenskapen".

Detta innebär att det kommer att bli kraftigt sänkta priser på alkoholhaltiga drycker i Sverige vid en anpassning. Den svenska prisnivån skulle betraktas som ett handelshinder, eftersom den är och har till syfte att vara konsumtionsdämpande.

Att det blir kraftiga prissänkningar visas i en artikel Carl B. Hamilton i tidskriften Ekonomisk Debatt i höstas. För Absolut rent brännvin beräknar han prissänkningen till 67 %, för en whiskysort till 40 % och för franskt lantvin till inte mindre än 68 %.

Sänkta priser på alkoholhaltiga drycker leder erfarenhetsmässigt till ökad förbrukning, och då blir det svårt att hålla nere vårt redan för stora antal alkoholister. Vi får en markant ökning, tillsammans med mera kvinno- och barnmisshandel, trafikolyckor, arbetsolycksfall och utslagning. Hela vår mångåriga och i grunden accepterade alkoholpolitik skulle raseras vid en anpassning till EG.

För distribution av alkoholhaltiga drycker av starkare slag har vi i Sverige ett statligt monopolföretag, Vin- & Spritcentralen. På senare år har detta företag bedrivit en omfattande, slagkraftig och aggressiv marknadsföring av Absolut vodka utomlands.

Framgången har varit stor och givit kraftigt ökad efterfrågan – så stor att en

ny produktionsanläggning har startats under stort mediapådrag och med finansministern som invigare.

Inom företaget är ledningen uppenbarligen stolt över detta, och det finns anledning att citera huvudledaren i Dagens Nyheter den 23 januari 1989: "I den senaste årsredovisningen hyllar företaget sig självt för sin förvandling 'från en monopolaffär på hemmamarknaden till ett framgångsrikt exportföretag på en av världens hårdaste marknader'. Framgången beror på en genomtänkt koncept- och produktutveckling i företaget. 'För att kunna lansera nya produkter både för export och för den svenska marknaden förstärker vi nu produktutvecklingen i företaget. För att kunna erbjuda rätt varor i rätt tid krävs en kontinuerlig marknads- och efterfrågeanalys, liksom teknologisk utveckling och kreativt konceptarbete.'"

Vilka fantastiska flokler! Vilken rappakalja för att med en massa vackra ord dölja det man håller på med! Det man säljer är faktiskt inte en oskyldig produkt. Hade den varit det, hade vi i Sverige inte arbetat så intensivt på våra arbetsplatser för att komma till rätta med den och för att hjälpa dem som drabbas av alkohol. Vi hade inte behövt starta alla dessa kvinnojouurer för att hjälpa kvinnor i nöd.

Exporten och den svenska marknaden ses ur samma perspektiv. Vin- & Spritcentralen betraktar utländska och svenska dryckeskonsumenter endast som marknader att tjäna pengar på. Sociala aspekter på alkoholhanteringen nämns ingenstans, medan företagets produkter omtalas på ett aningslöst reklamspråk. Utan ironi sägs att svenskarnas vodkatradition "är minst lika storslagen som ryssarnas" – ganska fantastiskt!

Riksdagen har fattat ett beslut om en anpassning till EG:s inre marknad, där vi skall montera ner stora delar av det mångåriga arbete som vi har lagt ner på att solidariskt hjälpa dem som har drabbats av alkoholen.

Ett statligt företag som på detta aggressiva sätt marknadsför alkohol bidrar inte på något sätt till att vi i Sverige skall kunna hävda vår mångåriga solidariska alkoholpolitik vid en anpassning.

Det statliga monopolföretaget rycker på detta sätt undan möjligheterna att införa EG hävda att den svenska alkoholpolitiken styrs av annat än snöd statsnytta och inte är till för att kunna sno drickarna på skatt.

Att på statlig grund exportera lidanden och sociala problem rimmar dåligt med de verbala sociala ambitionerna i svensk alkoholpolitik. Det blir inte bättre av att verksamheten har finansministerns uttryckliga stöd. Dessutom har Sverige biträtt WHO-deklarationen om att vi skall minska alkoholkonsumtionen med 25 %, och då rimmar detta dåligt med den stora exporten av Absolut vodka.

Den moraliska halten hos den socialdemokratiska regeringen har förbytt i den krämarliberalism som kännetecknar just EG. Den mentala anpassningen har redan inträffat.

Så här får det inte fortsätta. En strävan till goda exportinkomster får på inget sätt äventyra viktiga svenska långsiktiga sociala mål. Det vi behöver i Sverige är inte ökad utan sänkt alkoholkonsumtion. Vin- & Spritcentralen måste få andra direktiv för sin verksamhet, direktiv som står i överensstämmelse med svensk alkoholpolitik som den uttrycks vid högtidliga stunder.

Därför kräver miljöpartiet de gröna att Vin- & Spritcentralen skall

upphöra med export av alkoholhaltiga drycker, att regeringen nu klart skall upplysa EG om att Sverige vid en anpassning inte kommer att tillämpa de prisnivåer som nu är aktuella inom EG och att regeringen nu klart skall upplysa EG om att Sverige inte kommer att ändra sin socialt motiverade alkoholpolitik vid en anpassning till EG.

Tack för ordet.

Anf. 148 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Att staten försöker dryga ut kassan med en hänsynslös marknadsföring är ingenting nytt. I dag rör det sig om alkohol, tobak och vapen. År 1774 infördes kungligt monopol på Sveriges spritproduktion. För att stärka statens skraka finanser drog man samtidigt i gång en rejäl reklamkampanj. Den tidens massmedia, dvs. prästerna, fick order att inskräpa hos folket att det var en nationell plikt att dricka så mycket brännvin som möjligt. Den s.k. brännvinspidemin utvecklade sig snabbt och fick katastrofala följder. "Hela landet var dränkt i brännvin", enligt en dåtida resenär.

År 1854 beslöt därför riksdagen att kraftåtgärder måste vidtas. Både prästerna och de styrande handlade förmodligen i god tro när den här hemsökelsen drogs i gång. "På denna tid ansåg var och en att brännvin var en härlig Guds gåfva, den bästa medicin vid alla sjukdomar och outhärlig för arbetare", står det i min skrift från sekelskiftet.

I dag vet vi bättre. Vi vet att minst var fjärde sjukhussäng blockeras på grund av alkoholbruket. 80 % av våldsbrotten har samband med alkoholföräring, och alkoholen kostar samhället 70–80 miljarder kronor per år. Framför allt orsakar missbruket ett oändligt lidande både för missbrukaren och för de anhöriga.

Det lönar sig inte för staten att sälja sprit till svenskar. Därför är all reklam förbjuden – inom landet. Vid försäljning i utlandet struntar däremot våra statliga företag, Vin- & Spritcentralen samt Svenska Tobaks AB, i alla sociala hänsyn. Affärerna går strålande med hjälp av en hänsynslös marknadsföring.

I yttrandet från Vin- & Spritcentralen till utskottet anges att marknadsföringen kan "anses tillbörlig enligt svenska normer". Här i landet stoppades Vin- & Spritcentralen som bekant direkt av konsumentverket när man slog upp sina reklamaffischer och hade gratisutdelning i centrala Stockholm.

I dag är det den internationella konsumentdagen, och då kan det vara på sin plats att närmare beröra inriktningen på den konsumentinformation som våra statliga företag försvarar.

I Vin- & Spritcentralens årsbok 1987 berättas t.ex. med närmast sakral hänförelse "legenden" om vodkaflaskan avritad med en gloria. Det är flaskan som sägs utstråla karisma och symbolisera renhet. Julens budskap är en flaska vodka. Det tonar ut som julsånger i veckomagasin med hjälp av mikrochips. Här handlar det enligt årsboken om "kvickheter i ord och bild" när "nya marknader" skall öppnas, charmeras och penetreras".

Jag har under mina år som barnläkare sett alltför många hem där julen varit en brännvinsbutelj på bordet, och jag vet vad det kan innebära av julsorg i stället för julglädje, inte minst för barnen.

Den här marknadsföringen är varken kvick eller charmig. Den är enbart cynisk och beklämande samt också sårande för många som upplever julens verkliga budskap som något heligt.

I det senaste numret av tidningen Tendens, organ för Sveriges marknadsförbund, finns en entusiastisk redogörelse för den marknadsföring som enligt Vin- & Spritcentralen är tillbörlig med hänsyn till svenska normer. Man vänder sig till välutbildade höginkomsttagare via annonser och bioreklam, får vi veta. "När amerikansk ungdom skall supa sig full dricker de Absolut", står det, därtill lockade av reklamen i filmen S:t Elmos Fire.

Av vodka far man inte illa, enligt uppgift från Vin- & Spritcentralens VD och informationschef, eftersom det säljs till de välbärgade. Det resonemang-
et är barockt. Skrumplever, förtvining av hjärnceller samt åderförkalkning av hjärta och kärl är inte kopplade till utbildning och årsinkomst. Rika ungdomars hjärnceller är lika känsliga som de fattigas. Och även barn som den välutbildade bär på får missbildningar och hjärnskador av alkohol. Man har riktad reklam inte bara till ungdomar utan också till kvinnor via kvinnotidskrifter.

"Export förekommer inte till länder som kan betraktas som u-länder", skrev Vin- & Spritcentralens VD till utredningstjänsten i mars 1988. Informationschefen säger följande i Dagens Nyheter i januari 1989: "Någon försäljning av Absolut Vodka till länder i tredje världen lär dock aldrig bli aktuell av moraliska och etiska skäl". Andra tongångar var det när Vin- & Spritcentralen i ett pressmeddelande för ett år sedan jublade över att man nu också hade gjort en inbrytning på den filippinska marknaden. 1987 sålde man visserligen bara 900 liter, men redan följande år var mängden den tiodubbla eller 9 500 liter. I Indonesien ökade försäljningen mellan 1987 och 1988 från 14 000 till 47 000 liter. Man säljer för övrigt till en lång rad u-länder, men det är så känsliga fakta att Vin- & Spritcentralen både förnekar detta och vägrar lämna ut försäljningssiffrorna av s.k. konkurrensskäl. Riksdagens utredningstjänst fick i stället vända sig till SCB, för där får man tillgång till de siffror som vi riksdagsmän förvägras ta del av.

Svenska Tobaks AB:s VD, Klaus Unger, erkänner däremot öppet att bolaget inte har några betänkligheter inför marknadsföringen i tredje världen. "Expandera vill vi", sade han i radioekot i morse. Och han förklarade, att om det går att få en marknad för snus i tredje världen så är man naturligtvis villig att sälja. Inte heller tog han avstånd från den image som skapats kring snus, att det är bra för hälsan och viriliteten. Representanten för En rökfri generation påpekade mycket riktigt i ekot vilken ohållbar dubbelmoral som döljer sig bakom vår export. Det är en dubbelmoral som vi förövrigt inte accepterar när det gäller export av läkemedel och bröstmjölk-sersättning. Men där är det ju privata företag som tjänar på exporten.

Även jag skall avsluta med några kloka ord ur en ledare i DN från den 23 januari. I ledaren påpekas hur ohållbar situationen kommer att bli i samband med EG-förhandlingarna, om vi fortsätter vår export på den inslagna vägen. Ledaren avslutas så här:

Det lär inte bli lätt att övertyga EG:s förhandlare om att det svenska mono-
polet tillkommit enbart för folkhälsans skull. Hur ska vi värja oss för krav på att även Sverige ska öppna sig för det sydeuropeiska vinöverskottet

om vi utnyttjar vårt statsmonopol som en trygg hemmabas för en sofistikerad marknadsföring av vodka i USA och EG-länderna?

Vin- & Spritcentralen omhuldas av finansminister Kjell-Olof Feldt för sina exportinkomsters skull. Bolaget gör vad som förväntas av det. Ytterst är det regeringen som äventyrar vår möjlighet att föra en självständig alkoholpolitik.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 3.

Anf. 149 LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Det var intressanta statistiksiffror som Ingrid Ronne-Björkqvist lämnade beträffande spritexporten till vissa u-länder. Det skulle vara intressant också att höra Lennart Pettersson kommentera detta, mot bakgrund av hans påstående att Vin- & Spritcentralen enbart ägnar sig åt att exportera sina varor till väl utvecklade länder med en god lagstiftning som tar hand om de eventuella risker som uppstår av vin och sprit.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

14 § Föredrags
näringsutskottets betänkande
1988/89:NU14 om statliga företags sponsring.

Statliga företags sponsring

Anf. 150 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Vpk ser på följande sätt på sponsringen och stödet till kultur, till idrott etc. Vi menar att man bör ge kraftfulla statliga anslag till kulturverksamhet och till idrottsverksamhet och att de anslagen bör bestämmas av riksdagen i direkta beslut.

Sponsring är en fråga om företagets vilja att ge stöd och deras önskan att få reklampelare som erkänsla för stödet. Vi menar att sponsring är en företeelse som svenska statliga företag inte bör ägna sig åt.

Utifrån det synsättet har vi tillsammans med miljöpartiet reserverat oss mot statliga företags deltagande i sponsring. Jag yrkar bifall till den reservationen.

Anf. 151 LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Det här ärendet handlar om statliga företags s.k. marknadsföring i form av sponsring. Den har av marknadsförare betraktats som en speciellt genialisk form av försäljningsargument, eftersom den kopplar ihop den marknadsförda produkten med någon populär företeelse i samhället, exempelvis idrott eller konst. Den ger därigenom positiva effekter både för det annonserande företaget och för den understödda verksamheten.

Vi i miljöpartiet är negativt inställda till allt slags reklam och vill minska den. Vi menar att reklam i sig är ett slöseri med både mänskliga och

materiella resurser. Den drar mycket större resurser än en rimlig produktin-formation skulle kräva. Dessutom förför den ofta människor att köpa mer än de behöver, vilket förvisso också är avsikten i många fall. Det leder till ytterligare resursslöseri, och miljöpartiet vill bromsa resursslöseriet.

Vår uppfattning är alltså att all reklam skall minskas – den är kraftigt överdriven – och det gäller även sponsring. Vi vill inte hindra någon från att skänka pengar till konst och idrott, men vi avvisar tanken på att statliga företag skall ägna sig åt denna form av reklam. Vi är nämligen av den uppfattningen att när staten driver affärsverksamhet skall det finnas ytterligare ett syfte utöver att verksamheten skall ge en rimlig förräntning på det nedlagda kapitalet.

Förräntning är ett sekundärt mål. Det bör alltid finnas ett ytterligare mål för att motivera att staten bedriver industri-, service- eller affärsverksamhet. Detta mål skall vara en samhällsnyttig effekt utöver förräntningen. Detta har uppenbarligen de statliga affärsverken tappat bort.

I dagens betänkande kan vi läsa att varken posten eller televerket önskar betrakta sig som monopol. Det betyder att de har tappat bort sin ställning som public service-företag och försummar den uppgift som de en gång tilldelats av staten, nämligen att ge alla invånare i landet en någorlunda likvärdig service.

Trots detta fungerar de i realiteten ofta som monopolföretag. Den enskilde medborgaren har inget val när han vill kommunicera per brev eller telefon. Ingen vill väl heller återinföra två konkurrerande telefonsystem, inte ens här i Stockholm, där det en gång fanns två sådana system som försökte konkurrera med varandra, i början av detta sekel.

Vi miljöpartister menar att det är dags för en radikal omprövning av de ideal som har spritt sig inom de statliga verken. Verken måste inse att hela landet skall leva och att de statliga verken skall betjäna samhället i hela landet, inte bara redovisa högsta vinst åt staten. Kort sagt: De skall bli de monopolföretag igen som de en gång var avsedda att vara. Monopolföretag behöver en ytterst begränsad reklaminsats, för de har ju ingen konkurrens.

Tyvärr stämmer detta ytterst dåligt med den civilekonomernas ideologi som har brett ut sig på alla håll i samhället och som påtagligt kommit att dominera de statliga verken. Det har byggts upp en s.k. företagskultur, en företagsfilosofi, som enligt vår uppfattning måste i grunden förändras. Ett första steg vore att omgående byta ut Tony Hagström och Ulf Dahlsten mot personer med en helt annan inställning till verkens uppgift.

Vi kan ta sponsringen som en indikation. Om statliga företag anser sig behöva ägna sig åt sponsring för att hävda sig på marknaden, då är det frågan om de verkligen rätt uppfattar sin uppgift. Att posten och televerket inte gör det framgår av deras utlåtanden i betänkandet. De är nämligen i mycket stor utsträckning monopolföretag utan att vilja vara monopolföretag. Vår uppfattning är att de måste förbli monopolföretag för att förse hela landet med en rimlig service, där förluster på ett håll får balansera vinster på ett annat håll.

Att tro att man kan ha en konkurrerande postutbärning eller två alternativa brevlådsföretag i glesbygd faller på sin egen orimlighet, lika väl

som det är orimligt med dubbla telefonledningar och två telefonföretag i konkurrens med varandra.

Det finns, herr talman, skäl att återkomma till dessa frågor i fortsättningen, i många olika sammanhang, för staten måste uppenbarligen ordentligt tänka igenom med vilka motiv den skall bedriva affärsverksamhet.

Till dess yrkar jag att riksdagen skall ge regeringen till känna vad vi anser om sponsring från statliga organ, i enlighet med vad som anförs i reservationen.

Anf. 152 ARNE GADD (s):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande 14 behandlar utskottet två motioner. Det är dels en motion av Arne Andersson i Ljung där han yrkar att riksdagen skall begära att regeringen gör en utredning om de statliga monopolföretagens sponsring, dels en motion av Carl Frick, miljöpartiet, som begär lagstiftning som syftar till att förhindra att sponsring äger rum i dessa sammanhang.

Näringsutskottet har gjort en genomgång av vad detta gäller och tillfrågat en rad statliga affärsverk och aktiebolag. Den slutsats näringsutskottet har kommit till är att sponsringens faktiska nivå i dessa sammanhang är i det närmaste obetydlig. Postverket har en nivå på 4 % av hela sin marknadsföringsbudget. Televerket anvisar motsvarande ungefär 7 %. Sjöfartsverket har bedrivit verksamhet av detta slag omfattande 30 000 kr. Att ta upp detta som en stor principfråga är att göra en relativt begränsad verksamhet till någonting stort. Näringsutskottet föreslår riksdagen att avslå båda motionerna. När det gäller Arne Anderssons i Ljung motion gör man detta delvis under hänvisning till att den utredning som utskottet har gjort är ett svar på hans krav.

När det gäller motion N263 från miljöpartiet, som väl i någon mån motsvarar den reservation Paul Lestander och Lars Norberg avgivit, bör emellertid ett par synpunkter tilläggas. En synpunkt är att statlig verksamhet, även när det gäller monopolföretag, naturligtvis skall bedrivas så att den mycket väl kan hävda sig mot privat verksamhet. Jag ser inget som helst fel i att ett statligt företag eller affärsverk går ut på marknaden om man håller sig på en rimlig nivå. Vi kan ta televerket som exempel.

Televerket har, som utskottet har angivit, stött en del idrottsföreningar genom verksamhet med s.k. kioskfaddrar, ett system där ungdom inom idrottsföreningarna får se till att televerkets kiosker inte förstörs och för detta får en ersättning. Är det något fel att man gör på det sättet? Utskottsmajoriteten säger att det inte är det. Under hänvisning till den låga nivån och den alldeles uppenbara ansvarsfullhet som dessa affärsdrivande verk och företag har visat tycker utskottet att det inte finns någon anledning att stödja motionerna, så länge denna verksamhet bedrivs på ett ansvarsmedvetet sätt och resurserna disponeras på det sätt som sker, inom dessa ramar.

Herr talman! Jag yrkar bifall till näringsutskottets hemställan, vilket innebär avslag på reservationen från vpk och miljöpartiet. Jag vill i det sammanhanget komplettera med en liten lokal information till herr Paul Lestander. Det är inte så att vpk ute i regionerna tycker som Paul Lestander. I Uppsala län vet vi att vpk Östhammar medvetet sponsrar Films sportklubb,

och jag tror att man i Films sportklubb är nöjd och glad över vpk:s insats i det sammanhanget.

Prot. 1988/89:81
15 mars 1989

*Statliga företags
sponsring*

Anf. 153 LARS NORBERG (mp) replik:

Herr talman! Procentsiffror i all ära, men det vi diskuterar här är i någon mån principer. Jag försökte i varje fall i mitt inlägg klarlägga att det här är fråga om en utveckling och principer – vart är de statliga monopolföretagen på väg? Jag menar att det här gäller att mota Olle i grind. Detta är ytterligare ett utslag av den civilekonomernas diktatur som börjar breda ut sig i de statliga verken och företagen.

Arne Gadd kom med ett mycket egendomligt yttrande. Han sade att statliga monopol skall hävda sig gentemot andra företag. Men det utmärkande för ett monopol är att det inte har några konkurrenter. I den mån de statliga monopolföretagen ger sig ut på andra verksamheter i konkurrens med andra företag skall dessa utflykter ifrågasättas, menar jag. Sannolikt står det ingenstans i den av riksdagen och regeringen fastställda instruktionen för postverket att det skall ägna sig åt fadderverksamhet med ungdomar som skall bevaka kiosker. Hur nyttigt och välgörande detta än kan vara står det, såvitt jag förstår, icke i överensstämmelse med postverkets arbetsinstruktion. Denna uppfinningsriktighet kan väl te sig glädjande och rörande, speciellt om postverket gör detta utan att på något sätt marknadsföra sig i sammanhanget, av rent ideella skäl. Jag undrar dock om det inte vore bättre att ideella organisationer i så fall bedrev denna verksamhet i stället för postverket, som enligt min uppfattning är till för att befordra brev och paket och borde hålla sig till den verksamheten primärt.

Anf. 154 PAUL LESTANDER (vpk) replik:

Herr talman! Det finns säkert, Arne Gadd, enskilda kommunister och kommunistiska föreningar som har stött andra föreningar i olika avseenden, därför att man har tyckt att de haft en värdefull verksamhet och att den verksamheten borde stödjas. Men när det gäller de statliga företagens sponsring menar vi från vpk att vi här i riksdagen bör fatta beslut om anslag till idrottsverksamheten, kulturen etc. av en storlek som uttrycker riksdagens politiska vilja. Man skall inte vara beroende av de statliga företagens reklaminsatser för sin verksamhet.

Arne Gadd måste väl känna sig något kluven i denna fråga, eftersom han, som en av riksdagens revisorer, har tvingats påpeka hur Tilstjänst i strid mot riksdagens intentioner har sponsrat idrottsrörelsen med mycket stora belopp. För mig känns själva inriktningen av Tilstjänsts verksamhet inte främmande. Vi har föreslagit mycket högre anslag av tipsmedel till idrotten än vad som har utgått. Arne Gadd har naturligtvis, likmätigt sin plikt som revisor, gjort det jobb han måste göra enligt sin instruktion. Men detta är sponsringsverksamhet, och Arne Gadd har angripit den, eftersom den inte har stöd i den förordning enligt vilken den har skett.

Anf. 155 ARNE GADD (s) replik:

Herr talman! Jag ger Paul Lestander helt rätt i att riksdagens revisorer har höjt ett finger mot Tipstjänsts sätt att använda sitt överskott, därför att det står i strid med tidigare riksdagsbeslut. Jag utgår från att riksdagen sedan i plenum kommer att behandla detta i sedvanlig ordning. Jag gör ingen mer kommentar till detta. Vi kan kanske få behov av varandras stöd i detta sammanhang.

När det gäller principfrågan, om monopolföretag behöver sponsra ute på en marknad, är det märkligt att i kammaren höra Paul Lestander och miljöpartister säga att monopolföretag inte behöver ha denna kontakt. Det verkar som om herrarna lever i en värld där man inte vet att det är aktuellt för vissa partier, även i denna kammare, att privatisera låt oss säga televerkets verksamhet. Då tycker jag faktiskt att det är fullt förenligt med den instruktion televerket har fått, ytterst från riksdagen, att televerket försöker hålla sina teleautomater i stånd – och det är televerket det handlar om, inte postverket. Man måste ju reparera dem om man skall sköta sin uppgift. Och då visar det sig att man gör det så pass vettigt att man betalar vissa idrottsföreningar, för att deras ungdomar skall hjälpa till att förhindra vandalisering, och i de fall sådan skett hjälpa till att reparera. Jag tycker att herrarna i miljöpartiet och i vpk genom att på den här nivån, när sponsring sker i ansvarsfulla former, sätta sig emot sponsring, faktiskt är förkämpar för en meningslös privatisering. En sund tillämpning av dessa begrepp leder, Paul Lestander, till de slutsatser som vpk i Östhammar har dragit. Lyssna till rörelsen, även om den kanske inte i procent räknat är större än televerkets annonsering i detta sammanhang. Rötterna vet vad som är betydelsefullt, Paul Lestander.

Anf. 156 PAUL LESTANDER (vpk) replik:

Herr talman! Arne Gadd uppmanar mig att lyssna. Jag vill uppmana Arne Gadd att lyssna till sina meddebattörer. Jag har faktiskt inte gjort de uttalanden som Arne Gadd angrep. Arne Gadd föredrar att replikera på vad Lars Norberg har sagt när han bemöter mig. Det är kanske inte en alldeles ny debatteknik, men den är inte trevligare för att den är något gammal. Jag skulle uppskatta om Arne Gadd i sina kommande inlägg ville bemöta mig när han tar upp det som jag har sagt och Lars Norberg när han tar upp det som han har sagt. Vi har en gemensam reservation, men vi har inte argumenterat gemensamt.

Anf. 157 LARS NORBERG (mp) replik:

Herr talman! Paul Lestander har naturligtvis alldeles rätt. Antingen hörde jag fel eller också missuppfattade jag Arne Gadd beträffande kioskerna. Jag uppfattade det som att han talade om postverket, om det var fråga om televerket och telekiosker, kommer frågan i ett något annat läge, det håller jag med om. Jag är ledsen att jag missuppfattade det.

Principen håller jag däremot ganska hårt fast vid. Ett monopolföretag är ett företag som inte har konkurrenter, och det har ett mycket begränsat behov av reklam. Om dessa statliga, s.k. monopolföretag, bedriver en rad andra verksamheter i konkurrens med andra företag har det blivit en

blandning av monopolföretag och konkurrensföretag. Då tycker jag att man skall utreda i vilken utsträckning som detta står i överensstämmelse med verkens resp. instruktioner. När det gäller att befordra brev och att vidarebefordra telefonsamtal över landet tror jag inte att det behövs särskilt mycket sponsring eller reklam för att nå kunderna, dvs. praktiskt taget hela svenska folket, och tala om att televerket resp. postverket bjuder på dessa tjänster.

Anf. 158 ARNE GADD (s) replik:

Herr talman! Vi har i debatten kommit därefter att den typ av sponsring som televerket bedriver faktiskt är litet bättre än om postverket hade bedrivit den. Då måste jag uppfatta detta som att den enorma ideologiska uppbackning som miljöpartiet gjorde tidigare gäller televerket. Då är inte er argumentation särskilt imponerande.

Paul Lestander, jag har försökt argumentera mot reservationen av Paul Lestander och Lars Norberg, eftersom jag trodde att ni stod för den texten, men det är tydligen två uppfattningar bakom denna text. Det är då, herr talman, mycket svårt att argumentera mot något som man inte vet vad det är. Därför är det kanske en brist i min argumentering.

Tredje vice talmannen anmälde att Lars Norberg och Paul Lestander anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 159 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Detta är en ganska spännande debatt om sponsring, och jag tror att den behövs. Vi har i Sverige några monopolföretag, bl.a. posten och televerket, som nu har börjat bedriva en omfattande verksamhet med att sponsra olika idrottsorganisationer. Detta sägs vara en del av dessa affärsdrivande företags marknadsföring.

Den fråga som uppkommer är om ett statligt monopolföretag behöver marknadsföra sig på detta sätt. De affärsdrivande verken borde ägna sig åt sina huvuduppgifter och inte använda pengar till verksamhetsfrämmande uppgifter.

Det som nu sker är att vi konsumenter faktiskt får betala högre kostnader för de affärsdrivande verkens produkter. Om företagen slutar med sponsring kan vi få billigare persontransporter, telefonsamtal och postbefordran. Det är ju faktiskt dessa företags uppgift att se till att detta kan ske på ett billigt och bra sätt. Då skall inte pengar slängas bort på något annat.

Det är med stor förvåning som vi konstaterar att riksdagens majoritet genom att acceptera sponsring vill låta konsumenterna betala mer än vad de borde göra för dessa företags tjänster. Det finns ingen rimlig anledning att på detta sätt höja konsumentprisindex.

Miljöpartiet tycker att posten, televerket och andra affärsdrivande verk borde få helt nya direktiv som överensstämmer med deras uppgift som public service-företag. Det är faktiskt inte mängden av det som dessa företag gör som är problemet, utan det är principen att detta sker som vi tycker är allvarligt. Det är viktigt att vi inte spär på konsumtionen mer än vad som sker

i det svenska samhället. Det är dåligt om idrottsverksamhet och konst inte kan få vad de behöver via riksdag, kommuner och landsting. Det finns ingen anledning till att dessa pengar skall ges via de statliga företagen. Det är möjligt att man kan se detta som en förberedelse till privatisering, eftersom det är uppenbart att dessa verk nu vill komma i kontakt med marknaden och börja konkurrera. Uppenbarligen ser Arne Gadd detta som en viktig utveckling. Och jag misstänker att vi ganska snart kommer att få se förslag till privatisering av dessa företag, och jag är orolig för det.

Tack för ordet.

Anf. 160 ARNE GADD (s):

Herr talman! För att allt skall få sina rätta proportioner tar jag mig friheten att läsa upp huvudmotiveringen i näringsutskottets betänkande 14, så att även herr Frick åtminstone har hört den.

”Utskottet förutsätter att de av motionären åsyftade företagen och institutionerna på ett ansvarsmedvetet sätt disponerar sina resurser och utformar sina aktiviteter inom de ramar som statsmakterna har angett.”

Herr Frick! Det finns faktiskt farligare saker i detta sammanhang än de statliga företagen och de statliga affärsdrivande verken, och det gäller att vi ger dem livskraft och vitalitet, så att vi verkligen får ett televerk som arbetar som det gör i dag och ger konsumenterna världens lägsta telepriser. Då kan man inte köra huvudet i busken som miljöpartiet gör.

Anf. 161 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Att resonera som Arne Gadd gör är inte allt. Vi stoppar inte huvudet i busken. Men det kan faktiskt inte vara televerkets uppgift att på detta sätt marknadsföra sig. Vi har ingenting emot att vare sig televerket, posten eller andra statliga affärsdrivande verk är livskraftiga och fullgör sina uppgifter. Men vi har mycket svårt att inse att deras uppgift är att sponsra olika typer av verksamhet i samhället. Deras uppgift måste vara att se till att de produkter som de har skall vara bra och levereras i rätt tid. Då finns det inte någon anledning för dem att slösa sina pengar på något som inte ligger inom deras verksamhetsområden. De förlorar ingenting på att göra det som de skall göra på ett bra sätt, och de vinner ingenting på och blir inte bättre av att lägga pengar på något annat.

Tack för ordet.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

15 § Föredrags

arbetsmarknadsutskottets betänkande

1988/89:AU9 om anslag till Jämställdhet (prop. 1988/89:100 delvis).

Anf. 162 CHARLOTTE BRANTING (fp):

Herr talman! Förra onsdagen, den 8 mars, var den s.k. internationella kvinnodagen. Vårt ärende AU9 om anslag till jämställdhet var då lämpligt nog uppsatt på föredragningslistan. Tyvärr prioriterades inte ärendet, trots dagens betydelse. Därför får vi den debatten nu i kväll. Många av mina folkpartivänner har sagt att det kanske inte gjorde så mycket att debatten uppskötts, för i folkpartiet har vi jämställdhetsdag varje dag. Det är kanske något överdrivet, men i varje fall tycker jag att det finns anledning att fundera över dessa frågor, särskilt med tanke på u-landskvinnornas situation. Därför är det också bra att det finns en internationell kvinnodag, då kvinnor och män världen över lyfter fram framför allt u-landskvinnornas situation. Vi glömmer dem så lätt.

Var fjärde timme dygnet runt, år ut och år in, dör 250 kvinnor i samband med graviditet och förlossning. 99 % av dessa kvinnor är från u-länderna. Förutsättningarna för kvinnor i vår värld är ojämlika redan från det att de är små. På många håll är fortfarande flickor inte lika mycket värda som pojkar. De får sämre skolutbildning, sämre förutsättningar för arbete, sämre lön och också sämre ekonomi på sin ålderdom.

Många kvinnor lever under tortyr, i fångenskap, i flyktingläger eller är helt enkelt "försvunna". Amnesty International lyfte inför den internationella kvinnodagen fram sju kvinnor och vädjade om stöd för deras frigivanden. Det är viktigt att vi protesterar. Förra årets kvinnoaktion tog upp sex kvinnor. Av dessa är nu fyra frigivna efter ett väldigt långt frihetsberövande.

I Folkpartiets kvinnoförbund inriktades på kvinnodagen våra uttalanden på att ge stöd speciellt till kvinnorna i Soweto i Sydafrika i kampen mot apartheid, i Polisarios flyktingläger, för frihetskämpande kvinnor i Eritrea och också för refuseniks i Sovjetunionen. Alla lever de under svåra förhållanden, och vi försöker ge dem vårt stöd.

Men hur har vi det då med situationen för kvinnorna och jämställdheten i vårt eget land, 70 år efter den kvinnliga rösträttens införande? Självfallet har det hänt mycket, men mycket återstår framför allt när det gäller att få en förändring av grundläggande attityder. Men vi skall inte heller glömma bort att vi har en av världens mest könsuppdelade arbetsmarknader, att många kvinnor jobbar ofrivilligt deltid, att bara ungefär en hundradel av kvinnorna mot en tiondel av männen har kommit upp till maximal ATP-poäng, att det i de indirekt valda organen bara finns ca 15 % kvinnor och att det i de börsnoterade företagens styrelser bara finns, hör och häpna, 1 % kvinnor. Så nog finns det en hel del att ta tag i.

Jämställdhetsombudsmannen, JämO, är en myndighet som vi i folkpartiet tycker har en viktig och central roll i arbetet för att förbättra jämställdheten. Vi tycker att JämO är i starkt behov av ett större anslag. Vi tycker att det skulle vara angeläget att utvidga myndigheten med åtminstone en handläggare, som framför allt skulle syssla med den utåtriktade verksamheten. Enligt jämställdhetslagen skall JämO också ägna sig åt att driva aktiva åtgärder för jämställdhet. Vi föreslår ytterligare 2 miljoner till JämO. Det skulle ge bättre möjligheter för JämO rent allmänt.

JämO:s informationsblad Jämsides kommer ut fyra gånger per år. Det finns starkt behov av en tätare utgivning av tidningen för att allmänheten bättre skulle kunna följa vad som händer på jämställdhetsområdet och också komma med egna förslag.

Socialdemokraterna har hela tiden, ända sedan man motvilligt accepterade JämO, varit mycket snåla med anslagen till JämO. Vi var några från folkpartiet som besökte myndigheten förra torsdagen. Det är uppenbart att myndigheten behöver mer pengar för att förverkliga sina mål. Man får faktiskt en känsla av att socialdemokraterna tycker att det är fullt tillräckligt med att satsa på jämställdhetsenheten inom departementet. Det är inte tillräckligt. Det krävs ett vidare jämställdhetsarbete, som behöver ett rejält ekonomiskt stöd.

I förra veckans finansdebatt på internationella kvinnodagen tog Anna-Greta Leijon upp situationen för kvinnorna och den bristande jämställdheten. Jag hoppas nu att socialdemokraterna i kammaren nästa onsdag då vi skall rösta om ärendet verkligen i handling följer upp detta så att JämO och den myndighet som driver jämställdheten framåt får ett ökat anslag.

Herr talman! I höstas kom det in 87 ansökningar om totalt 22,2 milj. kr. för olika projekt, som alla syftade till att öka kvinnorepresentationen. Tyvärr hade regeringen inte mer än 3 miljoner att dela ut på hela året för verksamheten. Jag kan försäkra att det var många organisationer som var fruktansvärt besvikna. Man hade lagt ned ett stort arbete på att fundera ut lämpliga projekt och formulera sina ansökningar. Många av organisationerna har inte sysslat så mycket med jämställdhet tidigare men var nu beredda att ta ett rejält tag. Bland anslagssökandena fanns kulturella, ideella, politiska och fackliga organisationer, en hel del med ganska ovanliga projekt. "Det har varit oerhört svårt att välja bland alla goda projektidéer", säger Margot Wallström själv i ett pressmeddelande efter fördelningen i december. Nu kommer ett nytt tillfälle, och uppgiften är knappast lättare nu med 51 nya projektansökningar och bara 1 miljon att fördela på resten av året.

Vi i folkpartiet skulle vilja hjälpa Margot Wallström att i framtiden dela ut mer pengar till den här typen av projektverksamhet. Vi vill fördubbla anslaget så att det blir 6 miljoner i stället för de snålt tilltagna 3 miljonerna per år.

Det är faktiskt väsentligt att alla får upp ögonen för hur viktigt det är med ökad kvinnorepresentation.

Vi har långt kvar till 40-procentsmålet och självfallet ännu längre till hälften-hälften-representation. Det är väsentligt att undersöka vilka mekanismer som egentligen hindrar kvinnor från att få makt och inflytande och varför många kvinnor lämnar sina uppdrag. Många av de projekt som hade just detta syfte fick inte bidrag.

Till sist, herr talman, kan vi konstatera att vi i kvinnoorganisationerna tyvärr inte lyckas nå alla grupper. Därför går det inte att bara satsa på kvinnoorganisationer, även om jag naturligtvis som ordförande i Folkpartiets kvinnoförbund gärna hade sett en ökad satsning på och ett ökat bidrag till kvinnoorganisationerna. Under det kommande budgetåret satsar vi från

folkpartiets sida på en fördubbling av projektanslaget till 6 miljoner och ett rejält stöd till JämO – en ökning om 2 miljoner.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2.

Anf. 163 KERSTI JOHANSSON (c):

Herr talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 9 behandlas bl.a. budgetpropositionens förslag om anslag till projektverksamhet för att öka kvinnorepresentationen i statliga organ. Det är ett anslag på drygt 3 milj. kr. som här föreslås.

I centerpartiet anser vi att dessa pengar bäst utnyttjas om de används för att förstärka stödet till kvinnoorganisationerna. Med det förslag vi fört fram i vår motion A804, och också följt upp i utskottet, skulle kvinnoorganisationerna få ytterligare 3 milj. kr. till sin verksamhet utöver de 3 029 000 kr. som nu föreslås i budgetpropositionen. Som vi ser det i centerpartiet är det angeläget att kvinnoorganisationerna får medel så att de själva kraftfullt kan arbeta för att öka kvinnorepresentationen i både statliga organ och i andra organ.

Kvinnorganisationerna utför – trots att de hittills haft mycket begränsade resurser till sitt förfogande – ett omfattande arbete för jämställdhet. Med en fördubbling av anslaget till drygt 6 milj. kr. – som vårt förslag ju innebär – kan kvinnoorganisationerna göra ytterligare insatser för jämställdhetsarbetet i samhället. Kvinnoorganisationerna är pådrivande på många olika samhällsområden och i en mängd frågor, bl.a. frågorna om ökad kvinnorepresentation. De gör betydande insatser när det gäller utbildning av kvinnorna för att stimulera dem att engagera sig i samhällsutvecklingen och i beslutande organ. Erfarenheterna visar ju också att kvinnor som är aktiva i kvinnoorganisationer ofta aktiverar sig även i annan föreningsverksamhet och i de politiska partierna. På det sättet blir kvinnoorganisationerna en viktig rekryteringsbas för olika samhällsinsatser.

En viktig del i en positiv samhällsutveckling är att både kvinnors och mäns värderingar och erfarenheter kommer till uttryck i arbetet på skilda samhällsområden. Det ger ett breddat och bättre underlag för ställningstaganden och för beslutsfattande. I centern anser vi att kvinnoorganisationerna genom det arbete de bedriver har varit och är av avgörande betydelse för att stärka kvinnornas ställning och i arbetet för ökad jämställdhet. Därför anser vi att det är angeläget att förstärka det statliga stödet så att de kan fortsätta att göra insatser för jämställdhetsarbetet i samhället.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 3 och 4.

Anf. 164 INES UUSMANN (s):

Herr talman! Vi skall i kväll behandla anslagen som behövs för att verkställa jämställdhetspolitiken. Själva inriktningen på jämställdhetspolitiken skall behandlas vid ett annat tillfälle i kammaren. Den arbetsordningen kan verka knepig, men såvitt jag vet har samtliga partier här i riksdagen ställt sig bakom den. Jag förmodar att riksdagen omprövar sin arbetsordning om det skulle visa sig att det behövs. Därför kommer jag inte i dag att ta upp de frågor som Charlotte Branting inledde med.

Folkpartiet föreslår att riksdagen skall höja anslagen till JämO med 2 milj.

kr. för bl.a. ytterligare en handläggartjänst. Det kan låta bestickande att JämO saknar tillräckliga ekonomiska och personella resurser för att klara "sin centrala roll i jämställdhetsarbetet". Men vad folkpartiet egentligen vill satsa de 2 miljonerna på är litet svårt att klara ut. Man har tidigare bara exemplifierat med att man vill ha en ytterligare handläggare. I dag fick vi höra att tidningen JämO:s borde få en tätare utgivning. Såvitt jag har förstått har detta inte sagts tidigare.

Jag tycker med förlov sagt att detta är en ganska dyr handläggare som kostar 2 milj. kr., även om det blir ett antal extra nummer av tidningen. Det kan nästan bli en veckotidning av JämO:s. Det är inte meningen att jag skall vara arrogant över detta. Det finns en allmän välvilja i folkpartiets förslag, och det har jag respekt för. Men så diffus anser vi att man inte kan vara när man skall bevilja medel. JämO själv har inte åskat ytterligare medel det här året för en handläggartjänst.

Nu pågår en enkvinnoutredning – inte en enmansutredning – som skall utvärdera jämställdhetslagen. Det är jämställdhetslagen som ytterst styr JämO:s uppgifter. I utredningens referensgrupp ingår såvitt jag vet en representant för folkpartiet. Jag förutsätter att det går att föra fram synpunkter på hur JämO skall vara organiserat och vilka arbetsuppgifter som skall inrymmas i JämO. Det kan inte vara riktigt att vi i dag skall föregripa den utredningen och ta upp förslag som folkpartiet har lagt fram.

När det gäller projektmedel för ökad kvinnorepresentation kan jag konstatera att det råder en viss förvirring mellan de borgerliga partierna. Det är väl inte första gången, men i alla fall. Folkpartiet vill i stort sett fördubbla anslaget. Det är en ny tanke jämfört med vad man sade så sent som i maj förra året – om jag har kunnat läsa protokollen korrekt. Då ställde folkpartiet sig bakom att vi skulle ha 3 milj. kr. i projektmedel och att projektverksamheten skulle utvärderas efter tre år. Att fördubbla anslaget i år med hänvisning till att det har kommit in så många ansökningar – många av dem är väl underbyggda, dock kanske inte alla – anser vi inte att det kan finnas tillräckligt starka skäl för.

Centern har varit konsekvent och menat att projektpengar kanske inte leder till bestående resultat efter det att projektet avslutats. Det kan ligga en poäng i detta. Det är en av orsakerna till att vi vill ha en ordentlig utvärdering av projektverksamheten. Det är väl inte alltid så att utvärderingen har skötts så perfekt. Men detta är inget skäl till att helt plocka bort projektpengar när vi nu har en plan på hur detta skall gå till. Möjligen är det ett skäl till att man inte skall plussa på med dubbelt så mycket pengar.

Jag delar Kersti Johanssons uppfattning om de värdefulla insatser som kvinnoorganisationerna gör för jämställdheten och för att kvinnorna skall få likvärdiga förhållanden både i Sverige och i andra länder. Jag förstår i och för sig att centerns kvinnoförbund och centerpartiet anser att kvinnoförbunden skall få dessa pengar. Det skulle förmodligen gynna det egna kvinnoförbundet mycket mera än det system som vi nu har med projektpengar – kanske även det kvinnoförbund jag representerar. Men jag tycker inte att vi skall vara så styrda av våra egenintressen. Det finns andra organisationer som också har mycket bra projekt på detta område.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på de fyra reservationerna.

Prot. 1988/89:81
15 mars 1989

Jämställdhetsåtgärder

Anf. 165 CHARLOTTE BRANTING (fp) replik:

Herr talman! Först vill jag säga till socialdemokraternas representant att jag har mycket mer att säga vad gäller inriktningen på jämställdheten än vad jag sade i inledningen av mitt anförande i dag, så det återkommer jag till i den debatt som vi skall föra framöver.

Jag vill uppmana debattören att läsa folkpartiets motion, där det tydligt och klart står varför vi vill ge JämO ett förstärkt anslag. Det är ingalunda bara därför att vi vill ha en handläggare, utan vi anser att det behövs en klar förstärkning just för att JämO skall kunna möta hela allmänhetens tryck på att få ytterligare information. Bl.a. har JämO önskat att man skulle kunna framställa ytterligare material, t.ex. overhead-bilder, som minsann inte är billiga.

Vi har sagt att det skulle vara bra om JämO kunde gå fram ytterligare när det gäller att ta mer egna initiativ och kräva aktiva åtgärder ute på arbetsfältet. JämO har också som ambition att följa upp samtliga diskrimineringsärenden, och det är ett oerhört stort arbetsområde.

Det finns alltså god täckning för de två miljoner ytterligare som folkpartiet vill anslå till JämO.

I vad gäller lagen kommer den väl också att diskuteras, men eftersom den togs upp här vill jag bara säga att vi från folkpartiets sida hela tiden har önskat att en parlamentarisk utredning skall se över jämställdhetslagen, och vi har en hel rad förslag till hur jämställdhetslagen kan förbättras. Tyvärr fick vi inte igenom det förslaget, men vi fick en översyn av jämställdhetslagen, och det var en bit på väg. Referensgruppen till den utredningen har, såvitt jag vet, sammanträtt en gång, och då lär man inte ha kunnat framföra särskilt många synpunkter.

Jag återkommer till projektanslaget.

Anf. 166 KERSTI JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Det är riktigt, som Ines Uusmann säger, att centern är konsekvent. Även förra året föreslog vi att pengar till projektverksamhet skulle gå till kvinnoorganisationerna. Det gör vi inte alls av den orsaken att vi vill gynna vårt eget kvinnoförbund – det är inte, som Ines Uusmann säger, ett egenintresse. Det är ju en rad kvinnoorganisationer som får del av statsbidraget, som under innevarande år är 2 912 000 kr. Vi föreslår alltså ett anslag på 6 029 000 kr.

När resurserna är begränsade är det viktigt att satsa mer rejält på den verksamhet som är etablerad, där man verkligen jobbar med dessa frågor och har en målsättning, bl.a. att öka kvinnorepresentationen. Kvinnoorganisationerna har ju en oerhört stor bredd på sin verksamhet, och det är viktigt att de tillförsäkras medel, så att de får en sådan ekonomisk bas att de kan planera sin verksamhet och arbeta vidare. De utför en pådrivande verksamhet för att öka jämställdheten på olika samhällsområden, och det är viktigt och angeläget.

Anf. 167 INES UUSMANN (s) replik:

Herr talman! Jag vill återigen hålla med Kersti Johansson om att de politiska kvinnoförbunden gör ett oerhört värdefullt arbete både för jämställdheten och för kvinnosaken. Det är också viktigt att nå nya grupper, bl.a. de arbetsmarknadsanknutna organisationerna, som särskilt behöver komma med i denna diskussion. Den skulle vi inte nå om vi bara satsade pengarna på de etablerade kvinnoorganisationerna.

Vi får kanske göra gemensam front när de politiska kvinnoorganisationerna vill ha mera pengar, men det är en annan fråga.

Anf. 168 CHARLOTTE BRANTING (fp) replik:

Herr talman! I den senare kampen om mera pengar till kvinnoorganisationerna i framtiden skall jag gärna ta del, men nu vill jag poängtera att folkpartiet här föreslår 5 miljoner mer än vad socialdemokraterna vill satsa på jämställdheten i detta fall. De pengarna tycker jag skall gå till JämO och till olika projekt. Nu säger Ines Uusmann att det är en ny tanke från folkpartiet att vi vill satsa extra på projekt. Ja visst! Nu har vi sett att projekten var bra. Vi vet att det finns en hel rad organisationer som har bra projekt och goda ansökningar, och då tar vi vårt ansvar och ser till att lägga mer pengar på just den verksamheten. Konstigare än så är det inte.

Jag har här några olika ansökningshandlingar, och det gäller TCO-distrikt, LO-distrikt, Metallarbetareförbundet, Lantbrukarnas riksförbund och en hel mängd andra organisationer, som kanske inte i alla situationer har gjort sig kända för att kämpa för att vilja ha fler kvinnor och större kvinnorepresentation, men som nu är beredda att ta ett tag. Då är det underligt att socialdemokraterna inte släpper till mer än 3 miljoner. En fördubbling av detta anslag skulle göra att kvinnorepresentationen säkert förbättrades.

Jag kan ta Älvsborgs län som exempel, där man satte in pengar för just ett projekt, varefter kvinnorepresentationen ökade med 163 %. Så bra går det naturligtvis inte i alla fall, men det är värt ett bättre försök. Satsa på JämO och de olika jämställdhetsprojekten, och visa att ni i handling menar någonting med allt jämställdhetstal!

Anf. 169 INES UUSMANN (s) replik:

Herr talman! Det finns många projekt som kan beskrivas, och många är bra medan andra kanske inte är lika genomtänkta. Departementet menar att man kan klara denna fördelning med de medel som har föreslagits. Jag litar på att det kommer att ske en bra fördelning, så att det blir en bra utvärdering, som kan leda någonstans.

När det gäller södra Älvsborg, som hade en ökning med 163 % i de indirekta valen, var representationen för kvinnor 11 %. Då blir 163 % naturligtvis inte så mycket i hela tal.

Tredje vice talmannen anmälde att Charlotte Branting anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 170 KERSTI JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill gärna ta fasta på det Ines Uusmann sade: att det kanske är dags att göra en gemensam sak och försöka öka dessa anslag. Jag anser att det är viktigt.

Vi är inte i centerpartiet mot projektverksamhet, men vi menar att det måste finnas ordentliga resurser när det skall göras satsningar, så att det verkligen blir någonting rejält, som jag sade. När det nu inte finns mer pengar är det viktigt att satsa på den verksamhet som är etablerad, och när vi vet att kvinnoorganisationerna bedriver detta arbete är det angeläget att de får ökade resurser, så att de kan fortsätta med detta.

Jag tar fasta på detta att vi skall göra gemensam sak och försöka få mer pengar, så att kvinnorepresentationen och även arbetet för jämställdhet i olika sammanhang i samhället kan öka.

Tredje vice talmannen anmälde att Ines Uusmann anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 171 MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Herr talman! Under en följd av år har vpk i motioner ställt krav på ökade anslag till JämO. I år har vi inte väckt någon sådan motion, och det beror inte på att vi har ändrat uppfattning om JämO:s behov, utan det är helt enkelt en miss i vårt interna arbete. Tyvärr hann vi aldrig rätta till den missen vid utskottsbehandlingen av ärendet, men JämO behöver helt klart ökade resurser.

JämO är en relativt ny myndighet, och det medför speciella problem. Man kan säga att JämO fortfarande arbetar i uppförssbacke.

Man har inte ens hunnit skala av toppen på berget. Det innebär att JämO bara hinner arbeta med de rent principiella fallen. Alla kvinnor som har blivit diskriminerade på arbetsmarknaden, och som inte bedöms som principiellt intressanta fall, kan inte få sina fall behandlade, utan hänvisas till facket, som får sköta konflikten med arbetsgivaren. Det är givetvis inte bra. JämO påpekar att man inte har tillräckliga resurser för att kunna gå ut och arbeta förebyggande, t.ex. ha en verksamhet inom facken där man sprider kunskap om jämställdhetsarbetet.

JämO är faktiskt en myndighet som arbetar med att på sikt avskaffa sig själv. Om JämO får en möjlighet att göra ett tillräckligt bra och effektivt arbete kommer inte JämO att behövas. Det innebär att varenda krona som vi satsar på den här verksamheten kommer att betala sig i framtiden genom att JämO som myndighet inte behövs längre. Därför anser jag att det är oerhört viktigt att JämO får de här pengarna för att kunna arbeta utåtriktat med informationsverksamhet.

Om folkpartiets motion och förslag utmärks av allmän välvilja, tycker jag att Ines Uusmanns och socialdemokraternas inställning präglas av rena småaktigheten. För sedan när började vi diktera i detalj vad pengarna skulle användas till? Det kan knappast vara vår uppgift som politiker, utan vi anger riktlinjerna. Dessa riktlinjer finns angivna i motionen och i reservationen: handläggartjänst med uppgift att bedriva information om jämställdhetsarbetet. Det är klart att pengarna inte bara behövs till lönen, utan det uppsökande

arbetet kostar också pengar. Jag tycker att vi kan ha tilltro till JämO, att de själva kan avgöra på vilket sätt de här pengarna skall användas.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1 i betänkandet.

Anf. 172 INES UUSMANN (s) replik:

Herr talman! Margó Ingvardsson, tilltro till JämO är faktiskt vad vi har. För JämO har inte begärt några ytterligare tjänster eller de här medlen i årets äskanden.

Anf. 173 ANNA HORN AF RANTZIEN (mp):

Herr talman! Det är inte den lättaste uppgiften att så här sent på dagen och efter så många inlägg, så mycket flödande energi, ta det sista anförandet. Jag tänker be herr talmannen om tillstånd att få flytta mig en vecka tillbaka i tiden, till den dag då detta anförande egentligen skulle ha hållits – den internationella kvinnodagen. Det är den lämpligaste dag man kan tänka sig för ett inlägg i jämställdhetsfrågan.

Miljöpartiet de gröna har inte väckt någon egen motion om jämställdhet. För oss – som för allt fler i dagens samhälle – är jämställdheten en självklarhet, som vi gröna materialiserar genom att så långt möjligt hålla oss inom gränserna 40–60 % när det gäller att fördela uppdrag och tjänster mellan män och kvinnor. I stället för partiledare har vi två språkrör utanför riksdagen och två företrädare i riksdagsgruppen, en man och en kvinna i båda fallen. Det kostar oss ingenting. Inom andra partier arbetar man också med jämställdhetsfrågor mer eller mindre framgångsrikt, men i alla fall framgångsrikt. Inte heller det kostar någonting.

Egentligen är det ju en skam att vi i ett modernt samhälle behöver en jämställdhetsombudsman – ibland en kvinna – men ännu behövs ombudet, tyvärr. Inom kvinnoorganisationerna gör man stora insatser för jämställdhet, utan att det kostar särskilt mycket. Kanske kostar det mer för männen, eftersom var och en av sex mansgrupper får 100 000 kr. för sin verksamhet, medan var och en av 110 kvinnojourer får 7 000 kr. Allt som allt får ju kvinnorna ändå mer, men det är också fler kvinnor som behöver hjälp. Eller är det så? Vad kostar det att läka och trösta och ge människovärdet åter till våldförda kvinnor? Hur många kronor behövs för att ge männen balans och människovärde åter?

Till jämställdhetsfrågorna hör naturligtvis den att ge kvinnorna lika representation i statliga och kommunala styrelser, i nämnder och andra beslutande organ. I miljöpartiet anser vi allmänt att kvinno- resp. mansorganisationerna når bättre resultat till lägre kostnader, än om direktiv kommer från myndighetshåll. I jämställdhetsarbetet är det mest fråga om uppmuntran och hjälp, personliga kontakter, förebilder, goda samtal. Det är en fråga om barnuppfostran, förståelse för ungdomarnas problem och vardagsliv, om förmågan att lyssna på vad som sägs och varför, oavsett om den som talar är man eller kvinna, ung eller gammal. Jämställdhet är också en fråga för frisk och sjuk, svensk och tysk, kurd och iranier, svart och vit. . .

Egentligen är det så enkelt. Det är en fråga om medmännisklighet, och det kostar ingenting. Det är däremot givande för alla parter.

Men när jämställdhetsproblemen tas upp är ändå det vi först tänker på

obalansen mellan mannens och kvinnans rättigheter och möjligheter, den obalans som har sina rötter i historiens gryning.

I dag är det den internationella kvinnodagen. Vilken härlig slump att just den dagen få tillfälle att tala i Sveriges riksdag om jämställdhet! Men när infaller den internationella mansdagen? Under resten av årets dagar, med undantag av Mors dag?

I dag skall vi bokstavera i telefon och telegraf med kvinnonamn – Anna, Britta, Cecilia i stället för Adam, Bertil, Caesar, fast de manliga telegrafisterna kanske blir alltför angenämt distraherade. I dag skall det vara lika många män och kvinnor som fyller jämna år på tidningarnas familjesidor och inte i förhållandet 15–2 eller liknande, som till vardags. I dag stryker vi två femtedelar av alla mansnamn i den gamla vanliga almanackan för att få jämvikt mellan mans- och kvinnonamn. I dag glömmet vi den kunskap som gör det möjligt att selektera och abortera flickfoster bara för att pojkbarn är så mycket mer värda och bildar en så mycket större och muskelstarkare armé.

Lika lätt går det inte att kasta av sig det mansskapade bibliska oket av kvinnotystnad och kvinnoförakt. Kanske skall vi som kvinnodagens helgon fira Lilith, Adams första hustru, den självständiga, tappra, skapad jämbördig sin man av Guds ande inblåst i en bild av lera. Hon övergav Adam och paradiset trygghet i förtvivlan över hans mansgrifasoner.

De två ånglarna, kanske jämställdhetsombudsmän, misslyckades i sitt medlaruppdrag. Lilith straffades för sin uppstudsighet med tystnad och förtal. Och en foglig Eva skapades Adam till tröst, ur hans revben. Kvinnohistoria i ett nötskal, som inte multnat tillräckligt på alla dessa år.

Men visst har vi kommit en bit på väg, men inte tillräckligt långt på vägen mot jämställdhet. Kvinnor och män har kämpat, men vart tog kvinnokampen vägen? Har den institutionaliserats i patriarkatets muskulösa famn, eller är det så att alltför få kvinnor har lust att kämpa när de har så mycket av livets viktiga omvårdnad att sköta? Kanske knyter vi hellre nätverk, ett betydligt effektivare sätt att skapa en mänskligare värld än att bygga hierarkiska strukturer. Kamp kostar död, smärta, pengar, material, förödda natur- och kulturvärden. Nätverk kostar energi och tid, men de bygger upp i stället för att riva ned.

För några veckor sedan tillbringade jag två dagar tillsammans med 100 glesbygdskvinnor, som samlats för att lyssna på kvinnoforskare och för att uppvakta bl.a. oss riksdagsledamöter. Det var härliga kvinnor, fulla av nätknytaridéer och verksamhetslust. De vill stanna på sin landsbygd och hålla den levande med riktiga, tåliga framtidsidéer, som kräver förhållandevis små ekonomiska medel för att bli förverkligade och självbärande. De talade minsann inte enbart om sig själva och sina ekonomiska drömmar utan om framtiden för familjen och bygden. 7 % av glesbygdstödet går till kvinnoföretag.

Jämställdhetsombudsmannen behövs ännu, myndigheterna måste få ekonomiska medel för att hjälpa jämställdheten på väg, men säkerligen får vi mest valuta för pengarna om de ges direkt till kvinnoorganisationerna som hjälp att leva vidare och fortsätta sitt fruktbara jämställdhetsarbete.

Därför stöder vi centerns reservation 3, avseende mom. 2, om anslag till

Prot. 1988/89:81
15 mars 1989

Jämställdhetsåtgärder

särskilda jämställdhetsåtgärder, där det pläderas för att stärka stödet till kvinnoorganisationerna. De lär bäst sina medsystrar och sina barn att jämställdhet inte bara är systemskap eller broderskap utan också medmänsklighet och syskonskap. De skall inte vara *antingen* man *eller* kvinna vid makten och köttgrytorna utan *både-och*.

Anf. 174 CHARLOTTE BRANTING (fp):

Herr talman! Egentligen är det synd att ta ordet efter Anna Horn af Ranzien's fina tal. Det var en fin avslutning på vår jämställdhetsdebatt i dag. Men jag skall fatta mig mycket kört och säga till Ines Uusmann att jag har JämO:s anslagsframställning här i min hand. Det är inte riktigt att JämO inte kräver en ökning av anslaget. Man yrkar faktiskt på 4 117 000 kr., och socialdemokraterna föreslår 3 688 000 kr. Man hade kunnat förvänta sig att socialdemokraterna i vart fall skulle ha medgett det anslag som JämO begärt.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenium.)

16 § Föredrogs

arbetsmarknadsutskottets betänkanden

1988/89:AU10 Anslag till Arbetsmarknadsdepartementet m.m. (prop. 1988/89:100 delvis),

1988/89:AU14 Gemensamma frågor (prop. 1988/89:100 delvis) och

1988/89:AU15 Anslag till statlig personalpolitik m.m. (prop. 1988/89:100 delvis).

Beträffande dessa betänkanden konstaterade tredje vice talmannen att ingen talare var anmäld.

(Beslut i ärendena skulle fattas vid nästa arbetsplenium.)

17 § Kammaren beslöt att ärendehandlingen skulle fortsättas vid arbetsplenium onsdagen den 22 mars.

18 § Anmäldes och bordlades

Proposition

1988/89:117 om rättshjälpens organisation, m.m.

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 14 mars

1988/89:159 av *Kaj Nilsson* (mp) till utbildningsministern om reklamen i satellitsänd kabel-TV:

Den 15 februari i år hade kabelnämnden uppe frågan till behandling om TV 3 bryter mot reklamförbudet i kabellagen. Kabelnämnden ingrep inte. Därmed ändrar kabelnämnden förutsättningarna för mediepolitiken här i landet.

Det finns ju regler som gäller för vidaresändning i kabelnät av sändningar från satelliter i fast trafik. Reglerna står i kabellagen. För sådan vidaresändning krävs tillstånd om den når fler än 100 bostäder. I kabellagen finns också regler om att en vidaresändning av en programkanal får stoppas om det i kanalen under längre tid och i betydande omfattning förekommit kommersiell reklam som måste anses riktad särskilt till svenska konsumenter.

En svensk reklam-TV-kanal ges genom kabelnämndens inaktivitet klarsignal eller legitimitet. Detta kan knappast ha varit riksdagens avsikt med kabellagen.

Det står nämligen klart att kabelnämnden hade behövt vidtaga åtgärder, eftersom kanalen är riktad till svensk publik och i mycket stor utsträckning innehåller reklam som är avsedd för svenska konsumenter. Genom att kabelnämnden inte ingriper skapas i praktiken möjligheten till en svensk reklam-TV-kanal via satellit. Detta i sin tur ger goda förutsättningar för att införa reklam i TV 2 eller i en tredje rikstäckande kanal eller i rikstäckande kabelnät eller i lokal TV.

I dessas förlängning skulle lätt följa kommersiell TV och radio över hela linjen. Man ger i så fall legitimitet åt en ny mediepolitik som innebär att TV och radio kan finansieras med reklampengar.

Kabelnämnden är trots allt skyldig att tillämpa kabellagen. Däremot är det inte kabelnämndens sak att bedriva mediepolitik. Det är riksdagens.

Med hänvisning till det anförda inställer sig naturligt följande fråga:

Tänker statsrådet Bengt Göransson föreslå någon förändring i kabellagen så att den kommer att omfatta olika typer av koncessionssystemet, t.ex. satelliter som Astra?

Meddelades att följande frågor framstälts

den 14 mars

1988/89:530 av *Anna Horn af Rantzien* (mp) till kommunikationsministern om åtgärder mot distribution av reklam via telefax:

Den moderna kommunikationstekniken ställer oss gång efter annan inför oväntade och oroväckande problem, som om möjligt bör motverkas på så tidigt stadium som möjligt. Telefaxen har tagits emot med stor tillfredsställelse av alla dem som behöver en snabb och billig metod att sända och ta emot meddelanden. Dessa telefaxens egenskaper har nu upptäckts av reklambranschen och börjar användas på ett sätt som innebär ett intrång i den personliga integriteten.

Reklamfolket tar tillfället i akt att sända sina reklammeddelanden till påslagna telefaxapparater, varvid de själva bara behöver betala kostnaden för ett telefonsamtal, medan mottagaren tvingas att – utan att ha beställt denna reklam – betala pappers- och slitagekostnader. Den som exempelvis låter sin telefax stå öppen för inkommande meddelanden utan direkt bevakning riskerar att telefaxens papper förbrukats av en samvetslös reklamfirma, medan viktiga meddelanden i brist på papper aldrig når sitt mål.

Hur skall reklambranschens missbruk av andras telefax kunna beivras?

1988/89:531 av *Gudrun Schyman* (vpk) till statsrådet Anita Gradin om lämpligheten av export av u-båtar till vissa utomeuropeiska länder:

Det har blivit känt att Kockums i Malmö ligger i slutfasen av förhandlingar rörande en order från ett utomeuropeiskt land om ytterligare ett antal, 4–6 st, u-båtar. Regeringskansliet har enligt uppgift redan uttalat sitt stöd för affären.

Mot bakgrund av ovanstående uppgifter vill jag fråga:

Anser utrikeshandelsministern att Saudiarabien, Thailand eller Indonesien är länder som kan komma i fråga för köp av svenska u-båtar?

den 15 mars

1988/89:532 av *Ragnhild Pohanka* (mp) till statsrådet Bengt Lindqvist om riskerna med fostervattensprov:

Finns det allvarligt menade förslag att alla gravida kvinnor över 35 år skall genomgå fostervattensprov? Att möjligheten finns redan i dag är i och för sig bra. Proven är bl.a. föranledda av att man vill få reda på om det rör sig om foster med Downs syndrom.

Riskerna med fostervattensprov för spontan abort är dock så stora att provet verkar skjuta över målet.

Vilken inställning har statsrådet i denna fråga?

1988/89:533 av *Carl Frick* (mp) till kommunikationsministern om skyldigheten för hyresgäster att betala kostnaderna för installation av kabel-TV:

Prot. 1988/89:81
15 mars 1989

Meddelande om frågor

Enligt utslag i Svea hovrätt har det blivit bekantgjort, att om en fastighetsägare vill investera i kabel-TV i fastigheten, kan hyresgäst inte vägra att betala kostnaderna för detta. Ett sådant domstolsbeslut upplevs som kränkande för rättskänslan. Vi talar väldigt ofta om betydelsen av valfrihet och då verkar det egendomligt att människor skall tvingas betala för det som de inte vill ha. Normalt är det så att vi betalar för det som vi har beställt.

Min fråga till kommunikationsministern lyder:

Vad avser kommunikationsministern att göra för att ändra lagarna, så att människor inte tvingas betala för telekommunikationsanläggningar som de inte har beställt?

21 § Kammaren åtskildes kl. 21.03.

In fidem

OLOF MARCUSSON

/Gunborg Apelgren

Onsdagen den 15 mars

Andre vice talmannen 71, 91
Ahlström, Lars (m) 35, 41, 49, 51
Andersson, Elving (c) 80, 82, 83, 86, 87
Biörsmark, Karl-Göran (fp) 6, 16, 17, 22, 26
Branting, Charlotte (fp) 135, 139, 140, 144
Ciszuk, Paul (mp) 33, 35
Claesson, Viola (vpk) 65, 67, 70, 71, 74, 76
Dahlberg, Rolf (m) 107
Eirefelt, Christer, andre vice talman (fp) 36, 47, 50, 57, 59
Ekholm, Berndt (s) 28, 31
Ericsson, Kjell (c) 114, 121, 123
Franzén, Ivar (c) 92, 98, 100
Frick, Carl (mp) 124, 133, 134
Gadd, Arne (s) 130, 132, 133, 134
Gahrton, Per (mp) 12, 16, 18, 24, 27
Godin, Sigge (fp) 72
Granstedt, Pär (c) 31, 33
Horn af Rantzien, Anna (mp) 142
Hyttring, Jan (c) 38, 41, 48, 51
Ingvardsson, Margó (vpk) 141
Johansson, Kersti (c) 137, 139, 141
Johansson, Ylva (vpk) 41, 49, 57, 59
Koch, Inger (m) 4, 11, 12, 25, 34
Lestander, Paul (vpk) 115, 116, 118, 128, 131, 132
Norberg, Gudrun (fp) 112, 115, 116, 121, 123
Norberg, Lars (mp) 116, 118, 119, 120, 122, 128, 131, 132
Nordh, Nils (s) 88, 90
Nordström, Kjell (s) 110, 111
Olsson, Leif (fp) 85, 86, 87
Orring, Ulla (fp) 105, 107, 108
Oscarsson, Berit (s) 44, 49, 51
Persson, Magnus (s) 78, 79, 95, 99, 101
Persson, Siw (fp) 78, 79, 80, 102
Pettersson, Lennart (s) 119, 121, 123
Ronne-Björkqvist, Ingrid (fp) 126
Roxbergh, Claes (mp) 65, 68, 71, 77
Samuelsson, Marianne (mp) 60
Sandberg, Jan (m) 81, 83, 84, 90, 91, 97, 100
Sandéhn, Margit (s) 69, 71, 72
Schyman, Gudrun (vpk) 9, 12, 18, 23, 26
Signell, Sven-Gösta (s) 75
Skånberg, Krister (mp) 87, 94, 99, 101
Svartberg, Karl-Erik (s) 19, 25, 27, 30, 31, 33
Svenson, Karl-Gösta (m) 108, 110

Thurdin, Görel (c) 111
Tobisson, Lars (m) 3
Uusmann, Ines (s) 137, 140, 142
Wallström, Margot, statsråd 52, 58
Wernersson, Yngve (s) 66, 67
Wohlin-Andersson, Anna (c) 65, 66, 67, 73

Prot.
1988/89:81

